

5. Alevi Çalıştayı

11 Kasım 2009
İstanbul

Dizgi & Grafik

DNA Medya Tanıtım

Fevzi Çakmak Sokak No: 11/12 Kızılay - Ankara

Tel: 0 312 230 77 55 • Fax: 0 312 229 76 39

www.dnamedya.com

Baskı

Anadolu Bulvarı Meka Plaza No:5/15

Gimat – Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 397 16 17 • Fax: 397 03 07

www.basakmatbaa.com

5. Alevi alıştayı

11 Kasım 2009

İstanbul

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

Hükümeti devraldığımız 2002 yılı sonundan itibaren ekonomiden ulaştırmaya, eğitimden sağlığa, dış politikadan turizme kadar hemen her alanda Türkiye'nin yaşadığı birçok kronik ve yapısal soruna kalıcı çözüm üretmenin gayreti içinde olduk. Bu çabalarımız kısa zamanda meyvelerini verdi ve birçok alanda Cumhuriyet tarihinin en büyük başarılarını elde ettik, büyük mesafeler kat ettik.

Bunun yanında demokratikleşme, şeffaflaşma, hukukun üstünlüğü, insan hakları, özgürlükler, birlik ve bütünlüğümüzün pekiştirilmesi gibi hususlarda da kararlı adımlar attık. Bu alandaki en büyük adımlarımızdan biri, "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" olarak adlandırdığımız Demokratik Açılım sürecidir. Bu süreçte farklı toplumsal kesimleri ilgilendiren tüm sorun alanlarını masaya yatırarak en geniş şekilde tartışıyor, hal yoluna koymaya çalışıyoruz.

Bu kapsamda, ilki 3-4 Haziran 2009'da, sonuncusu da 28-30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilen ve toplam yedi etaptan oluşan Alevi Çalıştayları, "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" çerçevesinde başlattığımız girişimler içinde çok önemli bir yer tutuyor.

Alevi Çalıştayları, Alevi vatandaşlarımızın sorunları konusunda ilgili tarafların görüşlerine doğrudan kulak vermek, sorunları doğrudan tespit etmek, çözümü konusunda bilgi eksenli adımlar atmak ve ko-

nunun enine boyuna tartişilmesini sağlamak bakımından çok yararlı olmuştur. Bu açıdan, ilgili Devlet Bakanlığımızın himayesinde gerçekleştirilen bu çalışmaları, ortaya çıkarması muhtemel hayırlı sonuçları itibariyle kayda değer bir girişim olarak görüyor ve değerlendiriyorum.

şunu net olarak ifade etmek gerekir ki, açılım süreci ve çalıştaylar, devletimizin Alevi vatandaşlarımıza ilişkin tarihsel hafızasını gözden geçirme hatta yeniden oluşturma konusunda bir milattır. İnanıyorum ki, bu süreç sonunda ülkemizdeki her bir vatandaş kendini daha özgürce ifade edebilecek, milli birlik ve bütünlüğümüz daha da güçlenecektir.

Bu vesileyle başta Devlet Bakanımız Faruk elik olmak üzere çalıştayların gerçekleşmesini sağlayan herkesi ve sürece katkı veren tüm vatandaşlarımı en içten dileklerle kutluyor, yayınlanan bu tutanakların devlet-vatandaş buluşmasının önemli unsurları arasında yer alacağına olan inancımı ifade ediyorum.

Faruk ÇELİK

Devlet Bakanı

Kamuoyunda “Alevi Açılımı” olarak bilinen ve Alevilerin belli başlı sorun ve taleplerini demokrasi ve insan hakları temelinde yeniden ele alıp değerlendirme amacı güden Hükümet girişiminde, Bakanlığımız himayesinde bir dizi çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Bu çalıştaylarda şimdiye değin farklı platformlarda görüş ve düşüncelerini ifade eden Alevilerin sorun ve taleplerinin belirlenip, bu çerçevede atılacak adımların net bir şekilde belirlenmesi hedeflenmiştir. Düzenlenme ve uygulama aşamalarında, tüm katılımcıların genel kamuoyunda bilinen söylemleriyle tebarüz etmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece çalıştay üyelerinin Alevi kamuoyunun örgütsel çeşitliliği içinde ortaya çıkan parçalılığı yansıtması kadar, aynı şekilde sorunun çözümüne yönelik kuşatıcı dil ve önerileriyle de bilinmiş olmalarına özen gösterilmiştir.

Esasen değişik mahfillerde dillendirilen ve yer yer sert unsurlarla takviye edilen söylem ve çıkışların soğukkanlı bir şekilde ele alınması için olayın belli başlı taraflarını kademeli olarak bir araya getirmek ve ardından da ulaşılan diyalog zemininde gerçek ve sahici çözümleri devreye sokmak gerekmiştir. Bu bağlamda konunun içine Alevileri STK’ları, akademik ve siyasal çevreleri, gazetecileri ve ilahiyat çevrelerini de dahil etmek problemin çözüm noktalarını ülkenin ortak gündemi olarak belirlemek gerekmiştir.

Kabul etmek gerekir ki devlet bugüne kadar Alevilerin sorunlarını çözmek, taleplerini karşılamak ve kendileriyle iletişim kurma konusunda tatminkâr bir açılım sunmada yeterli bir mesafe alamamıştır. Bu

toplantıların amacı temsil değeri yüksek bir buluşma ortamı sağlayarak sorunların çözümünde herkese söz hakkı vermek ve katılımcı demokrasinin gereklerine uygun bir müzakere süreci başlatmaktır. Uzun soluklu bir girişime sağlam ve kalıcı adımlarla başlamak mesafe almak açısından yararlı olacaktır.

7 aşamalı olarak gerçekleştirilen çalıştayların ilki 3-4 Haziran 2009'da sonuncusu ise 28-30 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara Alevi sorununa duyarlı pek çok kişi davet edilmiş, katılımcılar bu süreçte söylemsel farklılıkları esas alınarak sürece katkı sunmuşlardır.

Yaklaşık 40'ar kişinin katılımıyla gerçekleştirilen her bir çalıştayda geniş ölçekte bir müzakerenin sağlanması için gayret sarf edilmiş ancak az da olsa kimi davetliler farklı gerekçeleriyle bu toplantılarda yer alamamışlardır. Bununla birlikte genel toplam açısından bakıldığında, Alevi sorununun bütün boyut ve sınırlarıyla birlikte ele alınması konusunda gerçekleştirilen bu çalıştayların, mevcut durumun netlik kazanmasında bir hayli verimli olduğunu belirtmek gerekir.

Çalıştaylar birer ay aralıkla gerçekleştirilmiş, bu bağlamda her bir buluşmanın kamuoyu ve medya dünyasındaki yansıma ve geri bildirimlerini almak, sürecin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi açısından oldukça besleyici olmuştur. Toplumsal birlik ve kardeşlik düzeyinde yeni fırsat alanları yaratan müzakere süreçleri, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve diyalog alanındaki beklentileri de çoğaltmıştır.

Gerçekleştirilen bu oturumlarda her konuşmacı kendi görüş ve kanaatini çekincesiz, hiçbir müdahaleye maruz kalmaksızın, karşılıklı güven ilişkisi içinde ifade etme olanağı bulmuş, bu çerçevede ortaya çıkan kimi sıra dışı tartışmalar bile ilgili taraflarca birer katkı olarak değerlendirilmiştir. Kökleri yüzyıllara uzanan ve bugün kapsamlı bir sorun olmakla kalmayıp adeta gündelikleşen bir gerçeklik hakkında birbirinden farklı görüşlerin olmasının pek de yadırganacak bir yanı bulunmamaktadır.

Öte yandan bu çalıştaylarda ortaya çıkan görüşlerin toplumun farklı kesimlerdeki yorumlarına ulaşmak üzere özellikle Alevi olmayan inanç ve temsil gruplarıyla da görüşmeler yapılmış; kamuoyunun bil-

gisi dâhilinde gerçekleştirilen bu toplantılarda da sorunun ele alınması noktasında, anlaşılabilir bir dile ve zemine yönelik ihtiyaç bilhassa vurgulanmıştır.

Bu bağlamda Alevi inanç rehberleriyle de bir araya gelinmiştir. Çalıştaylarda ana gövdeyi oluşturan katılımın önemli ölçüde örgütsel yapılardan oluştuğu göz ardı edilemez. Bu nedenle, başlı başına geleneği temsil eden inanç rehberlerinin mevcut gelişmeler karşısındaki kanaatlerini de dikkate almak gerekiyordu. Aynı konsept içinde Sivas'ta da belli başlı sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla özel bir toplantı düzenlenmiştir. Bu iki toplantının tutanakları da diğer çalıştay kayıtlarıyla birlikte yayınlanmaktadır.

Yaklaşık 500 kişinin aktif katılımını yansıtan bu çalıştaylarda hemen herkesin üzerinde uzlaşacağı görüş ve düşünceler olduğu gibi pek çok kişiyi pekâlâ rahatsız edebilecek görüş ve düşünceler de olmuştur. Bu vesileyle dile getirilen yaklaşımların, niteliği ne olursa olsun, bunların hiçbirinin ilgili Bakanlığımızı bağlamadığını bu vesileyle belirtmek gerekir. Sorunun ele alınışında ortaya çıkan görüşlerin ılımlı, agresif, sıradışı, fantastik ya da makul olmaları tartışma kültürümüzün sınırlarını yansıtmaları açısından dikkatle incelenmeyi gerektirmektedir. Buna karşılık Bakanlığımız, çalıştaylar sürecinde ilerde bu toplantılarda neler olup bittiği konusunda ortaya çıkabilecek polemiklere meydan vermemek için, sorumluluğunun bir gereği olarak bu verileri kamuoyuyla paylaşma kararlılığını her fırsatta dile getirmiştir. Aslında bu metinler, konunun mahiyetini öğrenmek ve çözüm noktasında gelinen noktaları görmek için vazgeçilmez bir arşiv değeri de taşımaktadır. Her vesileyle vurgulandığı gibi bu kayıtlar gerçekte hem devlet hem de toplum nezdinde yaygın kabul gören Alevi algısı açısından da ciddi bir referans değeri taşımaktadır.

Alevilerin talepleri arasında en başta ayrımcılığın ortadan kaldırılması gelmektedir. Alevi kimliğinin tanınmasını isteyen Aleviler eğitim ve öğretim müfredatında kendi inançlarına daha geniş bir şekilde yer verilmesini, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın pozisyonunun ideal laiklik normları içinde yeniden ele alınmasını istemektedirler.

Alevilerin sorun ve taleplerinin doğrudan değerlendirildiği çalıştaylar sonucunda hazırlanan raporda tüm bunlara ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Rapor, Alevi taleplerinin ele alınıp karşılanması konusunda bir yol haritası işlevi görecektir.

Sürecin başarıyla sürdürülmesinde Alevi ve Sünni kamuoyunun sunduğu katkılar da önemlidir. Yanı sıra medyada da çoklukla konu, süreci tıkayıcı hatta baltalayıcı bir dil üzerinden değil, aksine rahatlatıcı ve geliştirici bir dil üzerinden ele alınıp işlenmiştir. Bütün bu katkılar, tarihsel bir sorunun bugün her vesileyle ağırlığı hissedilen bilançosunun sorgulanmasında ciddi ve kolaylaştırıcı rolleriyle teşekkürü hak etmektedir.

Bu bağlamda Devlet Bakanlığı'nın her düzeydeki personelinin sürecin işleyişindeki katkılarını burada anmak isterim. Bu bağlamda süreci başından beri gerek koordinatörlük gerekse moderatörlük rolüyle başarılı bir şekilde yöneten Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı'na özellikle teşekkür borçluyum.

Aynı şekilde çalıştayların sekreterliğini üstlenen Süleyman Bayraktar'a ve organizasyonların kusursuz bir şekilde gerçekleştirilmesinde katkılarını gördüğüm Altus Organizasyon'dan Dilan Karakoyun'a da teşekkür ederim.

Gerek bu tutanakların gerekse hazırlanacak raporun Alevi vatandaşlarımızın sorunlarının çözümünde kayda değer bir fonksiyon icra edeceğine içtenlikle inanıyorum. Yayınlanan bu kayıtların toplumsal sorunlarımızın aşılması noktasında sorumluluk kaygısı güden her vatandaşımız için kayda değer açılımlar sunacağını umuyor, tüm katılımcılara ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyorum.

5. Alevi alıştayı Toplantı Programı

09:30 – 10:00	Açılış
10:00 – 11:30	Aleviler: Geçmiş, Şimdi ve Gelecek
11:30 – 11:45	Ara
11:45 – 13:15	Medya ve Aleviler
13:15 – 14:45	Ara
14:45 – 16:30	Birlikte Yaşama Kültürü, Demokrasi ve Aleviler
16:30 – 16:45	Ara
16:45 – 18v30	özm Odaklı Öneriler
18:30 – 19:00	Kapanış

Açılış Konuşması

11 Kasım 2009
İstanbul

5. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Değerli konuklar, değerli basın mensupları hoş geldiniz. Bugün beşinci alıştayı için burada bulunuyoruz. Hava muhalefeti nedeniyle hem konuklarımız hem de sayın bakan geciktiler. Bu nedenle özür diliyoruz. Şimdi vakit kaybetmeden Sayın bakanımızı açılış konuşmalarını yapmak üzere huzurlarınıza davet ediyoruz. Buyrun sayın bakanım.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK'İN

AÇILIŐ KONUŞMASI

Değerli katılımcılar, değerli basın mensupları; Alevi alıştaylarının beşincisini sizlerin katılımıyla gerçekleştiriyoruz. Bu toplantıları çok önemsiyoruz. Değerli katkılarınızın Alevi açılımları için önemli alanlar aacağına inanıyoruz. Hepiniz hoş geldiniz. Gecikmekten, gecikmemizden dolayı da hepinizden özür diliyorum. Hava muhalefeti ve İstanbul trafiğini hepiniz biliyorsunuz, ayrıntıya girmeye gerek yok diyorum.

Değerli katılımcılar, bildiğiniz gibi hkmetimiz demokratik açılım süreci çerçevesinde, Alevilerin taleplerini masaya yatırmak ve devleti doğru ve objektif bilgi ile buluŐturmak amacıyla Alevi alıştaylarını baŐlatmıŐtır. Her Şeyden önce çalıştaylarla biz, Alevilerin sorunlarını genel geçer, yzeyssel ve önyargılarla ŐekillenmiŐ hatta kirlenmiŐ bir alandan çıkarmak ve sorunun asıl muhataplarını müzakereye davet ederek yeni bir vizyonla bütün bu alanı bilmek, anlamak ve değerlendirmek istiyoruz. Bu amaçla Şimdiye değin dört alıştay gerçekleştirdik. Başından beri yedi alıştay olarak belirlediğimiz planlamamızdan hiçbir Şekilde ayrılmadık.

Alevi vatandaşlarımızın, artık bütün topluma mal olmuş taleplerinin, haklı olarak tüm toplumun ilgi ve duyarlılıklarını da dikkate alarak farklı alanlardan gelen üzüm önerilerine de kulak vererek kavramak ve açıkça bu yönde mesafe almak istiyoruz. Bizim samimi çabalarımız yer yer süreci uzatma ya da üzüm yollarını görmezlikten gelme gibi eleŐtirilere konu olmaktadır. Bazı Alevi yurttaşlarımız, attığımız adımlardan rahatsız olduklarını ifade ederken, birçoğu da desteklerini beyan etmektedirler. Kimi Alevi rgtleri gösterdiğimiz hassasiyeti yeterli

5. Alevi alıştayı

düzeyde kavramak ve takdir etmek yerine, vatandaşlarımızı meydanlara davet etmeyi tercih ediyor. Ama tüm bunların, tüm bu değerlendirmelerin, tüm bu bakış açılarının tarafımızdan saygıyla karşılandığını da bu toplantı vesilesiyle ifade etmek istiyorum.

Yalnız bu sürecin kilitlenmesini, bu sürecin aksamasını istemiyoruz. Biz her halükarda ülkemizde demokrasinin çıtasını yükseltmek için gayret ediyoruz. Gayret etmeye devam edeceğiz. Herkes için insanlıktan, herkes için hak ve hürriyetlerden yanayız. Her türlü ayrımcılığı açıkça reddediyoruz. Bu konu tarih boyunca yeteri kadar siyasete malzeme, yeteri kadar ayrımcılığa konu edilmiştir. Böyle olduğu için de aceleyle, oldubittiyle bu hassas konu çözüme kavuşturulamaz. Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'nin, murada ermek sabır iledir, ifadesiyle bizlere en güzel yolu gösterdiği inancındayım.

Değerli katılımcılar; biz konuya başından beri siyaset üstü bir dil ve üslup içinde yaklaşıyoruz. Kimi Alevi vatandaşlarımızın sorunu radikal bir siyaset lehçesine bağlı kalarak ele almasını, üstlendiğimiz sorumluluk gereği saygıyla karşılasak bile, bu dilin iflah olmaz bir dil olduğunu ve toplumsal barış ve vicdanı huzur açısından hiç kimseye asla şifa getirmeyeceğini vurgulamak istiyorum.

Ne aldatan, aldatılan olacağız. Biz açık yüreklilikle sorunun bir mülkiyete dönüşmesine karşıyız. En büyük endişemiz Alevi taleplerinin çözümsüzlüğe mahkûm edilmesi, özensiz ve iyi düşünülmemiş adımlarla bir çıkmaza sürüklenmesi ve istismarın gündelikleşmesidir.

Her zaman bu kaygılara dikkat ederek gerçekleştirdiğimiz çalıştayların ilkinde tüm Alevi grupları söylem ve referans düzeyinde bir araya getirdik. Alevilerin kendi içindeki parçalanmışlıklarının da tabi ki farkındayız. Ancak, bu bölünmüşlüğü, sorunu kötürümleştiren bir öge olarak görmedik ve görmeyeceğiz.

Birinci çalıştayda Alevi vatandaşlarımızın kendi iç dünyalarında şekillenen sorunlarını öğrenme ve değerlendirme fırsatı bulduk. Sitemleriyle yetinmeksizin belli başlı korku, kaygı ve istemlerinin tespitine

5. Alevi alıştayı

odaklandık. İkinci alıştayda akademi dñnyasıyla bir araya geldik, ÷lkemizin saygın bilim adamlarının konuya yaklaşımlarını dinleme fırsatını bulduk. Akademik dñnyada sorunun ele alınışı, konuya ilişkin olarak üretilen çalışmaların değeri ve bu çalışmaların Alevi kamuoyunda ne düzeyde karşılık bulduğu konusunda pek çok noktadan haberdar olduk.

Üçüncü alıştayı ilahiyat alanında akademisyenlerle gerçekleştirdik. İlahiyatıların konuyu ele alışlarının kimi Alevi mahvillerinde kaygı ürettiğini biliyorduk. Ancak bunun nedenleri hakkında yetkin bir müzakere için bu alıştay uygun bir platform oluşturdu. İlahiyat alanının konumuza pozitif yüzeyde çözümleyici, katkı sunucu bir noktada bulunduğunu gözlemlmek doğrusu umutlarımızı arttırdı.

Dördüncü alıştayda ÷lkemizin önde gelen sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya geldik. Alevi sorununun bugün oldukça genişleyen boyutları hakkında sivil toplum kuruluşlarının tanıklığı ve çözüm önerilerine uzak kalmamız düşünülemezdi. Nitekim sivil toplum kuruluş temsilcileri sorunun odak noktaları konusunda tek biçimci, tek formülle yetinen açıklamalar yerine, oldukça zihin açıcı öneri ve bakış aılılarıyla işimizi kolaylaştıracak katkılar sundular.

Bugün beşinci çalıştayda da aynı duyarlılıklar ekseninde sorun ve talepleri ele alacağız. Sorunun maliyetinin medya tarafından daha detaylı bir şekilde resmedildiğini biliyoruz. Burada siz değerli konuklarımızdan beklentimiz, sorunun çözümüne yönelik önerilerinizi bizimle açık yüreklilikle paylaşmanızdır. Medyayı dışarıda bırakan bir çözüm anlayışını rasyonel bulmamaktayız. Bütün toplantılarımızda olduğu gibi bu toplantıda da toplumsal eşitliğimizi yansıtmaya özen gösterdik. Önümüzdeki ay yine benzer bir formatta gerçekleştireceğimiz siyaset oturumunda ise, devletimizin çeşitli kademelerinde görev almış Alevi veya konuya duyarlı siyaset adamlarıyla bir araya geleceğiz. Farklı tecrübe alanları bize siyaset alanındaki tıkanma noktalarını ve yeni fırsat alanlarını görmemizi kolaylaştıracak inancındayız.

5. Alevi alıştayı

Son alıştayımız nispeten karma sayılabilecek bir değerlendirme toplantısı şeklinde olacak. Tüm alıştaylardan belli sayıda katılımcıyla gerçekleştireceğimiz yedinci oturumda, yol haritası şekillenmiş olacak.

Değerli katılımcılar; incinsen de incitme, oturduğun yeri pak et, yediğin lokmayı hak et diyen bir anlayışın temellerini, bu düşüncelerin oluşturduğu bir anlayışı tartışıyoruz. Bu anlayış, inanıyorum ki; onlarca anayasa maddesini içinde barındırıyor. Bu iki cümle binlerce, on binlerce kanun maddesini içinde barındıran cümleler diye düşünüyorum. Belki medeniyetin temel taşları olabilecek yani oturduğun yeri pak et, yediğin lokmayı hak et dediğiniz zaman bilemiyorum dışarıda, bu hal-kanın dışında neler kalıyor.

İnsanlığın, barışın, sevginin, hoşgörünün, diyalogun temellerini Anadolu'muzda şekillendiren bu anlayıştan herkesin üzerine düşeni alması gerekmektedir. Birlik ve beraberliğimizin teminatı bu evrensel mesajları hep birlikte yaşatmak yerine, toplumumuzda zaman zaman çatışmaların, kavgaların yükselmesi oldukça manidardır. Biz bu olumsuzlukların bir daha yaşanmaması gayreti içindeyiz. Bir daha yaşanmasın anlayışıyla bu çalışmaları gerçekleştiriyoruz. Bizim niyetimiz samimi, attığımız adımlar tarihidir. Milli birlik ve beraberliğimizi güçlendirecek, ülkemizi kalkındıracak, demokratikleşme gayretlerimizin merkezine biz, yetmiş iki milyon insanımızı koyuyoruz. Bunun içinde müzakere mekanizmalarını işletmeye, siyasi ve toplumsal sorumluluklarımızı genişletmeye önem veriyoruz. Bedel ödemekten kaçınmaya-çağımızı da her fırsatta tekrarlıyoruz.

Toplumsal gerilimi üreten ve besleyen sorunlarla, bu süreci tahkim eden çelişkilerle, husumet alanlarıyla, daha demokratik bir devlet ve daha demokrat bir toplum anlayışı içinde yüzleşmeyi hedefliyoruz. Bugünde aynı amaçlar doğrultusunda sizlerle bir araya geldik. Katılımlarınızdan dolayı hepimize teşekkür ediyorum. Çalıştayın başarılı geçmesini temenni ediyorum, hepimize saygılar sunuyorum.

5. Alevi alıştayı

MODERATÖR - alıştayı başlatıyoruz tekrar. Bu gecikme için özüür dileriz.

Beşinci alıştayda medya mensuplarıyla bir araya geliyoruz. Burada elden geldiğince medyamızdaki tüm çeşitliliği yansıtmaya çalıştık. Ne yazık ki, bazı konuklar mazeretleri nedeniyle burada bulunamayacaklarını ifade ettiler. Ama buna rağmen medyadaki tüm söylem çeşitliliğini, referans çeşitliliğini davet etmeye, onları burada dinlemeye açık olduğumuzu ifade etmek isteriz.

şimdi sayın bakanın oldukça kuşatıcı sayılabilecek konuşmasından sonra, geçmişte neler yaptık, onun üzerinde çok fazla durmadan doğrudan Alevilik sorununu konuşuyoruz. Türkiye'nin bilinen, Alevilerle ilgili sorununu, Alevilerin kendilerinin hissettikleri o sorunları konuşacağız.

Sizin bu konuda ne tür katkılarınız, ne tür özömleriniz var, nasıl bakıyorsunuz olaya bunu anlamak istiyoruz.

Bu alıştayın işleyişine ilişkin birkaç noktaya değinmek istiyorum. Biz altı çalıştayda da değişik katmanlarda konuklarla bir araya gelerek sorunun maliyetini, sınırlarını anlamaya çalışıyoruz.

Yedinci alıştay bir karma alıştay olacak. Ve orda daha hızlı bir şekilde yol almak için bir yol haritası, bir güzergâh belirlemeye çalışacağız. Sonuçta bilgiye ve sizden aldığımız verilere özen göstererek, dikkat ederek mesafe alacağız.

şimdi bu çalıştayda dört oturum var biliyorsunuz. Elinizdeki programlarda bunu görüyorsunuz. Genellikle biz her oturum için bir başlık belirlemiş olmakla beraber, Türk işi bir şey herhalde, herkes her yerde aynı şeyi söylüyor. Dolayısıyla, konu bu başlıklar ekseninde Alevi soru-

5. Alevi alıştayı

nu... Zamanlama konusu özellikle medya katılımcılarının kendi programları nedeniyle bütün bir gün burada olmayacaklarını biliyoruz. Bu nedenle söz almak isteyen değerli konuklarımız alıştay sekreterimiz, Süleyman Bayraktar Beye masa isimliklerini göstererek isim yazdırabilirler.

Elden geldiğince süreci hızlı ilerletmek istiyoruz. Altışar dakika olarak konuşma hakkını belirledik. Süremiz artarsa bu daha da artırılabilir. Daha da konuşma olanakları yaratılabilir. Doğrudan konuya girerek şimdi ilk kez herhalde Oral Bey söz almak istiyor. Sayın hocam buyrun.

ORAL ALIşLAR - Teşekkür ederim. Ben buradaki konuya bağlı olarak fikirlerimi söylemek istiyorum. Bir kere hükümetin bu konuyu gündeme getirmesini mutlulukla karşıladığımı söylemek isterim gerçekten. şimdiye kadar, Aleviler sürekli dışlanan, tanınmayan ve kimlikleri kabul edilmeyen bir kitle olarak yüzyıllarca yaşadılar ve çok acı çektiler. Artık bu meselenin bir tanıma düzeyinde ve kabul edilebilirlik düzeyinde devlet tarafından da hükümet tarafından da ele alınması yeni bir durumdur. Bu nedenle kutluyorum hükümetin bu çabasını.

şimdi burada nelere dikkat etmek gerekir diye düşündüm hep. Başından itibaren, Alevilerle ilgili bir kere, Aleviler kendilerini nasıl tarif ediyorlarsa, onları öyle kabul etmek gerekiyor. Birinci şey bu. Çünkü hem Alevilerin içinden, hem Alevilerin dışından sürekli Alevilere bir benzetme, bir elbise giydirme çabası sürekli sürer. Bizim geçmiş gelecekte sol harekette de bu çok yaşanırdı. İslam dünyasında, Sünni dünyasında da bu konuda oldukça reddedici bir gelenek vardır. Bunların terk edilmesi, birinci aşama olmalıdır. Aleviler kendilerini, hangi grup nasıl tarif ediyorsa, biz de onları öyle kabul ederek işe başlamalıyız.

İkincisi, yine buna bağlı olarak Aleviler arasındaki farklılıkları bir zaaf gibi gören ve bunu istismar etmek isteyen tutumu terk etmek gerekiyor. Çünkü bu da gerçekten temel sorunlardan biri, Alevilerle ilişkilerde. İşte bak bu daha iyi, şu daha kötü diye, böyle, Aleviler arasında

5. Alevi Çalıştayı

sınıflandırma yapmak, hatta devlete daha yakın olanı, daha kendisine yakın gibi görmek ve buradan çözüm üretebileceğini zannetmek zaman zaman gündeme geliyor. Ben burada bu süreçte de böyle bir zaaf tehlikesini görüyorum. Buna dikkat etmek gerekiyor. Yani, bak bu bize daha yakın gözüküyor, o zaman biz bununla bu işi hallederiz gibi tavırların son derece zararlı sonuçları olacağını görmek gerekiyor.

MODERATÖR - Açar mısınız, nasıl bir gözlem bu?

ORAL ÇALIŞLAR - Yani şöyle söyleyeyim. Şimdi mesela, başbakan yemek verdi şeyde. Bundan dört beş ay önce Alevilerin Muharrem ayı vesilesiyle, ben baktım mesela orda şimdi yalnızca Cem Vakfı başkanı özel bir itibar gördü ve o, ön plana çıkarıldı. Bunu niye böyle yaptığını tartışabiliriz. Ama ben bunu, bu tür şeylerin, böyle bir ayrımcı tavrın zararlı olduğunu düşünüyorum. Burada onların bu meseleye nasıl mesafe koyduğuna göre değil, hepsini kendi varlıkları ve kendi doğallıkları içinde kabul etmek gerekiyor.

Üçüncüsü, tabii esas temel problemlerden biri, şimdi Sünni fıkının, Diyanet'inin Alevilere yaklaşımı sorunlu tarihte. Bu sorun nasıl aşılacak, bence temel problemlerden biri bu. Çünkü şimdiye kadar, ha işte İslam Ansiklopedisi gibi on beş ciltlik koca bir ansiklopedi var, orda Aleviler yok. Yani İslam dünyası, belki bizim Diyanet'in dünyası, Alevileri şimdiye kadar yok farz etmiş, yok farz ettiği için şimdi nasıl var farz edecek ve nereye oturtturacak, bu da temel problemlerden biri. Yani biraz önce sayın bakan da ilahiyatçıların bu konuya yaklaşımını oldukça olumlu olduğunu söylüyor. Ben onu izlemedim, merak da ettim, mutlu da oldum. Çünkü burada böyle bir problem var. Kitaplara baktığımızda, tariflere baktığımızda, Sünni fıkının tarihine baktığımızda, burada çok da parlak bir durum olmadığını görüyoruz. Şimdi belki daha sonra tartışacağımız şeyler, Alevi taleplerinin neler olduğunu, vakit kalırsa daha sonra konuşacağız.

Benim, yani kısaca dikkat edilmesi gereken diye düşündüğüm ana noktalar bunlar. Teşekkür ediyorum.

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Çok teşekkürler Oral Bey. Şimdi Musa Özüğurlu Bey. Cem TV değil mi? Buyrun efendim.

MUSA ÖZÜĞURLU - Şimdi ben tabi, Oral Bey aslında şu ana kadar ki durumla ilgili olarak genel bir çerçeve çizdi. Mesela üzerinde durulması gereken noktalardan birisi, bugüne kadar aslında yok sayılmış değil, doğrudan doğruya İslam'ın kendi içerisindeki birtakım tartışmalardan dolayı mürtet ya da İslami bozucu bir fırka olarak görüldüğü için, sürekli baskı görmüş Aleviler... Ve dolayısıyla bugüne kadar biraz önce Oral Bey'in bahsettiği kendi fıkıhlarını oluşturamamışlar ya da kadim zamanda var olan o fıkıhlarını kaybetmişler. Dolayısıyla şimdi Aleviler arasında bu nedenle birtakım görüş farklılıkları var, bu nedenle birçok ocak var, bu nedenle işte Anadolu Aleviliği, Arap Aleviliği ya da Bektaşilik veya Şii. Biraz daha geniş görececek olursak birtakım farklılıklar oluşmuş. Dolayısıyla şimdi Alevilerin, ilk olarak Türkiye'de önce kendilerine bugüne kadar yaptırılmamış olan tanımlamayı yapmaları gerekiyor.

Tabi bunu Alevilerin kendisinin yapması gerekiyor. Kendi içlerinde Alevilik İslam içi midir, dışı mıdır ya da başka bir şey midir, bir takım tartışmalar var. Bunların aşılması gerekiyor ve öncelikle buna karar verilmesi demeyeyim; ama bir tanımlamasının yapılması gerekiyor. Elbette kendisini İslam'ın dışında görmek isteyen öyle görecektir. Ama Aleviler içindeki, ben tabi bu kesimin içinde olduğum için biliyorum, ezici çoğunluk kendisini İslam'ın içinde görüyor. Aynı zamanda bugüne kadar Sünni kesimin gerek halifeler döneminde, gerek daha sonraki mezhep kurucuları döneminde, gerek İslam'ın düşünürleri döneminde, aktarıcılar, hadis aktarıcılar döneminde kendilerini yok saydıkları için de ne yapmışlar, kendilerinin de bir anlamda acaba biz hakikaten İslam mıyız diye, soru sormalarına yol açmış ve kendi kendilerine bir yabancılaşma yaşamışlar tarihsel süreç içerisinde. Bu durumdan bir şekilde kurtulması için Alevilerin belki de bir enstitü ya da başka bir şekilde çalışmalar yapılarak, ama gelenek unutulmadan yani çünkü bu işte elbette teori önemlidir, ama aynı zamanda işin bir pratiği vardır ve bu pratik işte, dedeler, babalar veya herhangi bir şekilde bir meka-

5. Alevi Çalıştayı

nizmayla geliyor, bu da unutulmadan, bu kişilerle hem alayın hem de okulun kaynaştırılmasıyla bir tanım ortaya çıkarılmalı. Ama bu sadece bir tanım olarak değil, aynı zamanda ne olduğu yönünde daha geniş anlamlı bir çalışma olmalı ve daha sonrasında da devlet Alevilere elini uzatmalı. Çok samimi bir şekilde ben mesela, Sayın Faruk Çelik'in konuşmasında da belirttiği gibi, ben devletin bu konuda, hükümetin bu konuda samimi olduğuna inanıyorum. Fakat hem Alevilerin içinde hem de dışında birtakım engeller var. Onun aşılması gerekiyor. Şu anda benim söyleyeceklerim bunlar.

Dediğim gibi bu fıkıh meselesi çok önemli yalnız. Çünkü Sünni kesimin Alevi kesime yönelttiği en büyük eleştirisi, siz nereye bağlısınız, siz kimsiniz? Aslında, siz kimsiniz sorusunun şeyi budur, amacı bu, yani siz hangi fıkha bağlısınız? Çünkü Sünni kesim mezhep kurucuları vasıtasıyla kendisini bir yere bağlayabiliyor. Fakat Aleviler işte diyelim ki; İmam Cafer-i Sadık'a mı bağlı, İmam Cafer-i Sadık derlerse Şia mı sayılacaklar, demezlerse başka bir şey mi sayılacaklar diye bir kimlik bunalımına girmiş durumundalar. Dolayısıyla ilk olarak, teknik olarak, teknik açıdan, dini bilgi açısından nereye bağlı olduklarının saptanması gerekiyor. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz Musa Bey.

Bir kafa karışıklığı var diyorsunuz. Bir cevap isteyeceğim. Alevilerin İslam'ın içinde mi, dışında mı olduğuna ilişkin bir tartışma genel Alevi kamuoyunda çok tedirginlik yaratıyor, hassasiyet yaratıyor. Bu konuda Cem Vakfı çok ısrarlı bir şekilde Aleviliği İslam'la ilişkilendirme konusunda çaba gösteriyor. Böyle bir katkısı var. Diğer Alevi gruplarının da bu tanımlama konusunda çekinceleri var, tedirginlikleri var. Bunu siz de biliyorsunuz tabi. Bunu da konuşacağımızı düşünüyorum, bu çerçevede.

Tanımlama konusu çok önemli. Oral Bey de vurguladı, siz onları tanımlamaktan, onlara bir hırka giydirmekten vazgeçin. Çok yerinde bir şey, ama kim bunu yapacak?

5. Alevi Çalıştayı

MUSA ÖZUGURLU - Bunu dışarıdan tanımlaması çok sağlıklı olmaz. Yani din adamlarının kendilerinin tamamıyla dini jargonlar kullanılarak, o literatür içerisinde kendisini tanımlaması gerekiyor. Yoksa, işte Alevilik kültürdür, odur, budur, Ali'den gelmiştir ya da dışarıdan gelmiştir, başka birtakım akımlardan etkilenmiştir... Hayır, bu böyle değil, çok ciddi, dini bir tartışmanın yapılması lazım.

MODERATÖR - Yani zaten işine gelecek, gelenek ve seküler aydınlar, ikisi arasında dolaşan tartışılanı konuşacaklar.

Şimdi Hüseyin Hatemi Bey'e söz hakkı veriyoruz. Buyrun sayın hocam!

HÜSEYİN HATEMİ - Artık kendimi medya mensubu olarak göremiyorum. 2008 23 Haziran'dan sonra medyada yazı yazmıyorum. Yani herhangi bir gazetede, ama hukukçu olarak düşüncelerimi söylemek istiyorum burada.

Şimdi iki temel hürriyeti birbirinden, çok ilgili birbiriyle ama birbirinden ayırmamız lazım. Örgütlenme, bir kamu hizmeti olarak örgütlenme açısından birisi inanç özgürlüğüdür. Buna tabi hiç şüphe yok ki, Aleviler, mesela Alevi diye kendisini nitelemeyen kimseler tarafından belli bir kimlik benimsemeye zorlanamazlar. Kimse zorlanamaz, mesela Sünniler de aynı şekilde kendisini Sünni diye nitelemeyen kişiler tarafından, siz şusunuz diye belli bir kimliğe zorlanamazlar. Buna; devlet inanç özgürlüğünü tanır, kimse inançlarını açıklamaya veya terk etmeye zorlanamaz, din dayatılmaz, bu zaten tartışılması gerekmeyen bir husustur. Ama ikinci husus tartışma doğurmaktadır. O da her ülkenin tarihi şartları dolayısıyla, peki ibadetleri, mesela defnedilmeyi, cenaze namazını, sağlığında bir ibadethanede ibadet yapma hürriyetini, inancına göre yaşama hürriyetini, devlet gene inanç özgürlüğünde olduğu gibi biz bunlara karışmıyoruz. Fransız usulü hangi dinden, hangi düşünceden olursanız olun, biz dini vergi almıyoruz. Devlet okullarında din dersi vermiyoruz, kamu düzenini bozmadıkça ne haliniz varsa görün sistemi. Bu işte Fransız devriminden bir asır kadar sonra çeşitli çalkalanmalar geçirdikten sonra vardığı sonuç. Yani iba-

5. Alevi Çalıştayı

det konusu devleti ilgilendirmez, din dersleri de devleti ilgilendirmez, ama devlet gene bu hürriyete müdahale etmez. Katolik kilisesi vardır, Protestan kilisesi vardır. Bunlar kendileri kamu düzenini bozmadıkça, devletin kanunlarını ihlal etmedikçe bu gibi işler onların işidir.

Şimdi bu sistem Türkiye'nin tarihi şartlarına uymamaktadır. Zaten bu sistemden bahsedildiği zaman bazı kişilerle, ikiliğe nazari olarak daha fazla uyan bu sisteme hemen laiklik ihlali, Atatürkçü laiklik görüşüne aykırı, anayasaya aykırı diye nitelemektedirler. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın şeyden çıkarılması genel idare sınırları dışına çıkartılması gibi ve Türkiye'nin hem bu sebeple çelişkili bir laiklik anlayışı dolayısıyla değil, ama Türkiye'nin de tarihi şartlarına uymadığı için ben de bu sistemin seçilmesine taraftar değilim. Geriye mesela Alman örneğinde görebileceğimiz bir devlet kilisesi yoktur. Yani devletin resmi mezhebi yoktur. Ama laiklik demek, vicdan özgürlüğüne müdahale edilmedikten sonra, dini kamu hizmetleri dediğimiz hizmetlerle devletin ilgilenmemesi anlamına gelmez.

Almanya'da Protestan kilisesi ile ve Katolik kilisesi ile devlet özel kamu hukuku sözleşmesi akdetmiştir. Konkorda ve konkordatolar vasıtasıyla da devletle kilise işbirliği yapar. Devlet dini vergiyi toplar ve biz bu inanca mensubuz diye, o kiliseye kayıtlı olan kişilerden aldığı bu vergileri de o kiliseye teslim eder. Devletle kilise arasında iyi bir işbirliği vardır. Ama bu demek değildir ki, yerleşmiş Protestan ve Katolik kilisesi dışında her inanç mensubu içinde devlet bu görevi üstlensin ve dini vergi toplayarak onlara teslim etsin. Mesela Müslümanlar için inanç, ibadet özgürlüğü çerçevesinde çözüm bulunur, bunların kendi camilerini yapmalarına, derneklerini ve vakıflarını kurmasına izin verilir, ama bunlarla devlet bir konkorda akdetmiş değildir.

Bizde şimdi Sünni Diyanet'in tarihi şartlarla bugüne kadar gelmiştir ve ben de bunun tamamen kamu sınırları dışına çıkartılmasına taraftar değilim. Çünkü Türkiye'nin şartlarına uymaz ve büyük bir kargaşaya yol açabilir. Ama bu Diyanet'in, Sünni Diyanet'tir, her ne kadar ben bütün Müslümanları temsil ediyorum dese bile, gene tarihi şartlar

5. Alevi Çalıştayı

göz önüne alınırsa Aleviler temsil edildiklerini hissedemezler. Sünni bir örgüt içinde, fakat bu örgüt muhafaza edilmelidir. Kamu tüzel kişiliği verilmelidir, özerklik verilmelidir ve bu şekilde özerk kamu tüzel kişiliği şeklinde devletle işbirliğini devam ettirmelidir. Ama bir Alevi Diyanet'i kurulmasında Türkiye şartları içinde de oldukça zorluklar vardır. Çünkü gene sosyal şartlar, tarihi şartlar dolayısıyla Türkiye'de Aleviler İran'daki Şiiler gibi de değildir.

İran'daki, Irak'taki Şiiler gibi birçok dedeye bağlı zümreler şekillenirler. Yoksa mesela Irak'ta şimdi, Irak Şiilerinin temsilcisi olarak o müçtehit müessesesi yani kilise şeklinde olmasa bile, ilmi ruhani kelimesinin kullanılması dikkat çekicidir. İran'daki, Irak'taki Şiilik bu sisteme bir nevi Katolik kilisesi anlamında ruhanilik olmasa bile, bir din adamı hiyerarşisine ve bir başkan kabul etmeye elverişli olduğu için, böyle olsaydı Türkiye'de de bir Şii Alevi Diyanet'in kurulması ve buna da kamu tüzel kişiliği verilmesi kolay olurdu. Ama Türkiye'de böyle değildir ve bugünkü görünümüyle de doğrusu Sünni Diyanet'in içinde bir seksiyon olarak da Aleviliğin temsil edilmesi, nazari olarak akla gelebilirse de mümkün değildir.

MODERATÖR - Yani bu Alevilerin yapısından mı kaynaklanıyor?

HÜSEYİN HATEMİ - Evet, Alevilerin Türkiye'deki çok dağınık yapısından kaynaklanıyor. Şimdi Aleviler mesela; bizde dini vergi diye bir şey olsun diyelim, bunlardan payımızı alalım derse, böyle bir teşkilat yoktur. Yani Alevilikte bunu nasıl yapabiliriz? Bana kalırsa, hatta Türkiye'de az olan Şiiler de aynı durumdadır. Çünkü mesela İran'daki, Irak'taki çeşitli müçtehitleri taklit eden gruplar vardır. Ama Türkiye'de gene çeşitli dernekleri, vakıfları vardır. Tek bir merkezi örgüt ne Alevilerde ne Türkiye'de daha az durumda olan Şiilerde mevcut değildir.

Onun için nazari olarak akla şu geliyor: Bir kere bunları, devlet her şeyi, her küçük grubu bir kamu tüzel kişisi saymak zorunda değildir. Avrupa'da da böyledir. Almanya'da sadece Protestan ve Katolik kilisesi tarihi şartlarla böyle görülmüştür. Türkiye'de şu halde eğer böyle bir merkezi örgüt kurulamıyorsa, yapılacak şey mesela dini vergi ka-

5. Alevi Çalıştayı

bul edilirse, bunlardan dini vergi almamak. Almanya'da Türkler'den alınmadığı gibi. Bunları kendi örgütlenmelerine yani özel hukuk tüzel kişiliklerine bırakmaktır. Ama bunlar merkezi bir örgüt kurabiliyorsa, Türkiye'de Şiiler veya Aleviler, o zaman bu merkezi örgüte belki kamu yararına hizmet eden bir özel hukuk tüzel kişiliği, özel bir kişilik kabul edilerek bunlarla devlet ilişkiye geçebilir. Fakat bunun için de devletin bunda bir mecburiyeti olmadığını, gene tarihi şartlarla belirtmek lazım; çünkü Türkiye şimdiye kadar Sünni Diyanet'ine alışmıştır devlet.

Avrupa'da da mesela laiklik ilkesi tek bir şekilde uygulanmamaktadır. Din ve inanç özgürlüğü kabul edilmektedir ama, hatta bazı anayasalarda devletin mezhebi şudur diye, hanedanın mezhebidir, hanedanın mezhebi de şudur diye yazılır. Onun için hukuki çözüm zor, ama şöyle bir düşünüyorum ben: Bir kere Alevi ister kamu yararına bir özel hukuk tüzel kişiliği olsun, özel bir kanunla devletle ilişkileri belirlensin. Bir kere dini vergi usulünü bizde de kabul etmek gereklidir. Aleviler şunu söylüyorlar, bizim de vergilerimizle Sünni Diyanet'i finanse edilmektedir. Bunu söylemekte hakları var. Ama dini vergi toplanıp belirli, o dini kamu hizmeti örgütünün üyesi olduğunu beyan ettiği için, o örgüte teslim edilirse vergiler, devletin böyle bir örgüt kabul edebilmesi için de şey olması lazım. Aleviliğin burada işte devlette burada bir kimlik belirlemesi yapabilir. İslami bir mezhep olarak kabul edilmesi için herhangi bir grubun karışmayız, istediğin inanca sahip olursunuz ama ben sizi İslam Diyanet'in diye kabul edebilmem için bir İslami teşkilat olarak kabul etmem için şu üç ilkeyi kabul etmek gerekir

Birincisi, tevhit inancı, yani Aleviler de tevhit inancına sahiptirler. Ama şimdi gene bizi niteleyemezsiniz diyen bazı grupların sözcüsü olduğunu söyleyen kimseler, eğer Aleviliğin Sünnilikle ilişkisini kesmek şöyle dursun, Ali ile ilgisini kesmek gerekir. Peygamberle ilişkisini kesmek gerekir. On iki imamla ilişkisini kesmek gerekir. Çünkü Alevileri bu ipoteklerden kurtarmak gerekir diye konuşuyorlarsa, devlet karışmayız, la ikrahefittin, ama ben de sana doğrusu kusura bakma, İslami bir örgüt, İslami bir Diyanet muamelesi yapmak zorunda değilim. Almanya nasıl bilmem sayantoloji örgütüne, Katolik kilisesi filan muamelesi

5. Alevi Çalıştayı

yapmak zorunda değilse, tevhit inancında müşterek olmak lazım. Hz. Peygamberin peygamberliğinde ve nübüvvet inancında müşterek kalmak lazım. Bir de meati inancında müşterek olmak lazım. Böyle bir Diyanet'in ahiret hayatında, ruhun ölümle yani insanın benliğinin, nefsin sona ermediğine ve mükafat alemine inanmak lazım.

Şimdi bir de şunu söylemek istiyorum. Aramızda mesela Sayın Etyen Mahçupyan da var. O da öyle zannediyorum ki, aynı görüştedir. Bu konuyu hatta yalnız Alevi sorunu olarak almayıp, Türkiye'de belki sadece bu konuda gene tarihi şartlarıyla bizden daha iyi bir durumda olan Azerbaycan Anayasasını, Azerbaycan'daki uygulamayı inceleyerek orada Hristiyan kiliselerine, Hristiyanlara tanınan hürriyetlerle birlikte, biz de bunu genel bir mezhebe ibadet dini, kamu hizmetlerinin Türkiye'de bundan sonra nasıl örgütleneceği ve devletin bunlarla nasıl bir ilişki kurulacağı yönünde araştırmayı Azerbaycan'ı da örnek alarak yapabiliriz.

Azerbaycan Şii mezhebinde olanların çoğunlukta olduğu bir ülkedir ama Şiiler yanında Sünni Azeriler için, Ortodokslar için, hepsi için din hürriyeti vardır ve bu çeşitli gurupların kendi ruhani reisleri dışında bir de bu din işlerinden sorumlu bir bakan vardır. Bizde de Diyanet'ini, Sünni Diyanet'ini özerk bir kamu tüzel kişiliği şekline getirmemiz lazım. Dini vergi usulünü bizim de uygulamaya geçirmemiz lazım. Ben Sünni Diyanet'ine vergi veriyorum, inanç sahibiyim, dini kamu hizmetlerinden yararlanmak istiyorum beyanında bulunanlardan alınan vergi, Sünni Diyanet'ine teslim edilmeli.

Ondan sonra Şiiler için de Şii, Türkiye'de sayıları çok fazla olmayan on iki imam mezhebine bağlı olan Şiiler için dahi, Caferiler için dahi şimdi onlarla bir konuşma yapsaydık burada. Onların da temsilcileri hazır bulunsaydı, bir kere Sünni Diyanet'in içinde temsil edilmek isteyen çok az kişi var. Çünkü tarihi güvensizlikler var. Bu birikimi de kolay kolay Aleviler için de Şiiler için de bertaraf edemiyoruz maalesef. Tarih boyunca yapılan yanlışlıklar dolayısıyla bir güvensizlik var. Onun için özerk kamu tüzel kişiliği değil, bunlar için ve Hristiyan cemaatler

5. Alevi Çalıştayı

için de Museviler için de kamu yararına, ama tüzel kişiliği olan özel kanunla düzenlenmiş kuruluşlara ihtiyacımız var. Ama bunlarda İslami olduğunu söyleyenler İslam'ın bu üç ilkesine taraftar olarak, bir ibadet özgürlüğünü bu şekilde kullanmaya hazır olmalıdırlar. Eğer böyle olmazsa, ancak kamu düzenini bozmadıkça sizler dernek, vakıf kurup kendi işlerinizi kendiniz idare edebilirsiniz, sizden dini vergi alınmaz, ama devlet de size dini vergi alarak sizin artık çok çeşitli dağınık örgütlere teker teker dini vergi de teslim etmez.

Bu şekilde bir çözüme varmak lazım. Meseleyi geniş bir çerçevede içinde sırası gelmişken, bu Hristiyan vatandaşlarımız için de nazara almak lazım. Çünkü onların da çok problemleri var. Yani bu konu sadece Alevi-Sünni meselesi olarak alınmamalı, Türkiye'de inancına göre yaşamak ve ibadet özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne, insan hakları alanında bugün varılmış olan seviyeye yakışır bir şekilde çözülmeli. Ben mesela burada, bu konulara artık ayrıntısıyla, hukuki konuları getirmek istemiyorum. Ama Türkiye'de sayısı çok fazla olmasına rağmen Şiiilerin de çok problemleri var.

MODERATÖR - Onu da bir başka toplantıda...

HÜSEYİN HATEMİ - Alevi kelimesine eğer bunları da kapsayarak alıyorsanız, bunlarla da ilgilenmek lazım. Ama benim kanaatimce bunu hukuki örgütlenme açısından, bir hukukçu komisyonu görevlendirerek onun da belki çalıştay şeklinde değil, çalıştaya yardımcı bir alt komisyon olarak mesela Alevi hukukçuların, Şii temsilcilerinin, Hristiyan, Musevi temsilcilerinin bulunduğu hukukçulardan mürekkep bir komisyonda bunların konuşulması ve olgunlaştıktan sonra bir geniş çalıştaya getirilmesi lazım.

MODERATÖR - Çok teşekkür ediyoruz. Sağ olun. Siz tabii oldukça detaylı bir analiz yaptınız. Ama özellikle şu noktalar çok belirleyici oldu: Aleviler örgütsel olarak çok parçalıdırlar, teolojik olarak netliğe sahip değiller, dolayısıyla bütün bunlara önyargılar, tarihsel tereddütler de eklendiği zaman Türkiye'deki yapılarını inşa etme konusunda sıkıntılar var dediniz ama bu dedikleriniz Türkiye gerçeklerini çok iyi

5. Alevi Çalıştayı

yansıtmakla beraber, Aleviler için bir kapı aralamaya fırsat vermeyen, bizi sanki tıkayan bir şey noktasındayız. Ben öyle anladım. Bu söylediklerinizi çok anlamlı buluyorum ama vakit kalırsa lütfen biz bu mevcut durum içinden nasıl çıkabiliriz konusunda yardımcı olursanız...

HÜSEYİN HATEMİ - Onu hukukçular komisyonunda önce tartışmak lazım, çeşitli sistemler var. Ne haliniz varsa görün sistemini mi istiyor Alevilerin çoğunluğu? Mesela bir Fransız sistemi...

MODERATÖR - Onu da Sünniler istemiyor.

HÜSEYİN HATEMİ - Sünniler istemiyor ama yalnız Alevilere mahsus, ne haliniz varsa görün sistemi de olabilir. Ama o zaman da dini vergi alınmaz onlardan. Yani Diyanet'e pay vermezler ama devlet onları Almanya'daki sistem benimsenirse, devlet onlarla bir ilişki içine girmez; sadece Sünni Diyanet'ile girer. Nasıl şimdi Hristiyanlarla böyle bir ilişki içine girmediği halde, ama şimdi şu çarpıklık yalnız Aleviler için değil, bilhassa Hristiyanlar için var. Hristiyan vatandaşlardan vergi alınıyor, ama Sünni Diyanet'i finanse ediliyor ve Hristiyan papazları mesela din adamı konumunda dini görevli konumunda değil, icabında şey diyoruz, Patrik bilmem Fatih kaymakamının altında gelen bir memurdur. Türk memurudur. Peki Türk memuruysa Fatih'in Patrik...

MODERATÖR - Hocam süre oldukça ilerledi. Ben ne kadar zorlanıyorum bir bilerseniz.

HÜSEYİN HATEMİ - Ama bunları söylemek, hakikatlere dokunmak lazım.

MODERATÖR - İkinci turda inşallah. Ali Bey sizde sıra

ALİ BULAÇ - Teşekkür ederim. Ben özür dilerim. Canlı yayına katılmak için çıkmak zorunda kaldım.

Şimdi benim bu konuyla ilgili altını çizmek istediğim bir nokta, Aleviler Türkiye'de düşüncelerini, şikâyetlerini, taleplerini dile getirirken ötekileştirme yoluna gitmeleridir. Bu geniş bir Sünni kesimi rahatsız ediyor. Yani bu yöntemi beraberce müzakere ederek bir ortak noktada

5. Alevi Çalıştayı

gidermemiz gerekir diye düşünüyorum. Aleviler kendilerini tanımlıyor ve kendilerine kimlik ararken şu parametrelerden hareket ediyorlar:

Birincisi diyorlar ki, Alevilik Sünniliğin dışında bir inanç veya bir mezhep veya bir gruptur. Bir inanç grubudur.

İki, Sünnilik devletin mezhebidir. Devletin resmi din görüşüdür, Diyanet'i de bunun kanıtıdır.

Üç, tarihte uğradıkları büyük mağduriyetin müsebbipleri olarak Sünniliği ve onlara kendilerini ifade etmelerine engel olan Sünniler olarak göstermektedirler. Bence bu yanlıştır. Bu üç parametreden hareket ettiklerinde Sünnilik ve Sünniler Alevilerin ötekisi durumuna geliyor ve taleplerini bunun üzerinden ifade ediyorlar. Hâlbuki sorun Sünnilerle Aleviler arasında bir sorun değil, Alevilerle devlet arasında bir sorundur. Yani eğer Alevilerin birtakım talepleri, birtakım şikâyetleri varsa buna Sünniler mani olduğu için veya Sünniliğin içinden buna dini veya fıkhi veya kelamı engel gördükleri için bu talepler karşılanıyor değil, bu devletin kurgusundan felsefesinden, kuruluş ideolojisinden kaynaklanmaktadır. Eğer Alevilerin ötekisi mezhep olarak Sünnilik, devletin dini olarak Sünnilik ve tarihsel mağduriyetin müsebbipleri olarak Sünnilik ve Sünniler gösterilirse, buradan bir anlaşma noktası, bir buluşma noktası çıkarmak zor olacaktır.

Hâlbuki ben tam aksini düşünüyorum bir Sünni olarak tam aksini düşünüyorum. Şöyle düşünüyorum: Sünnilik duası ve tarihsel işlevi dolayısıyla çoğulcudur. Birkaç mezhebi barındırmaktadır. Sünnilik bir defa bir mezhep değildir. Yani Aleviliğin muhabiri değildir. Sünnilikle Alevilik aynı kulvarda ele alınamaz yani kelam açısından ele alınamaz, fıkhi açısından ele alınamaz. Çünkü Sünnilik mezhep değildir. Mezhepler şemsiyesidir, belki mezhepler koalisyonudur. Yani mesela kelam mezhepleri, itikat mezhepleri açısından baktığımızda Sünniliğin içerisinde Maturulik de vardır, Eşarilik de vardır. Fıkhi mezhepleri açısından baktığımızda Hanefilik var, Malikilik var, Hambelilik var, Şafilik var. Bunlar Sünni mezheplerdir. O halde burada Sünnilik bir şemsiyedir. Bu şemsiyenin altında hem itikadi, hem de fıkhi mezhepler yer al-

5. Alevi Çalıştayı

maktadır ve Sünnilik onuncu yüzyılda formüle edilmiştir. Yani çok geç bir tarihte ve biraz da siyasi ve toplumsal kaygılarla formüle edilmiştir. Ben bu noktaya dikkat çekmek istiyorum.

MODERATÖR - Evet bu Sünniliğin şemsiyeli bir kavram olarak tanımlanması dolayısıyla Aleviliğin kendini Sünnilikle değil, Sünninin alt bölümleriyle belki karşılaştırılması daha uygundur demek. Bu önemli bir açıklamadır.

Şimdi Taha Beye söz hakkı veriyoruz. Buyrun hocam!

TAHA AKYOL - Ben evvela hükümetin önündeki problemin sosyal ve hukuki bir problem olduğunu bunun dini bir problem olarak nitelenemeyeceğini belirtmek istiyorum. İşte Sünniliğin tanımı nedir, Aleviliğin tanımı nedir bunların çok akademik meseleler olduğunu ve hükümetin böyle konulara girmemesi gerektiği kanaatindeyim. Aleviliği İslam mezhebi saymak için onun şu şu şu şartları kabul etmesi gerektiği gibi yaklaşımları yanlış buluyorum. Çünkü burada çözmemiz gereken Alevi vatandaşlarımızın inançlarıyla ilgili din hizmetleri ve kimlikleri ile ilgili hassasiyetleridir. Alevi vatandaşlarımızın bu hassasiyetlerini bir kenara bırakıp, onlara akademik olarak şu kavram şu manaya gelir, bu kavram bu manaya gelir, işte şu asırda şöyle oldu, bu asırda böyle oldu, falanca din büyüğü şunu söylüyor, falanca Alevi büyüğü bunu söylüyor, madem siz de Aleviyi Ali yanlıssınız Hz. Ali'de birleşelim falan gibi bir nasihat, vaaz, diskur, akademik lehçe üslubuyla hükümet kesinlikle yaklaşmaktan kaçınmalıdır. Bu tür yaklaşımlar Alevi meselesini çözmez, aksine Alevi vatandaşlarımızla asırlardan gelen hassasiyeti kaşır, hassasiyeti tahrik eder.

O bakımdan ben Alevilerin kendilerini, ibadet- hanelerini, inançlarını nasıl tanıyacağını hiç hükümeti ilgilendirmeyen bir konu olarak bunu tamamen kendilerine bırakmak gerektiğini düşünüyorum. Elbette ortada, bu konudaki Hatemi hocamın bu konudaki tanımına bu açıdan katılıyorum, çok kaotik bir durum var. Kurumlaştırılması fevkalade zor bir durum var. Bu Almanya'da yaşanıyor. İslam'da kilise ruhban olmadığı için, Müslümanların yaşadığı Avrupa gibi ülkelerde devletler

5. Alevi Çalıştayı

din hizmetlerini düzenleme, bir kamu düzeni içerisinde faaliyetleri düzenleme, ihtiyaçları karşılamak konusunda muhatap bulmakta fevkalade zorlanıyorlar. Almanya’da muhatap kim, Milli Görüş Teşkilatı mı, Nurcular mı, Nakşiler mi sadece Cuma namazını kılan kendisini hiçbir şey olarak tanımlamayan Müslümanlar mı ya da kendisini Müslüman kimliğiyle tanıyıp...Diyanet’ine pratik hayatın alakası olmayan insanlar mı? Bu zor ruhban teşkilatının olmaması İslamiyet’te bir tür özgürlük, düşünce özgürlüğü, Tanrı’yla doğrudan ilişki kurma konusunda bir üstünlük sağlamış olmakla beraber kurumlaşma konusunda bir zaaf meydana getirmiştir. Ancak, Sünniliğin bu konuda bir avantajı var. Sünni mezheplerin zaten Sünnilik derken de Türkiye’de kast edilen Hanefilik yani buna Sünnilik deniyor. Sünnilik bir şemsiyedir. Ben bunu çok akademik gerçekler olarak görüyorum. Ama hükümetin konusunun akademik gerçekler olmadığı, akademik tanımlar olmadığı kanaatindeyim. Sünnilik tarih içerisinde devlet tarafından kurumlandığı için, kurumlaştırıldığı için, yürütüldüğü için din hizmetleri bir gelenek teşekkül etmiştir. Mesela Diyanet’in deyince bahsettiğimiz şey, Diyanet’inin özerkleşmesi yahut böyle devam etmesi yahut cemaatlere bırakılması gibi kavramlar söylüyoruz. Bu açıdan bir problem yok. İnancın tabiatından gelen dini bir hiyerarşi olmadığı için değil, sünnilikte de öyle bir hiyerarşi yok ama devlet tarafından asırlardan beri teşkilatlandırıldığı için, Şeyhülislamlık’tan Diyanet İşleri Başkanlığı’na, meşehatten Diyanet İşleri Başkanlığı’na geçirildiği için orda geleneksel olarak tanımlarda, kavramlarda, kitapta, kurumlaşmada bir problem yok.

Problem böyle bir geleneği olmayan Aleviliğin nasıl kurumlaşacağı ve devlet tarafından nasıl muhatap alınacağı meselesidir. Hem diyoruz ki, Aleviliğin tanımını, Alevilere bırakalım fakat karşımızda Aleviler dediğimizde şu kadar parçaya ayrılmış farklı farklı görüşleri olan hakikaten benim de böyle ürpererek izlediğim Ali’siz Alevili falan gibi. Ama bunu ben Alevileri telkin etmek, Alevilik Ali’yle beraber olur, ya da Ali’siz olur diye telkin etmek hakkına sahip olmamakla beraber bir entelektüel olarak Hz. Ali’siz bir Alevilik olur mu diye, ben de kaygı ile ifade ediyorum ama karşımızda böyle kaotik durum var. Hükümet,

5. Alevi Çalıştayı

devlet hiçbir şekilde tanım içine müdahale etmesin, bunu Alevilere bıraksın sözü ağızımızdan kolay çıkıyor ama bu nasıl kurumlaşacak, din hizmetleri nasıl yerine getirilecek deyince de karşımıza bir düzensiz kaotik bir durum ortaya çıkıyor. Benim bunda düşündüğüm çare tamamen pratiktir. Yanlış olabilir, buna böyle felsefi çareler aramayı da yanlış buluyorum. Akademik çareler aramayı da yanlış buluyorum. Çünkü o, felsefi doğru şudur, akademik doğru budur dayatmasını getirir. Düşündüğüm bu örgütlenmenin cemevlerinden başlamasıdır. Cemevleri, yapay bir kavramdır, terimdir. Bu nitekim Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde 1985 öncesi baskılarda cemevleri diye bir terim yok. Cemevlerinin aslı tekkelerdir, dergâhlardır. Karaca Ahmet Sultan Dergâhı bugün Karaca Ahmet Sultan Cemevi olmuştur. Dolayısıyla cemevinin adı, yapay devrim yasaklarını bir tür dolanmak için üretilmiş bir kavram olsa da cemevlerinin dergâh gibi, tekkeler gibi bir geleneği var adlarından da bunu görüyoruz. Hem de şu anda cemevlerini Seyfi idareden Alevi İslam'ın din adamları olan dedeler var. Bana göre Alevi derneklerini değil, Alevi vakıflarını değil, Alevi federasyonlarını değil çünkü, onlar önemli ölçüde polisiz olmuşlardır, sosyal organizasyonlar haline gelmişlerdir. Halbuki din hizmetlerinin Alevi İslam'ın din hizmetlerinin örgütlenmesi üzerinde duruyoruz. Cemevlerinden başlamak suretiyle aşağıdan yukarıya doğru bir örgütlenmeye davet etmek ve onlara; siz temsilcilerinizi seçerek bize Alevi din hizmetlerini şu şekilde icra edin diye çağrıda bulunmak gerekir. Bunu bir federasyona yaptığınız zaman, bir vakfa yaptığınız zaman veya federasyonları, vakıfları, dernekleri yaptığınız zaman bunlar önemli ölçüde polisiz olduğu için, politik taleplerle karşılaşılıyor. Hâlbuki önümüzdeki konu, Alevi İslam'ın din hizmetlerinin devlet tarafından nasıl geliştirileceğidir.

Kesinlikle bu Diyanet'in içinde olmamalıdır. Diyanet'in içinde olmak, diyalog değil çatışma meydana getirir. Her yayınlanacak bildiride kavgalar, gürültüler meydana getirir. Aynı bir Alevi din hizmetleri kurumu diye düşünülebilir.

MODERATÖR - Diyanet ayarında da olabilir.

5. Alevi Çalıştayı

TAHA AKYOL - Burada, şimdi Diyanet ayarında olmak Sünni inancıyla Alevi inancı eşit midir ki diye akademik itikadi bir soruya yol açmamalıdır. Burada Alevi vatandaşlarımızın mağduriyet duygusunu giderip kendilerini Türkiye'deki yerleşik düzene, Türkiye'nin büyük toplumuna özgür bireyler olarak ait hissetmelerini sağlamak değil mi? Hükümetin önündeki konu kesinlikle teolojik bir konu değil, kesinlikle felsefi bir konu değil, sırf Alevi şu kadar vatandaş kitesinin santoloji gibi marjinal bir şey de değil bu yani. Şu kadar Alevi vatandaşlarımızın hassasiyetlerini tatmin etmek, mağduriyetlerini gidermek. O da bu bir din hizmetleridir, her din seçimi aynı zamanda ibadethanenin de seçimi demektir. Cemevleri Aleviler tarafından ibadethane deniliyorsa, orası kültür evi değildir. Orası ibadethanedir ve orasının kültür evi olduğunu söylemeye hiçbir teoloğun, hiçbir filozofun hakkı yoktur. Orası madem Alevi İslam'ın ibadethaneleridir. Tamam biz din hizmetlerini konuşmuyor muyuz? Din hizmetleri nasıl yapılsın, kimler tarafından yapılsın, maaşı kime ödensin, vergisi kime tahsis edilsin falan. Cemevlerini esas alan ve adını Alevi din hizmetlerinin icrası için bir kurulum oluşturma olarak tanımlayan bir örgütlenme modelini ben öneriyorum. Bunun dışındaki tartışmalar elbette saygıdeğer ama bu üniversite kürsülerinin, vaaz kürsülerinin, cemevlerindeki konuşanların böyle, bizim gibi insanların tartışacağı konulardır. Hükümetin asla telaffuz dahi etmemesi gereken konulardır, bu kimlik, tanım, falan meseleleri. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkür ederim Taha Bey. Bu sözünü ettiğiniz öneriyi tekke ve zaviyeler kanunu çerçevesinde mi konuşacaklar?

TAHA AKYOL - Hayır. Şu anda cemevleri, Hükümet o işi de yani bir de o arı kovanına çomak sokmamalı. Kardeşim, cemevlerini ibadethane olarak kabul ediyoruz, biz Alevi İslam din hizmetlerinin örgütlenmesini konuşmuyor muyuz? İşte cemevleri var. Cemevleri kendi aralarında örgütlenip, temsilcilerini seçsinler biz onun kurumlaşmasına devlet olarak bina vermek, tahsisat vermek, bütçe ayırmak falan gibi işlerini yapalım...

5. Alevi alıştayı

MODERATÖR - ... Taha Bey yani cevap, böyle bir geleneğimiz yok bizim, bu çalıştaylarda cevap olarak da algılanmaması gerek.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Taha Bey, yok rica ederim.

Biz izlemeyi uygun buluyoruz. Şimdi ilk kez bütün Alevi kanaat önderlerini hükümet olarak bizim bir araya getirdiğimizin bilinmesinde yarar var.

TAHA AKYOL - Doğru.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Az önce ben dört alıştayı özetlerken, o çalıştaylarda çok farklı gündemler vardı. Çok önemli gündemler vardı. Fakat her alıştayı diğer başka çalıştaylara taşıma imknımız yok. Bu alıştayın gündemine göre konuşmalarımız var. Mesela sizin ifade ettiğiniz Şeyler, diğer arkadaşlarınızın ifade ettiği, bizim duruşumuz, olmamız gereken konuyla ilgili önemli değerlendirmelerimiz var. İnşallah kitapçıklar, dört çalıştayın içeriği kitapçık olarak ıktı. Sizlere de onları ulaştıracadığız. Oradaki önemli değerlendirmeleri inşallah sizler de bakacaksınız, alacaksınız. zm yolu, bizim olmayacak yani.

zm yolunun heveslisi değiliz yani. Bir araya gelmek, bu sorunu bütün boyutlarıyla ortaya çıkarmak, sonra da ister istemez teolojik tartışmalar da olacak, bilim mutlaka bir yerinde olacak ve oradan bir yedinci alıştay belki de uzun sürecek, belki de hocamın katkısıyla ko.....oluşma durumuyla karşı karşıya kalacadığız ve ilgililer bunun yol haritasını çıkaracaklar. Bakışımız bu yani kısa bir anekdot olarak.

MODERATÖR - Ben Ali Bayramoğlu'na söz hakkı vereceğim ama bir noktaya daha değinmek istiyorum. Taha Bey sizin konuşmanızın bende uyandırdığı bir tartışma. Şimdi siz başlangıçta genel olarak Alevilerin tanımlanması konusunda çok haklı bir Şeyde bulundunuz. Tanımlama konusunu devletin görevi, hatta hakkı olmadığını p...ney-seler, nasıl tanımlıyorlarsa yle. Ama giderek siz konuşmanızı İslam temelli bir Alevilik hatta bunun dışında bir öneriyi de tedirginlikle, heyecanlanarak kabul etmekte zorlandığınızı söylediniz. Bunu ben anla-

5. Alevi alıştayı

yabiliyorum.

TAHA AKYOL - Ama bu benim hakkım deęildir dedim. Bu benim sadece dūřuncem.

MODERATÖR - Tabi canım onu anladım. Bir duruma vurgu yapmak gerekiyor. Burada Alevi kōkenli arkadaşlarımız da var. Onların da katkısını bekliyorum. Şimdi Alevilerden pek çok kişi cemevlerinin öne çıkmasını aslında istemiyor. Bunu sizinle paylaşmak istiyorum. Yani cemevini öne çıkaran, bir dile Aleviler hazır değiller. Evet, cemevlerinin ibadethane olması konusunda çok yüksek, politik bir talepkarlık var. Çok yüksek ama alana indiğiniz zaman Alevi temsilinin cemevleri üzerinden yani dedeler üzerinden, siz dedeleri kastediyorsunuz değil mi? İnanç önderlerini?

KATILIMCI - Cemevlerinde kimse...

MODERATÖR - Böyle bir konuda en azından alanla çok ilişkili biri olarak söylüyorum, Aleviler arasında çok parlak bir heyecan yok. Bunu özellikle söylemek istiyorum. Bir dili var. Cemevlerine vurgu yapan bir dil var ama bu, kaşıdığın zaman örgütlerin talepkarlığını besleyen bir dil olarak kullanılıyor. Bunu da tartışabileceğimizi dūřünüyorum. Teřekkür ederim. Őimdi Ali Bey buyurun!

ALİ BAYRAMOęLU - Gözlemlerimle, yöntemle ilgili birkaç Őey söylemek istiyorum. Bir kere tabi bu çalıştayların önemi ortada, hükümetin ve bakanlığın yaptığı girişimin de son derece önemli olduğunu tekrar tekrar altını çizmek lazım. Çünkü bu somut bazı sorunlara tek merkezli, tek yönlü somut paketlerle gelen çözümlerden çok bir süreç oluşturmak ve bu süreçte karşılıklı etkileşimden hareketle özümeye yönelik, bir meşru zemin hazırlamakla çok ilgili katkımızın da olabileceyse bu konuda olabileceğini dūřünüyorum ve bütün bu gelinen noktayı da son derece önemsiyorum. Üç noktanın altını çizmek istiyorum ama yöntem ve sorun olarak, soru sorarak, yanıt vererek değil. Bunlardan bir tanesi Őu:

Şimdi Taha Bey gayet güzel konuştu onun tanımlarından yola ı-

5. Alevi Çalıştayı

kayım. Ne dedi, din hizmeti ve Aleviliğin hassasiyetlerinin tatmini. Şimdi tabi burada iki yön görüyoruz;

Bir tanesi, daha teknik olarak dini, işte cenaze işlerinden tutun ibadete kadar giden hizmetler. Ama bir de Alevilik hissiyatının tatmini çok daha sosyolojik bir yere gönderme yapıyor. Bir aidiyete gönderme yapıyor. Bir var oluşa gönderme yapıyor. Şimdi buradan yola çıkarak şunu söylemek istiyorum, bu demokratikleşmenin getirdiği etkileşim süreçleri sorun çözmeye yöneldikleri kadar sorun üretebilirler. Çünkü tanım yaparlar ve bu tanımlar son derece tehlikeli olabilir, bu tanımlar bazı yapıları o yapıların dışından yeniden tanımlamaya yönelik olabilir. Mesela bugün baktığımız zaman şu açık, bu bizim elimizde değil, Türkiye 1980'den beri bütün dünyada olduğu gibi kimlik hareketlerinin öne çıktığı, aidentisin öne çıktığı bir atmosferde yaşıyor. Alevi kimliği de bu çerçevede yeniden yapılanarak taleplerini yeniden ifade ederek karşımıza çıktı ama öyle bir çıkış ki yine Taha Bey'in söylediği gibi blok homojen bir çıkış değil. Kendi içinde farklılaşan bir çıkış oldu. Birbirinden çok farklı siyasallaşan yani taleplerini ifade eden eğilimler var Alevi dünyasının içinde. Dolayısıyla sorularımızdan bir tanesi soru, hangi Alevilik ve temsil nedir sorusunu sormaktır. Çünkü biraz önce belki Necdet Subaşı'nın söylediği de oraya gönderme yapar. Bir Alevi bunu isterken, diğer Alevi başka bir şey istiyor olabilir. Bu sadece bireysel bir tercih değil, grupsal bir tercih haline gelmiş olabilir. Dolayısıyla burada tanım son derece önemli politik bir sorun haline geliyor. Tabi tanımdan sonra temsil de son derece önemli politik bir sorun haline geliyor.

İkincisi, bununla bağlantılı olarak şöyle bir çelişkinin altını çizmek istiyorum. Bu tür toplantılar ve çalışmalar Aleviliğin dindarlaşması sürecine yol açmamalıdır. Çünkü Alevilik, ben Alevi değilim. Alevilik konusunda uzman da değilim. Okuduklarım var, duyduklarım var, bildiklerim var. Ama yanlış değilse, şu kanaatim Alevilikle sekülerlik arasında ilişkiler vardır. Bu, bu topraklardan kaynaklanan bir gelenekle ilgilidir. Kendini koruma refleksinden de kaynaklanabilir. İncanın temelinden de kaynaklanabilir. Şimdi bugün din hizmetleri, din hizmetlerinin tat-

5. Alevi Çalıştayı

min edilmesi Alevilik hissiyatının tatmin edilmesi; Aleviliğin merkezden ve kimi Alevi gruplardan hareketle yeniden dindarlaşılmaya tabi kılıyorsa, bu etkileşim ve demokratikleşme sürecinde sorun üretmek anlamına gelir. Üstünde çok dikkatli durulması gerektiği düşünüyorum.

MODERATÖR - Yani, dini referans alanlarının altını çizerek, belki Taha Bey'in dediği gibi cemevleri vurgusunu biraz açarsanız...

ALİ BAYRAMOĞLU - Cemevleri vurgusu değil. Hayır. Oraya girmek istemiyorum. Yani bunlardan ne var. Mesela, bir Alevilik Sünnilik ilişkisi. Birbirinin karşısında bunların ayna olarak birbirini nasıl yansıttıkları, bir kere sosyolojik olandan meşin meseleyi sadece ilahiyat alanına çekiyor. Doğru değil, benim gözlemim olarak. Tabi böyle bir yön var olmadığını söyleyemeyiz ama bunun diğer bir ayağı var.

İkincisi bu ülkede Alevi arkadaşlarımız çok daha iyi anlatacaklardır. Yüzlerce yıldır yaşanan bir gelenek ve Alevi geleneği var. Bir hissiyat var. Bu hissiyat sadece kendisini değil, karşısındaki Sünniliğe de değer atfediyor ve bu atfettiği değer içerisinde aldığımız zaman oradaki dini alanı ... dindarlaştırmak tehlikelidir. Yani Aleviliği sadece bir din, bir din hizmeti, Alevilileri ait oldukları mezhebin, inancın içine hapsederek tanımlama son derece risklidir. Bu tür çalışmaların da böyle bir riski olduğunu düşünüyorum.

Üçüncü söylemek istediğim şey şu; mevcut Türkiye'deki din-devlet ilişkileri kaynağı ne olursa olsun, belki Taha Bey'in söylediği gibi ruhban sınıfının olmaması, belki Türkiye'deki Kemalist gelenek belki başka bir dizi şey. Aşırı merkezileşmiş bir din-devlet ilişkileri sistemimiz var. Din hizmetleri devlette kontrol altında, din üstünde siyasi kontrol, din hizmetlerinin tüm alanını kontrol üstünde yapılanmış bir durum. Bu zaten başlı başına bir sorun olarak tartışılıyor. Alevilik tartışmalarını, Alevilere yönelik din hizmeti tartışmalarını bu merkezileşme çerçevesinde tartışmak mümkün mü? Bence hayır. Bunu bu şekilde aldığınız zaman sorunu çift açıdan tekrar deşmiş olursunuz.

Bir, mevcut zaten aksak işleyen en azından algı düzeyinde mer-

5. Alevi Çalıştayı

kezi bir hizmetin bozulması ya da o hizmetin meşruiyetinin tartışılması söz konusu olur. Diğer taraftan buna benzer bir merkezi örgütler ile Alevi hizmetlerini yerine getirmek son derece yanlıştır. Şimdi cemevleri bazında ben bir şey söyleyemem. Ama şunu söylemek istiyorum ve bu şekilde de bitirmek istiyorum: Bu bir imkândır. Türkiye’de Alevilerin inançları bugüne kadar olan örgütlenmeleri, dinsel örgütlenmeleri kendilerine verdikleri tanımlar, Türkiye’de merkezileşmiş bir yapının dışında yeni bir yapının oluşabilmesinin bir imkânıdır. Bunun üstüne gitmek gerektiğini düşünüyorum. Bu cemevleriyle mi olur, başka bir yolla mı olur bunun, cevabını kendi kendime veremem. Ama mevcut modellerin dışında olanı, dinsel ve sosyolojik olanı, birbirinden ayırmadan, sosyolojiyi dinsel kılmadan, dinsel de sadece sosyolojik kılmadan, mutlaka bu kendiliğinden daha dağınık, daha gündelik içerisinde yaşayan, sosyal hayat içerisinde yaşayan yapıyı kuşatmak gerekir. Onu tanımlamaktan özellikle bu etkileşim sürecinde kaçınmak gerekir diye düşünüyorum. Bu üç noktanın altını çizmek istedim.

MODERATÖR - Çok teşekkürler tanımlamıyoruz, tanımlamaktan özenle kaçınıyoruz. Alevi toplumunu dini bir çerçeve içinde değerlendirmekten yine aynı şekilde uzak durmak gerekiyor. Dini bir boyutu da mutlaka var. O tür beklentileri de dikkate almak gerekir. Ama özellikle tanımlamaya önemli ölçüde bir sınır koymak gerektiğini vurguluyorsunuz. Ali Kırca Bey buyurun!

ALİ KIRCA - Teşekkür ediyorum. Ben daha çok bize ayrılan konu başlığı içerisinde medya açısından meseleye bakmak istiyorum. Ama oraya gelirken her birimizin kimliğinin ve kişiliğinin nasıl oluştuğunun belirlenmesi açısından, en azından ben kendimden bahsederek gelmek istiyorum ki, sonradan söyleyeceklerimin bir anlam kazanması için.

Ben Akşehirli’yim, bunun benim için çok büyük bir anlamı var. Kendimi şanslı da hissediyorum. Akşehir’den önce, Akşehir’deki ailemi söyleyeyim. Ben çok mütedeyyin bir ailede büyüdüm. Benim anem de babam da ölene kadar beş vakit namazlarını kıldılar ve benim

5. Alevi alıştayı

babam öldüğü günün sabahında da her sabah olduğu gibi saat beşte Kur'an okumuştu. Böyle bir ailede büyüdüm ben. Her Ramazan hatim indirilen bir evdeydik biz. Ama aynı zamanda benim adım Ali bunun bir anlamı var. Çünkü benim tam altı kuzenimin de adı Ali. Bizde doğan her erkek çocuğa önce Ali adı verildi. Bu aile geleneğinden çok, yine yaşadığım Akşehir'in Alevilik ve Alilik değerlerine gösterdiği saygıdan da ötürüydü. Hemen oraya geçeyim. Akşehir'in anlamı, değer Akşehir Sünnilerin olduğu kadar Alevilerin de yoğun biçiminde özgürce yaşadığı bir şehir-di. Ali ismi olduğu kadar Hayrani isminin ben bir başka şehir-de çokça bulunduğunu görmedim. Çünkü Seyyit Mahmut Hayrani'nin bir Alevi-Bektaşi dedesinin hepimiz tarafından daha çocukluğumuzda her hafta ziyaret edilen, nnden geçilen türbesi de ordaydı. Bu çok önemli bir kültür etkileşimi bizim üzerimizde yarattı, aynı zamanda Akşehir başka kültürlerin ve başka değerlerin yaşadığı bir yerd-i de. oka Kürt arkadaşımız ve varlıklı Kürt aileleri vardı. Ermeni kilisesi vardı, Rum kilisesi vardı, ama daha önemlisi Akşehir glnn kenarında bir Rus Kazak köyü vardı. Ortodoks Kazak köyü ve o Ortodoks Kazak köyünün köylüleri başlarında fotr şapkaları ve ayaklarında çizmeleri kadınlar. Erkeklerin de bellerinde sakallarıyla benim mütedeyyin babamın esnaf dkknının önüne gelip, ellerinde mavi ispiroto şişeleriyle babamla muhabbet ederlerdi ve bunu kimse yadırgamazdı. şunu söylemek istiyorum, Akşehir bütün kültürlerin, bütün değerlerin birbirine saygı ve hoşgörü gösterdiği bir yerd-i ve bu benim kişiliğim ve kimliğim üzerinde son derece etkili oldu. Bunu şunun için anlatıyorum, biraz sonra geleceğim. Ali'ye de geleceğim, o etkileşime de geleceğim ve ben bütün bu yaşadıklarım-la altını çizdiğim bir sonuca ulaştım. Yıllar sonra evet Alevilik meselesi Türkiye'de halkların, kitlelerin, insanların meselesi değil, devletle Alevilerin meselesidir. Ya da devletin Alevilerle bir problemi olduğunu yıllar sonra gördüm. İnsanların toplumun değeril.

Sonra aradan yıllar geçti ve medya sektöründe yer aldım. TRT yıllarına geçiyorum. Çünkü TRT yılları birçok şeyin tartişlamadığı yıllardı. İşte biz Birant'la birlikte Otuz İkinci Gün'de birçok tabular kırıldı filan ama sonuçta bazı şeylerin konuşulabilmesi için özel televizyon-

5. Alevi Çalıştayı

ların çağının gelmesi beklendi ve 1990'lara geldik.1990'lar son derece önemliydi. Başlangıcında Sivas olayları var, sonrasında Karacaahmet Cemevi meselesi var ve sonra bildiğiniz talihsiz bir sözden dolayı Star TV olayları falan. Bütün bunlar o dönemi etkileyen olaylar ve ben kendi deneyimlerimden söz edeceğim için aynı şeyi söyleyeceğim burada.1994'ün biz geldik 24 Eylül'üne ve o 24 Eylül'ün yaklaşık iki hafta öncesine. İşte Karacaahmet Cemevi'nde bir yıkım gerçekleşmişti, bir huzursuzluk, gerçekten toplumda yoğun bir tartışma doğmuştu ve biz bu meseleyi konuşmak ve bu meseleyi çözmek istedik Siyaset Meydanı'nda. Son derece yapıcı bir anlayışla. Bir başkası için, ben kendi adıma söylüyorum bir başkası için belki bu bir reyting ya da işte iyi bir çatışma, tartışma, karpışma konusu olabilirdi. Biz öyle yapmadık, burada değerli konuklarımız olduğu için o programa katılan, onlar biliyorlar. İlk defa bir programda, o programın öncesinde programa katılacak konukları, program pazar akşamıydı sanıyorum, çarşamba günü konukları çağırdık, o zamanki Sabah gazetesi binasına ve kendileriyle Alevi ve Sünni tarafından konuklarımızla tam yedi saate yakın bir tartışma yaptık.

Yedi saat neleri konuşacağımızı, neleri konuşmayacağımızı ve bu programın Aleviler ve Sünniler arasında tartışmaktan çok ortak faydaları yaratmaya ve bulmaya yönelik bir program olmasını istedik. Burada konuklarımız var. İşte ben söyleyeyim hemen. O zamanki Diyanet'in İşleri Başkanlığı Süleyman Ateş ve Lütfi Doğan'ın yanı sıra Mehmet Metiner o programdaydı, Ali Bulaç o programdaydı. Alevi kesiminden İzzettin Doğan, Reha Çamuroğlu, Lütfi Kaleli, Rıza Zelyut, Cemal Şener, Aşık Mahsuni oradaydı ve bugün AKP saflarında politika yapan Zafer Üskül'ü de anayasa hocası olarak, hakem gibi ortada durup anayasal açıdan meseleyi değerlendirmişti. Gerçekten yedi saatlik ön hazırlık süren programın kendisi üç buçuk saat falan sürdü ve ortak faydaları bulduğumuz bir programla ayrıldık ama daha önemli bir şey oldu. Bu cemevleri konusunda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan telefonla bağlandı ve cemevi meselesi oradaki uzlaşma havasının sonunda çözümlendi. Ve Türkiye'de sorun olmak-

5. Alevi alıştayı

tan o programın sonrasında çıktı.

şimdi bunu şunun için syluyorum, medyanın bu işte son derece önemli bir rolü olmalı ama bunun için bazı şeyleri galiba hisselleştirmek gerekiyor. O nedenle de ben kendimden bahsediyorum. Kendi yetiştiğim yerin, şehrin, çevrenin kültürünün bunda etkili olduğunu syluyorum.

Son noktayı ilk noktanın altını çizmiştim, devletle Alevilerin meselesi diye. Son noktayı, da kimlik ve tanıma meselesi ile noktalayacağım yine yaşadığım deneyimle. Birkaç cümleyle onu da söyleyeyim. O programda şöyle bir şey oldu: Benim adım Ali işte Alevi programları yapıyor sonrasında da çok sık yaptık bunu. En son şahkulu Dergahında Alevi kültürünü tanıtan bir program da yapmıştık dedelerle. Yaklaşık yedi-sekiz programda biz bu meseleyi hep toplumu birleştirici bir anlayışıyla yapmaya çalıştık. O programlardan birinde bir konuğumuz bana soru sordu, Ali'yim ya. Sen Alevi misin dedi. Ben de demin Ali Bayramoğlu'nun cmleri içinden onu yazdım buraya. Ben Alevi değilim dedi Ali Bayramoğlu. Ben Alevi değilim, c kelimeyi seçtim. Ben de öyle dedim. Ben Alevi değilim dedim. O kadar kırınlık mesajları geldi ki, bunun üzerine şaşırdım. Oysa sorulsaydı ben devam da edebilirdim. Ben Sünni de değilim, Ortodoks da değilim, başka bir şey de değilim. Ateist de değilim. Yav sen nesen, işte bütün mesele de bu. Ben ne olduğumu söylemeye mecbur değilim. Fakat orda, o mesajlardan çok önemli bir ders çıktı ve Alevilerin asıl derdi de çıktı. nemli olan şu, evet ben ne olduğumu söylemeye mecbur değilim ama ne olmadığımı söylemeye de mecbur değilim. Ne olmadığımı da sylememeliyim. Bu ne olduğumu söylemek pozitif ayrımcılıksa, ne olmadığımı söylemek negatif ayrımcılığa, var olan negatif ayrımcılığa bir katkıydı aslında. Kırınlık bundandı. Ya ne olduğunu söylemiyorsun bari ne olmadığını da söyleme. Zaten Türkiye'de hep bu yapıldı ve oldu.

Onun için ben bu tanıma meselesinin, kimlik meselesinin buradan başlaması gerektiğini syluyorum. nce yok saymaktan vazgeçersek, var saymak çok önemli. nemli elbette ama var saymanın resmi, ya-

5. Alevi Çalıştayı

sal, anayasal statülerini falan koymaktan öte, önce yok saymaktan vazgeçersek, önce değilim demekten vazgeçersek, var sayma sürecinin kendiliğinden başlayacağına inanıyorum. Kimlik meselesinin esası budur.

Son olarak da şunu söyleyeyim, kendi görüşüm: Bir, bu devlet ile Alevilerin meselesidir diye söyledim. Halkın böyle bir problemi olduğunu düşünmüyorum. İkincisi de evet bu noktaya, bu tanıma, saygı gösterme, kimlikleri yok saymamaktan başlayalım. Sonra da benim diyeceğim budur. Ben bütün kimlikler için, öteki kavramını kullanmayı da sevmiyorum. Çünkü ötekini bilinçüstüne çıkardığımız zaman var etmiş de oluyoruz. Ondan da kaçınarak herkes bırakın istediği gibi yaşasın, istediği yerde ibadet etsin, istediği biçimde konuşsun. Dışarıda çok güzel bir sonbahar var, yaprakların bütün kızılı sokaklarda biz, Türkiye olarak sonbaharı kaçırıyoruz. Bütün sonbaharları kaçırdığımız gibi. Bırakın yaşayalım. Herkes istediği gibi yaşasın. Sağ olun.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Sayın Ali Kırca. Sizin Akşehir üzerinden, Akşehir deneyimi üzerinden oluşturduğunuz bakış açısı aslında hepimiz için çok belirleyici. Her yerden böyle örnekler anlatabiliriz. Kendi yaşadığımız yerlerde de bu çeşitlilik var. Sorun şu oluyor aslında. Hepimiz geçmişte böyle birlikte yaşama deneyimlerine sahiptik. Nasıl oldu da şimdi bu kadar kırılğan, bu kadar öfkeli ve kimlik beyanları üzerinde çok hassasiyetle duruyoruz. Burada, bu bir faili meçhul durum değilse, bunu açıklamak zorundayız. Bu tartışmaya doğru ilerliyoruz. Şimdi Etyen Mahçupyan Beye söz vereceğim. Ondan sonra bir mola vereceğiz. Moladan sonra da Sadık Yılmaz'la başlayacağız. Buyrun hocam.

ETYEN MAHÇUPYAN - Teşekkür ederim. Bu ülkede laikliği çok tartıştık. Sorun olarak tartıştığımız zaman devletin suçlu olduğunu, devletin laik değil, yorumuyla bitirdiğimiz cümlelerle anlattık. Devleti laik görmedik. Fakat sorunu değil çözümü konuşmaya başladığımız her an, kendimizin de çok fazla laik olmadığını burada görüyorum. Sadece burada değil, genel olarak böyle bir şey var. Belki de zihnimizin

5. Alevi Çalıştayı

kenarında bir Osmanlı bakiyesi, bir bakış var ve hala devletin de değişemeyeceğini, toplumun da çok fazla değişemeyeceğini varsayan dolayısıyla geleceğin geçmişe çok benzeyeceğini varsayan bir bakış bu ve bu bakış bizi devletçi hale getiriyor bakarken.

Örneğin devletin Aleviliği görmesi diye bir meselemiz var. Oysa devlet Aleviliği görmek zorunda değil. Alevileri görse yeter ve devlet Alevileri görmüyor zaten ve esas problem de bu. Dolayısıyla Alevileri görmeyen bir devleti, illa Aleviliği gör diye zorlamak, zaten Alevileri görmemek demek ve bu kıskaçtan çıkılması lazım.

Aynı şekilde buradan giderek de içerden tanımlama, dışardan tanımlama gibi bakışların da ben çok yararının olacağını da düşünmüyorum. Çünkü bugünkü dünya bir şeyi tanımladığınız anda o tanımın elinizden kaçtığını gösteriyor. Hiçbir şey artık sizin tanımlamanızla olmuyor. Kendiliğinden süreçler, toplumsal dinamikler zaten o tanımları her an değiştiriyor ve de bu tanımları değiştirme hakkı ve özgürlüğü var. Yani bugün Aleviler birleşse, Aleviliğin ne olduğunu anlaşırsa bile bir saniye sonra bu kapıdan çıkıldığında, birisi ben başka türlü bir Aleviyim diyebilir ve deme hakkı var. Dolayısıyla Alevilerin dağınık olması çok doğal bir durum, tabi bunun bir tarihsel geçmişi var. O ayrı mesele ama geleceğe bakarak da doğal bir durum ve şunu da söyleyelim. Beş yüz yıldır bir Diyanet'ten yoksun olarak da yaşıyordu. Teşkilat anlamında söylüyorum Aleviler, şimdi o beşyüz yılda Şeyhül İslamlığı ve Diyanet işlerini çıkartın bakalım Sünnilik ne kadar dağınık kalır mıymış, değil miymiş? Sünnilik bence çok daha dağınık ve de gelecekte Diyanet İşleri Başkanlığı'na rağmen Sünniliğin dağılma hızı daha da hızlı olacak. Dolayısıyla dindarlar arasındaki çoğulculuşmanın çok hızla gideceği, bireyselleşmenin çok hızla gideceği ama herkesin hala dindar olarak kendini göreceği, hala itikatları devam ettireceği ve ama aradaki farklılıkların kaçınılmaz olacağı bir süreçteyiz.

Şimdi buradan giderek geçmişte doğruların etrafında buluşma diye bir bakışımız vardı. Bir tanım var. Bir doğrunun etrafında nasıl buluşuruz. Ama şimdi artık buluşmalar doğruyu yaratıyor. Buluşma

5. Alevi alıştayı

olmadan doğruyu bilmiyoruz. Konuşma olmadan doğruyu bilmiyoruz. Ve Alevilerin de kendi içlerinde ve başkalarıyla ve Sünnilerin de gene öyle, ne Alevi ne Sünni olanların da bu tür konuşmalara ihtiyaı olduğunu düşünüyorum. Bu konuşmalarda, dini ortaya alan bir konuşma öngörmek değil burada muradım. Yani din bir sabit olabilir ama Müslümanlık bir yorum.

Dolayısıyla Müslümanlığın çeşitli katmanları içinde kaçınılmaz olarak yorumlar var. Bu yorumlar da değişecek ve bunların da dediğim gibi n açık bunların bir yorumu yok. Dolayısıyla Müslümanlık Sünnilerin dediği gibi olsa... Sünniler burada anlaşabilse ve Alevilerin tümü bunu kabul etse bile gene de farklılığın bir hak olduğunu ve esas çözümün farklılığı hak haline getirerek ortaya konan bir çözüm olduğunu görmek lazım. Dolayısıyla da insanların Oral'ın ilk söylediği Şeye dönersem, tanımlandığı gibi değil, kendilerini bildiği gibi kabul edilmesi gerekiyor. Ve burada da çözümün başlangıç noktasının herkesin söylediği gibi, bir tanesi din özgürlüğü, cemevleri olayı, ikincisi de eğitim, zorunlu ders olayı. Bence bunların yapılmamış olması bir skandal. Çünkü bunların her hangi bir Şeye ihtiyaı yok, yapılması için bunlar çok doğal olarak karşısında tek bir Alevi görmeseydi bile bu devletin yapması gereken Şeyler. Dolayısıyla bir kere başlangıç noktası bu. Ondan sonra da hiçbir konuda bunları açan herhangi bir çözüm yok.

Bu bir süreç meselesi, kendi üzerine düşünme sürecine ihtiyaı var. Hem Alevilerin, hem başkalarının ve bence Alevilere bunu rahat rahat vermek gerekiyor. Ordan ıkan Şeyin de toplumsal talepler olarak ne kadar çıkarırsa onunla devletin ve kamuoyunun karşılaşması ve paylaşması gerekiyor. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkrlr Etyen Mağıpyan. Biz de doğrusu bu çalıştaylarda ana konsept olarak farklılığı hem hak olarak görüyoruz hem de değer olarak görüyoruz. Bunun toplumlaşmasını da istiyoruz. Yani bunun bütün bir toplumda da değer, karşılık bulmasını bekliyoruz. Şimdi mola veriyoruz. Saat 11.45'te tekrar bir araya geliyoruz Olduğa kısa bir ara tutuyoruz çünkü zaman açısından çok büyük

5. Alevi alıştayı

sorunlarımız var.

...

Evet değerli konuklar biz çalıştayın ikinci oturumunu başlatıyoruz. Dışarıdaki konuklarımız lütfen! Ali Kırca ayrılmak istiyor. Ayrılmadan önce bir iki not düşmek istediğini söyledi. Buyrun Sayın Ali Kırca.

ALİ KIRCA - Çok teşekkür ederim sayın başkan. Sadece şunu söylemek istiyorum. Bazı arkadaşlar dedi ki, çok güzel söyledin de her yer öyle değil. O kadar güzel değil diye. Ben zaten konuşmamda daha söyleyeceklerimin anlam taşıması açısından bunu anlatıyorum diye başladım. Söylemek istediğim şu: Tabi ki, her yerin öyle olmadığını biliyorum. Ama Akşehir'in benim kimliğimin, kişiliğimin ve soruna bakış açımında ne kadar etkili olduğunu anlatmak için, o yaşadığım çevreyi anlattım ve elbette sonucunda ben iyimser bakıyorum. Çünkü iyimser olmak zorundayız. Her şeyin güzel olmasını, öyle güzel olmasını istemek zorundayız. O bir aslında her yerin öyle olduğunu gösteren değil, olması gerekeni gösteren bir iklimdi benim aktardığım. Onun için özellikle altını çizerek ondan bahsettim.

Ayrılmadan önce mademki ikinci bölüm başlarken biraz daha ağız tadı olsun, bir de fıkrâ anlatayım. Nasrettin Hoca'nın aslında belki asıl onu söylemeyi unuttum. Hani yakınıımızdaki Mevlana kadar Nasrettin Hoca'nın, benim yine hayata bakışımda ve hele şu Siyaset Meydanı'nın oluşumunda çok etkili olduğunu da söylemeliyim. Bir felsefedir çünkü o ama en önemli fıkrası, hem benim bütün bu meselelere Kürt açılımı, Alevi alıştayı vesaire hem de farklı kimlikler arasındaki tartışmalarda ve Siyaset Meydanı ruhunda çok önemli olan fıkrası. Nasrettin Hoca biliyorsunuz kadılık da yapar ve karşısına işte davalılar ve davacılar gelir. Davalıyı dinler, dinler, dinler ve haklısın der. Sonra davacıyı dinler haklısın der ona da. Sonra dinletenlerden biri der ki, Hoca ne biçim iş bu, ona da haklısın dedin, buna da haklısın dedin. Döner der ki, ya sen de haklısın. Yani bu mesele böyle bir şey herkesin haklılığını görebilmek ve herkese haklısın diyebilmektir bütün mesele. Ben sadece onu anlatmaya çalıştım çok teşekkür ederim.

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Ali Kırca. Evet dediğiniz gibi böyle çok kültürlü yaşama alanlarından gelenler ya da çok gettovari sıkışmış bir yerlerden gelenler, bunların söylemleri önemli ölçüde farklı oluyor. Umarız bu genişleme, bu süreç bu genişlemeyi ortaya çıkaracak. Şimdi bu oturumun ilk konuşmacısı Sadık Yılmaz, Sadık Yalsızuçanlar yani buyrun!

SADIK YALSIZUÇANLAR - Teşekkür ederim, sağ olun. Hep Sünniler konuştu şimdiye kadar. İnşallah Alevileri de dinleriz. Bu sürecin ülkemiz için hayırlı olacağını umuyorum, inanıyorum. Bu yüzden bu sürece katkı veren herkese kişisel teşekkür borcumu ifa etmek isterim.

Sokrates'in savunmasında geçen bir şey var. Eğer diyor, kendimi, ben buradaki bu mahkeme diline, hukuk diline yabancıyım. Atinalıların pazarda konuştuğu dille konuşacağım. Yaşım da 70 küsur. Dolayısıyla bu dil içinden beni dinlemenizi; bu dille beni anlamanızı, anlamaya çalışmanızı dilerim diyor. Ve sözümü kesmemenizi dilerim diyor. Delida buradan malum bir koşullu, koşulsuz konukseverlik tezleri geliştirmiş. O özellikle koşulsuz konukseverlik Türkiye için çok umulması gereken kullanışlı bir dil gibi görünüyor. Zaten Delida da şey diyor: Konukseverlik öyle yaratıcı ve ötekinin buyur edilmesine öyle düzenlenmiş bir şey olmalı ki yeni bir dil üretmeli diyor. Zannediyorum bu müzakereler, bu sancılar, bu süreçler Türkiye'nin müzminleşmiş, kronikleşmiş ve bir boyutuyla kanserleşmiş adeta sorunlarının çözümünü gerçekleştirecek dilin üremesine, inşa edilmesine yol açar inşallah. Tabi bunun daima bir şeye dönüşmesi de söz konusu; çünkü bir çözümsüzlüğe doğru bir boyu, bir açılması da söz konusu. Çünkü sadece devlette değil Alevi olmayan kesimlerde de insanlarda da birçok yerleşmiş bir, Sünni tahayyül var bu Sünni tahayyülden ne ölçüde vazgeçilecek veya düzeltilecek tavsiye edilecek, onlar da Hatemi Hocamın konuşmasında vurguladığı ve Diyanet'te kurumlaşmış olan ki, Diyanet bu alanda çok dirençli ve gerilimli bir şeydir. Son derece sınırlı yayınladıkları raporlardan bunu görebiliyoruz. Böyle direnç noktalarının da yumuşaması ve giderek kırılması, orda oluşan kireçlerin çözülmesine

5. Alevi alıştayı

de ihtiyaç var. Zaten o gerekiyor. İlginç bir anekdot, 1963 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş ve görevleri hakkında hazırlanan bir tasarıda mezhepler müdürlüğünün kurulması önerilmiş önce. Fakat bu teklif resmen tefrika yollarının aılmış olabileceği gerekçesiyle eleştirilmiş ve reddedilmiş. Yani farklılıkları tefrika, fesat olarak, fitne olarak gören bir Şey var, bir algı var. Belki bunu vurgulamanın tatsız bir tarafı da var ama hatırlamamızda fayda var.

Ali Bey Star'ı hatırlattı, daha yakınlarda bir evlilik programında 80 yaşında bir amcamız Şey dedi; Ben Kızılbaş mıyım da kızım yaşımdaki bir çocukla evleneyim diye ve bu oldukça rahatsızlığa yol açtı. Böyle bir algı da var bunlar böyle bir k...hatırlayalım.

Bir de yine 13 Eylül 2009 tabi Taraf'ta yayınlanan bir haber ve konu olan bir olay vardı. 7 Eylül günü Eruh'taki çatışmada hayatını kaybeden jandarma Başçavuş Murat Taş Amasyalı bir Alevi. Alibeyköy'de oturuyor ailesi, oradaki cemevinde bir tören yapmak istedi ailesi, cemaati falan. Bir yarbay gelip Ataköy Camii'nde asıl törenin yapılacağını buyurup töreni yarıda kestiler ve orada bir Şeye yol açtı. Bu askeri bürokrasinin devletin en önemli gücünü oluşturan, algısını da gösteren bir Şey. Yani tekrarında belki yine yarar var. Devlet 1920'li yıllardan itibaren, ikinci yarısından itibaren Türkiye'de birlikte yaşama, farklılıkların birlikte var olması ve yaşamasını güçleştiren bir milliyetçilik alanı, sorunlu bir alan üretti. Bir de radikal bir laiklik anlayışıyla sorunlu bir laiklik alanı üretti ve bugün önümüze gelen bu kronikleşmiş sorunlar bu iki gerilimli alana yol açtığı sorunlar olarak geliyor. Tabi ister istemez teolojik bir tartışmanın içine, ister istemez giriliyor. Tabiat ve tanımı gereği her Şeye rağmen dini bir alandan, dini bir alanın mensuplarından değil, bir inanç alanından söz ediyoruz. Ama mesela bu algı farklılığı, tanım ve kimlik algısındaki farklılık ...doğal olduğu kanaatindeyim, son derece doğal olduğu kanaatindeyim. Hatta Sünni kesimin çok daha fazla, çok çok daha fazla, kıyaslanamayacak kadar fazla çeşitlilik gösterdiğini görüyoruz düşünüyorum. Sadece mezhep düzeyinde değil, özellikle yol, tarikat falan düzeyinde, sosyolojik anlamında

5. Alevi Çalıştayı

cemaat düzeyinde. Sadece Nurcuların yirmi yirmi beş kolu var, grup var. Onlar da sürekli ayrışıyorlar. Tarikatlar yani sadece Halvetiliğin sekiz-on kolu var. Belki daha fazla ve bugün hala dergâhlar, kapatılmış olmasına rağmen bunları yaşıyorlar. Dergâhlarda zikirler falan yapıyor ve bunlar devlet televizyonunda da değişik belgesellerde, bazı belgesellerde yer alıyor.

Laiklikle ilgili bir alanda çok ciddi bir sorun var. Bu sorunun belki yeni bir anayasa çerçevesinde mutlaka gündeme gelmesi ve laiklik tanımının çok ciddi olarak yeniden gözden geçirilmesi ve yeniden inşa edilmesi, tanımlanması gerekiyor. Çünkü Alevilerin talepleri diğer inanç mensuplarının veya işte giderek bireylerin, grupların talepleri gibi tamamen demokrasi bağlamında, hak ve özgürlükler bağlamında dolayısıyla bir anayasa ve hukuk bağlamında çözülebilecek sorunlar.

İşte tabi şu algının değişmesi lazım, mezhepler genel müdürlüğünün kurulması bunu öngördüğüm yer ya da benimsediğim için demiyorum, bu mezhepler genel müdürlüğü kurulmalı anlamında demiyorum. Ama bunun ret gerekçesi olarak tefrikaya yol açacağı falan şeklinde bölünme, parçalanma gibi son derece sorunlu ve anlamsız kavramlar içerisinden, kelimeler içerisinden, bu algının değişmesi ve somut olarak önerim laiklik tanımının ciddi olarak gözden geçirilmesi. Çünkü sadece bundan devletin, bu radikal laiklik uygulamalarından zarar gören, tabi büyük oranda çok zarar görmüş ve görmektedirler Aleviler ama, onlar değil yani cerrahiler de zarar görüyor. Ama tuhaf bir şekilde yine biliyoruz belki malumu ilan olacak Mevlevi ayinlerine yani bir tarikatın ayinlerine Cumhurbaşkanı gidiyor, Başbakan gidebiliyor. Keza Hacı Bektaş-i Veli Hazretlerinin Hacı Bektaş'ta yapılan ayinlerin de bir başka Cumhurbaşkanı gidebiliyor. Dolayısıyla deklare edilmeyen, dile getirilmeyen zaman zaman bazı mahvillerde tartışılmakla beraber...

MODERATÖR - Sadık Bey siz sürenizi doldurdunuz. Ama ben size bir soru sormak istiyorum. Geçen yıl galiba Muharrem ayında TRT'de program yaptınız. Siz yaptınız değil mi o programları?

5. Alevi Çalıştayı

SADIK YALSIZUÇANLAR - Sadece biz değil. Ben, Cemal ağabeylerle, başka kişilerle...

MODERATÖR - Şimdi onunla ilgili bir soru sormak istiyorum. Yani bu programlar bir kere genel Alevi kamuoyunda çok ilgi gördü. Ezberden ilgi görüyor. Siz nasıl bir dil tutturdunuz, bunu kısa çok kısa. Ne yaptınız, onları İslamlaştırmaya mı çalıştınız?

SADIK YALSIZUÇANLAR - Ondan önce şunu bir kısaca arz edeyim. Öyle geçeyim isterseniz. Eyvallah. Çünkü bu, sorunun cevabı ile ilgili belki. Tesev'in araştırması çok somut şeyler göstergeler yansıtıyor. Alevilik, Bektaşilik veya Kızılbaşlık nedir sorusu.

Dindir diyenler %10.35, mezheptir diyenler % 43.43, tarikattır diyenler %10.41, kültüredir diyenler %16.14, bir yaşam tarzıdır diyenler %16.88, diğerleri 2.78. Yaygın olarak mezhep algısı mesela. Şimdi bu tür araştırmalar çok önemli özellikle Hatemi Hocamın hukuk bağlamında Diyanet vesaire, zorunlu din dersleri bağlamında ve bence mutlaka yeni bir anayasa çalışması çerçevesinde yapılması gereken şeyler için bu tür verilere çok ihtiyaç var. Kestirmeden belki sonraki oturumda da arz etmeye çalışırım ama bir Alevi konsülü, bir Alevi konseyinin oluşması, bütün bu derneklerin, federasyonların, cemaatlerin, dergâhların, cemevlerini de temsilen onların uzlaşabilecekleri falan. O tabi kendilerinin yapabilecekleri bir şey.

Geçen yıl Muharrem ayı yaklaşırken iki üç ay önce biz, Muharrem ayında ne tür, Alevilerin talepleri doğrultusunda yayın yapılabiliriz diye bir çalışma yapmıştık. Ben yönetici değilim TRT'de ama hasbel kader tabiri caiz ise hamallığını yürütmeye çalıştık. Birçok Alevi gurubu ile cemaati ile başta Karacaahmet Baba, Sultan Dergâh olmak üzere temasa geçtik. Şahkulu ile Erikli ile vesaire ile. Sonra Halkalı'daki Caferi cemaati ile Garip Dede Dergâhı ile vesaire pek çok belgeseller tasarladık. O istişare toplantılarından sonra yani bu arada TRT'nin birtakım kuşak programları falan vardı, o programlar içerisinde uzmanlar, dedeler, kanaat önderleri Alevilerin, onların konuk edinmesi fikrini ve kendilerinden belirlediğimiz başlıkları falan. Hangi konuklar gelebilir,

5. Alevi Çalıştayı

neler konuşulabilir hemen her gün TRT'nin farklı kanallarında, farklı kuşak programlarında Alevi konuklar yer aldılar, İşte İmam Ali ile ilgili Kerbela ile ilgili, Hz. Hasan ve Hüseyin ile ilgili, Oniki İmam ile ilgili Alevilik, Bektaşilik ile ilgili çeşitli kültürel tarihsel vesaire programlar, belgeseller kurgulandı, tasarlandı. Hz. Hüseyin'in şahadet günü canlı yayın yapmak üzere Karacaahmet, Baba Sultan Dergâhı'ndan, Erikli Dergâhı'ndan ve Halkalı Caferi Dergâhı'ndan ana haber bültenleri, oradan bağlantılar kuruldu, edildi. Karacaahmet, Baba Sultan Dergâhı ile bir gerilim vardı. Fakat TRT yönetimi biraz kararlı davrandı. Sağ olsunlar ve oradan canlı yayın yapıldı.

Hükümetin bu yürüttüğü çalışmaların iyi niyet ve samimiyetinin algılanması o tür çalışmalarla belki sağlanabilir diye düşünüyorum. O çok olumlu algılandı Alevi kamuoyunda. En azından, hani kendilerini şimdi mesela TRT'de diyelim, bu yıl tabi gerçekleştiriyor pek herhalde. Çünkü TRT'den de alınıyor. Diyanet de belki böyle düşünülebilir. Diğer eğitim hizmetleri, dini hizmetler, diğer bütün hizmetler böyle düşünülebilir belki çok genel bir şey söylenecek olursa.

MODERATÖR - Peki teşekkürler. Sıraya göre gidiyoruz. Lale Şıvgın buyrun.

LALE ŞIVGIN - Teşekkür ediyorum. Ben de öncelikle bu bir araya gelmeleri çok anlamlı ve değerli bulduğumu söylemek istiyorum. Şimdi çoğumuz gazeteci, televizyoncu veya bir şekilde medyada yorum yapan insanlar olarak medya ve Alevilik deyince ki, bu toplantının, bu tartışmanın da konu başlığı olan medya ve Aleviler deyince hep tatsız şeyler hatırlıyoruz aslında. Star'da yaşanan hadise var, yıllar geçmesine rağmen, unutulmuyor. Yeni yaşanan başka gelişmeler var, bir izdivaç programında vesaire. Dolayısıyla aslında bizler söz söyleyen insanlar olarak büyük bir sorumluluk da yüklenmiş oluyoruz televizyonda veya gazetelerde. Hem yazılı hem de görsel medyada. Ama biraz galiba görsel medya veya televizyondaki çalışanların sorumluluğu sanki biraz daha ağır gibi geliyor bana. Burada sorumluluğumuzda kullandığımız kelimeler, kullandığımız terminoloji ve literatür o kadar

5. Alevi Çalıştayı

önemli bir hale geliyor ki, yanlış bir şey söylediğimiz vakit bazı kesimleri kırma ihtimalimiz ortaya çıkabiliyor ve bu kırılğanlıklar işte unutulmuyor.

Belki art niyetli değil ama bilgisizlikten kaynaklanan birtakım yanlış anlamalar da olabiliyor. Çok yakındaki bir örnekten ben söz etmek istiyorum. Sayın Cumhurbaşkanının Tunceli ziyaretinde ben gelişmeleri bir televizyonun haber kanalından izliyordum. En çok saygın haber kanalı olarak teleffuz edilen bir haber kanalında ve çok saygı duyduğum hem bir meslek büyüğüm olarak gördüğüm bir televizyoncunun sunumuyla canlı yayında görüntüler geliyor ve üzerine anlatım yapılıyordu. O çok saygı duyduğum isim dedi ki, Sayın Cumhurbaşkanı dedi, anlatıyor görüntüleri; Şu anda cemevine giriş yaptı, karşılama oldu vesaire oturuldu. Şimdi dedi, semah gösterisi başlıyor dedi Sayın Cumhurbaşkanı için. Sonra bir duraksadı hemen arkasından dedi ki, özür diliyorum bu semah gösterisi demek doğru bir tanım olmayacak dedi. Çünkü bu bir gösteri değil, bu bir ibadet dedi onun için düzeltiyorum, çok affedersiniz dedi. Bir semah ayini gerçekleştiriyor dedi. Kafalar karıştı aslında, son derece iyi niyetli bir yaklaşım olduğunu hissediyorum, çünkü kendisini de tanıyorum, çok saygı duyduğum da bir meslek büyüğüm olduğu için fakat bir an kendimi koydum, çünkü ben de televizyon programları yapıyorum. Aynı şekilde son dakikada önüme gelen görüntüyü aktarmaya çalışıyorum, tartışma programları yapıyorum ve yazıyorum. Acaba ben olsaydım ne derdim. Semah gösterisi mi demek doğrudur? Semah ayini mi demek daha anlamlı olur? Kimseyi kırmadan, dökmeden ve art niyet göstermeden ve bu etkinlik midir, performans mıdır? Ne söylemek lazım?

MODERATÖR - Siz çok üzümüştünüz kendinizi. Ben o salondaydım, orayla ilgili bir anekdot belki sizi tamamlamak için. Sayın bakan da oradaydı. Bizzat o zatlı Ahmet dedi. Birkaç nefes okudu ve şimdi bizim gençler size bir gösteri sunacaklar dedi. Akli çok karışık. Sadece medyaya düşen bir sorumluluk değil, dede kendisi, üstelik çok saygın bir dede o bölgede çok hürmetle bilinen tanınan birisi. Ben de çok dikkatle sözlerine kulak verdim. Yani nasıl ifade edecek yani, bir ayini

5. Alevi Çalıştayı

size sunacağız mı diyecek, gençler ne yapacak? Ama şöyle ifade etti: Şimdi gençlerimiz size bir gösteri sunacaklar. Bu çok acıtcı bir şey.

LALE ŞIVGIN - Yani orada herkes farklı şeylere aslında hassasiyet gösteriyor. Ben bunun üzerine emin olmak açısından ve ben de böyle bir şeyle karşılaşabilirim doğrusu nedir öğrenmek için Alevi tanıdıklarımı, büyüklerimi, aydınları aradım. Bunlar yazarlar, sendikacılar, sivil toplum önderleri, anlattım. Ben böyle bir şeye şahit oldum ekranda ve doğrusu nedir? Yani gösteri demek sizi gerçekten kıracak bir şey mi? Çünkü ekrandaki meslek büyüğüm bundan kırılma ihtimali olduğunu gördüğü için, özür dileyerek bunun bir ibadet olduğunu söyledi ve ayin düzeltmesini yaptı. Bana kimileri dedi ki, ayin demek ne demek? Biz ayin ifadesinden çok büyük rahatsız oluruz, bundan yaralanırız. Çünkü ayin kilisede olur dedi. Kimisi dedi ki, gösteri ifadesini biz kabul, etmiyoruz bu bir şov değil, orda bir sahne yok. Bu bizim için ibadet, bu bir inanç.

Açıkçası bu konuşmalardan sonra, kafam daha çok karıştı. Ertesi günkü gazeteleri takip ettim. Çoğunda yine gösteri ifadesi kullanılıyordu. İşte bütün bunlar aslında bizim birer medya çalışanı olarak, sorumluluk sahibi olarak, kimseyi kırmak istemememizden kaynaklanan aslında ve doğru terminolojiyi bulmamız gerektiren konulardan sadece birisi. Ama bizim bir kılavuzumuz yok. Az önce bahsettiğimiz tanımlama konusunda anlaşalım ki, Aleviler arasında da bir ortak dil oluşmuş değil. Cemevi konusunda, semah konusunda, İslam'ın içinde mi, dışında mı olup olmadığı konusunda bizim bir kılavuzumuz yok. Biz özellikle belki de medya çalışanları olarak ve televizyoncular olarak, televizyon habercileri olarak biraz da kendimize özeleştiri yapmamız gerekir diye düşünüyorum. Çünkü bizden her anlamda, her alanda uzmanlık bekleniyor. Bu bizim için en büyük handikap aslında. Yani domuz gibi olduğunda da domuz gibinde uzman bir doktor kadar bilgi sahibi olmamız, bu konuda soru sormamız, hatta cevap vermemiz bekleniyor. Eğer konumuz, gündemimizde deprem varsa bir jeofizikçi kadar her şeye hâkim olmamız bekleniyor. Veya bir hukuk konusu varsa, Sabih Kanatoğlu olmamız bekleniyor hepimizden. Ama

5. Alevi alıştayı

biz buna elbette bu kadar mesela, dolayısıyla bu kadar her konuda uzmanlaşma sıkıntımız var.

Belki yazılı medyada biraz bu aşılmış durumda, biraz daha kurumlaşma var. Evet, iřte eğitim uzmanları var, adliye muhabirleri var, vergi ekonomi konusunda uzmanlar var. Ama bizim ekrandayken önümüze bir görüntü geldiği vakit onu doğru yorumlamak şansımız sadece bir kere var. Çünkü o an ağzınızdan yanlış bir řey çıktığı vakit bu art niyetli olmasa bile, bilgi eksikliğinden, tanıma eksikliğinden, diyalog eksikliğinden kaynaklanan hataya dűşebiliyoruz ve bu hatalar unutulmuyor. Belleklere kazınıyor. Hatta bunlar belki kutuplaşmaları, kalıplaşmaları arttırıyor uzun vadede. Peki, ne yapabiliriz? Kısaca benim aklıma gelen birkaç örnek var. Medyada uzmanlığın kurumsallaşması açısından, özellikle görsel medyada. Daha önce Türkiye'nin içinden geçtiği bir Avrupa Birliđi süreci vardı, bunun en başlangıcında. Yine aynı sorunlar var gazeteciler Avrupa Birliđi ile ilgili haberler veriyorlar ama Komisyon nedir, Konsey nedir, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nedir, hangisinin kararı bağlayıcıdır, hangisini anlama. Bu konuda çok kafa karışıklığı vardı. Haberi yazan editörler veya muhabirler bile bizler çoğumuz kurumları çok fazla tanıımıyorduk.

Bazı sivil toplum kuruluşlarının önderliğinde o dönemde, Bürüksel'e geziler düzenlendi ve orada kurumları tanımamız sağlandı. Zannediyorum bu arka arkaya birkaç sefer olan bir şeydi. Gruplar halinde çeşitli kurumlardan, yayın kuruluşlarından, gazeteci arkadaşlarımızla birlikte gidip tanıma fırsatı bulduk. Elbette hepimiz değil ama en azından o kurumların işleyişi nedir? O kurumlarda neler yaşanır? Bunları yerinde görme fırsatımız oldu. Belki bu tür çalıştaylarla veya sivil toplum kuruluşlarının önderliğinde, gazetecilerle Alevi toplumu daha sık bir araya getirerek hem bu kavram kargaşasının önüne geçip gerçekten cemevi nedir? Orada ne olur, siz nasıl tanımlarsınız, doğru tanımlamalar nedir, doğru literatür nedir? Bunların üzerinde durarak hata payını da aza indirebiliriz. Dolayısıyla kırılganlıkları, karmaşayı da aza indirebiliriz diye dűşünüyorum. Bu konuda herhalde daha çok bir araya gelmek ve dinlemek diyalog gerekli gibi geliyor bana.

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Teşekkürler Lale Hanım. Şimdi Ahmet Dinç Zaman gazetesi buyurun.

AHMET DİNÇ - Teşekkür ediyorum. Öncelikle ben sorunu tanımla babında beş ana madde, beş ana sorun odağı belirledim. Bunların medya ile ilgili olanını ilk sıraya alıyorum, gündem açısından. Gördüğüm kadarıyla yani sadece Alevilik üzerinde konuşacağım. Vakti ekonomik kullanmak için.

Gördüğüm kadarıyla medya Aleviliği bilmiyor, tanımıyor, daha asgari düzeyde Aleviliği teolojik anlamda da bilmiyor. Bu büyük bir eksiklik, yapılan haberlerde ve yorumlarda komikliğe varan sonuçlar ortaya çıkıyor. Ben küçük bir örnek vereceğim.

Bir cemden bahsediliyor. Aşıklar cem töreninde değişik okudu. Beş kelimecik kısacık bir cümlede üç ana hata var. Bir kere cem töreninin kendine özgü, cem töreni ben de ağız alışkanlığı etkilendiğim için, cem bir ibadettir Yani tören değildir. Herhangi bir merasim değildir. Bu mantıkla bakacak olursak, namaz töreni gibi bir benzetme ortaya çıkar. Cem bir tören değildir, ibadettir. Birinci yanlış.

İkincisi; orada okunan şey değişik değildir Yani genel anlamda suya sabuna dokunmayan bir ifade olarak değişik deyip geçiriliyor ve işte biraz önce arkadaşımızın anlattığı gibi bizzat Aleviler ile işi bilenler bile bu tür argümanların kullanıla kullanıla etkisinde kaldığı için o kelimelerle konuşmaya başlıyor. Yanlışla konuşmaya başlıyor. Değişik değildir orada okunanlar, nefestir, duazdır ya da gülbanktır. Şimdi artı orada nefesi, duazı, gülbankı okuyan kişi âşık bile olsa, kendini yetiştirmiş bir saz aşığı bile olsa, cem töreninin, cem ibadetinin kendine özgü erkanı, ritüeli, atmosferi ve tanımlaması bulunduğu için oradaki okuyan kişi âşık değildir. Ya dede okur ya dede okumak istemiyorsa, onun yetkilendirdiği ve görevlendirdiği zakir ya da bir başkası okur. Dolayısıyla dede gül ban kokulu cem ibadetinde dede ya da zakir ya da işte filanca kişi nefes okudu diye tanımlamak gerekir kısaca.

Medya tabi biraz zülfiyare dokunacak şekilde bugünkü son dö-

5. Alevi alıştayı

nemdeki ironik bir tanımlamayla ben, öteki medya ve yandaş medya, hangisi olursa olsun Aleviliği bilmiyor. Alevilerin hassas noktalarını, kırılgan noktalarını, ruhunu, karakterini bilmiyor. İsim vermeyeceğim bir gazetede muhabir bir haber yazıyor. Ankara Ulus'taki patlayan bombadan sonra, o intihar bombacısı bir Aleviydi, Sivaslı bir Aleviydi, Muhabir bu çocuğun Alevi olduğunu bilmesine rağmen onun Alevi olduğunu haberde belirtmiyor. Ancak haberin son halini vermesi gereken editörler bir yerlerden ya da başka bir kaynaktan bu kişinin Alevi olduğunu biliyorlar ve haberin sonuna bir cümle ile işte Sivas'ın Yıldızeli Alevi köyünden diye. Bu çok büyük bir tepki topluyor. Teröristin Alevisi de olmaz, Sünnisi de olmaz. Terörist teröristtir. Bu şekilde bakarak kırılgan noktalara da dikkat etmek gerekiyor. Öneriler kısmında da söylenebilir belki ama ben her medya organının asgari düzeyde ya da mümkünse medya gruplarının hep kendi yapıları içerisinde işte televizyon bir, onunla aynı gruptan olan gazete bir Aleviliği çok iyi bilen bir editör ya da muhabir yetiştirilebilir bu handikapları açmak için. Yani nasıl ekonomi muhabiri ekonomiyi bütün argümanlarıyla biliyor ve hâkimse, o muhabire de ya da editöre de bütün argümanlarıyla Aleviliğe, Alevilik az geliyorsa dinsel alana hâkim bir muhabir ya da editör yetiştirmeleri daha sağlıklı olacaktır.

MODERATÖR - Tamamlayalım hocam.

AHMET DİNÇ - Altı dakika doldu mu? Daha dört sorun kaynağı var. O zaman medyayla sınırlandırayım ben bunu. Medyada yapılan bir başka hata ise şu: Alevi camiasında sesi çok çıkanın Aleviliğin temsilcisi olduğu zannıyla, medya ister istemez belki bir haberci refleksiyi mikrofonu ya da teybini ona tutuyor. Oysaki günümüz de Alevi kanaat önderi ya da Alevilerin temsilcisi iddiası ile ortaya çıkan kimselerin çoğunun Alevi tabanda destekçisi yok. Yüzde doksandan, doksandan beş oranında destekçisi yok. Sessiz kitle, yani sessiz Alevi kitle daha bir farklı düşünüyor bunlardan. Dolayısıyla medya onlara mikrofonu tutup, teybini tutup onların sesini yansıtınca, kamuoyunda ve Alevi kitlede bir kafa karışıklığı, tepki karışık.

MODERATÖR - Peki, bu suskun kitle bizim için ne ifade edebili-

5. Alevi Çalıştayı

yor?

AHMET DİNÇ -Suskun kitle asıl muhatap alınması gereken potansiyel gücü ve muhatapı ifade ediyor bana göre.

MODERATÖR - Ama bir dile dökmemiş taleplerini, konuşmuyorlar.

AHMET DİNÇ - Şimdi Alevi kesim, Alevi kitle Türkiye'nin en fakir bırakılmış, en geri bırakılmış özellikle köyden kente göçe kadar en eğitimsiz bırakılmış kesimdir. Bunlar, kendi seslerini dillendirecek medya organlarından son yıllara kadar yoksundular. Dolayısıyla bunların sesi halen tam olarak duyulmuyor, kısıp imkânlarla yayın yapmaya çalışan birkaç dergi, televizyon olmasına rağmen. Dolayısıyla bunları muhatap almanın ve bu handikapı aşarak muhatap almanın yolu, halen geleneksel İslam'ı ve onların temsilciliğini yürüttüğüne inandığım geleneksel dedeleri muhatap almaktır bana göre. Anadolu'da dedelerin halen Marksizm akımının hırpalamasına rağmen son yıllarda yine Aleviliği İslam dışı göstermeye çalışanların devre dışı bırakma çabalarına rağmen halen ocaklı dedeler, Alevi kesim üzerinde, o sessiz kitle üzerinde onların sesi olma babında da oldukça etkili durumdadırlar. Geleneksel öğretiyi Aleviliği öğrenmiş olsalar da bunlar, hem Aleviliği bilip hem de kanaat serdetme konumdadırlar. Bence onlar muhatap alınabilir.

MODERATÖR - Siz Ahmet Bey, bu örgütlü Aleviliğe pek fazla kulak kabartmayın. Esas damar aşağılarda diyorsunuz. Topluma inin diyorsunuz. Cevap beklemek için sormadım. Anladığının bu olduğunu söylemek istiyorum. Şimdi Sevilay Hanım, Sevilay Yükselir buyrun.

SEVİLAY YÜKSELİR - Teşekkür ediyorum. Herhalde bir Alevi olarak süre konusunda torpilim vardır diye düşünüyorum Sayın bakan, var mıdır?

Şimdi medyada burada çok birbirinden değerli insanlar var. Medyada herhalde ben Aleviyim diye kendini tarif edebilen, kimliğini açık, aleni şekilde ortaya koyabilen birkaç kişiden biriyim. Siz de biliyor-

5. Alevi alıştayı

sunuz ki, gerçi Ali Bey dedi ki adım Ali ama ben Alevi değilim, kabul ediyorum. Ama ben de biliyorum ki, siz de biliyorsunuz ki, medyada Alevi olduğu halde, Alevi kökenli olduğu halde çok büyük gazetelerin, çok büyük televizyonların, çok önemli noktalarında olduğu halde Alevi kimliğini hala saklama gereği duyan insanlar var.

Bakın size bir Şey anlatacağım, geçen hafta Ankara'daydım. Daha önce tanışmadığım bir yazar, ismini veremeyeceğim çok önemli bir gazetede de yazıyor. Türkiye'nin amiral gemisi. Sanırım ne demek istediğimi anlamışsınızdır. Türkiye'nin amiral gemisi, orada bir yazar, benimle tanışmak istedi. Salonda Zafer ağlayan'ın toplantısıydı, geldi Şeyle kolumdan tuttu beni, gelsene bir Şey söyleyeceğim dedi bana. Buyrun dedim. Nerelisin sen, dedi. Malatyalı'yım dedim. Ben de Erzincanlı'yım dedi. Eee dedim yani anladım aslında da onun sy-lemesini istedim. Yani ne demek istiyorsun sen? Ben dedi, Erzincan Tercanlı'yım dedi. Yapma ya dedim, benim annem de oralı dedim. Oralardan dedim. Alevi misiniz dedim. Ya Aleviyim dedi, ya ama işte söyleyemiyorum bunu dedi. Sen yazdıkça ben gurur duyuyorum dedi. Senin kulisini yapıyorum, lobini yapıyorum dedi. Yani sana dair dedi çok hoş Őeylerim var dedi. Ve sen ne zaman ki ben Aleviyim dersen, ne zaman ki bunu dile getirirsen, benim tüylerim diken diken oluyor dedi. Dedim ki sen niye söylemiyorsun peki? Söyleyemem dedi. Gazetede biliyorlar dedi benim Alevi olduğumu. Gazetede alışan mesai arkadaşlarımdan hepsi benim Alevi olduğumu biliyor. Ama ben bunu okurla paylaşmam dedi.

Çok zldm yani o kadar üzüldüm ki, çok büyük bir handikap, medyayı tartışıyoruz ya. Yani Mehmet Ali Bey ağabeyimiz bilir kimlerin Alevi olduğunu değil mi? Alevi kökenli olduğunu. Siz de biliyorsunuzdur yani. Herhalde buradan dışarı çıkmayacak diye bunu söylüyorum. Şimdi Türkiye'nin en önemli gazetelerinden birinin sahibi Zafer Mutlu Dersim kökenlidir? Ben İzmirliyim diyor. Rahmetli Ufuk Güldemir ben epey bir çalıştım yani. Dört buçuk sene birlikte. Ya çok deliydi, çok sinirliydi falan bağırırdı, çağırırdı. Bakın çok önemli bir anekdotu aktarıyorum size. Biliyorsun ya Mehmet Ali ağabey, biliyorsunuz nasıl bir

5. Alevi alıştayı

adam olduğunu. Benim için gelmiş geçmiş en büyük gazetecilerden biriydi. Bir gün beni kenara çekti. Kız dedi sen Alevi misin? Evet, abi dedim. nce bir korktum. Lan dedim bu herif beni Aleviyim diye hani bir Şey mi yapacak falan. Nerelisin dedi. Malatyalıyım. Ufuk Güldemir demiştir bunu bakın. Dedi ki; ulan dedi, demek senin zekn, bu fırl-daklığın oradan geliyor. Sonra bana dedi ki, ben de Aleviyim. Benim dedi annem Alevi kökenlidir. Üstelik de Kürt kökenli. Ufuk Güldemir bu sektörün en önemli isimlerinden biriydi. Daha başkaları da var ama artık girmeyeceğim. Keşke onlar burada olsaydı! Şimdi çoğunu muhafazakr medyadan, yanlış anlaşılmasın ama keşke onlar olsaydı yani! Keşke kendileri gelip de benim gibi burada konuşabilselerdi! Ama maalesef yani kendi kimliklerini oturdukları yerlerden saklamak gibi bir ayıba imza atan bu insanlar, yeri geldiğinde de yani inanın bazılarının bu meseleye hiç girmediğini biliyorum ki, ben Aleviyim, ben de Aleviyim dememek adına. Bu başka bir Şey, bu başka bir boyutu.

MODERATÖR - Sevilay Hanım bir düzeltme yapmama izin verin. Biz altmış kişiye ulaştık, altmış davetiye ulaştırdık. Fakat yirmi katılımcı daha sonradan özellikle dn ve önceki gün mazeret göstererek toplantıya katılamayacaklarını söylediler.

SEVİLAY YÜKSELİR - Benim tarifini yaptığım kişiler hiç gelmeyecektir zaten. Gelirlerse burada açıklamak zorunda kalırlar çünkü. Ben Aleviyim aslında da falan diye.

Şimdi dn ben bir yazı yazdım, o yazıyı aslında bugün kullanacaktım. Son anda vazgeçtim.

KATILIMCI - Siz de korktunuz galiba.

SEVİLAY YÜKSELİR - Hayır korkmadım. Yazım çünkü size dair falan değil, tamamen Alevi toplumuna, kendi insanlarıma dair verdiğim bir mesajdı.

Birincisi dedim ki; bir alıştayı göreyim, alıştay sonrası başka bir Şeyler kaleme alayım.

5. Alevi alıştayı

İkincisi de henüz paratoner olmaya hazır değilim diye dūřundüm. Yani bu adamlar ben ne yapsam, çünkü beni takip ediyorlar, yani vay gittin Sabah gazetesine yandaş ya da kaç para aldın da sen iřte sattın bizi de falan filan. Halbuki yani gerçeği řu ki, Aleviyim diyebilen birkaç kişiden biriyim medyada ve bunu yureka haykırabilen ama maalesef kendi toplumumda bile linç edilmeye zaman zaman karşı karşıya kalabiliyorum.

řimdi çok gūzel bir çalıřma yapıyor bakanlık, hūkūmet, tebrik ediyorum, takdir ediyorum ama űzgūnūm Sayın Bakan sizin bu yaptığınız çalıřmaların hiçbir řekilde sonuca varacaęına inanmıyorum bir Alevi olarak. Bunun nedenini anlatmak için de size yazmıř olduęum, Alevilere, kendi insanlarıma yazmıř olduęum ama yayınlamadığım ve cuma gūnū tekrar yeniden kaleme alıp, revize edip yayına vermeyi dūřundūęum yazımı okumak istiyorum. Yazının bařlıęına dedim ki bu yazıyı lūtfen Alevi olmayanlar okumasın. Tabi çarpıcı kılmak için.

Sevgili canlar, ben dūnyanın ta űbūr ucundayken, űlkemde önemli bir geliřme yařanmıř. Cumhurbaşkanı Abdullah Gūl Tunceli'de bir cemevini ziyaret ederek devletin Alevi toplumuyla yakınlařması adına önemli bir adım atmıř. Őncelikle belirtmeliyim ki, bir gazeteci olarak Cumhurbaşkanı'nı o cemevinde bire bir izlemeyi çok arzu ederdim. Ve bu satırları da ancak o canlı, kanlı izlemeden sonra kaleme almayı. Ama kismet deęilmiř. Neyse mūhim olan zaten benim o cemevinde Cumhurbaşkanı Gūl'ū yakın takibe almam deęil, asıl mūhim olan onun bu son derece önemli bulmuř olduęum tarihi adımı atmasıdır.

Bir gazeteci için, olaylara iki taraf açısından bakmak elbette ki birinci kořuldur her zaman. Ama benim için bu haber de aslolan olan, sizlerin ne dūřundūęu, nasıl yaklařtıęıdır. Ve gōrdüm ki, çoęunuzun gōrūřu bu ziyaret sıradan bir fak iyeden űte bir giriřim deęil. Bu da dięerlerini aratmayacak řovların devamı nitelięinde bir gōstergedir yōnūnde. Bakın canlar, kesinlikle ret edilmeyecek bir gerçek varsa, oda biz Alevilerin yıllar yılı bu űlkede tarifi olmayan ayrımcılıęa tabi tutulmuř olmasıdır. Kāh horlanması, kāh itilmesi, kāh kimlięini inkāra zorlanması gibi. Unutmayınız ki ben de sizlerden biriyim. Ve o ayrım-

5. Alevi alıştayı

cılığı ocuk yaşlarda dibine kadar yaşamış, yaşadığı o baskılar sonucu kimliğini alabildiğince haykırmayı kendine Őiar edilmiş bir Aleviyim. İşte buradayım yine!

Türk basınında en baba kōřeleri tuttuğu halde, hala Alevi kimliğini gizleyenlere satır araları da dahil, ben de Aleviyim arkadaşlar demek adına, bu meseleye girmemeye özen gösteren, korkak ve inkârcı gazetecilere rağmen yazıyorum yine.

Evet, ben Aleviyim ama her Şeyden önce insanım.

Ve canlar kendimi bildim bileli bana öğretilen, incinsen de incitme felsefesine de gönöl verenlerdenim. Evet incindik, evet kırıldık, şu kesin ki, hala kırılğanlıklarımız, incinen bir taraflarımız var. Bazıları olanca gücüyle de devam ediyor. Kabulümdür ama artık yeter. Hani bizim felsefemize göre uzatılan eli tutmak, atılan adıma, bir adım da biz atmak zorundaydık. O halde bu nefret niye? Bu kin nereye kadar? Soruyorum sizlere neden hala Alevi siyaseti üzerinden beslenen, bunun rantını yiyen, bazı kendini bilmez sözümlerine ona dede lakaplı ağa babalarının söylediklerinin peşinde anlamsız bir şekilde takılıp gidiyorsunuz?

Hem sonra biz kaç parayız sevgili canlar farkında mısınız? Ayrıca biz ne istiyoruz gerçekten bu devletten biliyor muyuz? Bakın siz bu satırları okurken, ben büyük bir ihtimalle bugün The Marmara Oteli'nde yapılacak olan Alevi alıştayında olacağım. Aleviliğin medyada ele alınışı konusunun tartışılacağı bu oturumun davetlileri Türk basınına birbirinden değerli isimleri.

Necdet Subaşı benden de on dakikalık bir sunum yapmamı istedi. Soruyorum ben size o halde; ben ne diyeceğim? İşte şıklar:

A- Diyanet İşleri kalsın ama Alevilere de bütçe ayrılsın, dedelere maaş bağlansın, din dersleri zorunlu olsun ama Alevilere Alevilik dersi verilsin, cemevleri ibadethane olsun ve camilere tanınan haklar oralara da tanınsın mı?

B- Diyanet kaldırılınsın, Alevilere bütçe falan ayrılmasın, din ders-

5. Alevi Çalıştayı

leri zorunlu olmaktan çıkarılsın, cemevleri ibadethane sayılsın, Madımak müze yapılsın mı?

- C- Cemevleri, kültür evleri yapılsın, Alevi felsefesinin geliştirilmesi ve yayılması için kültür bakanlığından bütçe ayrılsın, din dersleri ortak olsun ama Aleviliği anlatan konular da yer bulsun.

Hadi söyleyin bana şimdi kararımız ne? Ben hangisini diyeceğim? Karşımda oturan onlarca gazeteciye ne anlatacağım sevgili canlar? Bizim durumumuz ne biliyor musunuz? Hani bir benzetme vardır. Alışverişe çıkan kadınlar için söylenir. Derler ki bir mağazaya ne istediğini bilmeden gidersen ya ellerin bomboş çıkarsın ya da Çirkin Beti'ye yakışacak anlamsız kıyafetlerle boşu boşuna para harcadığınla kalırsın. Özetle, ben bir Alevi olarak şunu söylüyorum, biz Aleviler ne istediğimizi bir kere bilmiyoruz. Biz bir kere ne istediğimize karar vereceğiz. Biz kimiz? Biz ne istiyoruz? Biz nereden geldik? Bizim tarihsel sürecimiz nedir? Biz hangi ritüelleri niçin uygulama gereği duyuyoruz? Bazı anlamsızlıklar var, saçmalıklar var. Bunları düzeltereğiz, kendilerini Alevi önderi sayan, saydığını zanneden, gösteren kişilere hele bir dur diyeceğiz. Sen hangi hesapla, hangi mantıkla benim önüme düştün diyeceğiz ki, biz. Mesela benim bir önderim falan yok Sayın Bakan! Benim ailemin de öyle bir şeyi yok. Yani benim ailem, Malatya'daydık biz dokuz-on yaşına kadar, 78 yılına kadar. O dönem Alevi-Sünni çatışmasının en keskin yaşandığı dönemdi. Ağabeylerim Alevi diye okula sokulmamışlardı.

Ben daha çok küçüktüm hatırlarım. İstanbul'a zorla göç ettirildik. Babam, annem aman yavrum dışarıda Alevi olduğunu kimseye söyleme derdi. Ben hasbel kader Sünni eğitimi aldım okulda. Yani ben Alevi eğitimi falan almadım, baya sizin gibi biliyorum yani. Bana şimdi otur, üç kulhu vallah, bir elham oku deyin, şakır şakır okurum. Ama ben Alevilikle ilgili kimden nerden ders alacaktım? Hele o dönem bir kere cemevi mantığı yoktu. Yani bu yeni yeni, yeni moda bence. Ben hatırlıyorum Malatya'da, böyle bir şey yoktu, cemevi diye bir şey yoktu.

5. Alevi alıştayı

Yani bizim 6nderlerimiz falan konuşuyor da boş konuşuyor. Var mıydı seksenli yıllarda Malatya’da hangi cemevi vardı? Evlerde konuşulurdu, evlerde yapılırdı. Fakat çok bilen, ilmi bilen yani bunu ilmi olarak, akademik olarak bilen, oturup da bize bak biz Aleviyiz ve bundan dolayı biz ř6yleyiz, biz b6yleyiz diye kimse bize oturup anlatmadı. 6nk6 hep devletin bir baskısı vardı, 6nk6 hep bir kimliğini ink6r etmeye zorlanma vardı.

Bug6n Alevilerin kafası niçin karışık biliyor musunuz? Bu gene geçmişte yapılan politikaların kabahati. Sindirilme, ink6rcılığa zorlanma, zorla d6n6řt6r6lme, asimilasyona uğratılma. B6t6n bunların nedeniyle biz buradayız şimdi. Çok g6zel konuşuyoruz ama size s6yl6yorum, itiraf ediyorum, ben devletten ne isteyeceğimi bir Alevi olarak bilmezken, bir medya çalışanı olarak onlara nasıl bir şey g6stereceğimi... Kimdir Alevilerin 6nderi, mesela vardır de mi yani Etyen Mahçupyan burada mı bilmiyorum. Ermenilik’te mesela Patrik denen bir şey var, S6nnilerin Diyanet İşleri kurumu var, bizim kim yani? Cem Vakfı başkanı İzzettin Doğan mı? Hayır, yani adam zorla insanları; Aleviler T6rk’t6r, Aleviler T6rkl6k’ten gelmektedir. Garip bir paradoksla Alevileri başka bir yere s6r6klemeye alışıyor. Ali Balkız mı? Hayır. İsrarla AKP ile çatışıyor, ısrarla kavga etmeye çalışıyor, ısrarla Marksizm; Alevilikle 6rt6řt6rtmeye alışıyor. Kim bizim liderimiz, ben kiminle oturup konuşacağım? Yani 6ncelikle Sayın Bakan çok g6zel çalışmalar yapıyorsunuz kabul ediyorum. Ama 6nce Alevilerin kendi içerisinde bir birlik, bir b6t6nl6k sağlamasına olanak sağlamak lazım. Bunu da Alevilerin kendisi yapamaz. D6n ben Necdet Subaşı’na dedim ki, buradaydık bir r6portaj yaptık Necdet Hocayla. Dedim ki, bunu Alevilerle yapmayın, bunu yapıyorsanız l6tfen aklı başında, gerçekten hiçbir siyasi angajmanı olmayan, objektif insanlarla, tarihçilerle, sosyologlarla yapın. şerif Mardin olsun. Mesela; hocam Necdet Subaşı siz olun. Ama Yusuf Halaçoğlu olmasın ve oturun konuşun Alevilik nereden gelmiş, nasıl gelmiş. Ben mesela hakikaten bilmiyorum.

Aleviler camiye gitmiyor. Ben bir g6n anneme dedim ki, biz niye camiye gitmiyoruz? Kadıncağız 6yle 6đrenmiř, 6yle anlatıyor. Kızım

5. Alevi Çalıştayı

Hız. Ali'yi camide vurmuşlar. Vurmuşlarsa vurmuşlar yani. Hız. Ali, Hız. Muhammet'in amcaoğlu, ilk Müslüman falan değil mi? Ben anlamıyorum şimdi, benim eşim Sünni, 13 yaşında bir oğlum var. Evde egemen benim şeyim var. Mecburen benim ritüellerim, daha doğrusu aneanne ve dede bizimle yaşıyor. Şimdi eşim Sünni ve iyi bir Sünni. Din eğitimi almış eşim, Erzurumlu Kur'an'ı bir kaç kez okumuş. Oğlum bana diyor ki, ya siz ne biçim insanlarsınız anne Aleviler? Utanıyorum ya siz hiçbir şeye inanmıyorsunuz ki diyor. Siz nesiniz diyor, siz çok özür diliyorum yani hani yanlış anlamayın çok yüreğimle konuşuyorum bunu, siz Allah'a da inanmıyorsunuz bence diyor. Oğlum nereden çıkarıyorsunuz bunu. Çünkü çocuğun önüne koyabileceğim bir metnim yok, bir kitabım yok, bir ritüelim yok. Taban Kur'an-ı Kerim diyorsak, o zaman ben çocuğumun önüne, bak oğlum biz de bu kitaba inanıyoruz. Ama bizim yolumuz şu şu şu. Bunu anlatan bir şey var mı? O da yok. Daha çok konuşacağım yani fazla kafanızı karıştırmak istemiyorum. Ama karıştınız değil mi? Ama doğrusu bu Mehmet Ali abi, doğrusu bu. Aleviler bir kere ne istediğini bilmiyor, bir kere biz ne olduğumuzu nereden geldiğimizi bilmiyoruz. Lütfen biri bana açıklasın ya! Aleviler camiye gitmiyor. Tamam, gitmiyor, niye? Hız. Ali camide öldürülmüş, demiş ki, beni seven kulum camiye gelmesin. Böyle bir saçmalık olur mu?

MODERATÖR - Tamam, Sevilay Hanım tamam. Siz böyle gidermeniz.

SEVİLAY YÜKSELİR - Ama yani bir dakika, kral çıplak! Çok şaşırdınız benim bu konuşmalarına. Ama kral çıplak, pardon yani!

MODERATÖR - Çok teşekkürler!

SEVİLAY YÜKSELİR - Sonra yine konuşacağım. Devletle çatışma geleneğimiz vardır mesela. İsrarla bu da devletin kabahatidir, Mehmet Ali abi! Neyse şimdilik bu kadar kusura bakmayın.

MODERATÖR - Musa Bey söz almak istiyor. Bir dakika. Buyrun.

MUSA ÖZÜĞÜRLÜ - Sadece tek bir cümle. Konu başka bir yere geldi. Ama bu Alevi olmak ya da olmamak referansı çok sık yapıla-

5. Alevi alıştayı

caksa, kötü kullanılmak istemem. Ali Kırca da kullandı. Ben adım Ali, Alevi değilim demedim. Ben Alevi değilim derken, Aleviliği bilmediğimi söylemek için Alevi değilim dedim.

SEVİLAY YÜKSELİR - Ben Aleviyim, ben de bilmiyorum. Fark etmiyor Ali Bey.

MUSA ÖZÜGÜRLÜ - Ben size başka bir şey söylemiyorum. Benim Alevi değilim demem, Alevi demek ya da Aleviliği üstlenmek ya da stlenmemek de örnek olarak da kullanılırsa, çok doğru olmaz canım o kadar.

MODERATÖR - ...ifade etmek için kullanıyorsunuz.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - şimdi Sevilay Hanım şey diyor: Biz bile kendimizin ne olduğunu bilmiyoruz. Mademki gazeteciyiz, aynı zamanda neden, niçin sorusunu da sorabilmemiz lazım. Yani niye Aleviler bu durumda, çünkü, işte yüzyıllardır gelen bir süreç var, birtakım gelişmeler var ve kendi literatrlerini dahi unutmuşlar. Kendi söylemlerini dahi unutmuşlar. Nereden yola çıktıklarını unutmuşlar. Yani bu dinsel meseleleri aynı zamanda dinin çok iyi bilinmesiyle tartışılabilecek şeyler. Dolayısıyla, buna sadece sosyal açıdan bakmak, siyasal açıdan bakmak ya da konjonktürel olarak bakmanın bir fayda getireceğini düşünmüyorum. şimdi buradaki gazetecilerin veya diğer konukların ben birçoğunun, bırakalım şimdi hep Aleviliği konuşuyoruz ya ben Sünniliği bile çok iyi bildiklerini zannetmiyorum. Hatta iddia ediyorum. Yani böyle bir şey var. şimdi bu sadece Alevilikle ilgili bir sorun değil yani bu Sünnilikle de ilgili böyle bir durum söz konusu.

MODERATÖR - Anlıyorum, teşekkür ederim. Sağ olun.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Tabi Sevilay Hanım sık sık bizim adımızı kullandı. Yine tekrar ediyorum, cevap amaçlı değil, ama şunu söyleyeyim, bu çalıştaylar başladığından bu yana bakanlık cıvı cıvıldı yani. Bugüne kadar belki, çalıştığı kurumlarda, kimliğini saklama tablosu nedir, gerekçesi nedir, farklı şeyler söylenebilir. Ama şimdi

5. Alevi alıştayı

Alevi vatandaşlarımız devletin bakanlığında yoğun bir şekilde geliyorlar bu samimiyet karşısında, bu diyalog neticesinde enine boyuna meselelerini dertlerini o ortamda aktarıyorlar. Sempozyumlar, programlar yoğunluk kazanmaya başladı. Bu alıştayların bir neticesi olarak gözlemlerin açısından aktardım. Umuyorum ki, öğle yemeğini yiyelim gidelim şeklinde bir bakış, bir şey çıkmayacak diye bakmak doğru değil. Öğle yemeği hazır da şu bahsettiğim tablo bile izlediğim, gözlediğim tablo bile gerçekten insanı duygulandırıyor.

SEVİLAY YÜKSELİR - Sizinle ilgili değil, yanlış anlamayın Sayın Bakan. Ben sadece bu alıştay, tabi çok verimli, çok güzel, çok memnunuz. Memnunum kendi adıma ama sonuca ulaşıp ulaşmamanız, benim kaygılarım var biz açısından, yani bu taraf açısından. Siz açısından değil.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Sevilay Hanım. şimdi İrfan Beye söz hakkı vereceğiz. İrfan Bozan, benim de çok dikkatle izlediğim birkaç araştırmada imzası var. Diyanet üzerine çalıştı, imam hatip üzerine çalıştı ama çok daha önemlisi, Binnaz Toprak başkanlığında bu mahalle baskısı araştırmasını sahada gerçekleştirdi. Oralarda kim bilir neler gördünüz? Buyrun!

İRFAN BOZAN - Aslında şimdi burada gazeteci kimliğıyle bulunuyorum. Ancak daha çok biraz açıkçası kötü adam olacağım burada. Yani çok hoşla gitmeyecek şeyler söyleyeceğim. Bu işin Türkiye’de Alevi ve Sünni arasındaki Ali Kırca’nın bahsettiğı Akşehir’deki ortamı bugün Erzurum, Kayseri, Malatya, Sivas’ta malasef görebilmek çok güç. Bunu bir durum tespiti olarak yapıyorum. Ama süre kalırsa, bunun doğruya evrilmesi konusunda da önerilerim olabilir. Ancak artık şöyle söyleyeyim Malatya’da evet mahalle kalmadı ama artık sitelerden ev almak için bile, Aleviler Alevi müteahhit arayışında. Dolayısıyla böyle bir olgu var. Bu bazı yerlerde farklılık gösterebilir. Büyükşehirlerde farklı durumlar söz konusu olabilir. Ama Anadolu’ya gittiğinizde malasef böyle bir durum var.

Ben burada kötü çocukluğı iki kaynaktan beslenerek yapacağım.

5. Alevi Çalıştayı

Binnaz Hoca, ... Nedim Şener'le yaptığımız Türkiye'de ... araştırması ve 2004 yılında Ruşen Çakır'la yaptığımız Diyanet üzerine bir araştırma. O araştırmada gerçekten Diyanet'in, Aleviliğe bakış açısı, Diyanet artı dindar camiye devam edenlerin Aleviliğe bakış açısına ilişkin bilgiler edinmiştik.

Şimdi oradaki bilgilere baktığımda çok bir tablo görünmüyor. Burada hemen belirteyim bizim bu araştırma için Türkiye'de farklı olmak için operasyon ya da Ergenekon çalışması olarak adlandırılan isimler de oldu. Onlar da burada. Onların da affına sığınıyorum ve ama şuna da haksızlık ettiklerini söyleyeyim: Zira o araştırmanın, en yüklü tarafı elli sayfalık Alevi kısmıydı. Onlar sadece belirli bir kısmına, cemaat kısmını alıp değerlendirdiler o konuda da özür borçlu olduklarını hala söylemek istiyorum. Şimdi peki nasıl oluyor? Evet, bir ayrımcılık söz konusu, bunu ben iki başlık altında okumak istiyorum:

Bir toplumsal ayrımcılık yani Alevi olmayanların yaptığı ayrımcılık. Ama örneğin Şafilerde çok daha fazla bir ayrımcılık söz konusu bakıldığında. Özellikle siyasal olmayan Kürtler'de çok daha ciddi bir ayrımcılık var. Bu Anadolu'daki, Hanefi itikadını takip edenlerde olmadığı kadar daha net kesin. Bu mesela örneğin Kayseri'de ilginçti. Kayseri'de inceleme yaptığımız mahallede Şafii Kürtler vardı ve Aleviler vardı. Bunlar arasındaki gerilimler daha çatışmacıydı. Örneğin, Sivas'ta o son 2 Temmuz olayını aşarsak, o kadar çatışmacı şeyler yoktu. Çünkü orda artık her adli olay bunun üzerinden okunmaya başlanmıştı, Şafiler ve Aleviler diye. Dolayısıyla Ali Bulaç'ın söylediği doğru. Ş...Altında kendi içinde ayrışmaları var ama tabi şunu söylemek için örneklerle gitmek istiyorum açıkçası.

İki tane yol var aslında. Bu ayrımcılığa maruz kalan Aleviler içerisinde. Ya bir aktif Alevi derneği, örgütlenmesi içerisine girip mücadele etmek. Ya da kendini gizleyerek bir yaşam sürdürmek. Özellikle Alevi kitlesinin çok olduğu yerlerde gizleme tercih edilebilen bir yöntem değil, daha çok kimliklerini net olarak yaşayabiliyorlar. Zira artık onların oralarda dediğim gibi müteahhitleri de var, bakkalları, alışveriş merkezleri öyle bir tercihler üzerinden yürüyor. Tabi çok net bir şey

5. Alevi Çalıştayı

var. Bu artık Türkiye’de işte Anadolu’da Batı dışı modernleşme Türkiye modernleşmesi diye tarif edilen modernleşme evrildikçe acaba bu ayrımcılık sona erer mi? Ben çalışma yaparken hep bunu düşünürdüm ama maalesef şu çok net, Anadolu’ya bu nereden bakarsanız bir yeni muhafazakârlık, bir muhafazakârlığın dönüşümü var ama bu muhafazakârlığın dönüşen muhafazakârlıkla da maalesef Aleviliğin farklılığına tahammül gözlemleyemedik biz. Bu çok net bir şey, sadece şu var işte: Alevidir kabul ediyoruz ama namaz kılsan iyi olur, camiye gelsen iyi olur. Bir kendine benzetme çabası var. Dolayısıyla bu hani yükselen muhafazakârlığın da Aleviliği çok benimsediğini, farklılığa tahammül gösterdiğini söylemek zor. Peki, bu toplumsal aslında çok konuşulan şeyler işte Alevilerin kestiği yenmez, dağıtılan aşureler çöpe dökülüyor. Bunlar bir efsane halinde gelişmiş şeyler ama benim daha çok burada, madem işte toplum boyutunu halletmek daha güç ama kamunun da yapabileceği şeyler var. Örneğin çok net bir şey, bunu açıkça söylemek istiyorum. AKP’li belediyelerinin Alevi toplumları ve Alevi vatandaşlarımıza net bir bakış açısı yok. Örneğin Kayseri Belediyesi Alevilere arsa verirken, Denizli belediyesinde bunu teklif haketle karşılanıyor. Sultanbeyli çok acı bir örnek aslında hemen şurası. Sultanbeyli’de bir cemevi yıllardır yapılamıyor, belediyede sorunlar yaşıyorlar. Hadi onu geçtik. Mahallenin adı Yavuz Selim. Aleviler defalarca gitmişler demişler Yavuz Selim, bir tarihi sorunumuz var o isimde. Bu mahallenin ismi değişsin, söz konusu dahi olmamış ve şöyle yakınıyorlar ,ben iş başvurusu yapıyorum forma adres yazıyorum. Yavuz Selim’i bana günde üç beş defa yazdırıyorlar. Dolayısıyla bunun bir sebebi olarak direk kamuyu görüyor.

Onlar dışında örneğin belediyelerin, yine örneğin birtakım kentlerde cemevleri yok. Alevi topluluğu var. Haliyle birtakım cem törenleri ya da başka Muharrem ayındaki etkinlikleri işte salon ihtiyaçları var. Ama şimdi çok net o belediyeler başka birtakım İslami vakıfların kermesleri, etkinlikleri için o salonlarını açarken Alevi toplumunun, derneğin talebi söz konusu olduğunda vermiyorlar. Dolayısıyla şimdi böyle bir kamusal ayrımcılık söz konusu.

5. Alevi Çalıştayı

Cemlevleri konusunda örneğın, çünkü belediyeler daha çok bu işle muhatap oluyorlar, bakanlık değil. Haliyle belediyelerin bu konuda, örneğın Sultanbeyli’de gitseniz sorsanız, aslında imar orası orman arazi-si. Oysa etrafında binalar söz konusu. İşte hemen de örnek; yakınlarda cami var durumu söz konusu. Dolayısıyla belediye ile Alevi kurumları dernekleri çok ciddi karşı karşıya geliyorlar. Örneğın bu konuda madem bakanlığa Aleviler gelip gidiyor Sayın Bakanım, mesela belediyelere bu konuda nasıl olur bilmiyorum ama bu cemlevleri konusunda bir bütünlük, bir tavır. Çünkü bunun yapıldığı yerlerde çok olumlu bir atmosfer de söz konusu oluyor. Ne oluyor tabi şöyle bir şey açıkçası Alevilerde de bu kadar ayrımcılığa karşı bir refleks olmuyor mu? Evet, her şeyi Alevi ayrımcılığı üzerinden okumak gibi bir sorun da olabiliyor. Örneğın belediyeden işten çıkarılmış, Alevi olduğum için işten çıkarıldım diyor. Ama biraz kazıyınca bakıyorsunuz ki, evet her belediye de olduğu gibi kadrolaşma söz konusu. Biraz baktığınızda meğerse CHP üyesi. Haliyle Türkiye’nin siyasetinin bir ortalaması ama Malatya’da geçenlerdeolaylardan biri, bir kadın aşçı işten çıkarılıyor, yine bir kamu kurumunda. Bunu Alevi olmasıyla yorumluyor. Belki de iş olarak yetersiz. Ama Alevilerde de böyle bir okuma başlıyor. Haliyle nereye ... doğrusu, kestirmek güç. Onun ötesinde benim bu çok konuşulacak bir şeyler, daha ayrıntı isteyenler aslında kitapta da var. Türkiye de farklı olmak adıyla çıktı. Özellikle en kapsamlı yeri orası ben süremi iyi kullanmak adına, Diyanet’le ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Şimdi toplumdaki bu Alevi önyargısı nasıl oluştu? Benim annem de örneğın Akşehirli ama Alevi kız arkadaşım vardı gençken, kadın uyku uyuyamadı evlenirim endişesi ile.

Şimdi 1951 yılında DİB başkanı örneğın Ahmet Akseki çok saygı değer bir İslam âlimidir kendisi. Hatta yayınlanan bir kitaba önsöz yazıyor. Önsözde Şiilik ve Alevilik üzerine ayrımcılık içeren ifadeler söz konusu. Dönemin iktidarı topluyor bu kitabı ki Diyanet İşleri Başkanı yani Türkiye’de din hizmetlerinin tepesindeki bir isim. 66’da yine İbrahim Elmalı Diyanet İşleri Başkanı’na laf ediyor Aleviler üzerine. Zikretmek istemiyorum. Orada da tepki üzerine görevden alınıyor. Şimdi böyle bir refleks var aslında, Aleviler üzerine kötü laflar eden kamu

5. Alevi alıştayı

yöneticileri yerlerinde barındırılmıyor. Özellikle bu kitap içerisinde de var. Birtakım okullarda, okul idarecileri ve öğretmenlerinin Alevi öğrencilere ayrımcıl yönündeki sözleri inanılmaz hızlı derecede soruşturulmuş durumda. Çünkü çok net bir şey bu, işi yapmazsanız devamı daha büyük reflekslerle, tepkilerle falan gündeme gelecek. 2000'lerin başında Malatya öldürülen Alevi üniversiteli öğrencinin cenazesi bugün Malatya'da hala hafızalarda. O bir eşik olarak değerlendiriyorlar. Dolayısıyla Malatya'da inanılmaz bir denge ve hassasiyet durumu söz konusu. Bunu oradaki CHP'sinden, AKP'sinden hepsi de biliyor aman böyle bir şey olmasın. Çünkü Malatya, inşallah olmaz, böyle bir şeyle en sıkıntılı yerlerden biri olmaya aday bir kent. Örneğin, ben bir mesela gözlemim bu. Çünkü gerçekten çok koyu bir dindarlık yaşıyor. İşte tahammüllüsü var, tahammülsüzü var. Çünkü Malatya özellikle Kutlu Doğum haftaları, Ramazanlarda falan gerçekten çok bir İslami bir kent modeline bürünüyor. Kentin en işlek yerlerinde çadırlar, inanılmaz bir aktivite, İslamcı dernekler çok falan. Ama bir tane de mesela belediye Muharrem ayında da bir şey yapsa, aslında inanılmaz bir psikolojik ortam değişir orada. Bunlar kaydedilir, oradaki Alevi zihinleri bunları kaydeder.

MODERATÖR - İrfan Bey sözünüzü kesiyorum ama oradan bir konuşumuz vardı. Hasan Meşeli idi galiba. O da bize çok farklı şeyler söyledi. Yani hatta bütün o Alevi kamuoyunun hissiyatını bastırarak devlet, toplum ilişkilerinin en somut gerçekleştiği böyle örnek bir alan gibi Malatya üzerine vurgu yaptı. Biz yanılıyor muyuz, yani o tür örneklerde var mı?

İRFAN BOZAN - Valla açıkçası örneğin, Cem Vakfı bu konuda Alevi ismini zikretmek istemiyorum. Ama malum, İzzettin Hoca da oralı ve onun kuzeni Cem Vakfı'nın başında. Onun çok pozitif bir tablosu söz konusu... Çizdiği bize. Ama mesela biz Alevi kahvelerine, Alevi iş adamlarına, Alevi topluluklarının bulunduğu sivil ortamlara, hayata girdiğimizde maalesef öyle değildi. Ama bu haliyle sonuçta bir elitinin de şimdi eskiden Aleviler mesela gördüğüm tespitlerden biri, yaptığım tespitlerden biri de buydu.

5. Alevi Çalıştayı

Eskiden Aleviler iki ana akımda ayrılıyordu: Biri Cem Vakfı, biri de malum federasyoncular diye. Mesela ben Anadolu'ya gittiğimde şöyle de bir Alevi, AKP'ye yakın Alevi tipolojisi diye bir Alevi tipolojisi de çıkmaya başlamıştı kurumsal olarak, üçüncü bir kurum olarak. Hatta bunlar iki tarafı da sevmiyordu. İşte Reha Beyin AKP milletvekili olmasıyla birtakım, örneğin Kayseri'de iki tane cemevi var. Biri öyle, biri devlete işte AKP'ye yakın biri değil falan gibi. Yeni bir kutuplaşma falan çıkmış.

Diyanet'e dönmek istiyorum tekrar, bu toplumsal mesele üzerinde dediğim gibi çok konuşulabilir, çok örnek var. Hatta yanımızda ağlayan insanlar dahi oldu. Yeğeni Sünni bir cemaatin içine girmiş, inanılmaz bir Alevi dramıydı o, anlatması falan, onları reddediyor. Çünkü özel çalışılmış böyle de bir şey var, Alevi çocuklarına gerçekten İslam dinini de öğretmeli. Şimdi buna bakıldığında toplumda neden böyle bir önyargı şekillenmesi oluşmuş Aleviler üzerinde? Çok net iki tane isim zikrettim. Bunlar Diyanet'in tepesindeki isimler ve Türkiye'deki dini hayatı Diyanet ne kadar kodluyor, kodlamıyor ama sonuçta ağırlığı olan bir şey. Camilerde sıkıntı olduğunda mahalledeki, köydeki insanlar geliyor imamdan referans alıyorlar. Hocam şudur, budur benim annemin beslenmesi de oradaki dindar insanlar, camiye yakın insanlar imamın eşidir, şudur, budur. Dolayısıyla o beslenme söz konusu olduğunda şu çok büyük. Alevilik diye bir olgu bir kere kesinlikle kabul ediliyor. Diyanet ve Türkiye'deki dindar topluluklar tarafından ama şu çok net, İslam dinini yanlış biliyorlar. Biz onlara doğrusunu öğretilim. İşte buradaki bütün mesele bu özellikle din görevlilerinde ama şunu yakalamıştık biz 2005 yılında. Hakaretvari ifadeler yok denecek kadar azdı. Hani örneğin bunlar teröristtir, sapkındır, sapıktır bilmem ne.

MODERATÖR - Azaldı bunlar değil mi?

İRFAN BOZAN - Evet, bunlar kalmamış. Özellikle din görevlilerinden, dindar insanlardan. Çünkü burada da şöyle bir şey var, özellikle Alevi televizyonlarının bence Alevilerin bile farkında olmadığı kadar

5. Alevi Çalıştayı

inanılmaz bir etkisi olmuş durumda. Orada bir cem töreninde, halka namazı ya da orada zikredilen Muhammet'ler, Ali'ler falan. Aslında aynı şeyler. Dualar belki, aslında elham melham tamam orada okuyor ama bunlar bizden bir şeyler aslında. Alevi televizyonları çok kırdılar. Ama bunlar mesela devletin sivil bir girişimiyle kırılmadı bu sonuçta, bir ön ayak olmadı. Şimdi mesela bence, eğer bu çalıştaylar bir şeye hizmet edecekse, bence daha çok cemevlerinin statüsünden öte, toplumdaki bu ayrımcılığı kırma noktasında, Alevi önyargısını kırmak noktasında atılacak adımların çok daha önemli olduğunu düşünüyorum. Bir de şunu söylemek istiyorum, bu Alevi meselesine ilişkin, en empatik ve doğru yaklaşımların Diyanet'te çalışan kadınlardan ve Güneydoğu'daki Kürtler'den, siyasal Kürtler'den, koyu dindar Şafiler dışındaki Kürtler'den gelmiş olması da ayrıca bulgularımızdan bir tanesiydi. Yani daha kendini mağdur hissedenden toplulukların, grupların Alevi meselesine bakışlarında daha empatik daha doğru yaklaşımlara sahip olduğunu da söylemek istiyorum.

KATILIMCI -... Pardon sonu anlamadım. Onu biraz açar mısınız? Neydi o Diyanet'te çalışan kadınların tavrı, nasıl?

İRFAN BOZAN - Şey Alevi meselesinde, Aleviliği, farklılığı ayrımcılık yapmama konusunda daha pozitifler. Ayrımcılık yapmıyorlar. Çünkü kendilerinin de bir mağduriyet hissi söz konusu, dolayısıyla Aleviler de Türkiye'deki mağdur kesim... Ama özellikle kadın din görevlilerinden öyle şeyler duydum ki, inanılmaz ileriye. Bardakoğlu'ndan, Görmez'den çok daha ileri laflar duyduk. Mesela bu konuda, bu dinamik, özellikle kadın dinamiği bence burada her ne kadar az çağırmissiniz.

MODERATÖR - Çok sağ olun İrfan Bey.

KATILIMCI - Bir şey sorabilir miyim? Şafilik Nasıl Aleviliğe karşı olabiliyor? Neyine Şafilığın, ben bunu hiç anlayamadım Şafilere içinde yetiştim. Mardin'in yarısı Şafi, yarısı Hanefi'dir. Hanefilik ile Şafilik arasında fıkhi bir takım, mesela abdest, namazın dışında hiçbir fark yok.

5. Alevi Çalıştayı

İRFAN BOZAN - Kayseri’de Ağrılı, Kayseri’nin en kötü yeri, Kayseri’nin her tarafı modern. Tek Alevi mahallesi berbat durumda. Oda ayrımcılığın bir sonucumdur bilemiyorum. Ama yeni yerleşim falan olmuş. Ağrı’dan göç eden Şafililer var, bir de Güneydoğu’nun farklı yerlerinden göç eden Aleviler var ve oranın ilçelerinden Sarıkızı’ndan gelen falan Aleviler söz konusu. Bunlar mesela şimdi belki de çok lokal bir şeydi ama bütün her şeyleri, bütün adli olayları işte, Alevilik ve Şafililik üzerinden ... okumuş olmaları bize ilginç geldi. Çünkü daha önce görmediğimiz bir şey demek. Çok lokal bir şeydi. Belki bir arazi meselesi, bilmem ne meselesi ama böyle bir...Belki de topluluk çünkü çok ciddi travmalar yaşanmış. Birbirleriyle cinayet işlenmiş, belki de öyle bir şeydir. Şafi ilahiyatının bu kadar ayrımcı olup olmadığı konusunda doğrusu bilmiyorum Şafililiği ama böyle bir durum da söz konusu. Tabi gittiğiniz yerler çok farklı yerler ama son şunu da söylemek istiyorum. İçimde kalan bir şeydir bu, örneğin Balıkesir’de bu kitapta var Kürt öğrencilere yapılan ayrımcılık konusunda biz bunun farkında değiliz. Farkında olmadık, büyütmedik bunu. Trabzon’daki Kürtler’e yapılanların, öğrencilere yapılanların, Adapazarı’ndaki Kürt, DTP miting etkinliğinde yapılan müdahaleyi bunu olumsuzlamadık ve bunun karşılığı daha sonra karşımıza Diyarbakır’da binlerce kişi PKK’nın arkasında gibi çıkıyor. Dolayısıyla biz bu ayrımcılıkları örttüğümüz sürece, belki Aleviler devletle çok kavga eden gruplar değiller, hatta kimilerini hep sahiplenirler ama bu refleks başka şekilde ortaya çıkabilir. Dolayısıyla bunu ben böyle alarm çağrısı yapıyorum falan değilim ama sadece iş devletle Aleviler arasında değil, toplum içerisinde de ciddi sıkıntılar söz konusu, özellikle kamuoyuna iş düşmüyor değil, bu konuda çok iş düşüyor. Bu kadar.

MODERATÖR - Çok teşekkürler İrfan Bey. Mehmet Ali Birand Beye söz hakkı veriyorum. Buyrun süremiz oldukça hızlı ilerliyor.

MEHMET ALİ BİRAND - Benden önce de başkaları da var galiba.

MODERATÖR - Şimdi yemek öncesindeki konuşmalarda Alper Tan, Cemal Şener, Fehmi Kuru ve Ömer Laçiner konuşacaklar. Bu

5. Alevi alıştayı

sırayı takip etmek zorundayız. Kusura bakmayın. Çünkü zaman hızla ilerliyor. Buyrun Mehmet Ali Bey

MEHMET ALİ BİRAND - Aslında Sevilay'ın ve Ali Kırca'nın söylediklerini de bir toparlamak istiyorum. Her zaman bu Alevilik konusu açıldığı zaman, kendi kendime onu sorarım, keşke Aleviliğın ne olduğunu öğrenebilmiş olsaydım. Yetiştığım dönemde, kesinlikle bugün baktığımda, Sünnilik mi, Alevilik mi acaba bana daha uygundur dediğim zaman, hiç Sünniliğın yanından bile geçmeyip, Alevilerle kucaklaşma şeyimi hissetmişimdir. Biz böyle büyüdük ama yani biz bu şekilde büyüdük. Alevilik kötülendi. İki tane tabumuz vardı. Bir Kürt, bir de Alevi. Zaten ikisi bir araya konulurdu. Bunu devlet, asker bu karışım, Sünnilerin de çok işine geldiği için böyle bir üstü örtülmüş garip bir havaya sokuluyordu. Alevilik de, Kürtlük de eş değerde görülüyordu. Yani ikisi de kötü bir şeyler. Kürtler sonra silahı eline alıp ayaklanınca, onlar bizim gündemimize girdiler. Aleviler böyle bir şey yapmadıklarından dolayı, işte hala çalıştaylarda şey yapıyoruz. Ama bu çok devam ettiği taktirde onları kaybedeceğimizi hissediyorum. Bu arada Faruk elik'ide tebrik ederim. Hakikaten çok önemli bir iş yapıyorlar. Yapın, ne olur devam edin. Medyanın cehaletinden söz edildi. Evet, neremiz düzgün ki? Yani medyada evet, cahiliz ben kendimi çok iyi hatırlıyorum. Bir cem evine gittim, cem evinde ibadette ne olduğumu şaşırđım, dans mı ediyorlar, tören mi yapıyorlar ne olduğunu şey yaptım ve o şaşkınlıkla, sonra ilk İzzet'ini arayıp, Galatasaray'dan arkadaşım olduğu için, oğlum siz kimsiniz ne yapıyorsunuz dedim. Düşünebiliyor musunuz? Yani cehaletimi ancak o şekilde kapatabildim. Ama artık sanıyorum, hem Sevilay bir yerde şunu da şey yapmamız lazım. Artık kucaklaşma zamanı geldi. Bu çok net olarak ortada, yani birakalım kimin ne olduğunu, ne yaptığımızı. Evet devlet, horladı, devlet ayrımcılık yaptı ama yeni bir düzen kurulabilir. Burada da ne olursa olsun, sen ne kadar inanmıyorsan inanma, yine de Alevilerin kendi içlerinde, kendi evlerinde düzen kurmak zorundalar. Eğer Aleviler bunu kurmazsa, Sünniler onlar adına kuracaklar. Veyahutta devlet onların adına kurmaya kalkacak. O çok daha büyük kargaşaya yol açacak. Ne istediklerini, ben bütün her şeyi halledebileceklerini demiyorum, o

5. Alevi Çalıştayı

kadar uzaklara gitmiyorum ama hiç değilse kendi kılavuzlarını, demin söylendiği gibi, kılavuzlarını çıkarsalar, bir iki temel noktayı çıkarsalar şey olacaktır. İkincisi de devlet, Taha beye çok katılıyorum. Devlet bu işlerin içine girmemeli ama iki temel soruna da devlet, beklemeden Alevileri kendi içlerindeki bölünmüşlükten yararlanmadan ilk iki adımı çok rahatlıkla atabilirler. Cem evlerinin bir ibadethane olduğunu kabul edebilir devlet çok rahatlıkla. Bırakın ondan sonra Aleviler kendi kendilerine düzenlesinler. İkincisi de ne olur, Allah rızası için böyle komik on oniki sayfalık, Alevilik okullarda okutulan derslerde oniki sayfa değil, doğru dürüst Aleviliği öğretelim. Biz bu toplumu devletin eliyle Alevilik konusundaki cehaletten kurtarsak bile yeter. Çok teşekkürler.

MODERATÖR - Teşekkürler Sayın Birand. Alper Tan buyrun.

ALPER TAN - Teşekkür ederim. Bende hükümetin sayın bakanın bu çalışmaları başlatmış olmasından dolayı gerçekten teşekkür ediyorum. Benim için de bu toplantı son derece öğretici oldu. Burada birçok doğru şey konuşuldu, tartışıldı birbirimizin hatalarını gördük, kendi hatalarımızı gördük. Burada başlıklar halinde bende müsaade ederseniz birkaç şeyin altını çizmek istiyorum. Bu arada Ankara'da yeni kurulan Stratejik Düşünce Enstitüsü Alevilik konusunda, iki gün önce bir rapor yayınladı. Bu rapor elimde var. Zaten yaptığım konuşmanın bir kısmını da o raporda ortaya çıkan durum üzerine ele aldım. Belki birkaç noktayı da soruyu da buradan paylaşabiliriz. Girişteki arkadaşlara verdim, arzu edenler stanttan bu rapordan birer tane alabilirler. Ayrıca sde.org.tr'den de bakılabilir rapora.

Şimdi tanımlamayla başladık. Doğal olarak tabi bir sorunun çözümünü bulabilmek için tanımlamak gerekiyor ama burada öyle bir durumla karşı karşıyayız ki, şu anda hükümetin demokratikleşme konusunda sürdürdüğü açılımların içerisinde belki de en zoru bence, Alevilik konusunun çözümü gibi görünüyor. Neden öyle görünüyor çünkü işte Sevilay Hanım da belirtti, başka konuşmacılar da belirttiler. Alevilik yekpare değil, son derece parçalı ama devlet burada sanki

5. Alevi Çalıştayı

şöyle bir görüntü var, bu parçalı Aleviliği bir statü içinde toplamaya çalışıyor gibi. Fakat parçalılık öyle fazla ki ve öyle farklı ki bunu bir statü içerisinde toplamanın mümkün olmadığını görüyorum. Bu araştırma da zaten ona ışık tutuyor. Dolayısıyla devlet bence Aleviliğe bir statü verme yerine, mevcut durumu tespit edip, tespit edebildiği kadarıyla o durumu nasıl tanıyabilir ve o durumu nasıl legal hale getirebilir, bunun üzerinde çalışırsa daha doğru olacak diye düşünüyorum.

Öbür taraftan Türkiye’de acaba kaç Alevi var diye araştırdığımız da ben şahsen bunun cevabını da bilemiyorum. 4,5 milyondan 25 milyona kadar varan çeşitli rakamlar söyleniyor. Hangisi doğrudur, hangisi yanlıştır, bunu da bilemiyoruz. Bu konuda da zannediyorum devletimizin bir bilgi vermesi daha doğru olabilir. Alevilerin sorununun toplumla ya da Sünnilerle olduğu gibi bir kanaat da var. Ama belli bir kanaat de Sünnilerle değil, devletle sorunu var şeklinde. Benim kanaatime göre de esas sorun devletle Aleviler arasında, devletle Sünniler arasında değil. Ama toplum içinde Alevi kesimle ilgili sorunlar yok mu? Kesinlikle var. Ama bu sadece Alevi olmayanların hatalarından kaynaklanmıyor benim gördüğüm kadarıyla karşılıklı yanlışlıklardan veya algılardan kaynaklanıyor. Evlilik konusu örnek verildi, mesela bu araştırmada biz sorduk. Arkadaşınızın Alevi olduğunu veya Alevilere Sünni olduğunu anlarsanız ne yaparsınız diye. Azımsanmayacak bir kesim derhal terk ederim diyor. Alevilerde söylüyor bunu Alevi olmayanlarda söylüyorlar. Dolayısıyla karşılıklı bir mesafelilik söz konusu. Sadece Alevi olmayanların hatasından kaynaklanmıyor. Peki, problem nerden başladı diye baktığımızda, belki yüzyıllara dayanıyor ama Tekke ve zaviyelerin kapatılmasının önemli bir kilometre taşı olduğunu görüyoruz. Alevilik sorununun daha da büyümesi konusunda. Şimdi tekke ve zaviyelerin kapatılması aslında sadece Alevileri değil, bütün dini kesimleri mağdur eden bir şey olmasına rağmen, Alevi kesimi 80’li yılların ortalarına kadar aslında rejimle, baskıcı laik düzenle son derece uyumlu bir şekilde gittiğini de görüyoruz. Bence bunun da altını çizmemiz lazım.

MODERATÖR - Nedir durum, tam olarak anlayamadım?

5. Alevi Çalıştayı

ALPER TAN - Yani Cumhuriyet döneminde uygulanan laik düzen yani bu laiklikten bahsetmiyorum. Genel manada Türkiye’de uygulanan laiklik anlayışından bahsediyorum. Bu anlayışla Alevilerin çok fazla problemi olmadı gibi geliyor bana. Çok rahatsız olmadılar devletin bu laiklik uygulama biçiminden. Fakat laik olmayan Sünniler, diğer mütedeyyin kesimler bence çok daha mağdur durumdayken ve itirazlarını dile getirirken Alevi kesimin fazla itiraz etmediğini hatta uyumlu hareket ettiklerini görüyoruz. Ne zamana kadar, 80’li yılların ortalarına kadar. Benim anladığım kadarıyla 80’li yılların ortaları hatta 90’lı yıllarla birlikte Alevi kesimin taleplerini, dini taleplerini yüksek sesle dile getirmeye başladığını görüyoruz ve işte oradan bugünlere kadar geldik. Acaba Cumhuriyet döneminde işte 80’li yıllara kadar Aleviler neden uyum içerisinde oldular veya neden seslerini fazla çıkarmadılar da daha sonra seslerini çıkardılar? Bunu da sorgulamak gerekir. Acaba bu dönemde mevcut baskıcı bir laik uygulamasıyla eş görüldü mü? Sünni kesim tarafından bundan dolayı da laikliğe, Alevilere karşı bir mesafe oluştu mu? Bunu düşünmek gerekir diye düşünüyorum.

Alevilerin temsilcileri konusu da belirtildi, ben de aynı kanaatteyim. Bu araştırmada aynı şekilde onu gösteriyor. Alevi temsilcisiyim diye ortalıkta dolaşan birçok insanın, Alevileri temsil etmediği veya çok az bir kesimini temsil ettiğini anlıyoruz. Dolayısıyla bence saha çalışmalarıyla, bütün Alevi kesimlerini dinleyip o istekleri almak daha sağlıklı bir sonuca ulaşmamızı sağlayacak diye düşünüyorum. Biz bir gömlek biçip, bunu zaten hükümetin de böyle yaptığını zannetmiyorum ama bir arayış çalışması zaten bu. Biz bir tek kişi bile olsa, farklı düşünüyorsa, o vatandaşımızı mutlu etmenin yolunu aramalıyız.

Ayrıca şunun da altını çizmemiz gerekiyor. İşte çeşitli konuşmacılar ifade ettiler yapılan baskılardan söz ettiler, mahalle baskısından, diğer baskılardan söz ettiler. Allah aşkına burada baskı görenler sadece Aleviler midir? Sayısız örnek vermek mümkün. Sünni cemaatlerin ortadan kaldırılması için aramızda bulunan medya yöneticisi arkadaşlarımız da başta olmak üzere kampanyalar düzenlemediler mi? Devletin kolluk güçlerinin, yargının bunların üzerine gitmesini, bunları

5. Alevi Çalıştayı

yok etmesini kışkırtmadık mı, biz medya olarak şimdiye kadar. Bu bir baskı değimiydi? Bunu da sorgulamamız gerekiyor. Mesela, baskıdan bahsedeceksek Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde subaylar, astsubaylar rahatlıkla namaz kılabilirler mi şu anda bile? Veya bir imam hatip mezunu, böyle içinden gelerek kendini gizlemeden, eğip bükmeden ben İmam hatip mezunuyum diyebiliyor mu? Öbür tarafa geçelim. Şu anda Çankaya köşkünde bulunan Cumhurbaşkanı, oraya gelirken eşinin başörtüsünden dolayı Cumhurbaşkanı olamayacağı üzerinden Genelkurmay başkanlığı yapmış kişiler dahil bir sürü yorum ve baskı yapmadılar mı?

MODERATÖR - Bu örnekleri niçin sıralıyorsunuz? yani bizde de oluyor, halkta da oluyor...

ALPER TAN - Şunu demek istiyorum. Burada sorunlu kesim sadece Alevi yurttaşlarımız değil, ülkede yaşayan tüm kesimlerin sorunları var. Biz o şekilde empati yapmalıyız. Alevi sorununun çözülmesini isterken, bu diğer sorunların çözülmesi konusunda da gayret sarfetmeliyiz. İşte Kürt açılımı şu anda hükümet onun üzerinde de çalışıyor. Demokratik açılımlar çerçevesinde işte Ermeni sorunu, sadece Ermenistan'la olan ilişkilerimizle sınırlı değil ki, içerideki Ermeni vatandaşlarımızla da bazılarının da sorunu var. Rumlar'la da sorunu var, Heybeli adayla da sorunu var bazılarının.

Dolayısıyla aslında Türkiye toplumunun tamamı sorunlu, tamamı baskı altında. Bir çözüm bulacaksak, topyekûn çözüm aramamız lazımlı ve karşılıklı birbirimizi anlayarak hareket etmemiz gerekir. Çözüm konusunda söyleyeceklerim var ama çok da uzatmak istemiyorum, benim tavsiyem; Alevi sorunun çözülmesi için bence Alevi temsilcisi olarak ortalıkta konuşma yapanların veya Alevi yurttaşlarımızın da bu karşıt gibi görünen ben olduğunu düşünmüyorum ama problemler var. Sünni kesimin sorunlarının çözülmesi konusunda da fikir beyan etmeleri lazımlı. Ondan da bu konuda çözüme katkıda bulunması lazımlı.

MODERATÖR - Aleviler de Sünnilerin gönlünü mü alsın diyorsunuz?

5. Alevi Çalıştayı

ALPER TAN - Onu demek istiyorum. Eğer bunu yapabilirsek, mesela üniversitelerde yaşanan başörtüsü sorununun çözülmesi konusunda Sayın İzzettin Doğan, Sayın Ali Balkız acaba ne düşünüyorlar ve diğer temsilciler ne düşünüyorlar? Şimdi onlar bu konuda, bu sorunun çözümü hususunda görüş beyan eder, toplumu etkilerlerse Sünni kesim de bir empatiyi hissederek, Alevilerin sorununun çözülmesi konusunda daha duygusal davranacaklar ve bu iş daha kolay çözülecektir. Şimdi bunu söylemek zorunda mısınız, hayır değilsiniz ama böyle yaparsak, sorunu daha rahat çözeriz diye düşünüyorum.

Galiba bitirmemi istiyorsunuz ama şunu da ifade edeyim, tekke ve zaviyelerin kapatılması bence önemli bir problemdir. Cemevi tartışmalarının çözümü konusunda da bu konunun üzerinde durmak gerektiğini düşünüyorum. Taha Akyol arı kovanına çomak sokmayalım dedi. Bence arı kovanına çomak sokmalıyız, tam tersini düşünüyorum. Şimdiye kadar biz arı kovanına çomak sokmayalım diye hep közün üstünü külledik, görmedik, inkar ettik veya dışladık ve problemler gittikçe büyüdü. Sonrada uluslararası problem haline geldi. Alevilik sorunu da artık uluslararası problem haline gelmeye başladı. Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin konusu haline geldi. Bunu çözmek için tekke ve zaviyelere karşılık gelecek resmi bir statü üzerinde de düşünmek gerekir ve bundan korkmamak gerekir.

KATILIMCI - Anayasa değiştirmeden o iş olmaz.

ALPER TAN - Haklısınız ama zaten anayasanın değişmesi gerekir. Onu çözmeden birçok şeyi çözemeyiz. Teşekkürler.

MODERATÖR - Bu kanun üzerinden aşılması gerektiğini önermiyorlar. Bu kanunun, bu kanun üzerinde gösterilecek çabanın Sünni İslamcılığı güçlendireceğini ... Bunları Taha bey de herhalde söylemek istedi ama vurgulamadı. Dolayısıyla bu konu Alevi temsil gruplarında çok fazla kaşınan bir şey değil daha doğrusu. Ama sizin sorunuz... sormak istiyorum. Pek çok konuşmacı da böyle dolanan bir ifade ama sizde netleştiği için size nasip oldu bu. Hani bu örgütler, Alevileri temsil etmiyor derken, nedir kriteriniz, neyi esas alacağız? Şimdi herkes

5. Alevi Çalıştayı

böyle bir şey söylüyor. Örgütler Alevileri temsil etmiyor? Nereden anlıyorsunuz bunu? Alan araştırması yaptığınız için soruyorum. Bize bir yol gösterin, bir grubun bir topluluğu temsil edip etmediğini nereden anlayacağız?

ALPER TAN - Şimdi adam buraya beş yüz bine varan bir vatan-daşı çağırmaı davet etti ve başardı.

MODERATÖR - Şimdi biz bunları bir temsil grubu olarak sayacak mıyız, saymayacak mıyız? Bunu açık yüreklilikle konuşmak için size soruyorum. Bir katkı yapabilirim diye.

ALPER TAN - Ben her birisinin Alevilerin tamamını temsil etmediğini düşünüyorum. Buradaki araştırmada da...

MODERATÖR - Alper bey inanın yani, o zaman o meydana gelenleri anlamak?

ALPER TAN - Elbette belli bir kesimi temsil ediyorlar. Hiç kimseyi temsil etmediğini iddia etmiyorum, yanlış anlaşılmasın. Alevilerin belli bir kesimini temsil ediyorlar, bu arada temsil dışında kalan kesimler olabilir. Yani biraz önce konuşuldu, sessiz kesimlerden söz edildi. Bu sessiz kesimlere bir şekilde devletin kulak asması lazım, kulak vermesi lazım. Ben bunu kastediyorum. Örgütte olmayan kesimlerde var, bunu kastediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ediyorum. Şimdi Cemal Şener Bey buyrun. Fakat süremiz şu anda onbeş dakikalık süreyi kullanacağız ve üç arkadaşımız konuşacak, süreyi ona göre belirlersek buyrun.

CEMAL ŞENER - Teşekkürler efendim. Değerli dinleyiciler Alper Tan'ın son cümlesinden girmek istiyorum.

Sayın Hocam Subaşı dediler ki, beşyüz bin kişiyi oraya getiren insanı temsilci kabul etmeyecek miyiz? O beşyüz bin kişi bazı konuşmacıların da ifade ettiği marjinal insanların, düsturuyla oraya gelen insanlar değil. En son yirmi yıldır Alevilikle şu ya da bu şekilde ilgilenen

5. Alevi alıştayı

bir yurttaşım. İstanbul'da önemli bir dergâhın da yönetimindeyim. Biz dergâhtaki insanlara şunu diyorduk o toplantıyla ilgili. Biz o talepleri savunuyoruz. Ali Balkız'ın düşüncelerine katılmayabiliriz öbürlerinin de. Üstelik olay öncesi medyada bir parti kurma söylentileri de vardı. Parti kurma söylentilerinin dışında Alevilikle ilgili istenen eşitlik, yurttaşlık haklarını istemeyen Alevi değildir. O nedenle ölçüyü biraz kaçırmayalım.

Bu toplantıların çok değerli olduğunu düşünüyorum, çok önemsiyorum. Alevi toplumu da bunları çok önemsiyor. Sayın bakanımın, sayın hocamın yaptığı çalışmalara saygı duyuyorum. Devamının iyi niyetle bitmesinden yanayım. şu anda Alevi toplumu nefesini tutmuş, bazı arkadaşlarımızın küçümsediği gibi değil, nefesini tutmuş, Alevi çalıştaylarından çıkacak olumlu sonucu bekliyor. Tunceli'deki köyde yaşayan insanın da Edirne'deki falanca köyde, kahvede oturan Alevinin de, İstanbul'daki, Ankara'daki gecekondulu kahvesindeki Alevi'nin de kulağı bu çalıştaylarda. O nedenle önemseyelim. Bunun sonucunu nefesini tutmuş, bekleyen toplumdan söz ediyorum. Onun için ciddiye almak zorundayız.

Alevilikte ortak dil olmadığını söylüyoruz. 1400 yıllık bir tarihten bahsediyoruz sayın konuklar. 1400 yıldır ayrı düşmüş bir dilden bahsediyoruz. Nasıl ortak dil olacaktı 1400 yıldır bir taraftan merkezi otoritenin her türlü olanağını kullanarak, örgütlenmiş bir yapıdan bahsedeceğiz, bir taraftan da o merkezi otoritenin bütün olanaklarıyla yok etmeye çalıştığı bir gelenekten bahsediyoruz. 1400 yıl sonra, Türkiye'de nüfusu ne olursa olsun yeni bir kitleden bahsediyorsak, bu bir toplumsal mucizedir. İslam tarihi, Selçuklu tarihi, Osmanlı tarihi hatta Cumhuriyet tarihi düşünöldüğünde ortada milyonlarca bahsettiğimiz bir Alevi toplumu varsa, bu Alevilerin mucizesidir. Bu toplumun inandığı değerlerin mucizesidir. O nedenle ortak dil yoktur dersek, çok haksızlık etmiş oluruz. Ortak dilden kastedilen eğer inançsal ortaklık değilse, bugün Alevilik içerisindeki ayrımlar, inançsal ayrımlar değildir. Alevilik içindeki ayrımlar çeşitli siyasal farklılaşmaların Aleviliğe yansımından başka bir şey değildir. Eğer Türkiye'de 49 fraksiyondan bahsed-

5. Alevi alıştayı

yorsak, Alevi toplumunun da toplumsal nedenlerle en çok siyasallařan toplumumuz olduđunu dūřunuyorsak, o 49 fraksiyonun Alevi toplumunun içine yansıyan dūřunceleridir. Yoksa Alevi dedeler arasında cemi nasıl yapalım, semahı nasıl dōnelim, herhangi bir yeniden nasıl tartıřalım, Alevi dedeler arasında bōyle bir ayırım yok. Alevi-Bektařı babalar arasında bōyle bir ayırım yok. Tam tersine, Sūnnilikte olmadıđı kadar yekparelik var. Sūnnilikte aynı camiye gitmeyen, Sūnni gruplar var, aynı mekāna gitmeyen ibadet etmeyen Sūnni gruplar var. Alevilikte bōyle bir Őey henūz yoktur. Aynı camiye gidip gelip birbirini öldüren Sūnni temsilciler var. Ama Alevilikte bōyle bir Őey yok. O iki uç diye dūřunsek, iki ucda ibadet için gittiđinde aynı dedenin nefeslerini dinler, aynı dedenin gūlbentlerini dinler, aynı semahı dōnerken izler, katılır. Onedenle de ben Aleviliđin Sūnnilikten çok daha fazla yekpare olduđunu dūřunuyorum.

MODERATōR - Sizin oradan bizim taraf karıřık gōrūnyor Cemal Bey.

CEMAL ŐENER - Semah dediđimiz o rūtvenin dođrusu semah dōnmektir. Ama bizim dedelerin bile kafasını medya karıřtırıyor. Bunu sōylerken medyayı olumsuzlamak istemiyorum. Son 20 yıldır Alevilikle ilgili konu gūndeme geldiđinde, medyanın bu konuda yaptıklarına mūteřekkirim. Bir Alevi yurttař olarak mūteřekkirim, Alevilerde buna mūteřekkirlir. Televizyonlarda, kōře yazılarında, radyolarda, gazete-lerde, dergilerde bugūne kadar Alevilikle ilgili ufak tefek ...olmuřtur ama onları da hořgōrūyle karřılamıřtır. Alevi toplumu bu konuda medyanın yaptıđına mūteřekkirdir. Alevilerin kendini ifade etmesi için, en önemli kūrē bugūne kadar medya olmuřtur. Sorunun buraya kadar gelmesinde, Sayın Bakanın önūnde bu konunun konuřulmasında da medyanın būyūk rolū vardır. O yūzden çok teřekkūr ediyorum.

Alevilerin ne istediđini bilmediklerine gelince, bunu sōylemek Alevilere karřı būyūk haksızlıktır, artık sađır sultan bile biliyor ki, Aleviler diyorlar ki, bizim cemevlerimiz meřrulařsın, cemevlerimize en yetkililer bile kalkıp cūmbūř evi demesin.

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Ama Sevilay Hanım üç şıktan bahsetti; A,B, C değil mi?

CEMAL ŞENER - Arz edeyim hocam. O nedenle bizim en meczup Alevimize bile, medya mikrofonu uzatsın, ne istediğini bilmiyorsa, kabul ediyorum. Dağ başındaki çoban da Şivanger'deki hamal da biliyor ki, Aleviler cemevlerinin yasallaşmasını istiyor. Zorunlu din derslerinden rahatsızlığını ifade ediyor. Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan rahatsızlığını ifade ediyor. Aleviler bu hakları isterken de Sünnilere verilmesin, verilsin bunu tartışma gereği bile duymuyorlar. Kalkıp Aleviler hak istiyorlar diye bizim Sünnilikle kıyaslamamız hakikaten haksızlık olur. Türkiye'de Sünniliğin yaşadığı hakların biz %10'unu istiyoruz. Türkiye'de Aleviler ne azınlık haklarından faydalanabiliyor, ne çoğunluk haklarından faydalanabiliyor. İki haktan da mahrum. Mağduriyeti yoğun bir toplumsal kesim. Eğer bugüne kadar, İslam tarihinden itibaren düşünürsek 1400 yıldır, Osmanlı'dan, Selçuklu'dan düşünürsek, 800 yıldır. Bu toplum, bu talepleri yerine gelmediği için hala barışçılıysa, hala hoşgörülüyse, hala yetmiş iki milleti bir görüyorsa, hala geçtiğimiz pazar günü 400-500 bin kişiyi bir araya getirirken bir tek kişinin bile burnu kanamıyorsa, bu toplumun bu tavrına saygı duymak lazım. O nedenle de bunların taleplerinin yerine getirilmesi için hükümet olarak, devlet olarak geç kaldığımızı kabul ederek olanakları iyi kullanmak lazım. Bu Alevi toplumuyla devlet arasında, hükümet arasında ya da diğer toplumsal kesimler arasında önemli bir fırsattır. Eğer buradan olumlu bir sonuç çıkmaz ise, kıyamet kopmaz ama Alevilerin bugüne kadar ki olan güvensizliğine yeni bir güvensizlik eklenmiş olur. Onun için bütün temennim bunların bu şekilde olumsuz sonuçlanmasından ziyade bu iyi niyetli çabanın olumlu bir şekilde sonuçlanmasıdır. Peki, sevgiler, saygılar.

MODERATÖR - Çok sağ olun Cemal Bey, her zamanki gibi çok tatlı konuştunuz. Sorunlarınızı çok güzel ifade ettiniz. Çok sağ olun. Şimdi Fehmi Beyle, Ömer Bey bu oturumun son konuşmacıları. Fehmi Kuru Bey buyrun.

5. Alevi Çalıştayı

FEHMİ KORU - Ben de teşekkür ile başlamak istiyorum. Gerçekten bir süreden beri bakanlığın yürüttüğü bu çalışmanın, bugüne kadar yakından izlemeye çalıştığım bu çalışmanın, bugüne kadar kaydettiği başarıyı ben de çok önemsiyorum. Buradan da bir sonuç çıkmasını bekleyenler arasındayım. Sonuç çıkmasını bekliyorum, çünkü gerçekten Türkiye’de en önemli sorunların başında toplumsal olarak var olan farklılıklarımızın ciddi tarihsel referansları bulunması ve derin kuşkulara dayanması gibi bir tespitim var. Dolayısıyla da bu konu ne zaman ele alınması gerekse, aklımıza hem tarihimiz çıkıyor, hem de o tarih içerisinde ...kuşkular var olarak karşımıza çıkıyor. Ya o duvarı, gerçekten üzerine gideceğiz ve yıkacağız ya da o duvar hepimizi çok rahatsız edecekvarlığını sürdürmeye ve bizler de bu sorunları taşımaya devam edeceğiz.

İki türlü yaklaşılabilir. Sorun odaklı yaklaşılabilir bu tür konulara, bir de çözüm odaklı yaklaşılabilir. Elbette sorunların...sorunlar değil, belki çözüm noktasında da daha önce düşünülmemeyen ayrıntılar elde edilebilir. Ama ben yinede çözüm odaklı düşünülmesi gerektiği kanaatindeyim. Sorunları, hepimiz bulduğumuz noktadan eğer empati yapabilirsek, iki taraflı olarak da görmemizin mümkün olduğu kanaatindeyim. Çözümü de yine aynı noktadan empatiyle baktığımızda hepimizi belki de rahatlatacak. Yani Sünnisiyle, Alevisiyle daha aynı ülkenin vatandaşları olmanın ..sağlayacak bir şekilde çözebiliriz diye düşünüyorum. Çünkü iki noktaya dayanıyor. Cumhuriyet...laiklik ve demokrasi ilkesine ... Aslında konuştuğumuz konular, şundan dolayı, bugün Türkiye’de uygulanmakta olan Laiklik anlayışı aslında Diyanet İşleri Başkanlığı gibi sorun ettiği bir örgütü ortaya çıkarttığı gibi biraz önce burada dile getirilen Sünnilerinde şikayet ettiği başka konuları da çıkartan bir anlayış. Dolayısıyla Laiklik anlayışını ben daha az Laiklik değil, daha fazla laiklikle, böyle bir formülle çözebileceğimizi düşünüyorum. Herkesi rahatlatacak, laiklik anlayışının en geniş anlamda uygulanabildiği bir ülke haline dönüşebilirse,

MODERATÖR - Daha az laiklik nasıl?

5. Alevi Çalıştayı

FEHMİ KORU - Daha az laiklik değil, hani bazılarının laiklikle sorununu varmış gibi toplum ...çalışıyorlar. Toplum aslında daha fazla laiklik anlayışına sahip ol...içerisinde olmasını bekliyor. Demokrasi de bu konunun en önemli unsurlarından biri özellikle çözüm açısından. Çünkü demokrasi temsil...dayandı. Temsil ise çıkarların temsilidir en başta. Oysa baktığımız zaman insanlar eğer Alevilik ve Sünnilik söz konusu oluyorsa, kendilerinin sorunlarının lakayt kalan siyasi partilere bile kendilerini temsil eder gözüyle bakabiliyorlar. Sırf bu Alevi, Sünni çelişkisi sebebiyle bu sorun, sorun olmaktan çıkarılır. İnsanlar özgürce kimliklerini yaşamaya başarlarsa demokrasilerin de o temsil özelliğiyle daha fazla ortaya çıkabilir diye düşünüyorum.

Sadece bundan ibaret de değil. Alevilerin şikâyetleri çözüm amaçlı üzerine gidilir ve Alevilerin sorunları çözülrse, Sünnilerin şikâyetleri noktasında da daha rahat çözüm unsurları geliştirilebilir diye düşünüyorum. Alevi sorununun çözümü Diyanet...muhtemelen özgürleştirici, özerkleştirici bir özelliğe kavuşacaktır yani Diyanet İşleri bizim de...ettiğimiz bir kuruluş aslında. Cumhuriyet Osmanlı döneminde bulduğunu dönüştürerek kabul etti. Ama bugünün kimlik siyasetleri üzerine oturan dünyasında biraz gerçekten güne uygun gibi görünmüyor Diyanet dolayısıyla da orada özerkleşmenin gerçekleşebilmesi için de muhtemelen Alevilerin bir tür örgütlenmesinin ortaya çıkmasına ihtiyaç olabilir.

Ben Almanya örneğini, Almanya'daki din ve devlet ilişkilerinde uygulanan ölçüleri üzerinde durulabilecek bir örnek olarak görüyorum. Hem bizden alınan vergiler Sünnilerin camilerine gidiyor tarzındaki şikâyetleri ortadan kaldıracak şekilde bir vergi örgütlenmesini de getirebilir bu. Hem mesela Sünniler açısından problem değil ama bazıları açısından problem olan imam hatip okulları sorunu da çözebilir. Belki başka sorunları da bir arada çözme fırsatını yine aynı örgütlenme şeklinde bulmak mümkün. Çünkü Almanya'da bildiğim kadarıyla kilise okullarının açılması mümkün olabiliyor. Her eğilim kendisine uygun bu tür örgütlenmeleri yapabiliyor. Dolayısıyla var olan örneklerden de hareketle çözümler üretilebileceğini düşünüyorum. Belki endişemi de

5. Alevi Çalıştayı

burada dile getirmek de yarar var. Uzatmayacağım sözü. Şimdi bir, arayı açmış olduk, bir sorun var. Arayı açtık, eşeliyoruz, deşeliyoruz inşallah yarayı açık bırakıp gitmeyiz diye de endişemi dile getirmek istiyorum. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Yarayı açık bırakmamak çok güzel bir metefor oldu. Çok güzel sağ olun. Sayın Ömer Laçiner sizinle oturumu kapatıyoruz. Buyrun

ÖMER LAÇİNER - Benim işaret ettiğim şey burada Alevi sorunu dediğimiz şeyin devletle Aleviler arasında olan bir sorun olduğu noktasında fazla vurgu yapılıyor. Oysa benim anladığım kadarıyla, konuştuğum, bildiğim ve incelediğim kadarıyla Alevilerin sorun yaşayışı, Sünni toplulukla özellikle yaşadıkları sorunlar olarak anlaşılabilir. Yani Türkiye’de Alevi sorunu Sünni topluluklarla, Alevi topluluklar arasındaki sorundur öncelikle. Bu asırlık sorun, bu böyledir. Dolayısıyla biraz önce Ali burada Akşehir’de ...işçi olduğunu anlattı. Ben de Sivaslıyım. Bunun tam tersi manzaralarla bizlerde aynı dini ortamların içinde Ermeni’den daha fazla gâvur dindardır lafıyla bizde büyüdük. Yani o tarafta var, bu tarafta var hangi olaya bakarsanız. Ben o doğrudur, bu doğrudur falan demeye çalışmıyorum. Ama eğer bir şey Sünni toplulukla olan kısmıdır. Sünnilikteki Alevi algısının ciddi sorun yarattığını bilebilirsek ve o algıyı değiştir....doğru bir yerden.

Burada devlet ne yapacak, Aleviler ne yapmalıdan ziyade bir de Sünni topluluk ne yapmalı sorusunun sorulması da çok ciddi bir önemi vardır bunun. Burada biraz önce araştırmacı arkadaşımızın anlattığı manzarada Anadolu Aleviliği ile ilgili, Alevilerle, Sünnilerle ilgili manzaralar bunlar gerçekler, bunları çok ciddiye almak lazım. Burada belki bütün sorunlarımız, burada pek çok insanımızın da bildiği gibi birbirlerine geçmiş vaziyette. Kürt sorunu da Alevi sorunu da Müslümanların sorunları da başörtüsü sorunu da hepsi burada böyle birikmiş. İçişçe geçmiş vaziyette. Bu ülkede genel olarak kimsenin ötekisinin kendisiyle eşit haklarına sahip olması kaldırmaz. Bunu benimsemek kültüründen ciddi şekilde noksan olduğunu görüyoruz. Laik kesim ya

5. Alevi Çalıştayı

da modern hayat tarzına sahip olan kesimler bir Müslümanın kalkıpta kendi bulunduğu yere, kendi göğsünü gere gere ...kendilerine yapılmış olan bir gövde gösterisi olarak yapıyor, bir hak olarak görmüyor. Akabinde ..hakkı var. Şimdi herkes vakti zamanında şu veya bu şekilde edinmiş olan imtiyazlarını korumaya çalışıyor. Başkalarının bu imtiyazlara benzer bir şekilde hak istemesini de kendisine karşı taviz bir taviz, kendisinin verdiği bir lütuf falan anlamaya çalışıyor. Oysa istenen şey eşit haklardır.

Alevi sorununa gelince de Sünni topluluk pek çok zamanlarda boğuldu, çeşitli formüller söylenilmiştir. Diyelim Diyanet'te Alevilerin de bir masası, bölümü olsun. Burada gösterilen tepkiler ciddi şekilde bu imtiyazı kaybetme refleksiyle çok uyarlı tepkilerdir. O bakımdan Türkiye'de bir hükümetin başlattığı bence çok hayırlı bir şey. İlk defa kamu yönetimi, devlet yönetimi bunların varlığını kabul ediyor. Ciddi bir şekilde bunların çözümü için de çabadır bu, varır varmaz şuraya buraya ama diyelim ki Türkiye toplumundaki çoğunluğun imtiyazlarını kaybediyorum algısı ciddi şekilde mücadele edilmesi lazım. Yani burada şu veya bu çözümde olur. Sonuçta Alevi toplulukları, başkaları bir araya gelip uzunca bir sürenin sonunda tartışınca şu anda, herkes artık kanaatini fikrini söyleyebilir. Ama bir zihniyet dönüşümünün yapılması gereğini eğer biz önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin bütün büyük sorununu halletmemizin bize dayattığı bir süreç yaşayacaksak. Buralarda bu problemleri çözebilmek için, şu eşitlikle hiç barışık olmayan siyasal kültürümüzü çok ciddi bir hesaplaşma yapmamız gerekiyor ve bu konuda da Kürt ve Sünni olanlara çok ciddi bir şekilde iş düşüyor. Çünkü çoğunluk onlar, kudret oradadır ve dolayısıyla o insanlar öz güvenlerine sahip olarak bu topluluğa kendini mağdur ...herhangi bir kesimin sorunlarını halledebilmek için kendi zihniyetleriyle, kendi dünyalarıyla ciddi bir hesaplaşma yapmak zorunda olduğunu bilmelidir. Bunu bütün oraya hitap eden kanaat önderliği yapsın. Tabi ki, burada arkadaşlarımızın sorunları tabi ki herkesin sorunları var. Ama burada güçlü olan, çok olan, çoğunluk olan, statü sahibi olan insanlar onlardır. Dolayısıyla sadece bu topluluğun kendi iç bünyesinde, kendi zihniyet

5. Alevi Çalıştayı

dünyasında yapması gerekenleri bir kenara atıp, doğrudan doğruya devlet şunu yapsın, ya da kamu idaresi bunu yapsın diye söylemek, havale etmek burada bence işi hafife almak demek. İşin toplumsal boyutunu unutmak gerekiyor. Bu yapılan şey, sadece devletin ve siyasal iktidarların, Meclis de ya da şurada burada kanunlar üzerinde yaptığı işlerle sınırlı değil. Bunlar önemlidir, yapılması lazımdır, ama öbür taraftan da ciddi şekilde toplumsal bünyede, bu girişimde olan siyasal parti örneği, kendi örgütleriyle en azından bu tabanda, çünkü aslen burada büyük omurga olarak oraya hitap ediyor. Bunu kendi tabanımızda, bunun ciddi bir yenilenme projesi olduğunu, bir zihniyet yenilenmesi projesi olduğunu bilerek çaba gösterirse herhalde en azından önümüz daha aydınlık olur diyorum. Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Sayın Laçiner. Değerli konuklar sabahki oturumları tamamladık. Şimdi öğlen yemeği için ara vereceğiz. 14.45'de tekrar burada sizleri bekliyoruz aynı salonda. Afiyet olsun efendim. Yemek aynı katta ama ben de bilmiyorum yerini.

Evet, değerli konuklar, öğleden sonraki üçüncü oturumu başlatıyoruz. Sayın bakan bir televizyon görüşmesi için dışarıya çıktılar. Beş altı dakika sonra onlarda katılacaklar. Şimdi Abdurrahman beyle başlıyoruz. Abdurrahman Dilipak Bey. Buyrun Sayın Dilipak.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Demokrasi ve Aleviler başlığına geldik galiba. Ben hemen buradan bir giriş yapayım. Bizim geleneğimizde çok güzel Yunus Emre'den gelen bir şey; bilelim bilişelim, dünya kimseye kalmaz. Bunun İslam geleneğindeki karşılığı da tarrüf. Bir var oluşçuluk ilkesi olarak sizi farklı topluluklar halinde yarattım ki, bilişesiniz diye. Bilişim kavramı o zamandan gelmiştir. Tabi sanıyorum asıl sorun biz birbirimizi olduğu gibi kabul edip tanımak yerine, ona bir kimlik giydirerek çatışma, aramızda rekabet ve bu rekabeti de çatışmaya dönüştürmeden kaynaklanıyor. Tarihten hız almasak sorunu çözme konusunda yetersiz kalırız diye düşünüyorum. Tarihten nasıl hız alabiliriz? Biz bin yıldır burada şeytana tapanlar diye tanımlanan ama gerçekten meleki tausu taktis eden bir toplulukla birlikte yaşıyo-

5. Alevi Çalıştayı

ruz. Dünyada ilk defa farklı etnik ve dini kimliklerin bir arada yaşamasıyla ilgili ilk sözleşme Medine Sözleşmesi, ikinci sözleşme ise Kudüs Sözleşmesi'ydi. Millet sisteminin dünyada ilk defa ortaya çıkışıyla ilgili ki, günümüze kadar gelen yani Osmanlı'nın sonuna kadar gelen uluslar arası geçerliliği de olan millet sistemi Kudüs Protokolüyle şekillenmişti ve ilk şekillenen millet topluluğuda Süryani, Keldani, Arami ve Asurî toplulukların kendini var kılmaları hadisesiydi ki, Osmanlı'da da mesela Ermeni kilisesinin, patrikhanesinin kuruluşu İstanbul tarafından örgütlenmiştir.

Yine aynı şekilde tarihe baktığımızda Bağbur Şahlığı ki, en fazla din ve etnik topluluğun bir arada yaşadığı hatta kast sisteminin var olduğu bir yerde, bir Türk hükümlerliği vardı biliyorsunuz ve buradaki kayıtların bir kısmı Kanuni zamanında İstanbul'a getirildi. Eğer onlara ulaşılabilirse orada bir tarihi hukuki teminatımız var.

Burada ben temel sorun olarak bir metot sorunu yaşandığını düşünüyorum. Biz kendi başımıza oturup gelin-güvey olamayız. Uluslar arası hukuk var ve din gibi bir konu özellikle bu coğrafyada etnik dağılıma da baktığımızda sadece ulus-devletin kendi içinde sorununu çözmesiyle sorun çözülemez. Yani Hüseyine sistemini incelemeyen Türkiye'deki Alevi Şii kültürünün bütününe bir çözüm üretemezsiniz. Çünkü bunlar ekümeniktir, evrensel bütünlüğü de söz konusudur. Dolayısıyla tabloyu daha geniş çerçevede görmemiz gerekiyor. Sadece bir iç hukuk ya da anayasa sorunu değil, sadece uluslar arası bir sorun değil, aynı şekilde tarihten gelen, dinden gelen, kökleri olan ve gelecekte modern oluşturacak bir yaklaşım sergilememiz gerekiyor. Türkiye Alevilerin sorunu değil, öyle bir model oluşturalım ki, biraz da soyutlama yaparak sadece Alevilerin, Sünnilerin sorunu gibi değil Kürt sorununu tartışırken biz bunu diğer etnik topluluklarının sorununu çözmeye bir atölye çalışması gibi görürsek, doğru bir hukuk oluşturabiliriz. Yani Alevi sorunuyla sınırlı bir tartışma bizi çok farklı yerlere götürür hatta marjinalleştirir, çatışmayı da, atomizasyonu da beraberinde getirir. Yani burada iyi niyetli birçok şeyin söylenmesine rağmen bunların hepsi bireysel özgürlüklerle ilgiliydi. Bunları pratik,

5. Alevi Çalıştayı

kulağa hoş gelmekle birlikte uygulamaya geçtiğimizde atomizasyon gündeme gelir ki, buda kimliksizleşme, kültürsüzleşme hadisesini beraberinde getirir. Sorunun çözümü için bizim bu olayın uluslar arası derinliğini, ekümenlik boyutunu görmemiz gerekiyor. Tek başımıza olmadığımızı ve sorunun yarın yeniden çıkmaza saplanmasını önlemek için herkes için geçerli olan bir çözüm getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Onun içinde Sünniler Alevilere, Aleviler Sünnilere karşı bir hak mücadelesi değil, hepimizin ortak geleceğini ilgilendiren ve asla çok özel konulardaki kavram ve kurumlarla sorunu çözme iddiasından vazgeçmemiz gerekiyor. Eğer bir hukuk yapacaksak, hukuk şunun ya da bunun sorununu çözmek için değil, herkesin sorununu çözmeğe dönük olması gerekir. Diyanet'in yapısını tartışalım diyoruz bir yandan, bir yandan anayasa değişikliği ile ilgili bir konuyu söylediğimizde, o anayasa konusu diyoruz. Diyanet'in statüsü anayasadan da önceliklidir. Diyanet'inin bir defa teşkilat yasası yoktur. Var oluş temelini değiştirmeye yönelik herhangi bir öneri siyasi partiler için kapatma sebebidir. Dolayısıyla Diyaneti tartışıyorsanız bu anayasadan da öncelikli bir konudur.

Hilafet kaldırılmadı, hilafet mana ve meful olarak Cumhuriyet ve TBMM şahsi mane viyat denilmiş dendi. Bu yetkiyi kullanıyor. Eğer Diyanet'in yapısını değiştirecek olursanız dünyada Müslümanların evrensel ekümenlik temsilcisi yok. Bakın öyle bir şey yapıyoruz ki, mayınlı bir tarlada top oynar gibiyiz.

MODERATÖR - Bu sizin analizinizi devlet biliyor mu?

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Devletin bilip bilmediğini bilmem. Ama ben yazıyorum. Hızlı konuşuyorum. Aslında çok farklı modeller de önermekte istiyorum. Geçen Aybana Banksamoro İslam Cemaat Temsilcisi ile Birleşmiş Milletlerdeki Banksamoro barış görüşmelerine katılan temsilci geldiler. Ben Banksamoro tarihini yazmıştım tanışmak için gelmişler. Niye geldiklerini sordum, diyorlar ki, müzakerelere. Bizim öyle bir model geliştirmemiz gerekiyor ki, Banksamoro'daki Müslümanların Filipin hükümetine karşı da hukukunu garanti altına alsın.

5. Alevi Çalıştayı

Orada da peki, hepsi bizim bildiğimiz gibi Sünni. Ya da Selefilerin konusu ne olacak? Yani bakın bana kalırsa, gözümüze kibriti çok yaklaştırdığımızda arkasında bir ormanı kaybediyoruz. Alevi sorunu çok önemli bir sorun. Kürt sorunu da. Ama bu üzerine basıp sıçrayacağımız bir trampen tahtası, sıcak bir gündem olarak önemli. Buradan yola çıkarak Sünnilerin ve Alevilerin sorunları değil, hukuk devletinde var olması gereken dini, mezhebi ya da diğer alt başlıklar ya da kültürel haklarla ilgili kimlik tanımlamasıdır. Bu konuda, Amerikalı'ların dini örgütlenme modelini Osmanlı'dan büyük ölçüde kopyaladıklarını gördüm. Ama gittiğimde ilginç bir durumla karşılaştım bağımsız, kiliseler hadisesi. Eğer bir lokasyonda kendinizi tanımlamak istiyorsanız, o bölgenin en yüksek mahkemesine gidiyorsunuz. Eğer din diyorsanız iman, kitap, peygamberlik müessesesini tanımlamanız gerekiyor. Yeterliliğe sahipseniz yemin ederek, size bir mabet tahsis ediyorlar. Bağımsız kilise oluyorsunuz. Ama o bölgedeki en yüksek mahkemenin verdiği bir kararla. Eğer ülke genelinde bir dini kabulden söz ediyorsanız, orada anayasa mahkemesinin, ya da Yargıtay gibi bir kurumda bunu gerçekleştirmeniz gerekiyor.

Bakın öyle bir şey yapıyoruz ki, siz burada İslam'ı tanıdığınız zaman bütün dünyada İslam'ın tanınması için gerekli kriterleri ortaya koymuş olacaksınız. Almanya bugün Müslümanları tanıyor da İslam'ı tanımıyor, Avusturya'da Müslümanları tanıyor. Dünyada Müslümanların evrensel yani ekümenik temsilcisi yok. Temel problem bu. Bu problemi çözmeden neyin İslam, neyin İslam olmadığına daha dominant olan, tarihten gelen çok katin bir geleneğin temsilcilerini bile tanımlamadan ona nispet ederek, diğer tanımları yapmaya başladığımızda uluslar hukuku falan da alt üst ederiz. Bu konu Lozanda'da tartışılmaya başlanmış ancak daha sonra, içinden çıkılamayacağı için ertelenmiştir. Müslüman kabul edilen bütün unsurlar Türk kabul edilmiştir. Onun için Alevinin, Kürt'ün tanımı yoktur. Ama Rum'un, Yahudi'nin, Ermeni'nin tanımıysa azınlık statüsüne bağlı olarak Birleşmiş Milletlerin hakemliğinde çözülmüştür. Yani uluslar arası hukuk açısından da sorunları var bu tanımı yapmamızın. Alevilik konusunu biz kendi aramızda sadece

5. Alevi Çalıştayı

bir iç sorun olarak, ulusal bir sorun olarak alarak sonuca götürmeyiz. Ama bütün bu görüşmelerin doğru yönde, ileri doğru atılmış bir adım olduğunu düşünüyorum. Çünkü en azından birbirimizi tanıma, barış umudunu canlı tutma açısından son derece önemli, doğrudur, devam etmelidir.

MODERATÖR - Siz şunu mu söylemek istiyorsunuz? Eğer Türkiye’de İslam tahkim edilirse, güçlendirilirse tanımı üzerinde bir mutabakat sağlanırsa, İslam’ın konumu, pozisyonu, prestiji. Bunun Alevilerin de çıkarlarına uygun olur mu demek istiyorsunuz?

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Bu herkesin çıkarına olur demek istiyorum. Bu bütün Almanya’nın da çıkarına olur. Yani ne olduğu belli olmayan ekümenik temsilciliği olmayan, devletin memurları tarafından TSE damgalı bir dini kontrol altına almak için. Arkadaşlar Cumhuriyetin ilk yıllarında Sünnilik desteklendi falan diyorlar, ben onlara Kur’an kurslarını nasıl yapıpta nasıl Kur’an öğrettiğimizi çocuklarımıza anlatayım. Yani birbirimiz hakkında çok fazla bilgiye sahip değiliz. Yani burada bir sorun var.

MODERATÖR - Kavramlar üzerinde konuyu sıkıştırmadan, söylemek istediğinizi sanırım anladık. Bu ülkede her şey karışık.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Çok karışık. Bu ülkede değil, sorun da çok karışık. Yani bunu böyle iyi niyetler, iyi niyet açıklamalarıyla çözemeyiz. Burada sorun çözücü bir yaklaşımı benimsemek açısından, şunu önerebilirim. Yeni bir medya var artık internet denilen ... poi medya diye bir yeni medya geliyor. Televizyon mu, gazete mi, radyo mu belli değil. Bir defa temel referansların bu poi medya internet üzerinde sanal kütüphanede bir referans kütüphanesi oluşturulması gerekiyor. Üniversitelerin bu konuda sağlıklı bilgiler üretmesi gerekiyor. Biz elimizde veriler olmadan tahminlerle butarifinden öte bir anlam çıkmıyor. Birbirimizin dediğini yalanlamaktan başka da bir işe yaramıyor bu. O zaman bütün iddialar da kota edilsin. Bilim buna çözüm üretmez, bilim ve din tamam beraber koşabilir ama tek başına bilimsel, tek başına siyasi bir çözüm olacağını sanmıyorum. Onun için

5. Alevi Çalıştayı

yeni bir metot da benimsenmesi uzun soluklu, bugünden yarına sorunu çözüme iddiası deyip ama bu sürecin de canlı tutulması gerektiğini düşünüyorum. Vaktinizi fazla almak istemiyorum.

MODERATÖR - İzin verirseniz o soru üzerinden siz konuşmanızı tamamlayınız. Geçmişte siz de Sayın Ali Bulaç da farklılıklarla bir arada yaşama konusunda tezler geliştirdiniz. Hatırladığım kadarıyla uygulamada sizinle yan yana olması düşünülemeyecek kişilerle, ideolojik gruplarla ya da temsil gruplarıyla bir araya geldiniz. Aktivist bir pozisyonunuz var. biz davet ederken de deneyiminizi esas alarak davet ettik. Bunun yararı oldu mu? Ne noktadasınız?

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Şimdi ben Alevilerle de bir diyalog süreci başlattım ve ben Pir dergisinin, Kızılbaşların dergisidir, Almanya'da yayınlananın, yazarıyım. Başka Alevi demeçlerim de oldu. Mesela, ilk defa Türkiye'de Alevi dedeleri bir araya getirip, Kanal 7'de televizyon programı yapan kişi benim. Arkasından Şener ile bir aktivitemiz oldu. Birimizin derdi, hepimizin derdi diye. Bir takım yerleri, kurumları, kişileri ziyaret ettik. Şunu gördüm; eğer bir politik kimlikle ya da bu meselelere gazeteci, bilim adamı gibi yaklaştığınız da karşınızdaki gardını alıyor ve kendine bir kimlik yükleniyor. Düşündüğünü değil, söylemesi gerektiğini düşündüğü şeyleri söylüyor. Ama sıcak ve samimi insani diyalog kurduğumuzda, insani ilişkiler kurduğumuzda bu olmuyor. Hatta politik gündemle ilgili tartışmaya başladığınızda hemen birisinin gözünde, Rafizi ötekinin gözünde de Yezit'le özdeşleşiyorum ve çatışma başlıyor. Çünkü kendi haklılığımızı, kendi gücümüzü gösterme, ispatlama. Birbirimize karşı rekabetin, çatışma sınırlarına uzanıyoruz. Ama insani olarak gittiğimizde herkes kendi kültüründen daha barışçı mesajları birbirine sunuyor ve ben bu şekilde birçok ilginç örneklere sahip oldum. Karşılıklı dostluklarımız gelişti, güven ortamı gelişti, aile dostlukları gelişti. Bu konuda Kızılbaş dergisinde ben serbestçe her şeyi yazabiliyordum. Almanya'da özellikle birçok foruma katıldım. Tartışma olduğu zaman bireysel ilişkileri, güvenilen kişileri geliştirmek gerekiyor ve bu tür forumlarda da mutlaka tarafların hatırı sayılır bir kişiyi orada bulundurup, herkesin kendi adamını kontrol et-

5. Alevi alıştayı

mesi gerekiyor. Ben riskli bir takım tartişmalara girdiğimde, beni himaye eden birisi kendi adamlarını kontrol etmeseydi çok kötü tartişmalar yaşanabilirdi. Onun için politik yaklaşımların bazen tersine tepebileceğinden de endişe duyuyorum.

nc şahısların önünde bir tartişma dili kullanmak, medyanın da buna dikkat etmesi gerektir. Birbirimizi anlama sürecindeyiz ve doğru referanslar oluşturmak gerekiyor.

İnternet ortamında sanal kütüphane oluşturulabilir. Bu çok önemlidir diye düşünüyorum.

MODERATÖR - özellikle yeni bir terminolojiye, özel bir dile ihtiyaımız olduğunu söylüyorsunuz.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Hukuk diline ihtiyaımız var.

MODERATÖR - Diyalog diline ihtiyaımız var.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Evet diyalog kurmak üzere.

MODERATÖR - çok teşekkürler Sayın Dilipak. şimdi bir hayli erteleyerek Miyase hanıma söz hakkı vereceğim. Çünkü Miyase hanım her seferinde, beni ne diye erteliyorsunuz diye bakıp duruyor bana. Miyase hanım buyrun.

MİYASE İLKNUR - Evet, burada da bir ayrımcılık söz konusu galiba. Ama yok, ben anladım sonra, siz açıklamadan anladım. Sayıca çok az Alevi var bu salonda. O yüzden bölmek istediniz belli aralarla, anlayışla karşılıyorum.

Dostlarımız konuşurken, belli notlar almıştım. Demin Sayın Dilipak, Yunus Emre'nin bir sözüyle başladı. Ben de onunla başlayayım. Çünkü meselenin zm de orada başlıyor. Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım. Birbirini tanımadan, hiçbir işi kolay kılamazsınız. nce bir arada olma kültürünün ilk adımı, diyalog kurmadır. Bu diyaloglar olmadan, birbirinizi tanımadan, önyargılarla, karşılık refleksiyle hep hareket edersiniz. Bu nedenledir ki, bu açılımı, bu alıştayı nemsiyorum.

5. Alevi alıştayı

Evet, belki sabırsız kitlemiz, onlarca yıl beklemiş, bir anda olsun bitsin istiyorlar, haklı olarak sabırsızlık gösteriyorlar. Ama bu zeminleri de çoğaltmanın yararına inanıyorum. Bazı adımlar var ki hemen atılabilir. Bu alıştayı sonunu beklemeye bile gerek yok. Alevilerin ne istediği belli, Cemal şener'in söylediği gibi. Aleviler bugüne kadar, siyasal iktidarlar hep şunun arkasına sığındı: Canım Aleviler birlik değil ki, ne istediğini bilmiyor ki, ben buna katılmıyorum. Aleviliğin, bir konuşmacı söyledi, hiyerarşisi de yoktur, ne istediği de belli değildir. Aleviliğin yüzyıllardan beri gelen bir hiyerarşisi vardır. O hiyerarşi ocaklar örgütlenmesi ile bellidir. O bütün Anadolu'daki Aleviler tarafından kabul edilmiştir. 16. yüzyılda bir evrim geçirmiş ama sonra yerine oturmuştur. Fakat Alevilik Osmanlı döneminde kentli olmadığı için, bütünüyle o hiyerarşi de, o kurumlaşma da köye göre yapılmıştı. Örgütlenme köye göre yapılmıştı. İşte Cumhuriyet devrimi doğacak şeri mahkemeler kalkacak, laik eğitim kurumları olacak, ben de kente ineceğim diye hesaplamadığı için, kentleşmeyle kurumu dağılmış, hiyerarşisi dağılmış bir daha da toparlanamamıştır. İmkânsızlık değildir, toparlanabilir. Ama demin Ali Bayramoğlu'nun da dediği gibi hem bence sosyolojik tarafını hem de dini tarafını bir arada memnun etmek bazı adımlarla son derece kolay. Sabahdan beri tartışmalarda işin en zor bölümüne kitlendik. Teolojik tartışmalara takıldık kaldık. Temsili kim olacak, özellikle Hatemi hocam bunu söyledi. İş geldi hep Diyanet'te düğümlendi kaldı. Belki en zor madde o.

MODERATÖR - Aslında şöyle bir hava biz birkaç çalıştayda görüyoruz. Bu konuyu Diyanet'in dışında tartışma konusunda genel bir ilgi oluşmaya başladı. Yani mesela Cem Vakfı'nın uyguladığı özel bir şey vardı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın himayesinde, içinde bir masa, bir şekilde yapılanmayı o konunun üzerinden götürürler. Ama birkaç alıştaydır gözlüyoruz Diyanet İşleri Başkanlığı'yla pek sorunu buluşturmayı istemiyor Aleviler.

KATILIMCI - Miyase hanım pardon. Bir bilgi vermek istiyorum. Dün bir toplantıları vardı, şimdi anladığım kadarıyla İzzettin beyin daha önce bu tür işte bir takım istekleri oldu. Fakat bunların yerine getirilme-

5. Alevi Çalıştayı

sinde geç kalınıldığını düşündükleri için kendi Diyanet'lerini oluşturma yönünde adım atıyorlar. Dün onun başkanlık devir teslim töreni vardı. Balkanlar'dan ve Türkiye'nin birçok yerinden gelen Alevi ileri gelenleri toplandılar başkanlık birisinden bir başkasına geçti. Dolayısıyla bu anlamda Diyanet'inin dışında bir oluşum içindeler ve bu devam ediyor.

MİYASE İLKNUR - Şimdi kendi kurumlarımızın içinden kim ne kurumu, Diyanet'e alternatif kurum da oluştursa, bu toplumun geneli tarafından kabul görmeyecektir. Öyle ki artık her vakıf, her dernek kendi Diyanet kurumunu da oluşturursa şaşmamak gerekir. O yüzden bence Hatemi hocanın dediği gibi, bu madde de bırakınız ne yaparlarsa yapınlar deme noktasında daha doğru bir yaklaşım olur.

MODERATÖR - Bu saate kadar gerçekten Aleviler bırakılmış, ne yaparlarsa yapınlar noktasında değil miydi?

MİYASE İLKNUR - Öyleydi. Ama şöyle bir ayrıcalıklı durum var. Bir inanç kurumlaşmış, devletin bütün desteğini arkasına almış durumdayken öbürlerine yapılan, siz ne yaparsanız yapın, demek çok hakça değil. Öbürlerine vereceksin, alın kardeşim verginizi mi alıyorsunuz, siz de ne yaparsanız yapın. Sonuçta devletin dini olmaz, bireylerin dini olur. Öyle değil mi?

Şimdi gelelim bu ikinci açılım aslında. Türkiye Cumhuriyeti tarihine baktığımızda biri 1961 den sonra İnönü hükümetinin yapmaya çalıştığı açılım çalışmaları vardı. O zaman da maalesef Diyanet İşleri yoğun bir reaksiyon gösterdi. Galiba İrfan Bozan arkadaşımız söyleyemedi. Dönemin Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalı, mum söndü törenlerini camilere mi taşımak istiyorsunuz, deyince bir çatışma ortamı doğdu ve o cesaretle adım atılamadı. Bence eleştiriler olacaktır. Burada hemen kolay olabilecek şeyleri yaşama geçirmenizde yarar var. Mesela zorunlu din derslerinin kaldırılması, bu o kadar zor bir şey değil. Sosyolojik açıdan da hani o siyasal grupları tatmin edecek Madımağ'ın müze olması. Bunlar çalıştayın sonunu beklemeye gerek olmayan şeyler. Son derece kolay şeyler. Belki Diyanet kaldırılıns bölümünde

5. Alevi alıştayı

Çok zorlanacaksınız. Bunda da nasıl ki, Kürt meselesine radikal adımlar attınız, tepkiden ekilmediniz, bu konuda da çalışmaları başlatın, devletin dini olmaz. Herkes kendi kurumunu kursun. O kadar da zor bir Şey değil.

Medya konusunda bir Şey söylemek istiyorum. Evet, medyamız ilk günkü durumda değil. Biraz daha öğrendi, terminoloji biraz daha gelişti, eksikler yok mu? Var. Fakat medyadaki bir ayrımcılığı da ısrarla söylemek durumundayım. Mesela bir suç rgt ortaya çıksın, bu suç örgütünde, değişik inançlardan o örgütün yeleri bulunsun. Hiçbiri- nin inancı söylenmez, ısrarla Alevininki söylenir. Şimdi aklıma geldiği için söylüyorum. Susurlukta kimse Sünni Abdullah atlı öldü demedi, Sünni Sedat Bucak kaza geçirdi demedi. Alevi Hüseyin Kocadağ da öldü. Bir seçim yaşadık bir sürü aday ıktı. Ermeni adaylar da vardı, Alevi adaylar da vardı. Türkiye’de herkesin siyaset yapma hakkı var. Hiç kimsenin inancı medyada bu kadar dile getirilmedi. Kemal Kılıçtaroğlu işte Alevi ve Kürt. Ne yapalım kardeşim bu ülkenin vatan-daşı. Bunu eleştirmek için belki söylemiyor. Ama niçin vurgulama gereği duyuluyor, bunu anlamış değilim. Ben haber yaparken birinin Şu inantadır diye yazdığımı hatırlamıyorum. Niye yazayım ki, kendisi söylemediği sürece. Bunu ısrarla altını çizerek belirtmediği sürece ben yazmam. Ama mesela bu konuda da basındaki arkadaşlarımızın biraz dikkatini çekmek istiyorum. Ama en azından Şöyle bir Şey, kendine İslamcı medya denen medyamızda da çok önemli bir gelişme oldu. Daha önce biz bulmacadan hatırlıyoruz. Sapık bir mezhep, zdğn zaman Alevilik ıkıyordu. O noktadan bugün çok daha hoş grl, hatta Alevi sorununun çözülmesini isteyen yazıların, haberlerin, yorumların çıktığı bir noktaya geldik. Yeterli mi inşallah daha iyi noktaya geleceğiz. Dedim ya teolojik sorunları zlemek buranın, çalıştayın işi değil, tanımlamakta buranın işi değil. Hele Sünnilik zerinden Alevilik tarifi yapılması, hiç doğru değil. Alevilerde toplansa ya siz aslında Resulullah’ın dediklerini çok yanlış anlıyorsunuz, öyle değil, Kur’an-ı da yanlış yorumluyorsunuz dese, ne olacak merak ediyorum? Yıllarca Krtlg Türklük üzerinden tarif ettik. Geldiğimiz nokta ortada, aynı

5. Alevi Çalıştayı

şeyi yapmayalım. Birkaç örnek verildi. Yavuz Sultan Selim mahallesi var diye. Efendim oraya kadar gitmeyin. Yıllarca Cağaloğlu'nda çalıştım, Gülhane'ye giden yol Ebussuut Efendi Caddesi. Ondan vahim durumlar var.

RASİM OZAN KÜTAHYALI- Alevi mahallesi değil.

MİYASE İLKNUR - Alevi Mahallesi değilse, o zaman başka bir şey söyleyeyim Sayın Kütahyalı. Tramvaylar da AKP gelmeden önce Refah Partisi, Zeytinburnu'ndaki bir durağın adı İmam Hüseyin durağıydı. Valla çok mutlu oluyordum. Sonra bir baktım önce üzeri çizildi, sonra durağın adı değiştirildi. Demin siz söylemiştiniz Sayın Subaşı, Malatya'yı örnek verince İrfan Bozan, Hasan Meşeli farklı şeyler söylüyor, burada tam bir barış ortamı var diyor. Valla Hasan Meşeli hiçbir zaman orda kötü bir ortam demedi. Daha önceki demeçlerini hatırlarsak, durduğu noktayı da görürüz. O yüzden onun söylemesi, Malatya'daki olumsuzluğu ortadan kaldırmaz.

MODERATÖR - İrfan Beyin anlattıklarını yalanlamak için kullanmıyorum. Bu tür bilgileri nasıl okumalıyız diye. İrfan Beyin verilerini çok ciddiye alıyoruz. Araştırmasını çok sağlıklı buluyoruz ama bu tür analizler hangi kaygılardan üretiliyor. Farklı, işte burada hiçbir şey yok. Hemen İrfan Beyden kısa bir cümle.

İRFAN BOZAN - Ben aslında önceki konuşmamda kendi analizlerimden belki bir iki cümlede ifade etmişimdir. Bu analizim değildi ama bu orada yaşayanların dile getirdikleri bir konuydu. Burası mesela ikinci bir Alevi 2000-2001'lerin tam tarihini hatırlamıyorum. Bir Alevi genç bir tartışmada öldürülüyor. İnanılmaz bir Alevi kitlesi sokağa dökülüyor, çok ürküntü yaratıyor orada. Bu, orada bir sürü dengeyi oluşturduğuna dair analizlerine, sözlerine ve ...

MİYASE İLKNUR - Sayın Bakanın hafta sonu yapılan mitingten sanki öyle ... bahseder gibi algıladım, bunlardan korkmamak lazım. Sonuçta demokratik bir haklarını kullanmışlardır. Takdir edersiniz ki

5. Alevi alıştayı

aslında bu devletin de Alevilere bir teşekkür borcu vardır. Yıllarca hiçbir hakkı almadıkları halde, yaşam hakları ihlal edildiği halde, demokratik mücadele yolundan sapmamışlardır. Çünkü Alevi inancına göre benim hiçbir hakkım, hiçbir hak arama mücadelem bir insanın yaşamından daha değerli değildir. Buna da bugüne kadar sadakatle bağlı kalmışlardır. Ondan sonra gönül ister ki hep böyle mitinglerle her toplum, her grup demokratik yoldan tepkisini dile getirse.

Son olarak söyleyeceğim şey, İrfan Bozan çok bahsetti ama özellikle Sayın Bakanıma yönelerek söylemek istiyorum. Sayın Bakanım bu alıştayda Alevilerin dile getirdiği bütün talepler yerine getirilse dahi, Alevilerin maruz kaldığı ayrımcılık ortadan kalkmamış olacak. Çünkü en önemli yaşamsal konu, sokakta gördüğü muhafazakârlık arttıkça laiklik karşıtı iklim gelişiyor. Bunda sizin hükümetinizin dahi var demek istemiyorum. Ama nereden buluyorsa, bir cesaret bulma olayı var. Geçmişte müzmin olaylar dediğimiz olaylar giderek artmakta. Öyle bir noktaya gelir ki, siz cemevlerine yasal statü hakkı tanırınsınız ama insan o cem evine gidecek cesareti kendisinde bulamayabilir. O yüzden bunların üzerine hükümetimizin hassasiyetle gitmesi, bu bilimsel ayrımcılığın üzerine hassasiyetle gitmesi gerekir. Hele hele geçmişten daha fazla gitmemiz gerekir. Ancak Aleviler o zaman ben ve bütün haklarım güvenceye alınmış demektir. Yani bu örnekleri özellikle yakın zamandaki olmuş örnekleri hepimiz biliyorsunuz. Tek tek sıralayıp, basında yer alanları söyleyip zamanınızı almak istemiyorum. Ama şunu söyleyeyim ki, beş sene önce şahıs olarak benim İstanbul gibi bir yerde yaşayan benim, gazeteci olarak benim bile beş sene önce çok rahat yapabildiğim şeyleri, şimdi ürkerek, çekinerek yapabiliyorsam. Anadolu'nun ücra bir yerindeki bir Alevinin ya da başka bir azınlığın nasıl korkular içinde yaşadığını tahayyül edebilirsiniz. Hükümetimizin bu konuda çok daha hassas olması gerektiğine inanıyorum. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Miyase Hanım.

5. Alevi alıştayı

ALPER TAN - Bir Şeyi açıklayabilir mi acaba Miyase Hanım? Sokaktaki laiklik karşıtı görüntü arttığı müddetçe, diye bir cümle vardı. O nedir? Neyi kastediyorsunuz? Açıklayabilir misiniz?

MİYASE HANIM - Benim tam tersi kendisine sormak istediğim Şey vardı. Teşekkür ediyorum aslında.

MODERATÖR - Sizde ona sorun.

MİYASE İLKNUR - Demin Alper Bey yle bir tablo çizdi ki, ne yani bir tek Aleviler mi ayrımcılığa uğruyor burada dedi. Bende kendisine diyorum ki, gelin bir seneliğine yer değiştirelim. Siz bir seneliğine Alevi olun, bende bir seneliğine cemaat mensubu olayım. Görelim bakalım, hangimiz daha ayrımcılığa uğruyor.

MODERATÖR - Doğru bir örnek bence

ALPER TAN - Cemaat mensubu değilim ama varım yani.

MİYASE İLKNUR - yle bir tablo çizdiniz ki, sanki onların yaşadığı ayrımcılıkla bizim yaşadığımız ayrımcılığı aynı kefeye nasıl koyarsınız. Ben esefle karşıladım.

MODERATÖR - Peki, teşekkür ederiz. Sevilay Hanım, sizin bir cümlelik notunuz mu var?

SEVİLAY YÜKSELİR - Hayır, daha sonra.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Mitingle ilgili, mitingden rahatsızlık duymadığımızı söyledim. Konuşmam yleydi.

MİYASE İLKNUR - Sabırsız davrandılar dediniz de...

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Şu anlamda söylüyorum: Bu miting tertip komitesindeki arkadaşların önemli bir bölümü, bizimle birlikte bu masa etrafında buluşan arkadaşlar. Yani alıştayların sreciyle ilgili bilgileri var. Biz haziran ayında başladığımız çalıştaylarda ne sylediysek, kasım ayında da aynı Şeyi söylüyoruz. Süreç belirlenmiş ve o Şu anda uygulamada. Dolayısıyla alıştaylara atif yapılarak bu

5. Alevi alıştayı

tür etkinliklerin yapılmasını ben doğru bulmuyorum diyorum. Üzerinde durduğum hadise bu. alıştaylara zarar vermeyelim. Çalıştaylar iyi gidiyor. Siz miting yapacaksanız yapın, toplantı yapacaksanız yapın, hükümeti eleştirecekseniz eleştirin, bunlara saygımız var ama çalıştayda haziran ayına göre değişen bir durum söz konusu değil. İlk kendileriyle, miting tertip heyetindeki arkadaşlarla toplandığımızda söylediğimiz arkasında duruyoruz yani.

MİYASE İLKNUR - Peki, teşekkür ederim. Onların da sabırsızlık göstermiş olabileceğini ben de konuşmamın başında söyledim.

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Tabi bir de şu var: Vakıf, dernek çekişmeleri, kendi aralarındaki siyasi olaylar, onlarla biz ilgilenmiyoruz. Yani o da kendilerinin tabi kendi alanları. Oradaki çekişmeler, ön almalar, oradaki mücadelelerin de buraya sirayet etmemesi gerekiyor. Kendi bünyelerinde kalsınlar yani.

MİYASE İLKNUR - Son bir cümle... Bakana cevap değil, başka bir şey için cevap. Daha önce not almışım ama görmedim. Hep şunlar söyleniyor: Aleviler ne istediğini bilmiyor ki, kendi aralarında ayrışma var, falan deniyor. Aleviler ne istediğini biliyor. Tabandaki Alevilerin ne istediği, demin Cemal'in de dediği gibi üç aşağı beş yukarı belli. Vakıflar, dernekler, farklı şeyler söyleyebilir. Zaten varlık nedenleri bu ayrılık. O olmasa, niye kuruldu derler adama. Yani geçmişte Ecevit'e, niye SHP'den ayrıldın dendiğinde: Canım onlar da sosyal demokrat. Ben demokratik solcuyum. Biri Marksist kökenden gelmiştir, öteki gelmemiştir diye yapay ayrılık nedenleri ortaya koyardı. Bu dernekleri, vakıfları da öyle görmek gerekir. Ama cemaat olarak Alevilerin birbirinden farklı şey düşündüğünü sanmıyorum.

MODERATÖR - Teşekkürler Miyase Hanım. Ben sizi şeyden hatırlıyorum. Alevilerle ilgili herhalde medyada ilk haberleri siz yapıyordunuz. Değil mi? Çok dar köşelerde, Cumhuriyet gazetesinden hatırlıyorum ben sizi. Onun için de çok saygıyla karşılıyoruz önerilerinizi. Çok sağ olun. şimdi grubumuzun en genç arkadaşlarından Rasim Ozan Kütahyalı, buyrun.

5. Alevi alıştayı

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Şimdi Miyase Hanım, Kemal Kılıçtaroğlu'ndan bahsetti. Türkiye'de Alevilik sorunu nedir dersek, çok kısaca özetle dersiniz, Kemal Kılıçtaroğlu bir Alevi ve bir Kürt, Dersimli. Ama konuşurken Alevilerden kendi Alevi değilmiş gibi bahseder, Kürtler'den de kendi Kürt değilmiş gibi bahseder. İşte Alevilik meselesi budur, Kürt meselesi de budur. Kemal Kılıçtaroğlu, ne kadar yıldızlaşırsa yıldızlaşsın bugünün Türkiye realitesinde CHP genel başkanı olamaz. Olamayacağı için belki de bu kadar Deniz Baykal önünü açıyor.

İşin böyle bir kısmı var tabi. Sünni ve Türk olsaydı bu kadar önünü açmaya bilirdi. CHP içinde bu kodlar geçerlidir. Bırakın mahalle baskısı, cemaat falan CHP'den bahsediyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi için de bu geçerlidir. Dolayısıyla işe işe efendim şu mahalle, bu mahalleden çok önce, CHP'den ve Kemalistlerden başlamak lazım. İrfan Bozan'ın çalışması ile ilgili, İrfan dedi ki, kimileri bize özür borçlu. şu açıdan haklı: Çok ağır yklenildi o çalışmaya. Bizim gazetede de benim tasvip etmediğim yazılar ıktı. O çalışmayı ben baştan sona okudum. Yararlanılması gereken bir alışma. Orada şöyle bir problem oldu. Burada da bunu konuşmak lazım. O alışma adına Ayşe Buğra ıkıp, Gülen hareketi öyle büyüdü ki, ben korkuyorum. Buna devlet bir şey yapsın, devlet denetlesin dedikten sonra, insanlar ister istemez otomatik tepki gösterir. Çünkü topun ağzında bir harekettir bu. Açık konuşacağım, şu an genelkurmayın bir numara tehdit gördüğü bir harekettir, yok etmek istediği bir harekettir ve bunun üzerinden olduğu için biraz da bu tepkiler oldu. Dolayısıyla o çalışmayı o gözle okumak lazım. Ama neyi savunursak savunalım, Gülen hareketinin hadım edilme planına da demokrat insanlarsak, ahlaklı insanlarsak karşı çıkmamız gerekir. Tıpkı Alevi meselesinde olduğu gibi.

Aleviliğe Kılıçtaroğlu meselesinden hareketle söylersem, siyasal bir mesele olarak, bugün Türkiye'de asla bir dinsel kimlik meselesi olduğunu düşünmüyorum. Dinsel sorunları konuşulur iki tarafın, Alevi ve Sünni dindar olan kişiler bu mesele üzerine fikir yürütebilirler. Sadık Yalsızuçanlar'ın da özeleştirel duruşu bence çok erdemliydi. İşin fıkh

5. Alevi Çalıştayı

kısmını bırakın maneviyat kısmına gittiğinizde belki çok daha temelli yerler yakalanabilir. Kendisi de o yönde çok güzel çalışmalar yapıyor. Ben de izliyorum ama onun dışında bugün milyonlarca Alevinin temel meselesi soy meselesidir. Alevilik dini inancı değil, Alevi aileden gelme, Alevi bir soydan gelme dolayısıyla dışlanma meselesidir. Dolayısıyla böyle bir meseledir. Alevilik diye de bir şey değil, Alevilerdir muhatap. Kürtlük değildir bugün Türkiye'nin muhatabı, Kürtler, Kürtlüğe dair hiçbir şey bilmeyebilir. Ama Kürt anadili Kürtçe, Kürt bir ailede doğmuş. Yahut Araplar. Aleviler içinde, Alevi bir aileden geldiği için adam ateist bile olsa, agnostik bile olsa bugün Türkiye'nin seksen altı...dışlanmıştı. Bunun tersi de geçerlidir. Dindar bir aileden geldiği için, bir tarikat kökeninden geldiği için, ömrü boyu bundan utanan çok sayıda Türk devlet memuru da vardır.

Mesela geçenlerde bir savcı gündeme geldi. Şu an emeklide oldu. İsmi söyleyeyim, Ali Çakır ...kökenli bir aileden geliyor, dindar, muhafazakar bir aileden geliyor. Bu ona hep suç gibi hatırlatıldığı için ömrü boyu dindarlığa dava açmış. Odasına da on sekiz tane ...fotoğrafi asmış. Bir Alevinin zorla Cuma namazına gitmesiyle bunun arasında bir fark yoktur. İkisi aynı zulümdür. Zaten biz bunları ortak derecede gördüğümüz zaman aynı şey geçerlidir. Yine Ali Çakır'dan örnek verdim, ters bir örnek Emre Akyöz'ün çok talihsiz bir yazısı oldu. Ben de orda Emre'ye hiç katılmıyorum. Alevi yargıçlar, savcılar konusunda. Sayıları olabilir. Benim dayım da yargıç, böyle bir algı vardır ama o Aleviler de inanın en Alevi karşıtı mahkeme kararlarına imza atmış kişilerdir. Çünkü o mahkeme kararlarını atabilirlerse orda yargıç-savcı olarak durabilirler.

SEVİLAY YÜKSELİR - Biz bir tarihte Ankara'da bir Alevi Vakfı kurmak istedik. Alevi hâkim karşı çıktı. Malatyalı Seyfi Oktay'ın da hemşerisi bir Alevi hakim, Alevicilik yapılacak diye reddetti.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Yani bir sürü Ali Bulaç gibi Abdurrahman Dilipak gibi bir sürü aydına da dava açan, aynı şekilde dindar kökenli bir şey olabiliyor. Yani maalesef Türkiye'de egemen... aynen,

5. Alevi Çalıştayı

o on bir davanın da çoğu belki ben dindarım diyen hakimler açmıştır. Çünkü egemen sistemde var olmak için bunu yapmak zorundayız. Kürtler için de Abdurrahman Yalçinkaya bir Kürt. Yani böyle bir sürü örnek var. Dolayısıyla bu şeyi önemsemek lazım. Adam inançsızsa da ateistse de Alevi olduğu için dışlanıyor ve Aleviliği gerçekten bu bağlamda bir dinsel mesele görürsek, Aleviler de o tür teolojik bir dille konuşursa; şimdi biz şöyle ilerici bir inancız, şöyleyiz, böyleyiz. Bu tür laflar o manada belki Sünnileri de rahatsız ediyordur ve o anlamda haklı olabilirler. Yani inançlara hangisinin daha ilerici ve daha iyi olduğunu konuşursanız, burada yani ben dindar bir insan olmadığım için rahatsız olmam ama karşı taraf rahatsız olabilir. Haklıdır da yani ama bu bir kimliktir.

Bakın Maraş'ta, Çorum'da, Malatya'da bunlar Alevi maneviyatına sahiptir, bunlar bizden, inançları, adam diye, değil o olduğu için o insanlar öldürüldü. Şu da tabii çok yanlış; gerçi bu benden evvelde söylendi. Biz yüzyıllardır kardeşlik içinde yaşadık. Alevilik meselesi bağlamında belli yerlerde bu doğru değildir. Türkiye'de bugün Kürt meselesi daha ciddi bir mesele olarak algılanıyor; ama Kürt meselesi Türkiye'de köken olarak toplumsal bir mesele değildir. Kürdofobi bu topraklarda yoktur. Belki şimdi oluşturulmaya çalışılıyor kimi ... bozması adamlarla. Ama Alevifobi diye bir şey var. Ne sebeple olursa olsun, bu belli bölgelerde var. Yani bunu da görmek lazım. Bu ayrımcılık nasıl engellenebilir? Ha tersi de oluyor yani bidon kafada da ayrımcılıktır. Memlekette başörtülü insanlara bunu söyleyen insanlar var. Terside içinde geçerli yani bir sürü Alevileri küçültücü laflar. Bunun için de benim çok net bir önerim var: 216. madde. Bugün TCK'da 216. madde, bütün dünyada böyle şeyler için vardır. Yani haysiyet kıran, nefret suçu, eski 312. Bir de 312'ler azınlık aydınlarına, işte Müslüman aydınlarını, liberal aydınları içeri attılar. Halbuki o 216. madde kin ve düşmanına tahriktir. Sen birine, vay Kızılbaşlı, zaten çocuklarınız da bilmem ne dersin, o maddeye girmen gerekir. Yahut sen, siz pis Kürtler, adi Kürtler diyorsan buna girmen gerekir. Ya bidon kafalı, bilmem sıkma baş diyorsan da buna girmesi gerekir. Ama biz bunu işletmiyo-

5. Alevi alıştayı

ruz bu çok önemli bir Şey. Yani bu ifade özgürlüğüne girmez insanlara bu tür Şeyler söylemek. Bunu söylemem lazım.

Ayrıca o, ben geçen hafta Bingl'deydim. Bingl'de ki Alevi nüfus gide gide % 10 kalmış. Orda özellikle söyledim ve başkanı bana bir cemevi yaptıracağı sözünü verdi. Hemen ben bunu söyleyince salon-daki 15–20 tane Alevi orada, ses çıktı, biz Aleviyiz diye. O ana kadar syleyemiyorlardı. Yani bu konuda da siyasi iktidarı, burada Faruk Bey'e de söylüyorum ve bütün Ak Parti belediye başkanlarını cesaretlendirmek lazım. Ben bu konuda iyi niyetli olduklarını görüyorum, iyi niyetli eğilimlerde olduklarını görüyorum, bunu söylemek lazım ve belkimessesesinin de valiliklerde açılması lazım. Yani bu tür dışlanma, toplumsal dışlanma, başörtüsü de buna dahildir.

Bakın bugün o kadar açılımdan bahsediyoruz ama halen başörtülü kızlar okula giremiyor. Çok temel bir Şey bu yani zaten bugüne kadar Alevi vakıfları dindarların hak ve özgürlükleri konusunda, dindar cemaatler...Alevilerin hak ve özgürlükleri konusunda zayıf olduğu için daha o devlet merkezi yaklaşıma yanaştığı için bu noktalara geldik. Dışlanan aynı Şekilde dışlanıyor. Dindar olduğu için de dışlanıyor, eşi başörtülü diye adam saklamak zorunda kalıyor. Ne dramlar var bugün hala. Orduda ne dramlar var, kamuda eskiden daha çoktu tabi. Bunların hepsi aynı Şeydir. Bir de öyle bakmak lazım ve Yavuz Selim Mahallesi, demin Faruk Bey birkaç defa söyledim, yine söyleyeceğim. Tek telefonla bugün değişir. Diğerleri hukuki, cemevlerinin ibadethane..... bunlar alıştayı sonları beklemek, Başbakan yle diyormuş, bilmiyorum olabilir bence gereksiz ama. Yavuz Selim Mahallesi inadına konmuş bir mahalledir. Maalesef bizim Türkiye'de böyle bir gelenek var. Çok ayıp bir Şey... normal ilkokul vardı, orayı Talat Paşa ilkokulu yaptılar inadına. Çünkü orada Ermeniler yaşıyor. Yaparlar işte inadına gider Muğlalı kışlası yapıyorlar Van'da. Ben İzmir'den bir örnek vereyim bakın, Ak evler vardır İzmir'de. Dindar kişiler daha çok yaşar. Oraya da zamanında inadına evik Bir meydanı yapmışlar. Sonra Őimdilerde kaldırıldı ama yani inadına yaptılar. Yani bizde devletin, ben devletim

5. Alevi Çalıştayı

refleksi vardır. Böyle insanların inadına yani bu Süfyan mahallesi yapmadıklarına şükür etmek lazım yani. Onun için bence bu Yavuz Selim Mahallesi noktasında hakikaten ben burada hiçbir dindar entelektüelimize karşıyken düşünmüyorum. Yavuz Selim Mahallesi başka bir yere konur. Orası Pir Sultan Abdal Mahallesi olur ve çok yalın şeylerle bile şu psikolojik baraj aşılabılır. Tunceli’de bir üniversite açtı Ak Parti Hükümeti. Orası Pir Sultan Abdal Üniversitesi olsa, şu adım bile oradaki Dersim halkı, Tunceli’de uydurma bir isim, Dersim halkını çok rahatlatacaktır, çok mutlu edecektir. Nevşehir’de Hacı Bektaş Veli Üniversitesi derse, bunlar basit şeylerdir ya yani, bunu yapamayan bir toplum, tabela bu. Yani bunun parasal bir maliyeti yok, siyasal bir maliyeti yok. Dersim’e Pir Sultan Abdal Üniversitesi dersin hiçbir Sünniden oy kaybetmezsin. Hatta dersin Ak Parti oy kazanır, onu da söyleyeyim yani yaralı bir şey bu. Onun için bu tür adımları yani hızla atmak lazım.

Alevifobi meselesinde de hakikaten bu konuda duyarlı olmak lazım. Yani İslami medyada şimdi Gülen hareketine yönelik bir hadım planının işlediğinden bu konuda da Gülen hareketine ...olması da anladığımı söylüyorum. Kesinlikle bu geçerli. Şimdi belki İrfan’ların çalışmasında da o dil eksikliği yani topun ağzında olan bir hareketten bahsediyorduk ve devlet, bunlar çok büyüdü, biz bunlardan korkuyoruz, devlet gereğini yapsın dediği zaman insanlar çekiniyor. Ama aynı hareketlerde mesela Zaman gazetesinde, Kılıçtaroğlu’yla ilgili çıkan bir haberi ben hiç unutmuyorum. Çok ayıp bir haberdirdi. Devlete isyanlarıyla bilinen Tunceli’de doğan Kemal Kılıçtaroğlu diye bir haber çıktı. Yani bu işte Türkiye’de yani aynı öyle bir dil kullanıyor ki, kendini hadım etmek isteyen, o generallerin dilini kullanıyor, oradaki Zaman gazetesi muhabiri.

Türkiye’deki mesele budur. Ya 2 Temmuz’da bir haber çıktı, onu ben de yazdım Oral ağabey de yazmıştı. 2 Temmuz’da çıkan yangında ölenler diye. Yani yangın sigorta kazasından çıkmadı o yangın? Bu tür dille bence birbirimize karşılıklı bir empati kurmak durumundayız. Bugün başörtülü kızın dramı neyse, Alevi gencin de Alevi insanların

5. Alevi Çalıştayı

da dramı o dur. Yani devlet Sünni dindarlığı desteklememiştir. Devlet Sünni kimliği, Sünni kökeni öz kabul etmiştir. Ama onun yaşanması halinde yine o insanların düşmanı olmuştur. Dolayısıyla yani Alevi arkadaşlardan da bu noktada bir o egemen devlet dilinden uzaklaşmaları gerektiğini düşünüyorum ki bugün en Kemalist en ben devletçiyim diyen Alevi bile Çorum'un Malatya'nın Maraş'ın bir derin devlet operasyonu olduğu bilgisiyle yaşar. Hiçkimse bunu reddetmez.

O doğru bak, ben onu söylüyorum. Hayır, bak ben şuna katılıyorum. Ortada provokasyon varsa işte o Alevifobi dediğim zeminden de o katliamcı kitleleri bulabiliyor. Bu çok büyük bir problem. Ben ısrarla bunu söylüyorum; ama aynı dilin bizi karıştırdığını, aynı dilin bizi birbirimize düşman ettiğini aynı dilin bizleri yasakladığını, kendi kimliğimizi inkâr ederek bir yere gelmemizi sağlayabilmemiz lazım.

MİYASE İLKNUR - Vallaha beni hiç kullanamıyorlar, kusura bakmasın kimse. Hep aynı gurubu kullanıyorlarsa ortada bir sorun var demektir.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - O doğru değil. O zaman bir de der ki bak, ben bunu dediğim için söylemiyorum, diyecekleri için söylüyorum. O dönemin bir sürü radikal sol örgütünde tamamen Aleviler vardı derler. Yani bu anlamlı bir kavga değil, biz şunu yaptık, biz bunu yaptık. Ben bak şöyle bir yazı da yazdım; Aleviler silahlanınca mı fark edilecek diye. Yani silahlanmamak bu insanların suçu mu diye, fark edilsin diye. Ama bu Alevilerin erdemidir tabi. Ama bunu öbür tarafa yönelik bir şey olarak kullanmamak lazım. Siz bizden ... ettiği itibaren o ittihatçı zihniyet kazanır diye düşünüyorum. Yani o inadına Yavuz Selim Mahallesi'ni koyar, inadına Talat Paşa İlkokulu'nu koyar, inadına Çevik Bir Meydanı'nı koyar. Yani onu unutmamak lazım ve bu ortak özgürlük hepimiz için özgürlük olması gerekir. Ve yani en önemli şey Aleviliğin bir soy meselesi olduğu, bugün Alevi kökenden gelme sebebiyle insanlar dışlanıyor. Bu bir dinsel kimlik meselesi değil.

KATILIMCI - O soy meselesinde bir şey söylemek istiyorum. Soy derken etnik kimliği mi kastediyorsunuz? Burada dinsel kimlik, etnik

5. Alevi alıştayı

kimlik kavramında soy nerede? İkinisi; tarih boyunca baktığımızda Aleviler olaya dinsel bakıldığı için, mezhebi bakıldığı için, bugüne kadarki mahrumiyetlerinin temel nedeni hep bu olmuştur. Soy meselele Sünni kesimden mezheple ilişkisi daha zayıf olan, daha ladini olan Alevi'ye öyle bakmamıştır; ama mezheple ilişkisi yoğun olan, dinsel ilişkisi...

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Olanlar dahi ayrımcı olmuştur.

KATILIMCI - Olanlar dahi ayrımcı olmuştur.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Ben o zaman size bir örnek vereyim. Necdet Subaşı söylemez ben söyleyeyim. İsim vermiyorum, çok laik olmasıyla, çok Atatürkçü, çok ulusalcı olmasıyla bilinen bir Türk yazarı, bu alıştay için arandığı zamanı; ben ömrüm boyu Alevilerle ilgili bir şey yazmadım, Alevililerle ne ilgileneyim ben, Aleviler beni ne ilgilendirir demiştir. Yani Alevileri küçümseyen zihniyet. Ya da başka bir profesörü örnek vereyim size vermeyeceğim yine ismini Necdet ikisini de biliyor. Yine çok laik, çok Atatürkçü, hayır şunu demeye getiriyorum; bu dışlama inan bana Kemalist kesimde de var, daha gizli var. şimdi son on yıldır Alevileri ittifak, müttefik gördükleri için yani tek tek müttefik gördükleri için içlerindeki bütün şeyi attılar. Bak demiş ki o profesör, Alevilik meselesi şöyle çözüldür dalga geçerek; bunların hepsini köye geri göndereceksin, bunlar köyden şehre geldi kimyaları bozuldu. Köylerinde bir süre yaşayacaklar, sonra şehre gelirler, belki o zaman düzelirler. Yani egemen elitin bakışında Alevilere yönelik bir ayrımcılığı olduğunu bilmek lazım. Tek bu dindarlara has değıldir. Hatta bence maneviyat seviyesi yükseldikçe yükselir. ... gibi. Cevap da...

KATILIMCI - Sorumun dışında ben şunu yinelemek istiyorum: Buradaki Alevi karşıtlığı soyunun Kürt ya da Türk olmasından değıl.

MODERATÖR - Ben onu açıklayabilir miyim kendi formatımda? İkiniz de ışıkları söndürüyorsunuz. Çünkü bu çok uzayacak. şimdi Rasim Beyin vurguladığı şey şu: Siz Alevi olabilirsiniz, Alevi soylu olabilirsiniz, Alevi olabilirsiniz, deist olabilirsiniz, ateist olabilirsiniz. Ama bu

5. Alevi Çalıştayı

sizin Alevi olarak tanımlamanıza engel olmuyor. Yani siz Alevi gelenekleriyle, teolojide hiçbir ilişkiniz olmayabilir; ama ben Dersim'liyim dediğiniz andan itibaren, siz o koca bir önyargının işte, o Alevifobinin bir nesnesi oluyor onu demek istiyor.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Yahudilik gibi, bir zamanların Avrupa'sındaki Yahudilik gibi. Yani ateist de olsa Yahudi, Yahudi olduğu için dışlanırdı. Bugün de o zihniyet işte o velühittiyatçılık dediğim zihniyet ondan ötürü Aleviye düştü. Çünkü potansiyel tehdit görüyor. Mesele mezhepse, bakın samimi olarak söylüyorum, dindar bir aileden ben gelmiyorum. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri gördüğümüz zaman, mesela bize verilen eğitim şeydi yani ehlibeyt sevgisine yani aslında doktrinal anlamda bugün bir Sünni ve bir Alevi arasında büyük bir felsefi fark var, zeminde yoktur diye düşünüyorum. Belki Aleviler kendilerine yeni bir farkındalık yaratmak için böyle bir şey varmış gibi davranabilir. Muaviye'den hiçbir Sünni öyle hoşlanarak büyümeyiz, öyle bir şey yani olay doktrinal değil. Olayı doktrinal, felsefi bir farklılık var iki kesim arasında diye, bir şey yok. İki ayrı yer var. Aleviler geldikleri yer, Alevi olmak yani bu manada evet, etnik ya etno-dinsel demek lazım. Türk ve Kürt gibi değil. Ama bir kimlik, yani olay bu.

MODERATÖR - Şimdi, iki noktaya dikkat çekmek istiyorum: Birincisi; bu yaşadığımız sorunlar bir provakasyon ürünüydü. Aslında biz birbirimize hiç dalaşmayız, birbirimizle bir kavgamız yoktur. Ama hainler bizi birbirimize düşürdü. Buna bir noktaya kadar hak vermek durumundayız. Çünkü kimi yaşam alanındaki deneyimlerimiz bunu haklı kılıyor. Ancak burada üzerine gitmemiz gereken konu şudur: peki neden biz böylesine bir provakasyona açık bir şekilde büyüyüyoruz? Bizi böyle bu provakasyona açık bir şekilde tutan nedir? Evet, yani hiçbir Sünni, Sivas'ta Madımak'ta sorumluluk üstlenecek durumda değildir. Hiçbir Alevi de bunu üstlenmez ama ortada bir eylem var, gerçekleşen bir faaliyet var ve buna kimin ne diye sürüklendiğini de konuşmamız gerekiyor yavaş yavaş. Bunu konuşmamız gerekiyor. Dolayısıyla bu karşılıklı ön yargılar, korkular, nefretler bunlar tetiklendikçe, bunlar kıskırtıldıkça, bu tür provakasyonlara açık bir hale geliyoruz ve aslında

5. Alevi alıştayı

kendiliğinin farkında olan pek çok kimse bile bazen anlıyor ki bir sürü Şeyin içinde oynamış, bir sürü filmin içinde yer almış. Bunun için de görüyoruz son zamanlardaki bazı gelişmelerden.

İkinci nokta, bunu üzülerek paylaşmak istiyorum. Biz bu çalıştaylarda pek çok insana ulaşıyoruz. Tabi bunlar işin mutfak tarafı ve inanılmaz, başkalarıyla paylaştığımızda açıklamakta zorluk çektiğimiz bazı tanıklıklarımız oluyor. Mesela bu toplantılarda yer almak adına, Alevi sorunuyla yan yana adının anılmasını istemeyen, Aleviler hakkında bir vesileyle ne tür önyargıları olduğunu, ne tür böyle kompleksleri olduğunu gördüğüm ve ben öteden beri de yani alanda olan biri olarak, öteden beri onu Alevi duyarlılığın bir parçası saydığım pek çok insanda hayal kırıklığına uğradım, onu da söyleyeyim.

Ve bu konuda işte burada bulunan siz değerli konuklar, tekrar hepimize teşekkür ediyorum; ama bunun da deşifre edilmesi bir gün gerekiyor. Çünkü bir aldatma var ortalıkta. Doğrudan mesela, öteden beri işte Alevi sorununun çok önemli bir paydaşı saydığım ünlü bir yazar, ünlü bir gazeteci, ünlü bir bilim adamı bana çok açık yüreklilikle ortalığı birbirine katacak analizler yapabiliyor. Yani bu deşifre edildiği zaman korkunç bir Şey ve bu alttan gelmiyor. Sonra anlıyoruz ki bu önyargılar sistematik bir Şey bir yerlerde besleniyor. Onların da üstüne gitmemiz gerektiğini düşünüyorum.

şimdi bu konuyu bu faslı tamamen kapatıyorum. Moderatör yetkimle ve şimdi sırada Mehmet Metiner. Mehmet Bey siz de bu toplumsal birlik için zamanında ve şimdi çok Şeyler yaptınız, yapıyorsunuz. Bakalım şimdi neler var?

MEHMET METİNER - Biraz bölük pörçük konuşacağım. Çünkü sabahtan beri aldığımız notlar o kadar çok biriktiki her birine ucundan kıyısından da olsa değinmekte yarar görüyorum. Siz demin çok güzel bir Şeye vurguda bulundunuz. Bizim yok birbirimizle sorunumuz ama hep birileri, dışardan birileri bizi hep birbirimize düşürüyor, ne güzel. Tarihte de bir Abdullah Binsell vardır. Yahudi dönmesidir. Koca koca

5. Alevi Çalıştayı

sahabeleri, peygamberin en yakın arkadaşlarını, cennetle müjdelenen insanları birbirine düşürmüştür. Müslümanlar birbirlerine kanlı ekmek doğramışlardır, bir de dibini yokluyorsunuz Abdullah Binselül diye bir adam çıkıyor. Tarihte var mıdır böyle biri, yok mudur bilmiyorum. Bunu tarihçilere havale edelim. İlahiyat konularını da ilahiyatçılara havale edelim. Ben sadece bu tarihsel tanımlamaların, geçmişte kalması gereken tarihsel tanımlamaların şimdi için ve gelecek için bizim çok fazla önemümü açmadığına inandığımı söylemek istiyorum.

Alevi kimdir diye bir soru sorduğumda, mesela ben niye Alevi olmuyorum, olamıyorum sorusu çıkıyor karşıma. Annem babam Alevi olduğu için mi sadece ben Alevi olabiliyorum?

Burada Alevilik o zaman neye tekabül ediyor, bunu bence konuşmamız gerekiyor. Tarihteki Alevilik bu değildi ama günümüzdeki Alevilik buysa, insan annesinden babasından dolayı sadece ve yalnızca Alevi olabiliyorsa bence burada konuşmamız gereken bir başka tanım var. Çok fazla kategorik düşünüyoruz. Tabi tarih anlamak için belki kategorik düşünmemiz gerekebilir ama ben şimdi kendimi Sünni olarak görmüyorum doğrusu. Bunu ilk defa çok açık yüreklilikle itiraf edeyim. Hem Sünni olsam bile eğer sırf annem-babamdan içine doğduğum aidiyetten dolayı biri bana üstünlük atfedecekse lütfen atfetmesin. Bir insan ne Alevi olduğu için değerlidir ne Sünni olduğu için değerlidir ve değersizdir. Temel hak ve özgürlüklerde de zaten hiç kimse bir diğerrinden üstün olamaz. Bu da birlikte yaşama kültürünün bir gereğidir, demokrasinin bir gereğidir, eğer geleceği konuşacaksak. Dolayısıyla hiçbirimiz içine doğduğumuz aidiyetlerimizden dolayı etnik, mezhebi aidiyetlerimizden dolayı değerli ve değersiz değiliz. Dolayısıyla temel hak ve özgürlükleri paylaşırken de benim sayısal olarak çoğunluğum var, senin az, sana verdiklerimle yetin diyemez yani. Böyle bir kültür, demokratik bir kültür değildir. Nerden baktığımıza bağlı olarak konuşmamız lazım.

Bir de hep başkalarının yanlışlarıyla yüzleşmesini çok isteriz de ama kendi yanlışlarımıza sıra gelince her birimiz topu taca atıyoruz.

5. Alevi Çalıştayı

Bence yüzleşelim kendimizle, İrfan Bozan'ın söylediklerini kendi adına önemsiyorum. Sadece farklı mahallelerin birbirine baskısı yok, aynı mahalle içinde de birbirine baskı var farklı düşünmeye başladığınız andan itibaren lanetlisiniz. Ya dinden çıkarsınız ya makbul bir Müslüman olmaktan çıkartılırsınız ya makbul bir Alevi olmalısınız ya zaten lanetli bir Kürt olursunuz. Ama ben seksenli yıllarda üniversiteye okumaya geldiğimde Kürt olduğumu söylediğimde, hemen şunu eklemek ihtiyacı hissedirdim: Sakın yanlış anlamayın ha, Kürdüm ama Kürtçü değilim. Dahası var, Müslümanım, elhamdulillah Müslümanım ama şeriatçıyım bir de. Sakın yani onun için her türlü ırkçılığa karşıyım. Çünkü bunu söylemediğiniz andan itibaren, sadece ve yalnızca Kürt olduğunuzu söylemeniz, yaygın İslamcılık anlayışına göre sorun teşkil ederdi.

Bugünkü İslamcılık anlayışı burada duruyor mu? Hayır. Çok şükür ki durmuyor. Sanki hiç bir şey olmamış gibi, yani teorik olarak İslam'dan baktığımızda bir sorun yok. Peygamber bir tarağın dişleri gibi herkesi eşit olduğunu söyler ama Türkiye'deki İslamcılık algısı hiçbir zaman bu eşitlik üzerine oturmamıştır. Bunu da görmemiz lazım. Dolayısıyla ben demokratik olduğunu iddia eden bir devletin, teolojik tartışmaların dışında söylüyorum bunu, ilahiyat tartışmalarının, kelam tartışmalarının dışında söylüyorum bunu. Demokratik olduğunu iddia eden bir devletin kendi vatandaşlarına tanım giydirme hakkının olmadığını söylüyorum. Hiç kimse kendi vatandaşını tanımlayamaz, tanımlamamalıdır. Dolayısıyla makbul vatandaş kategorisine nasıl karşı çıkıyorsak, devlet temelli veyahut da İslamcılık temelli makbul Alevi tanımlamasına da karşı çıkmamız lazım. Bu ilkesel bir tutarlılık adına bence gereklidir.

MODERATÖR - Şimdi eğer siz fırkayı naciye olarak kendinizi görüyorsanız yani bir tek fırka vardır ki ancak onu da açıklar mısınız? Kurtuluş fırkası yani o da ancak Sünnilerdir diye düşünürseniz olmaz.

KATILIMCI - Ben açıklayabilir miyim bir parça? Eğer şeyse, siz özel geçmek istediniz galiba. Yani peygamberin bir hadisi var işte benden sonra....

5. Alevi Çalıştayı

MEHMET METİNER - Hayır, herkesin bildiğini varsayalım, zaman kaybı olmasın. Peygamberin bir hadisine atfen işte 72 fırka veya 73 neyse, fırkaların adedi önemli değildir. Bizim de zamanında çok kullandığımız bir şeydi bu. Peygamber hadisiyse öpüp başıma koyarım ama kuşkuluyum peygamberin böyle bir şey söylediğinden. Böyle bir şey söylemişse bile buna münhasıran herhangi bir siyasi ve itikadi mezhep için söylendiği kanaatinde asla değilim.

Dolayısıyla yani ama mesela Şii kültüründe de bu var. Yani Şiiler kurtuluşa ererler. İmam Humeyni'nin vasiyetini okuduğunuz zaman bile bunu görürsünüz. Yani satır aralarına, herkes sadece kendisinin bir kurtuluş fırkası olduğuna inanıyorsa, burada da bence birlikte yaşamamızı engelleyen bir kültür var. Bu sadece Aleviliğe, Sünniliğe özgü değil. Bence bunları ayıklamamız lazım. Onu söylemeye çalışıyorum yani beşinci mezhep fırkayı-dalle işte yani sapık fırka, sapık mezhep falan yani siz İmam Cafer'in mezhebine nasıl sapık diyebilirsiniz? Yani Sünni koalisyon üç çemsiye içinde yer almıyor diye böyle bir şey olamaz. Ben yani tabiki Ali ağabeyin söylediği kategoriye aynen katılıyorum. Sünnilik, Alevilikle mukayese edilebilecek bir mezhep değildir. Bir üst şemsiyedir. Çok doğru, ama yani bu kategoriler günümüzde ne kadar çok işimize yarar? Çok fazla bunlara ortodoks anlamlar yüklemek ne kadar işimize yarar? Veyahut da geldiğimiz bugünkü noktada yine bir gelecek arayışı içindeyseniz, yan yana birlikte yaşamamızı ne kadar olanaklı kılar, bilmiyorum. Ama ben yeni tanımlara ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

Hep biz şunu söyledik yani başından itibaren, bu bir devlet meselesidir. Evet, aydınlarımızda bu kolaycılık var. Türk meselesi de devlet meselesidir. E her şeyde başörtüsünde de. Şunu görmüyoruz. İyi ki başörtülülerimiz de değişti. Bizler de değiştik yani. Bizler on sene öncesinin, yirmi sene öncesinin İslamcılarını olarak iktidara gelseydik, herhalde üniversitelerde başı açıkla dolaşmasına izin vermezdik yani. Taliban'ın Afganistan'da yapmayı düşündüğü şeylerin aynısını yaptık. Bereket versin ki değişmişiz yani Allah'a bin şükür ki değişmişiz. Dolayısıyla burada farklı hepimizin sorgulaması gereken farklı bir şey

5. Alevi Çalıştayı

var. Şimdi, evet devletten kaynaklı bir sorun doğru. Laiklikten kaynaklı bir sorun ama bu toplumda hiçbir sorun olmadığı anlamına gelmiyor. Bakınız ben yıllardan beri televizyonlarda demokrasi anlayışımın bir gereği, Müslümanlık anlayışımın, İslamcılık anlayışımın bir gereği olarak hep şunu söylemişimdir; kim ne ise odur ve herkes için demokrasi, herkes için özgürlük istemişimdir. Alevilik söz konusu olduğunda da. Ama emin olunuz ki, pek çok insan televizyon konuşmaları yaptığının ertesi, eşime gidip, ya etme, bu kadar Alevileri savunuyor, Aleviliği savunuyor, acaba kökeninde Alevilik mi var?

Şimdi böyle bir algı var. Biz çocukluğumuzda mum söndü, esprileri ile büyüdük. Böyle bir şey olmadığını söyleyemeyiz, Alevilerin kestiği yenmez, bu toplumsal kültürümüzde yer etmiş. Dolayısıyla toplumda bir sorun yok, Sünnilerle Aleviler arasında bir sorun yok, geçin bunları, yani kendimizle yüzleşelim. Biz Sünniler, siz Aleviler neyse, kendi toplumumuzdaki, hoş görüsüzlüğe karşı birlikte bir direnç noktası oluşturalım. Yoksa Aleviler çok da hoşgörülüdür, Sünniler yok bilmem ne, bu şey değil yani bir yerden bakarak bir yeri suçlamak değil.

Ortada bir toplumsal, siyasal kültürümüzden kaynaklı derin bir hoşgörüsüzlük var. Ötekileştirmeye karşı çıkıyoruz, bizim anlam dünyamızda hiçbir yerinin, inanç dünyamızda hiçbir yerinin olmadığını söylüyoruz. Ama farkında olmadan ötekileştiriyoruz. Şu var, bu İslam içilik, dışılık meselesi de dışarıdan bir tanımlama. Hep şunu söylüyorlar, Türkiye Aleviliği söz konusu olduğunda, özellikle de bizim gibi İslamcı gelenekten gelen insanlara: Canım bunlar namaz kılmazlar, oruç tutmazlar falan. Doğru, bu nasıl bir Alevilik, işte Ali gibi yaşarsanız biz de Aleviyiz. Tamam yani olabilir, kişisel şeyiniz olabilir. Taha Beyin de dediği gibi ilkede olabiliriz. Ama burada telkin etme ayrıdır, bunu dayatmak ayrıdır. Fakat burada sorun şu, İran Şiiliği gibi yeryüzünde koyu dindar bir Şiilik, Müslümanlık var mıdır bilmiyorum? Ama biz İran İslam devrimi ile savunduğumuzu hatırlıyorum, O İranlıların, molların Şii olması ne kadar sıkıntı yaratıyordu bize. Ali abi çok daha iyi bilir. ...isminde kitap yazmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla mesele namaz kılmadıkları için, oruç tutmadıkları için gibi bir yaklaşım değil, burada

5. Alevi Çalıştayı

genellikle Şiiye karşı, Aleviye karşı, ha Aleviden Sünniye karşı bir önyargı yok mu? Kuşkusuz var. Ama şu var, mesela ben bir babayım, herhalde kızımı bir Alevi istese verir miyim diye düşünebiliyorsam, ben bile düşünebiliyorsam bu kadar özgürlük nutku atan bir insan olarak, burada başka bir şey var. Bunu görmemiz lazım. Evliliklere bakınız, Alevi Sünni evlilikleri, parmakla sayılacak kadar azdır. Ama Türk, Kürt evliliği öyle değildir.

MODERATÖR -Ama o evlilik ne kadar da zor oluyor Mehmet Bey, onu da söyleyin.

MEHMET METİNER - Hayır. O ayrı bir şey yani zor-kolay ben. Şimdi yani mesele şey değil. Alevilerin tümünü İslam içinde tanımlasın bile, işte mesela İran Şiiliği bizden çok daha dindardırlar, namaz, hac, zekat, oruç, şeriatçılıkları da hiç tartışma götürmez. Çok da bağlıdırlar dinlerine, imanlarına, itikatlarına. İslam içine girdikleri zaman sorun olmaktan çıkmıyorlar. İslam dışı olsunlar, içi olsunlar tartışması ile ilgili değilim. Kendini İslam içinde tanımayan Alevi arkadaşlarımıza saygı duyarım, başka türlü tanımlayan, o onların sorunudur. Ben karışmaktan yana değilim kişisel olarak. Ama demokratik bir devletin kendi vatandaşını kategorize etme, ona tanım giydirme hakkının olmadığını söylüyorum. Mehmet Metiner olarak ben görüşlerimi takdim edebilirim, Aleviliği konuşabilirim, nasıl bir Alevilik olması gerektiğini belki söyleyebilirim. Ama demokratik devlet şeyinde bunu yapma hakkımın Taha Akyol'un dediği gibi katılmıyorum. Bu temsil meselesi de hakikaten artık şey getirdi. Kim kimi ne temsil eder? Ne önemi var bunun yani ortada yapılacak şeyler bellidir zaten. Hangi örgütü muhatap alalım, yok Alevileri bunlar temsil eder, bunlar temsil etmez. Burada esas problematik nedir, biliyor musunuz? Cemevi ve statüsüdür. Yoksa Madımak müze olsun, ötekisi bunlar zaten demokratik bir devlette yapılması gereken şeylerdir. Bunlar yapılacak da zaten. Buradaki tek şey cemevinin statüsüdür. Alevi arkadaşlarımız ibadethane olsun diyorlar. Buradaki tartışma şudur, cemevinin tarihsel karşılığı teolojideki karşılığı var mıdır? Böyle bir ibadethane tanımı ne zamandan itibaren var? Ben, ibadethane değildir, yok illada ibadethanedir, böyle bir rövanşis-

5. Alevi alıştayı

tanla işe gerek yok. Yani cemevi bir olgudur bunu kabul edersiniz ama tanımlamada ısrar etmeyi bir tür çözümsüzlükte ısrar gibi anlıyorum. Cemevinde yapılan ibadetler nedir bilmiyorum teorik olarak. Belki biliyorum, gitmişim görmüşüm ama niye Alevi arkadaşlarımızda bu kadar illa ibadethanedir diye kabul edilsin, anlamıyorum. Yani ibadethane diye kabul edilse, bana sıkıntı doğurur mu, bireysel doğurmaz.

MODERATÖR - şöyle bir şey var. Mehmet Bey bu ibadethane tartışmasının sarktığı şey şudur. şöyle bir şey var: Eğer Alevileri İslam'ın içinde değerlendirirsek yani Aleviler kendilerini İslami bir ereve içinde tanımlıyorlarsa, onların cemevlerine yükledikleri ibadethane tanımı İslam'ın içinde bir bölünmeye yol açabilir diye çoğunlukla Diyanet İşleri kanalından gelen bir tedirginlik var, bir eleştiri var. Yani Müslümanların ortak ibadethane mekni camidir. Dolayısıyla bu caminin dışında yapılanmalar "bölücü bir etki yaratabilir." İslam; şii, Hanefi, Sünni ayrışmalarına rağmen cami konusunda herhangi bir meknsal bir farklılaşma yaşamamıştır bu saate kadar. Yani caminin bir alternatifi söz konusu olmamıştır. Ancak şimdi cemevlerine böyle bir statü yüklenir, Alevilerin çoğunlukla duygusal bir evren içinde ürettikleri bu tanımlamaya onay verirsek, göz göre göre ayrışmış, göz göre göre bölünmüş oluruz diye ve kendi içinde de temellendirilmiş bir eleştiri var. Olay oradan kaynaklanıyor.

Ancak tarafların özellikle Alevilerin buranın ibadethane olmasına ilişkin çok detaylandırılmış bir analizleri de yoktur. Sadece burayı ibadethane sayma fikri, heyecanı vardır. Çok da güçlü bir heyecandır onu da söyleyeyim. Bugün tüm Aleviler böyle bir beklenti içindedir. Yani cemevleri ibadet olsun konusunda istisnai gruptan söz etmek bile mümkün değildir. Ancak bunun uzun vadede genel terminolojide, genel yapılanmada cami, cemevi gibi ne tür sorunlar yaratacağı konusu, örneğin şimdi Diyanet tarafından veya çok duyarlı Sünni kesimler tarafından tartışılmaktadır. Bunu size açıklamak zorundayım.

CEMAL şENER - Cemevlerinin tarihte Alevilerin ibadet yeri olup olmadığı konusunda belirsiz ifade ettiniz de bu konuda hiçbir Alevi de

5. Alevi Çalıştayı

genetik olarak en küçük belirsizlik yoktur. Mevcut Osmanlı tarihinde dergâhların meydan evlerine bakıldığında, şu anda isim isim sayılan, kitaplarda olan 700'ü aşkın belki de camiden fazla dergâh vardır, cemevi vardır. Dergâhların meydan evleri cemevidir. Alevi terminolojisinde kırklar cemi İslam'la özdeş görülür. Miraç da Hz. Muhammet'in, biliyorsunuz anlatmayım uzun uzun, onla özdeş görülür. O nedenle de Alevi literatüründe böyle bir şey var mıdır yok mudur tartışması yoktur. Diğeri Sünni dünyasının meselesidir.

MODERATÖR - Ben zaten böyle bir soruya sahip değilim yani var mıdır yok mudur, şeyinde değilim. Ama burada, böyle bir heyecanın cemevlerinin, ibadethane olarak tanımlanması konusunun temellendirilmesinde ilişkin olarak Aleviler arasında sıkı bir analiz olmadığını söylemek istiyorum. Yani böyle bir heyecan var ama Sünni kesimde de çok müthiş bir tedirginlik var. Yani işte görüşüyoruz biz taraflarla çok ciddi anlamda görüşmeler yapıyoruz ve onlar diyorlar ki, İslam'ın bütünlüğünü sarsacak adımlar atmamak gerekir. Cemevlerinin statüsü tanımlansın. Cemevlerinin Aleviler için ifade ettiği özellik ne ise bu onlara tanınsın ama bu ibadet kavramı bir gerilim noktasına dönüşmesin diye böyle bir hassasiyet oluştuğunu söylemek istiyorum. Belki yetersiz dediği şey, çok anlamlı, bu kavramın altı niye bu kadar çiziliyor diye bir vurgu yaptınız. Bunun üzerinden gidilebilir, evet.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Bir cümle ben de edersem. Cemevi camiye alternatif olacak diye Sünni zihnin arka planında böyle bir durum var ki, hani cemevi alternatif cami olacak gibilerinden. Aslında bu Sünni bakış açısından da doğru değil. Çünkü cemevi yani Alevilik ayrı bir tebliğ şeyi olan... Şöyle bir şey yok ki, Türkiyede Sünni imiş adam Aleviliğe geçmiş. Tersine var da asimilasyon ya da zorla ama Sünnilikten Aleviliğe kimse geçmez ki, öyle bir durum yok. Yine aynı bu soy meselesine yani dolayısıyla alternatif değil, ayrı bir yer orası, alternatif değil.

MODERATÖR - Bu konudaki tedirginliklerin bir tarafı da şundan kaynaklanıyor; biliyorsunuz çok özel koşullardan dolayı yurtdışında özellikle Almanya'da Aleviliği işte oradaki yerel İslami örgütlerin ku-

5. Alevi Çalıştayı

şatıcılığı altında değerlendirmemek için çok özel açılımlar gerçekleşti. Mesela Alevilik oradaki yerel organizasyonlarda, devletin yerel birimleri karşısında farklı özel bir statüye sahip olsun diye, bugün Alevilik başka bir dindir, tartışması da orada konuşulmaya başlandı. Bu tartışmanın Türkiye'ye yansıyan yanlarının yarattığı bir tedirginlik de var. Yani bugün pek çok bu işlere kafa yoran Sünni, Alevilerin önce mistik, sonra mezhep, sonra da din olarak kendini tanımlamak konusunda bir dönüşüm yaşadığını söylüyor ve bundan haklı olarak kendince kaygı duyuyor. Yani bunları karşılıklı düşünmek zorundayız.

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Yani bir de şunu söyleyeyim ben, son cümle olarak yani laik bir devlette var sayalım iki milyon insan, Erbakan Hocanın tabiriyle patates dininden olsa ve patates dinine uygun ibadethane istese, laik devlet onlara yer gösterme, yer tahsis etmek ve o mevcut patates ibadethanelerini tanımak zorundadır. Yani bunda da Alevilik neymiş ne değilmiş, Sünni mi değil mi yani bu en az on milyon insanın bir talebi. E bu talep karşılanmasa işte ilerde bazı şeyler yer altına inebilir ya da daha çıkabilir.

MODERATÖR - Şimdi bu konuda Rasim Beyin söylediklerine katılmakla beraber, siyasetin de zaman zaman o toplumsal talepleri, toplumsal hassasiyetleri esas kabul ettiğini ve toplumdaki bu tür kaygıların da örneğin hükümeti zaman zaman bloke edebileceğini, bütün bunları düşünerek konuşmanın, bütün bunların üzerinden ilerlemenin ne sakıncası olabilir? Onu söylemek istiyorum. Yoksa bir topluluk sabahdan da vurgulandı. Bir topluluk kendisini nasıl tanımlamak istiyorsa, onlar buna yeterince özen göstermiş göstermemiş. Siz teolojinizi biraz daha çalışın deme hakkı ne bizim olabilir ne devletin olabilir. Böyle bir şey olabilir mi? Hocam bir cümle, bilemediniz iki cümle buyurun.

HÜSEYİN HATEMİ - Ama ben bu kadar genişlikte devletin bir vazifesi olduğunu kabul edemiyorum. Çünkü ilk konuşmamda da söylediğim gibi inanç özgürlüğünü, devletin inançları müşahede edemeyeceğini, dini kamu hizmetlerinin örgütlenmesi meselesinden ayırmak lazım. İncasına göre yaşama özgürlüğünü devlet tanır. Patates bey-

5. Alevi Çalıştayı

nindensen diye, irtidab ettin diye kimseyi idam etmeye devletin hakkı veya hapsedirmeye şeyi yoktur. Ama yer gösterme hükmü de yoktur. Patates dinine, bunun sonucu, çünkü işin içinden çıkılmaz hale gelir. Ben de ertesi gün, ben de havuç dininin peygamberiyim derim. Olmaz iş, devlet her örgüte yer gösterme, kamu hizmeti şeklinde örgütlenme, yalnız sadece bildiğini yap der, bunlara kamu düzenini bozmamak şartıyla. Eğer patates dini şeyi bozuyorsa, gençliğin eğitimini bozuyorsa, çocuklara zarar veriyorsa bunlara ibadet özgürlüğü de tanıyamaz. Onun için Türkiye’de mesela, Yezidilere ibadet özgürlüğü kendi kamu düzenini bozmamak şartıyla tanınır ama Yezidi Diyanet kurulamaz. Cemevleri de öyle bir bakıma. Cemevleri tarikat evi olarak doğmuştur ama Türkiye’nin maalesef menfi şartlarından yani Alevilik bir nevi sebebinin Alevilik olduğu söylenmeksizin ölüm sebebi, öldürülme sebebi olduğu için bu şimdi mühime defterleri kayıtlarından anlamak mümkün. Yani Aleviler de ne yağmışlardır. Gizli cemevi toplantıları köylerde. Mum söndü bile ondan çıkmıştır. Yani bir tezbirci, bu evde toplantı yapılıyor diye haber vermesin diye, şüpheli bir görünüm olduğu zaman, ışıklar söndürüldüğü için, bu mum söndü uydurması da oradan doğmuştur.

Şimdi ama cemevlerini ibadethane olarak Aleviler kabul ediyorlarsa ederler. Buna devlet karışamaz ama devlet, ben bunu resmen ibadethane olarak kabul ediyorum deme zorunda da değildir. Türkiye’de bunun bir de şu sonucu vardır, onu da düşünmek lazım. Cemevleri için kabul edildikten sonra o zaman şeyi de kaldırmak lazım, devrim kanunu olan tekke ve zaviyelerin kapatılması kanununu kaldırmak lazım. Çünkü maddi açıdan bunlar nedir, tekkedir aslında dergâhtır. Sizin de söylediğiniz gibi. Ama İslam’ın ibadethanesi mescittir. Kur’an’daki ismi mescittir. Mescidi cami yani büyük mescit anlamında Türkçe’de biz şimdi cami diyoruz ama ortak İslami ismi ne camidir ne cemevidir: Mescittir. Mescitte de namaz kılınır, sabahtan beri söylendiği gibi Hz. Ali de Ramazan orucu tuttuğu bir gece ve camide şehit edilmiştir. Onun için bu sonradan yanlış tarihi olaylara, yanlış tepkiler verilerek, İslam’dan ayrı sanki cemevi de ayrı bir dinin ibadethanesiymiş gibi

5. Alevi Çalıştayı

sonuçları da devlet haklı olarak kabul etmek zorunda değildir. Sadece, biz size karışmayız, cemevlerini yapın, kamu düzenini bozmamak şartıyla ... Orada geniş anlamda ibadet olan Ali sevgisiyle, Mevleviler nasıl yaşıyorlarsa, hepimiz huşu ile seyrediyoruz ama semahane ile camiyi alternatif hale getirmiyorlar. Alevilerin de böyle yapması lazım.

MEHMET METİNER - Hatemi Hocam, çok özür dilerim hocam! Aleviler kendilerini herhangi bir mezhepten saymıyorlar. Herhangi bir tarikattan saymıyorlar. Alevi literatüründe hocam Aleviler biz İslam'ın özüyüz, İslam'ı temsil ediyoruz. Sünnilik İslam'ından sapma diyorlar. O nedenle de kalkıp biz sizin bakış açınızla bakarsak Alevileri mezhep ya da tarikat görme gibi bir. Güzel hocam, arz edeyim arz edeyim, siz bunlar varken diyorsunuz ki. Siz Alevileri tanımlıyorsunuz. Mezhep ya da tarikat diyorsunuz arkasından da şey tekke kanununa ve ... kanununa aykırı olduğunu söylüyorsunuz.

HÜSEYİN HATEMİ - Devlet kimseye din dayatamaz ama devlete mutlaka sen bana kamu hizmeti olarak örgütlenmeme yardım edecek sin...

MEHMET METİNER - Ama Sünniliğe tanıyorsa Aleviliğe de tanıyacak. O zaman Sünniliğe de tanımaması gerekir.

HÜSEYİN HATEMİ - Hayır, Sünnilik ama Türk dini de o tarihi şartlarda tıpkı Almanya'da olduğu gibi ama Almanya'da bir Katolik ve Protestan kilisesi olgusu vardır. Türkiye'nin şartları içinde onun için Diyanet mutlaka en uygun şekilde özerk kamu tüzel kişiliği haline getirilmesi lazım. İdeal olan bir de on iki imam mezhebine göre örgütlenmiş fikhen bir kamu hizmeti örgütüdür. Ama Türkiye'nin şartları buna müsait olmadığı için, kamuya yararlı bir özel hukuk tüzel kişiliği Aleviler için ve Şiiler için ayrıca düşünülmelidir. Hristiyanlar için de aynı şekilde. Ama bazı din veya mezhep grupları vardır ki bunlar da bu örgütlenme, Almanya'da da her önüne gelen, Amerika'da çıkmış batıl bir din için falan bunlarla konkorda. Yani şunu demek istiyorum Alevilere elbette müdahale edilmemeli. Cemevi ibadethane değildir demeye, kimsenin zorlamaya hakkı yoktur. Ben ibadethane sayılıyorsam, iba-

5. Alevi Çalıştayı

dethane değil derim. Geniş anlamda da ibadettir orada Ali sevgisiyle söylenen şeyler ama sen bunu Türkiye’de devletin de mutlaka ortak İslami ibadetlerden farklı, yani biz de Müslüman’ız; ama bizim mesela şuyumuz yoktur, buyumuz yoktur, hatta bazı gruplar Ali’miz de yoktur. On iki imam ipoteğinden de kurtarmamız gerekir. Mesela bu kırklar rivayetinden ben çok korkunç şeyler çıkartıldığını hiç tarihi gerçeklere uymayan tamamıyla çelişkilerle ama Alevi dedesi kurduğunu söyleyen kişilerin.

MEHMET METİNER - Ama hocam çifte standart uyguluyorsunuz.

MODERATÖR - Ben konuya müdahale ediyorum. Sayın Hatemi Hocayı Karacaahmet Sultan Dergâhı’na davet edeceksiniz ve orada tartışacaksınız.

MEHMET METİNER - Şimdi bakınız cemevi statüsünü şey yapmıyorum. Ben kişisel fikrim ibadethane diye ısrar etmenin çözümsüzlükte ısrar anlamına geldiğini, bunu böyle kabul edebilirler. Devletin bu değildir diye tartışmasını aslında kabul etmiyorum bir demokrat olarak. Devletin tıpkı camilere yapmış olduğu şeylerin aynısı cemevlerine yapması gerektiğine inanıyorum ama illa da ibadethane diye, bu hani iki ben teorik olarak yıllardan beri Diyanet işleri teşkilatına karşı çıkacağım. Sevgili Cemal Şener bu yani, sen niye bu kadar şeysin ya Cemal? Sana şey olsun diye söylemiyorum sevgili dostum. Şimdi pratik bir çözüm arıyoruz. Niyetimiz üzüm yemekse, cemevi gene ibadethane olarak devam eder, birtakım duyarlılıkları tahrik etmeden de yol yürüyebiliriz, üzüm yiyebiliriz. Ama illa da birbirimizin kaşını gözünü Kürt meselesinde de olduğu gibi yarmaya çok meraklıysak yaralım. Bir şey olmaz, bu kavga bir yirmi otuz sene daha sürsün yani ben burada çözüm faslına da girdiğim için...

Şimdi şey olarak da burada Diyanet teşkilatı devlet eliyle dinin bir manipilasyonudur, biliyoruz yani bu Sünniliğe arka çıkmak için yapılan bir şeydir. Bu farklı bir şeydir. Bu ne laikliktir, ne bir şeydir. Ama burada bizim İslamcı halkımızda bir şey var, gene bir sorun var. Yani kendimizi hemen devlet yerine koyuyoruz yani çoğunluktaız biz böyle

5. Alevi Çalıştayı

ama siz de buna razı olun. Şimdi basitliğimiz devlet demokrat ve laik olduğunu iddia eden bir devlet. İran'daki ve rettifaki modeline göre yönetilen veyahut ta Afganistan'daki şeriat kurallarına göre yönetilen bir devlet değil. Demokratik bir devlet var. Demokratik bir devletin vatandaşlarına karşı nasıl davranması gerektiğini konuşuyoruz. O yüzden bence cemevlerine yaklaşırken nereden baktığımızı netleştirmeliyiz.

Şimdi yani cemevlerine baskı yapılmasın diyoruz doğru, ama İskender Paşa cemaatine de, Fethullah Gülen cemaatine de baskı yapılmasın. Baskının kendisine karşı çıkmamız lazım. Bir de hep söylüyorlar arkadaşlar, Aleviler bölük pörçük bin parça, doğru Sünniler sanki yekpare mi? Yani çok mu homojen.

MODERATÖR - Bunları burada hocam tamamlayalım, lütfen! Çünkü süremiz çok daraldı.

MEHMET METİNER -Demokratik devlet, kendi vatandaşlarını, toplumu, din, ırk, mezhep, ideoloji ekseninde ne tanımlar ne onları manupüle eder ne de onları tanzim eder. Kim neyse odur. Demokratik devlet de o tanıma saygılı olur. Ben şahsen cemevinin devlet tarafından mutlaka tanınması gerektiğine inanıyorum. Camiler nasıl devlet katında besleniyorsa, cemevlerinin de her türlü imkânlarla ama burada tanımlar üzerinden yeni bir kavga yaratmanın da çok anlamlı ve gerekli olmadığını söylüyorum. Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Evet, şimdi on beş dakika ara veriyoruz. Biraz da salonda, dışarıda konuşuruz. On beş dakika sonra tekrar bir araya gelelim.

MODERATÖR - Evet değerli konuklar! Hiç söz almayan arkadaşlarımız var, o arkadaşlarımız Süleyman Beye isimlerini yazdırırlarsa, biz onlara söz hakkı vereceğiz. Ali Bulaç Beyin bir notu varmış.

ALİ BULAÇ - Sayın başkan programım var ayrılacağım, özür diliyorum sizden. Şimdi tabi sabahtan beri önemli noktalara değinildi. Bunlar gerçekten önemli noktalar, Alevilerin sorunu sadece devletle değil, Sünni toplumla da sorunları vardır. Ben bunları da üç noktada

5. Alevi Çalıştayı

topluyorum. Bunu ihmal ettim ben sabah kasti bir şekilde.

Birincisi Alevilerin devletle sorunları olduğu gibi görünmeyen bir sosyolojik ve modernleşme süreci ile ilgili sorunları var. Bence en önemli sorun, kentle olan, modern kentle yaşadıkları sorun. Kent çözüyor. Bütün geleneksel toplumları, geleneksel alışkanlıkları çözüyor. Sünnileri de çözüyor. Sünnileri çözdüğü gibi Alevileri de çözüyor. Bu çözülme sırasında Alevilerde bir kültürel panik meydana gelip bunu büyük oranda, bunun karşılığını veyahut da suçunu sanki Sünnilikte veya Sünnilerde buluyorlar. Bu yanlış bir şey. Yani şu anda Sünniler de Aleviler de kent dediğimiz çözücü bir faktörle karşı karşıya buluyorlar.

İkincisi, Sünnilerle Aleviler arasında tarihten ve gelenekten gelen birtakım önemli sorunlar var. Buna arkadaşlar değindi. Her yer Akşehir'deki gibi değildir. Sivas örneği de vardır. Bunu da kabul etmek lazım. Bu tarihsel refleksler bir kısmı kentleşmeyle ve karşılıklı diyalogla bu tür toplantılarla aşılabılır. Zorluklardır. Fakat bir kısmı da din içinde ve ancak muteber halindenin fıkhî içtihatlarıyla aşılabılır zorluklardır. Yani bu konuda bir meşhûriyet, mesela diyelim ki, Hayrettin Karaman gibi, Hüseyin Hatemi Hocamız gibi, Abdullah Gülen Hoca gibi, Muhammet Savaş Hoca gibi insanlar, ben somut örnek vermek istemiyorum. Alevilerle ilgili Sünnilerin birtakım önyargıları ancak fıkhî içtihaklar seviyesinde. Mesela bir örnek verelim. Madem her şeyi açıkça konuşuyoruz, Alevilerin kestiği yenmez, bu ancak muteber müçtehitlerin, yenir demeleri durumunda aşılabilecek bir şeydir. Yani dolayısıyla ben Taha Beye çok katılmak istemiyorum. Yani dini ve fıkhî, kelamı ihmal etmememiz lazım. Yani kelamî görüşleri, inançları çatıştırmayalım doğru. Burası bir rekabet ve mücadele alanı değil, fakat sorunu temelde çözmek zorundaysak, bunun çok köklü bir zihniyet değişimi ile olabileceğini kabul etmemiz gerekir diye ben düşünüyorum.

Üçüncüsü de bununla bağlantılı olarak Alevilerin aşırı laikliğe veya laikliği aşırılaştırıcı bulguları da bir arada yaşamayı ve diyalogu zor-

5. Alevi alıştayı

laştırıyor. Buna Rasim zaten değindi. Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan bir insanın iki kişiliği vardır. Benim kanatime göre, çift kişiliği vardır. İster Sünni, ister Alevi olsun. Birincisi dini tutumundan dolayı kaynaklanan bir kişiliği vardır. Bu kişiliği analiz ettiğimiz zaman bu ister Sünni, ister Alevi olsun. Özellikle altını iziyorum. Bu kişiliğin hoş grl, çoğulcu, katılımcı, farklılıklara açık ve müzakereci olduğunu bulabiliyoruz. En azından hoşgörüye, çoğulculuğa, katılımcılığa, farklılıklara açık müzakereye Sünniliğin ve Aleviliğin içinde de referans noktaları bulabiliriz. Fakat Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak bir kişilik de ortaya çıktığı zaman, Türkiye'de yaşayan bir insan tam aksine birinci kişiliğinin aksine hoş grsz, teki, otoriter, tek tipi, emredici olmaktadır. Şimdi, vatandaş kimliği ile ortaya çıktığı zaman bu bizim modern zamanlarda edindiğimiz kültürel bir eğitim, içinden geçtiğimiz özel işlem sonucunda, elde ettiğimiz bir Şeydir. Bu açıdan da bence yani Aleviliğin içinde de ve Sünniliğin içinde de bizi çoğulcu kılmaya müsait çok önemli kaynaklar var. Bunlara dikkat çekmemiz gerekir.

Çalıştaylar benim kanaatime göre hükümetin inisiyatifidir. Her ne kadar devlet de bu işin içinde var deniyorsa da inisiyatif Şu anda hükümetin elindedir. Genel demokratikleşme sürecinin de bir parçasıdır. Fakat burada, bu çalıştayların öz zorluğu vardır: Birincisi, benim kanaatime göre hükümet, devleti ikna etmekte biraz zorluk çekecektir. Devlet dediğimiz zaman da aklınıza, kurumlar, Cumhuriyet Halk Partisi ve Diyanet İşleri Başkanlığı gelir. Ben Alevi sorunu çerçevesinde bu öz sac ayağının devleti temsil ettiğini söylüyorum. Sadece bu Şeyde, efendim!

MODERATÖR - Silahlı Kuvvetler!

KATILIMCI - Kurumlar!

MODERATÖR - CHP karşı mı çıkacak?

ALİ BULAÇ - CHP karşı çıkacaktır. Dn 10 Kasım'da biliyorsunuz Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde açılım konusu tartişıldı ve Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü Sayın Onur ymen Dersim'i örnek verdi.

5. Alevi alıştayı

Yani teröristle ve terörlle müzakere diye örnek olarak Dersim'i,... Dedi ki; Mustafa Kemal ve arkadaşları Dersim'de müzakere mi yaptılar? Çanakale'de ve Milli Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlı'larla müzakere mi ettiler? Yani Dersim halkını işgalci, emperyalist güçlerle bir tuttu. Bakıyorum burada Alevi arkadaşlarımızın hiç sesi çıkmıyor. Eğer bu söz, eğer bu söz bir AK Partili milletvekilinin ağızından çıksaydı, bugün on binlerce, yüz binlerce insan sokağıa dökülecekti. Burada bir çifte standart var ve bu CHP'nin aslında Alevi sorununda ne kadar ciddi bir engel teşkil ettiğini gösterir. Diyanet de bir engeldir. Ona biraz sonra geleceğim.

Bu alıştayları mümkün kılan temel referans noktası, temel refleks AK Parti ve hükümetteki temel refleks, hükümetin muhafazakâr, demokrat veya liberal kimliğı değıldir. İslami ve söylemediğı, terk ettiğı, ısrarla ben bunu bıraktım, değıştim dediğı İslamcı kimliğıdir. Bunun altını çizmek lazım. Kürt açılımını da mümkün kılan budur. Bu Alevi alıştayı'nı da mümkün kılan budur.

Metiner'in verdiğı örneklerin üzerinde durmak istemiyorum. Fakat temel bir yanlışlık vardır: 1856 yılından bu yana yakın tarihimizde İslamcılar daima özgürlüklerin önünde olmuşlardır. Her zaman onları savunmuşlardır. Ben saltanatı, hilafeti, totalitarizmi temsil eden, yazan, çizen bunun felsefesini kuran tek bir İslamcı bilmiyorum. 1856'dan bu yana, bir İslamcı bilmiyorum. Varsa bana gösterin. Yani literatüre...

KATILIMCI - Yani kanlı pazarda Mehmet Şevki Eygi'yi nereye koyacağız?

KATILIMCI - Bak şimdi o bambaşka bir şey.

KATILIMCI - İslamcı düşünür yok ... ama İslamcı düşünür değıl o.

KATILIMCI - Bak provoke etmeyelim.

KATILIMCI - Ben provoke etmek için söylemiyorum.

ALİ BULAÇ - İslami düşünür değıl Oral Bey. Lütfen! Bambaşka bir şey.

5. Alevi Çalıştayı

KATILIMCI - Topçu, Topçu sayılır mı Ali ağabey?

ALİ BULAÇ - Efendim.

KATILIMCI - Nurettin Topçu sayılmaz mı?

KATILIMCI - Hayır!

KATILIMCI - Onu İslamcı saymıyor muyuz?

ALİ BULAÇ - Yok. İslamcı değil o. O, İsmail Kara'nın tasnifidir. O, İslamcı değildir yani. İslamcıların meşru temsilcileri vardır.

KATILIMCI - İsmet Özel? İsmet Özel?

ALİ BULAÇ - Filibeli... Hayır, o da değil. Filibeli Ahmet Hilmi Efendi mesela. Elmalılı Ahmet Hamdi Yazır, Mehmet Akif Ersoy, Cemalettin Afgani, Muhammed Abduh, Muhammed İkbâl, Eşref Edip. Allah rahmet etsin. Efendim hatta Namık Kemal, hatta bir Süavi, hatta Ziya Paşa'ya kadar gidebilir.

KATILIMCI - Bir örnek görebilir miyim?

KATILIMCI - Hayır!

ALİ BULAÇ - Ben bitireyim sözümü. Şimdi, ikinci zorluk...

KATILIMCI - Efendim.

ALİ BULAÇ - Onunla alakası yok. Yapmayın Allah aşkına!

KATILIMCI - Yapmayın! Allah aşkına ya!

KATILIMCI - Yok yok, 12 Mart'la İslamcıların alakası yok.

ALİ BULAÇ - Ya Abdulhamit'in, Abdulhamit'in tahttan indirilme fetvasını yazanlar İslamcılardır arkadaşlar! Öyle yapmayın yani. Bu şeyi yapmayın. Bir dergide yazılmış, bir kendini bilmez bir adam bir şey yazmış, ondan sonra da şey yapacaksınız. Bir de ikide bir bu Taliban'ın bombaladığı heykeli gündeme getirmeyin. Yüzlerce senedir hiçbir Afganlı ve hiçbir Taliban ona dokunmamışken, işgalden yirmi

5. Alevi Çalıştayı

üç gün önce o heykelin bombalanması çok anlamlıdır yani lütfen. O tamamen bir halkla ilişkiler şeyiydi, operasyonuydu.

Tabi Alevilerin Diyanet'le ilişkisi konusunda da bazı ciddi problemler var. Yani bu, bunun altını çizmek gerekir. Bir defa Aleviler Diyanet İşleri Başkanlığı içerisinde temsil edilemeyince kendilerini haklı olarak dışlanmış hissediyorlar. Bu onları, benim sabah da değindiğim gibi, Sünniliğe ve Hanefiliğe karşı ötekileştirici ve çatışmacı bir tutumun içine sürüklüyor. Burada da haklıdırlar. Çünkü Diyanet'le Sünniliği ve Hanefiliği özdeşleştirmişler. Fakat Diyanet'in devletin çok esaslı bir kurumu olarak, Genelkurmay Başkanlığı kadar esaslı bir kurumu olarak Diyanet'in Alevileri kabul etmesi çok zor olacaktır. Günün birinde kabul edecektir. Bunu söylüyorum. Fakat yakın vadede kabul edebileceğini zannetmiyorum. Direnç gösterecektir.

Sebebi şudur: Birincisi eğer Aleviliği Diyanet kabul edecek olursa, kurucu ideolojinin yeniden gözden geçirilmesi anlamına gelecektir. Türkiye buna ne kadar hazırdır? Ben bunu bilmiyorum. Burada Sünnilik ve Hanefilik, Sünnilik ve Hanefiliğin asıl bağlamı dışında bir özelliğe bir fonksiyona sahiptir. Yani kelami ve fihhi anlamı dışında, siyasi ve kurucu bir ideolojiyle ilgili bir özelliğe sahiptir.

İkincisi, Diyanet'in hiçbir zaman ortadan silinmeyen bir gizli gündemi vardır. Gizemi, gizli gündemi İslam içerisinde bir reform hareketi yürütmektir ve bunun için Diyanet İşleri Başkanlığı özünde paradigmatik olarak selefidir. Ana söylemi bidat ve hurafelere karşıdır. Diyanet bakış açısından Alevilik çok kırsal, çok geleneksel, çok tarihe ait, hatta çok parlayan, tırnak içerisinde, hurafe, bidat ve kütlere dayalı bir inançtır.

Elbette selefi modernist yani çünkü reform şeyi ona dayanmaktadır. Bir başka önemli zorluk var Diyanet de Aleviliğe karşı olan. O da bir türlü Hristiyanlık gibi, tırnak içerisinde, ben özel olarak seçiyorum. Bir tür Hristiyanlık gibi Diyanet İşleri Başkanlığı dini hizmetleri değil, diyanete ilişkin hizmetleri, çünkü Din İşleri Başkanlığı değildir. Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Bu kelimenin seçiminde çok özel bir anlam vardır.

5. Alevi Çalıştayı

Bunu resmi dil, resmi kurum ve nizami din adamı ... sınıfı diyebileceğimiz üç sac ayağı üzerine oturtmuştur kurumu. Dolayısıyla Aleviliği kabul etmesi durumunda bu konsept bozulacaktır. Bu konuda da bence zorluk gelecektir.

Bir başka önemli faktör, devlet sivil dinden hoşlanmıyor. Resmi din fikrine şeydir, çok yakın ve yatkındır. Eğer Alevilik bir sivil inanç hakları çerçevesinde Diyanet içerisinde temsil edilecek olursa veya bağımsız bir dini teşkilat olarak ortaya çıkacak olursa, bu yönde de eğilimler var, arkadaşlar söyledi. Bu Sünniler için emsal teşkil edecektir. Bu yüzden Alevi sorununu devlet çözmek istemez. Teorik olarak çözmek istemez. İç ve dış konjonktürün zorlaması ayrı.

Devlet dini, resmi kurumun üzerinden denetler, sivil dini bastırmak ister. Alevilerin tutumu belirleyici olacaktır. Türkiye'nin sivilleşmesi, demokratikleşmesi ve özgürleşmesi yönünde Alevilerin vereceği karar, Sünnileri de ya özgürleştirecek yahut da mevcut statünün devamını sağlayacaktır. O açıdan, bu Alevi Çalıştayları son derece önemlidir benim kanaatime göre.

Aleviler ve Sünnilerin temel dini kodları ve ibadetler karşısındaki tutumları benzerdir. Benim kanaatime göre yani ben de Alevilikle ilgili ulaşabildiğim birçok literatürü okuyorum. Mesleğim icabı da. Burada kastettiğim Sünnilik, Sufi İslam'dır. Yani fikri, selefi ve mezhep bazındaki, fıkıh mezhepleri bazındaki İslam değil, Sufi İslam'dır. Sufi İslam tarihte kendini genellikle tarikatlar, tekke ve zaviyeler üzerinden temsil ve ifade etmiştir. Aleviler de kendi mekânlarında, dergâhlarında ve evlerinde benzer şekilde kendilerini ifade etmişlerdir. Çok daha kısıtlı imkânlar çerçevesinde olsa dahi. Belki, Sünni Sufi İslam daha çok tabi camiye gider. Onda hiç kuşku yok. İbadetlere daha sık devam eder ama bu Alevilerin kategorik olarak ibadet etmediği, etmeyeceği ve etmedikleri, camiye gitmedikleri, camileri kategorik olarak terk ettikleri anlamına gelmez.

Nasıl Sünni, Sufi bir Müslüman camiye gider, ibadetini yapar. Aynı zamanda da bir tarikata da gider Mevlevi, Mevlevi tarikatlara

5. Alevi Çalıştayı

Halveti'ye giderse, bir Alevi de icabında camiye de gider, namaz da kılar. Fakat sema da yapar, dergâhında da bunu yapar. Dolayısıyla, ben de cemevini caminin karşısında görmenin yanlış olacağını ve İslam içerisinde derin bir bölünmeye yol açabileceğini düşünüyorum. Bu benim sadece şahsi kaygımdır ama Alevi kardeşlerimiz derlerse ki bu ayrı bir şey. Ben ona da saygı gösteririm derim. Bitiriyorum. Çok özür dilerim sizden.

Alevilik ve Bektaşiliğin ayrı bir din veya azınlık grup olarak ortaya çıkması, Sünni büyük çoğunluğu tedirgin etmektedir yani. Burada da önümüzde üç önemli örnek vardır: Bunlardan bir tanesi Arnavutluk'ta şu anda Alevilik, Bektaşilik resmi bir din konumunda olmuştur. Dört temel din kabul edildi şu anda Arnavutluk'ta: Sünniler, Katolikler, Ortodokslar, Alevi-Bektaşiler.

Almanya'da ve bazı Avrupa'daki Alevi dernekleri de böyle bir eğilim gösteriyorlar. Yani biz Müslüman değiliz, ayrı bir grubuz, ayrı bir inanç grubuyuz. Dolayısıyla bizim ayrı bir statümüz olması lazım. Bir de tabi en önemlisi, Avrupa Birliği 2004 İlerleme Raporu Kürtleri ve Alevileri azınlık olarak zikretti. Fakat bu gözlemleyebildiğim kadarıyla sadece Sünni çoğunluğu değil, Alevileri de tedirgin etti ve onlar bunu kabul etmediler.

Taleplere gelince; Diyanet lağvedilsin deniyor. Bu ideal politiktir. Ben de başından beri bunu yazıyorum, çiziyorum. Bu konuda yazılmış çok sayıda benim yazılarım var. Reel politik olarak düşündüğünüz zaman şu anda lağvedilmesi çok güç görülmektedir. O halde reel politik olarak Diyanet'in özerkleşmesi daha makul gelmektedir. Zaman içerisinde belki lağvedilmesi yönünde bir zemin hazırlanabilir. Çünkü Sünni çoğunluk Diyanet İşleri Başkanlığı'nın varlığından yana. Alevi arkadaşlar Diyanet tamamen lağvedilsin dendiğinde sadece kendi adlarına değil, Sünniler adına da bir talepte bulunmuş oluyorlar. Hâlbuki bu yanlıştır.

Bu din dersleri konusunda da böyledir. Şimdi Alevi arkadaşlar diyor ki, din dersleri kaldırılmalı yani. O zaman iki durum ortaya, bir durum çıkar.

5. Alevi alıştayı

KATILIMCI - Evet, bu talep Sünnileri de mahrum etme anlamına gelmektedir.

KATILIMCI - Zorunlu, bak burada bir fark var ama.

KATILIMCI - Peki, o zaman?

KATILIMCI - Zorunlu din dersleri kaldırılınsın. İsteyen alsın.

KATILIMCI - Ben şöyle düşünüyorum: Diyorum ki yani iki yol seçilebilir. Tamamen kaldırılması takdirde, her dini grup ve cemaat kendi çocuğuna dini rahatça öğretebilecek imknlara sahip olsun. Devlet buna karışmasın. İster Sünni, ister Alevi olsun. Ya da daha geliştirilmiş bir din dersleri kitabı yazılır. Bu kitabın içerisinde de Aleviler yer alır ve bu Alevilikle ilgili bölümü de muteber Alevi akademisyenler yazarlar, bunu kaleme alır. Onların kabul edebileceği şekilde, bence bu daha iyidir. Daha ... gibi gelir bana. Evet!

Son olarak şunu söyleyeceğiz: Unutmayalım ki arkadaşlar; post-modern bir zamanda yaşıyoruz. Yeni bir politik kültür geliyor. Üretim biçimi değişiyor. Toplum zlyor. Toplumun kendisi çözülüyor. Biz Alevi ve Kürt sorunlarına yapıştığımız zaman bunların temel hak ve özgürlüklerini haklı olarak konuştuğumuz zaman, bu toplumun çözülmesi gibi bir tehlikeye de çanak tutmamamız gerekir. Bu sürece hizmet etmememiz gerekir. Yeni bir toplumsal sözleşmeye ihtiyacımız var. Yeni bir toplumsal sözleşme, yeni bir nikh akdi olarak bunu algılamamız gerekir. Toplumda var olan her din, inanç, mezhep, etnik, kültürel grupların ortak katılımıyla bu sürecin başlatılması gerekir. Bunu Abdurrahman Bey de söyledi. Muarefe, müzakere ve muahede sürecini takip ederek ulaşmamız gerekir.

Alevi, Kürt azınlıklar ve diğerleri konusunda da şunu öneriyorum: nce bu çalıştaylar eğer mümkünse, Alevi grupları arasında bir muarefe, müzakere ve muahede sürecini başlatalım. Yani onlar kendi aralarında bir konsensusa varsın. Mesela, diyelim ki Alevi grupları sayın bakanımızın işte bu çalışmaları sonucunda bir araya geldi. Beş, altı ay

5. Alevi alıştayı

tartıştı, konuştu, beş madde ortaya ıktı. Sonra da ortak talepler, bu ortak somutlaşmış ortak talepler, Alevilerle diğer gruplar arasında yine bu yöntemi takip ederek ortaya koyalım. Son muahede metnini hukuk diline çevirelim. İşte değerli anayasa hukukçularımız vardır ve bunu bir referandumla götürüp ... yeni bir toplumsal bir sözleşme ortaya çıkaralım diye düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

MODERATÖR - Teşekkrleri Ali Bey. Aslında biz bu çalıştaylarda başından beri sözünü ettiğiniz unsurlara dikkat edecek şekilde ilerlemeye çalışıyoruz. Mesela, ilk çalıştayda biz, bu Aleviler arasındaki, kendi aralarındaki farklılıkların azalması ve birbirleriyle bir müzakere diline kavuşmaları konusunda adım attık ama o çalıştaydan kimi Alevi arkadaşlarımız şöyle bir sonuç çıkardı: Biz bir araya geldik ve altı maddede uzlaştığ gibi yani daha çok talepler katalogu konusunda. Sizin sözünü ettiğiniz çok daha derin, çok daha kalıcı bir iletişim biçimi. Bu belki, bu süreçlerden sonra, bu süreçlerin yarattığı havada oluşabilir diye düşünüyorum.

şimdi Murat Aksoy, buyrun Murat Bey. şimdi arkadaşlar Murat Beye söz vermedennce hiç söz almayanları kaydetmek istiyoruz. El kaldırırlarsa, şu anda tamam mıyız? Bu kadar mıyız?

KATILIMCI - İsim yazdırmış gibi...

KATILIMCI - Rasim Bey var.

MODERATÖR - Rasim Bey!

KATILIMCI - İlave Rasim Bey var.

KATILIMCI - Sayın başkan bir cümlelik hakkım olabilir mi?

MODERATÖR - İkinci turda Ali Bey erken ayrılacağı için söz hakkı verdik. Size söz hakkı vereceğiz.

MODERATÖR - Evet buyrun.

KATILIMCI - Sayın başkan..

5. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Bir, peki saygılar hocam!

MURAT AKSOY – Öncelikle merhaba herkese. Ben de tabi gerek Sayın Bakana, Sayın Subaşı'ya bu çalıştaylar dizisini düzenledikleri için, böyle önemli konuyu en azından burada ve daha önceki çalıştaylarda tartışma imkânı yarattıkları için teşekkür ediyorum.

Birincisi, tabi ki bu süreç umutlu bir süreç ve ben de bu süreçten çok umutluyum açıkçası. Şimdi, ben de Metiner Hocamın dediğı gibi hani aslında planladığım konuşmanın çok çok dışında; çünkü bir sürü şeye belki de değinmek gerekiyor. Metiner Hoca biraz içeriden bakarak Sünnileri özeleştiriye tabi tuttu. Ben de daha çok gerek yazarak gerekse şey yaparak daha çok Alevileri bu konuda eleştirmekle kendi apımda ünlüyüm. Öyle diyeyim.

Birincisi tabi ki bu alıştaylar AK Parti tarafından yapıldığı için, Alevilerin büyük bir kısmı tarafından kuşkuyla karşılanıyor. Bu anlaşılabilir bir şey. İkincisi bu çalıştaylar doğrudan siyaset ve siyaset dendiğı zaman, Alevilerin çok genel bir tırnak içinde bir hata, hatası demeyeyim de bilmediğı bir alan. Çünkü Aleviler, aslında çok indirgemeci olacak belki ama siyaseti bilmiyorlar. Çünkü Aleviler cumhuriyetin kurulmasını kendileri için bir avantaj yarattığını ve doğrudan da bunu CHP ile özdeleştirmişler ki, kaldı ki CHP'nin ilk kuruluş dönemi sonrasında Cumhuriyet Halk Fıkrası daha sonra şey, Aleviler hiçbir zaman Aleviliğı kamusal bir kimlik olarak, hiçbir zaman kamusal alanda kabul etmemiştir. Ta ki 1980 sonrasında, ondan öncesinde kendilerini sol partiler içinde ifade eden Aleviler, 80 sonrasında ya da işte 90'larda, işte DYP tarafından işte cemevleri tahsisi, yani işte yerel yönetimler vasıtasıyla. Bunu bir şey kazanım olarak, ama aslında buna baktığımız zaman bunun bir kazanım değil, çünkü bir mücadeleyi değil, aslında tırnak içinde yine ulufe yani bir tür aslında danışıklı dövüş. Yani cemevleri arsa tahsisi ya da belediyelerin yer vermesi, inşaatına yardımcı olması aslında Aleviler için bir kazanım değildir.

Çünkü, Aleviler işte geldiğimiz noktaya kadar siyaseti sürekli bir karşılıklı rant ilişkisi, burada daha önemli bir şey. İşte hani bu top-

5. Alevi Çalıştayı

lantıda da gün boyunca çıktı. Sesi daha çok çıkanlar hani daha fazla temsil ediyorlar. Aslında onlar kamusallaşmış Alevi aktörleri. Meşruyetleri nedir sorusu, evet belki, çünkü sonuçta dernekler ve vakıflar bazı toplumsal taleplerin siyaset dışında, kamusal alana taşınması ve siyasi partiler üzerinden de çözülmesini hedeflerler. Ama ben izleyebildiğim kadarıyla bu vakıflar, bir kendi içlerinde farklılıkları var. İkincisi giderek varlıklarını ya da faaliyetlerini kendi varlıklarını sürdürme üzerine odaklanmış durumdadır. Yani dolayısıyla da hani bu seksenlerin başındaki Alevi sorunlarını biz çözeceğiz ya da bu sorunları kamusal alana taşıyacağız noktasından giderek kendi varlıklarını idame ettirme noktasındadır ve aslında en azından kamusal alana yansıyan aktörlere baktığımız zaman bunlar açıkça siyaset yapmak istiyorlar. Ama bunu söyleyemiyorlar. Bunu ben geçen cumartesi günü de yazdım. Siyaset yapmak istiyorlar ama bunu açıkça ifade edemiyorlar.

Mesela pazar günkü mitingin metnine baktığımız zaman dört tane büyük siyasetin referansı var. İşte laiklik, demokrasi. Sonraki bölümde işte bu miting diyor, Alevilerin altı tane şeyi var. Onun sonrasında devam ettiğiniz zaman, yaklaşık on yedi tane büyük siyasete referans veren talep var ve orada kullanılan cümleler de işte AK Parti, şeriat vs. işte azgın bilmem ne. Bunları kabul etmek mümkün değil.

Bir de şu yanıtmasın sizi yani o meydana üç yüz, beş yüz bin kişi toplanmasının hiçbir şeyi yok. Çünkü ben oturduğum yerden biliyorum. Bunu sadece bir örgütler yapmadı. Mesela, bizim mahallemizde Ok Meydanı'nda, işte Demokratik Haklar Platformu bilmem ne. Bir sürü hani tırnak içinde solun en ucunda duran şeylerden hani DTP'ye kadar herkes bu mitinge, evet mitingin adı doğru ama altta bu talep edilen ya da bu insanları buraya çekme şeyi yanlış. Dolayısıyla, o mitingin kendisi de aslında talebi doğru ama ifade etme biçimi yanlış.

Şimdi buradan hareketle, şimdi Aleviler içinde baktığımız zaman üç tane büyük damar görüyoruz. Bir tanesi işte bu Avrupa diasporasının da etkisinde olan ve Aleviliği İslam'ın dışında gören işte Alevi Bektaşî Federasyonu, İki Temmuz Vakfı vs. gibi. Yani Ali Balkız ekibinin

5. Alevi alıştayı

şeyi. İkinçisi, işte Cem Vakfı. İzzettin Hocanın şeyi. O biraz daha işte CHP. CHP olmazsa bile hani devlet içinde Aleviliği daha konumlu, konumlayan. Üçüncüsü de işte biraz daha AK Parti'ye belki daha yakın diyebileceğimiz Fermani Altun, Ehli Beyt Vakfı.

Bunlar bugüne kadar siyasal olarak kamusal alana çıkmış, sesleri gerçekten çıkan ama bence de temsil şeyleri çok az olan bir şey. Bu temsil meselesini Necdet Hoca ısrarla soruyor. Neye göre? Hani temsil illa üyelik meselesi de değil. Bugün bir partiye baktığınız zaman iki milyon üyesi var ama seçime gittiği zaman on dört milyon oy alıyor. şimdi bu, bu üyelik meselesiyle ya da üyelerden ailelerine giderek de biz üç yüz bin kişiye temsil ediyoruz, bunlar tamamen safsata. En azından ben böyle biraz şey ediyorum.

Aslında belki daha önemlisi, bu kurumların dışında kendilerini Alevi olarak pozisyonlandıran, öyle yazılar yazan insanlar var. şimdi Rasim geçtiğimiz yıl Taraf'ta beni de sağ olsun zikrederek bir yazı yazmıştı. Gerçekten aslında yani belki tabanda çok fazla tanınmıyorlar, çok fazla meşruiyetleri yok ama gerçekten hem değişen dünyaya, hem değişen Türkiye siyasetine cevap veren Aleviler var ve bunlar ne yazık ki gerek dernek, gerek vakıf olarak kurumlaşma şansları yok. Çünkü bir kısmı alışmıyor ya da bir kısmı bir işte alışıyor. Bu işlere zamanı yok. Fakat bugün, biraz önceki saydığım şeyler bunlar profesyonel derneki ve profesyonel vakıfı. Evet belki işleri var ama esas şeyleri bu. Belki Alevi alıştaylarında olmasa bu Alevilerin, hani temsil etme ya da kamusal alandaki belki bu aktörleri biraz daha şey yapmak lazım. Tabi bunlar kim sorusu sorulduğu zaman öğleden önceki şeyde iki tane temel kaynak var. Birincisi dedeler, her şeye rağmen. İkinçisi de cemevleri. Çünkü cemevleri için şöyle bir tehlike de var: Var olan cemevlerinde bu biraz önce saydığım özellikle Ehli Beyt Vakfı'nı kenarda bıraktığımız zaman, cemevleri de aslında siyasallaşmış. Çünkü her vakıf birtakım cemevleri üzerinde etkili olarak işte orada, çünkü dernek içinde örgütlendikleri için kendi adamını setirmeye alışıyor. Dolayısıyla bir cemevinin bir dönem yaptığı bir pozisyon aslında altı ay sonra değişebilir. Çünkü oradaki tamamen güç dengeleriyle ilgili... O

5. Alevi Çalıştayı

da aslında bu cemevlerinin ne kadar, tırnak içinde, siyasi olduklarıyla ilgili. Yani dinsel değil, daha siyasi.

Buradan da şuna geliyorum: Kültürel kimlik, siyasal kimlik ayrımı. Çünkü sonuçta Alevilerin sorunları, Alevi kimlik üzerinden gittiğiniz zaman birtakım kültürel, birtakım dinsel taleplerin aslında çeşitli partiler üzerinden çözülmesini hedefler. Bu aslında doğrudan siyasi bir taleptir. Ama ne yazık ki bu sesleri çok çıkan dediğimiz vakıflar bunu siyasal kimlik olarak algılayıp, bizzat kendileri siyasetin içinde olmak istiyorlar.

Mesela bu vakıflara baktığımız zaman Türkiye’de bu son yıllarda var olan sol hareket ya da sol parti arayışlarının mutlaka bir parçasıdır. Yani sol hareketi örgütleyen insanlar ya da yeni bir sol hareket mutlaka Aleviler de olsun derler ve orada da kritik mesele hangi Aleviler olsun tanımıdır. Dolayısıyla o sol siyaset de kendi durduğu yere bakarak, bu iki ya da üç Alevi grubundan birini toplantısına çağırarak Aleviler de var deme noktasındadırlar.

Şimdi Alevilerle ilgili aslında benim hani bütün bunlar dışında, evet talepler belli üç aşağı beş yukarı. İşte bu cemevlerinin ibadethane olması, din derslerinin seçimli olması ya da kaldırılması noktası. Aslında bunlar konusunda hiçbir uzlaşmaya çok gerek yok. Eğer laik bir devletse, isteyen dersi alır, isteyen almaz. Yani illa böyle Aleviler arasında bir birlik yok diye devletin bu sorumluluğu ortadan kalkmıyor. Yani devlet, laik devlet olarak bu sorumluluğu yerine getirmek zorundadır.

Aslında bütün bunlar, belki de şöyle bir şey var: Kamusal alanda İrfan’ın ifade ettiği gibi Alevilerin yaşadığı en büyük sorun ayrımcılık. Bu sadece siyasal ayrımcılıktan bahsetmiyorum. Mesela benim ağabeyim, ben Aleviyim, Yeni Şafak Gazetesi’nde çalışıyorum ve hani oradaki insanlar da benim Alevi olduğumu biliyorlar. O kimlikle de yazıyorum. Yıllar önce başörtüsü üzerine bir tez yazdığım zaman, sonra bunu kitap yaptım. Bir dergi benimle söyleşi yaptı. Orada hasbel kader şey işte, ben kendimi solcu, laik falan diye tanımlıyorum dedim. Şöyle konuşmuştuk. Ya şu deşifre metnini ben de görebilir miyim diye. Onlar spota işte benim Alevi kimliğimi, Alevi, solcu, demokrat. Ben

5. Alevi Çalıştayı

hani bunları çıkarabilir misiniz dedim. Çünkü şey o insanlar içinde, buradan biraz da medyaya geldim. Alevilik aslında, bir tırnak içinde bir tür marketing meselesi. Yani biraz önce dediniz niye Alevi? Çünkü bazı gazetelerde Ermeni çıkarıyorlar. Yani malzemenin türüne göre haberi nasıl ilginç kılabilirlerse öyle bir kulp buluyorlar ve yani bir başörtüsü, Alevi birinin de başörtülülerin sorunları konusunda bir kitap yazmışsa, medya için galiba ilginç gelmişti. Demekki hani o yüzden şey yapmak, çıkarmak istediler.

Ama ben şeyi örnek veriyordum. Benim ağabeyim mimar. 1984 yılında Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü'nde mimar olarak işe başladı. Ama Refah Partisi geldiği andan itibaren İstanbul'da sürülmediği yer kalmadı. Üstelik de çok siyasi biri de değildi. Sadece CHP'li diye biliniyordu. Ve en son, son seçimlerde Sarıyer'i CHP kazanınca oraya şeyini istedi. Yani transferini istedi. Memur olarak oraya gitti.

Yani şunu söylemek istiyorum. Gerçekten yerel yönetimlerde AK Parti hükümeti, evet, AK Parti hükümeti tırnak içinde büyük siyaset alanında Türkiye'yi çok demokratikleştiriyor. Ama yerel yönetimlerde ve tabanda giderek muhafazakârlaşıyor. Bu AK Parti'nin önündeki en büyük handikaplardan birisi ve yerel yönetimler bu konuda çok kritik bir şey. Yani bunu nasıl yapıyorlar çok bilmiyorum. Hani bu bir denetimle mi olur? Bu bir hani AK Parti'nin yapmak istediklerini yerel yönetimlere anlatmak mı olur? Hani, buradaki bu AK Parti'nin Siyaset Akademisi'nin o açıdan çok, tırnak içinde yine iyi çalıştığını düşünmüyorum açıkçası.

Onun dışında, son olarak şunu söylemek istiyorum: Gerçekten Alevileri de belki kendi içinde ikiye ayırmak lazım. Gerçekten bir siyaset yapmak isteyen resmi Aleviler var. Bir de gerçekten sivil ve bütün bu tartışmaların çok dışında olan Aleviler var. Ben mesela kendi ailemden biliyorum. Hani biz, bizim mahallede cemevi de yapıldı. Ailem hiç gitmedi. Sadece Muharrem ayında hani o oruçlarını tutuyorlar, işte aşure yapıyorlar vs. ritüel. Ama bunlar içinde bu büyük tartışmalar hani çok önemli mi? Mesela benim ailem ve bizim çevremizdekiler için çok çok önemli değil. Ama onlar için ne önemli? Onlar için CHP'de ol-

5. Alevi Çalıştayı

mak önemli, işte AK Parti'nin ülkeyi şeriate tırnak içinde yine götürüp, götürmediği önemli. Onlar için mesela ben münafıkım. Yani hem Yeni Şafak Gazetesi'nde çalışıyorum hem başörtülülere savunuyorum hem AK Parti'yi savunuyorum vs. Hani bendeki, beni aforoz etmiş durumda ailem ve ben her demokratikleşme vs. deyince yok ya ülke şeye gidiyor noktasındalar. Bütün her yeri kapladınız vs. diyorlar. Hani bütün bunlar üzerine ben de tabi kafamda soru işareti oluşuyor anlamında söylemiyorum ama gerçekten onların da sıradan insanların da bu taleplerine biraz galiba dikkate almakta yarar var.

Son söz olarak, Sevilay Hanımın bu Alevi kimliğini bu kadar öne çıkarması, beni rahatsız etti anlamında söylemiyorum ama aklıma şu soruyu getirmede değil. Yani ben evet yazılarımda, yani ben de Alevi olarak bunları söylüyorum ama ben Alevilere, tırnak içinde, yine çaktığım zaman bunları söylüyorum. Çünkü içeriden biri olmak ama sanki bunu medyada Alevi kimliğini böyle sık sık şey yapmak, aslında belki de bu Aleviliği aslında bir tür yine tırnak içinde pazarlama şeyi olarak görmenin de bir şeyi olabilir. O açıdan da belki bu şeyi kullanmak da çok tehlikeli.

Ertuğrul Özkök önceki gün, yani sonunda çok ilginç bir şey, inanç editörü arıyorum diye şey yaptı, bir yazı yazmıştı. Belki merakı çok başka bir şey ama gerçekten bu gazeteler hani Ramazan ayında bir ay boyunca işte Ramazan sayfası yapıyorlar. Buna bütün gazeteler neredeyse dahil. İşte TRT'nin yaptığı jest gibi, bütün gazeteler de mesela Muharrem aylarında böyle bir sayfa yapabilir. Çünkü sonuçta medya hani Aleviliğin hem bilinmesi, hem de medyadaki haberlerde kullanılması açısından bilgilenmek ve öğrenmek de aslında iyi bir şey diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

MODERATÖR - Murat Bey teşekkürler! Siz tabi çok içeriden konuştunuz. Biz dışarıdan neler anladık, içeriden Alevi dostlarımız neler anladı? Bunları bilseydik herhalde çok daha yararlı olacaktı. Çok sağ olun. Şimdi, Rıdvan Bey'e söz veriyoruz.

5. Alevi Çalıştayı

KATILIMCI - Küçük bir katkıda bulunabilir miyim? Küçük bir cümlelik bir şey.

MODERATÖR - Yani söz hakkı olarak kısa.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Bu sene de ben aşureden bahsetmiştim. Gelenek olarak Caferi arkadaşlar dediler yani şahadetin gerçekleştiği bir günde tatlı ikram etmek, bu bizim geleneğimize uymuyor. Çok rencide olduk diye bana mail attılar. Şimdi aşureyi bir başkaları da ateşten atlayarak da kutluyoruz. Alambaç yapmak. O da Mecusilikten gelen bir şey. Yani paradoksal kültürel kimliklerde var ve birbirimize o kadar çok karışık ki. Yani, aşure pişmeyen Sünni evi mi var, bir yandan da ama aşure pişirmeyi öbür taraftan farklı anlayan başka bir gelenek de yaşıyor. Önce birbirimizi herhalde tanımamız ve saygı göstermeyi öğrenmemiz gerekiyor.

MODERATÖR - Evet, Rıdvan Bey buyrun!

RİDVAN KAYA - Tanımayanlar açısından ben en azından kendi kimliğimi vurgulamakla başlamak istiyorum. Ben Haksöz Dergisi yazarıyım. Aynı zamanda ÖZGÜR-DER genel başkanım. İslami kimlikli bir yayın organının yazarı olarak bunları söylüyorum.

Türkiye’de Alevilik sorunu var. Fakat Türkiye’de daha genelde din özgürlüğü sorunu var. Türkiye’de en genelde inanç özgürlüğü sorunu var, din özgürlüğü sorunu var. Burada da devletin yasalardan başlayarak bütün toplumsal alanı çeşitli araçlarla, yöntemlerle bir resmi ideoloji dayattığını, resmi ideolojiyle donattığını görüyoruz. Bu noktada yani bunun dışında kalan bütün inançlar bazen yok sayılıyor, bazen dışlanıyor, bazen de tasfiye edilmeye çalışılıyor.

Alevilikle alakalı olarak da deminden beri vurgulanan bir toplumlar arası, halklar arasında sorun vardır, mutlaka vardır yani o inkâr edilebilir bir şey değil ama bizim burada daha ziyade üzerinde durmamız gereken ya da tartışmamız gereken alanın Alevilerle devlet arasında ya da Aleviler daha genelde halklarla, Türkiye’de yaşayan halklarla devlet

5. Alevi Çalıştayı

arasındaki sorun olarak tanımlaması, çözümün de buradan başlaması gerektiğini düşünüyorum.

Alevi toplumu adına ortaya konulan talepler var. İki tane temel talep en azından burada gündeme geliyor: Zorunlu din dersleri ve cemveleriyle alakalı olarak. Ha burada şunu şey yapmak lazım en temelde: Devlet kimseyi Sünnileştirmesin. Tabi Sünnileştirmesin. Devlet kimseyi Alevileştirmesin. Devlet aynı zamanda kimseyi Kemalistleştirmesin de. Yani resmi ideoloji dayatması hiçbir şekilde, hiç bizim inancımıza, bizim anlayışımıza, felsefemize uygun değildir diyen insanlar var. Ben en azından Müslüman olarak kendimi böyle tanımlıyorum. Bu anlamda resmi ideoloji dayatmasına her zeminde karşı çıkılması gerektiğini düşünüyorum.

Burada, zorunlu din dersleri meselesini de bu geniş bağlamda ele almak istiyorum. İncancımıza göre çocuklar sonuçta devletin değildir, ailelerindir. Dolayısıyla bir aile eğer çocuğuna, inanmadığı bir dini, akideyi, ideolojinin ya da felsefenin öğretilmesini kabul etmeyebilir hakkı vardır. Ama aynı şey herkes için geçerli olmalı. Sadece zorunlu din dersleri meselesi yok bu ülkede. Ben çocuğumu okula gönderiyorum adeta kışlaya göndermiş gibiyim. Okul, bahçede sıraya giriyor, marş okuyor, and içiyor, içeriye giriyor. Yani geçen sene çocuğun okuduğu okulu örnek vermek istiyorum, hatırlamak açısından. Şu, bundan bunun daha yarısı kadar bir giriş var. Saydım, üşenmedim, yirmi dokuz tane küçük-büyük Atatürk resmi vardı. Bunu doğru bulmuyorum. Bazıları için Atatürk Türkiye’de herkesin üzerinde mutabık kalması gereken bir değer olabilir. Ben böyle kabul etmiyorum, böyle düşünmüyorum. Böyle kabul etmeyen insanlar var. En azından bu insanlara saygı duyulması gerektiğinin altını çizmek istiyorum.

Eğitim alanının bütünüyle, resmi ideoloji dayatmasının bütünüyle her tarafında bunu görmek mümkün. Örnek olsun diye söylüyorum. Sadece bu mesele değil ama Milli Güvenlik dersleri diye bir sorunuz var bizim mesela. Milli Güvenlik dersleri aracın bir kere, zaten Milli Güvenlik dersi nedir yani? İnanılmaz bir saçmalık. Yani bir asker sınıfa giriyor, özellikle lise ikilerde, lise iki öğrencileri için söz konusu bu.

5. Alevi Çalıştayı

Sınıfa giriyor, bütün öğrenciler ayağa kalkıyor. O asker bütün okulu denetliyor. 28 Şubat sürecinde Milli Güvenlik dersi aracılığıyla bütün okulların denetlendiğini biliyoruz.

Özellikle imam hatip liselerinde, bakın şöyle söyleyeyim, işte yasa, yönetmelik meselesine girmeksizin söylüyorum. Özgürlük sorunu olarak bunun görülmesi gerektiğini düşünüyorum. En azından buradaki insanların da böyle göreceğini düşünüyorum.

Milli Güvenlik dersleri aracılığıyla şu anda özellikle imam hatip liseleri mesela denetlenmeye çalışılıyor ve burada büyük sorunlar yaşanıyor. Birçok kız öğrenci, başı örtülü kız öğrenci bu derslerde ne yapacaklar? İşte komutan geldiğinde, yani komutan diyorum. Öğretmen falan değil yani. Komutan geldiğinde nerelere saklanacaklarının hesaplarını yapıyorlar. Bu anlamda, ciddi anlamda eğitim alanının bütünüyle Aleviler için de Sünniler için de kendini farklı tanımlayan insanlar için de özgürlükleştirilmesi gerekir diye bir talep, taleple öne çıkmayı daha doğru buluyorum.

Zorunlu din dersi meselesinde elbetteki insanlar zorunlu olmaktan çıkartılmalı ama sadece zorunlu din dersi meselesi değil, zorunlu özetle söylüyorum. Zorunlu Atatürkçülük dayatması da olmamalı eğitimde.

İkinci vurgu olarak şunu söylemek istiyorum: Cemevleri meselesi gündeme geldi. Tabi ki cemevlerinin statüsü konusunda, doğrusu Alevi toplumu, o kendisi karar verir. Kendi taleplerini gündeme getirir. Ama sık sık cemevleri gündeme geldiğinde, şöyle bir şey tartışılıyor: Bizim vergisini verdiğimiz şeylerle finans edilen bir inanç kurumu var. Dolayısıyla biz vergi veriyoruz ama buradan yararlanamıyoruz, hizmet alamıyoruz deniyor.

Yani şunu görmek lazım: Türkiye’de halktan toplanan vergilerle finans edilen ama halka hizmet vermeyip, bilakis darbe yapmaya çalışan kurumlar var. Yani şimdi burada Diyanet’le alakalı, bir sürü şeyi tartışabiliriz de daha geniş bir zemine oturtmak lazım. Bunu söylerken de şunu hatırlatmak istiyorum: Demin burada bir tartışma oldu. Doğ-

5. Alevi Çalıştayı

rusu hani tartışmaya girmek istemedim ama işte kim kimi kullandı, nasıl kullandı diye. Kimin, kimi nasıl kullandığının birçok örneği vardır. Bir tane, örneklerden bir tanesi, son bir tanesini görmek için de Dursun Çiçek imzalı, Genelkurmay merkezinde karargâhında hazırlanmış İrtica Eylem Planı'na bakılabilir. Orada ne hedefleniyor, neler yapılmak isteniyor, en azından bu konuda mesela nasıl bir plan, proje düşünülmüş. Bunlar üzerinde durmak yararlı olur diye düşünüyorum.

Bir kere şunu görmek lazım: Diyanet'in statüsüyle alakalı olarak... Cemal Bey kastettiğim şey şu. Daha açıklayayım.

KATILIMCI - Dursun Çiçek'in ne işi var bu panelde?

RIDVAN KAYA - Dursun Çiçek'in hazırladığı eylem planı...

KATILIMCI - Orada Alevi, Sünni çatıştırma şeysi var. Alevileri...

KATILIMCI - Evet, çok net bir şekilde!

KATILIMCI - sokacak.

KATILIMCI - Tartışalım mı?

KATILIMCI - Ama...

RIDVAN KAYA - İsterseniz tartışabiliriz. İsterseniz tartışabiliriz.

KATILIMCI - Ama böyle bir, böyle bir derin yapılanma politikası var.

RIDVAN KAYA - Yani Sivas'ı, Sivas'ta, Maraş'ta, bilmem neyle, ne alakası varsa, ondan çok daha net bir ilişkisi var.

MODERATÖR - Evet hocam, Rasim Hocam lütfen!

RIDVAN KAYA - Şimdi!

MODERATÖR - Cemal Bey, Cemal Bey!

RIDVAN KAYA - Efendim!

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Cemal Bey!

KATILIMCI - Türk Silahlı Kuvvetleri'ni yargılayan ... mı olacak?

RIDVAN KAYA - Valla, şimdi bakın siz toplumu, deminden beri toplum yargılanıyor. Sivas'tan başladık, halka geldik, halkın geçmişine geldik, birçok şeyi yargıladık.

MODERATÖR - Rıdvan Bey! Siz konuşmanızı tamamlayın lütfen!

RIDVAN KAYA - Peki, müdahale edilmezse daha rahat tamam-larım herhalde.

MODERATÖR - Normaldir. Konuşuyoruz şurada.

RIDVAN KAYA - Tabi, yok tartışalım önemli değil de yani şimdi, bunun ne gereği vardı mantığını doğru bulmuyorum.

MODERATÖR - Devam edin lütfen!

RIDVAN KAYA - Beyefendi, müdahale etmezseniz o zaman daha iyi olur! Madem tartışmak, tartışmak istiyorsanız tartışırım.

Şimdi Diyanet, bir kere şu şeyi görmek lazım: Diyanet deniyor ki işte Sünniliğe, ben kendi literatürümle söyleyeyim, Müslümanlara ya da İslam'a hizmet etmek üzere kurulmuş bir kurum. Hayır, bunu kabul etmiyorum! Diyanet, devlete hizmet etmek üzere kurulmuş bir kurumdur ve temel amacı da dini, dindarları, ahaliyi denetim altına almaktır. Bunla alakalı olarak yani kimse, mesela bize kalkıp Diyanet İşleri zaman zaman gündeme geliyor, şu kadar bin cami var, şu kadar bin işte personel var, şu kadar büyük bütçe var. Devlet size lütfediyor gibi bizi minnet altına sokacak söylemler geliştirmesini doğru bulmuyorum. Bu yanlışır, bu kabul edilemez. Diyanet'in niçin var olduğunu biz hepimiz biliyoruz. Bu konuda hiç tartışmaya da gerek yok. Diyanet'in temel misyonunun, temel varlığının ne olduğunu, bu ülkede en azından halktan gelecek tepkileri, halktan gelecek talepleri bastırmak için, din alanında gelebilecek talepleri bastırmak için devletin kontrol mekanizmaları arasında bir mekanizma olduğunu görmek lazım. Yani süreç

5. Alevi Çalıştayı

açısından tartışılmıştır, gelişmiştir, değişmiştir, farklılaşmıştır. Ama en temel şey değişmez. Değişmediğini, en azından somut örneklerinden bir tanesini hatırlatayım ben size.

MODERATÖR - Ya hocam özür dilerim! Alevilik konusuna yoğunlaşırsanız...

RIDVAN KAYA - Necdet Bey, şunu görmek açısından söylüyorum. Bakın 28 Şubat sürecinde, 98'de bir karar çıktı. Bir yasa çıkartıldı. Üç ay içerisinde bütün cami ve mescitler Diyanet'e bağlanacak denildi. Şimdi yüzlerce, binlerce özel mescit, insanların kurduğu, kendi cemaatlerini oluşturduğu mescitlere, camilere el konuldu ve şu anda da herhangi bir kimse, özel alanda cami, mescit açamaz. Şimdi burada mesela Aleviler cemevi meselesi gündeme geldiğinde, Sünnilerin yaşadığı anlamda cemevlerinin devletleştirilmesini mi istiyorlar? Bana bu mantıklı gelmiyor. Burada yani Diyanet'in herhangi bir şekilde insanlara lütfetmelerini vurgulamak için söylüyorum.

Avrupa'da binlerce cami var. Binlerce kurulmuş. Diyanet falan yok. Yani şimdi burada insanlar, milyonlar, milyarlar, trilyonlar harcayarak cami kuruyor. Yani elektrik parası, su parası ya da işte imamın maaşından dolayı mı devlete muhtaç olacaklar? Bu doğru değil, doğru bir yaklaşım değil.

Zaten 98'de de karar çıktığında da herkes direndi. Uzun süre direndi. Ama ne oldu? 28 Şubat sürecinde bütün bu bahsettiğimiz mescitler, camiler devletleştirildi. Şunu vurgulamaya çalışıyorum. Diyanet, Sünnilere ya da dindar insanlara ya da Müslüman insanlara neyse, namaz kılan insanlara lütfetmiyor. Bilakis onları kontrol altına almaya çalışıyor. Eğer kontrol, 98'de yaşanan, bu 28 Şubat sürecindeki olayda bunun somutlaştırılmasıdır. Net bir şekilde bunun görülmesi gerekir diye düşünüyorum.

MODERATÖR - Yani siz şunu mu söylüyorsunuz: Bani biz ne hayrını gördük ki, bir de siz...

5. Alevi Çalıştayı

RIDVAN KAYA - Evet, evet! Yani bunu mantıklı bulmuyorum. Yani, sonuçta.

MODERATÖR - Bunu anladık hocam! Tamam!

RIDVAN KAYA - Bunların özerk olması lazım. Bu alanın özel olması lazım. Yani devlet illa, devletleştirilsin. İlla bu talep edilmesin. Bu mantıklı gelmiyor bana. Onu vurgulamaya çalışıyorum.

MODERATÖR - Yok zaten, çok güçlü bir talep yok. Canınızı sıkmayın.

RIDVAN KAYA -Yok yani ben, bu arada beni daha çok sıkan da şu var, açıkça söyleyeyim: Minnet söyleminin geliştirilmesini hep yanlış buluyorum. Bu ağırimıza gidiyor. Onu vurgulamak isterim.

Somut olarak, en son yaşadığımız mahya olayı. Yani nasıl bir özgürlüğe sahibiz ki, burada nasıl bir lütfâ sahibiz ki, camiye asılacak mahyalardan bile herhangi bir şekilde cemaatin haberi bile yok, dahli bile yok. Hatta Diyanet'in bile haberi yok. İçerisine 66. Mekanize Tugay'ndan 1. Ordu Komutanlığı'na kadar bir sürü alakalı, alakasız, Rotary Kulüplerinden Lions'a kadar oluşturulmuş bir komite karar veriyor ve mahyalara bir sürü ırkçı, militarist sözler yazılabiliyor. Yani burada, yani karşılıklı bir anlamak derken, ben bu noktada...

MODERATÖR - Yani cemevleri de bağlanırsa, oraya da asarız.

RIDVAN KAYA - Evet yani aynı mantık olur. Dolayısıyla bu mantıktan kaçınmak lazım.

Bir son bir vurgu olarak da şunu hatırlatmak isterim: Bakın 2007'de bir protokol imzalandı. Diyanet, Maliye ve Milli Emlak arasında. İnsanların bir araya gelip, kendi oluşturdukları camilerin altlarına işte o camiye gelir olsun diye, kurdukları birtakım dükkân, açtıkları birtakım dükkânlar var ya da kiraya verdikleri dükkânlar. Bütün bunların gelirine el konuldu. Yani bakın yani dışarıdan bakıldığı zaman işte devlet şu kadar bir personel besliyor, şu kadar bin camiye işte bilmem şu kadar

5. Alevi Çalıştayı

yardım yapıyor falan deniliyor. Bu camilerin gideri halkın oluşturduğu, halkın kendisinin inşa ettiği camilerin altındaki, o caminin finansmanı ya da o caminin işte, en azından ben kendi mahallemdekini söyleyeyim. Aşevi ya da buna benzer birtakım faaliyetlerin organize edildiği, kira gelirinden bile cami cemaati mahrum kaldı. On sene cami için para toplandı. Şimdi birkaç senedir arttı, insanlar her zaman kira geliriyle birtakım faaliyetler organize ediyorlardı. Şimdi tekrar dilencilığe başlandı.

Yani şimdi, devletin işte Sünniliği kayırdığı, Sünniliğe birtakım iltimaslar geçtiği anlayışını falan kesinlikle doğru olduğunu düşünmüyorum. Bunun yanlış olduğunu düşünüyorum. Burada en temelde, resmi ideoloji dayatmasının herkes için bir sıkıntı kaynağı olduğunu vurgulamak isterim. Ben açıkçası gittiğim camide, imamın kim olduğunu, bana nasıl hutbe okuyacağını bilmek isterim. Devletin resmi ... hutbe olarak bana dayatmasını doğru bulmam. Çocuğumun okulda nasıl bir eğitim alacağı konusunda özgür olmak isterim. Bu noktada yani kışlada, okulda, sokakta, her yerde devletin resmi ideolojisinden azade olmak gibi herkesin talebinin ve hakkının olması gerektiğini düşünüyorum.

Bu anlamda Alevilik meselesi de bu çerçevede oturtulduğunda bir özgürlük sorunu olarak önümüzü açar. Öbür türlü, o bahsedilen toplumsal alanda güvensizlik, toplumsal alanda karşılıklı kitlelerin birbirlerine karşı bakış açısındaki olumsuzlukları besleyen yeni bir faktörü besleyebilir. Buna zemin hazırlayabilir. Bundan da kaçınılması gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Rıdvan Bey. Siz sonuçta bize şunu söylüyorsunuz: Bu sorun devletle vatandaş arasında bir sorundur.

RİDVAN KAYA - Evet!

5. Alevi alıştayı

MODERATÖR - Devlet elini, eteğini bizden çeksin.

RIDVAN KAYA - Evet!

MODERATÖR - İnanlarımızdan diyorsunuz.

RIDVAN KAYA - Özetle evet! Yani bunun...

MODERATÖR - Tamam, anladım.

RIDVAN KAYA - Pratik anlamda ne kadar mümkün olduğu, en azından mantık itibarıyla...

MODERATÖR - Ben sadece kontrol etmek. Evet!

RIDVAN KAYA - Bu mantığın gözetilmesi gerektiğini düşünüyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederiz. şimdi Ekrem Beye söz hakkı vereceğiz. Ekrem Kızıltaş Bey. Buyrun!

EKREM KIZILTAş - Evet, öncelikle iyi akşamlar. Toplantı inşallah hayırlara vesile olur. Alevilik alıştayı'nın beşincisi. Umarım Türkiye'de birtakım şeylerin düzelmesi, güzelleşmesi açısından bu faaliyetin güzel neticeleri olur.

Öncelikle konuşulabilecek çok şey vardı. Sabahtan beri dikkatle dinlemeye, izlemeye çalışıyorum. Hakikaten bilmediğimiz birtakım şeyleri de öğrendik. Tekrara düşmemek için bütün söylediklerimi, bütün söylemeyi düşündüklerimi aktarmak yerine ana hatlarıyla birkaç şey söylemek istiyorum.

Ali Kırca'nın konuşması çok ilgimi çekti. Kendi çevresinden, yöresinden bir şeyler söyledi. Ben de mesela böyle bir şey söyleyebilirim. Ben Ordulu'yum. Ordu'nun yukarı kesimlerinden Mesudiye, Gököy gibi birtakım ilçelerde Aleviler vardır.

Ordu'da ortaokul ve liseyi okurken, Alevi arkadaşlarım da vardı. Merak saikiyle tabi ki biraz da deminden beri sıklıkla söylenen, vaktiyle Star Televizyonu'nda Güner Ümit'in zikrettiği ya da değişik şekiller-

5. Alevi alıştayı

de zikredilen bazı sözleri kulaktan kulağa, biraz fısıltıyla konuşulduğu şekilde duyardık. Ama diyelim ki, lisede okurken samimi olduğumuz Alevi arkadaşlara bunun sağma olduğunu bilerek bunu sormak yerine, Aleviliğin ne olduğunu bize ne anlatmaya çalıştığını falan hep öğrenmeye çalıştık. Hatırladığım kadarıyla ne Ordu'da ne de daha sonra üniversite için geldiğim İstanbul'da ve de diyelim ki komşum olan Aleviler, arkadaşım olan Aleviler açısından düşündüğümde, şu ana kadar ki elli iki yaşındayım Alevilikle alakalı kafamda oluşmuş net bir şey yok. şu manada net bir şey yok. Alevilik nedir, sınırları nerede başlar, nerede biter? En azından birtakım diyelim ki, ufak tefek şeylerini bir tarafa bırakacak olursak, Alevilik dediğimiz zaman derli toplu bir şekilde anlamamız gereken şey nedir, sorununun tam karşılığını henüz bulamadım.

şunu da söyleyeyim: Alevilik ya da şiilikle de bir bağlantı kurduğumuzu varsayalım. Bununla alakalı ulaşabildiğim hemen bütün kitapları da almış ve okumuşumdur. alıştay davetini aldıktan sonra, ulaşabildiğim tekrar eski kaynakları ktphanemden indirdim. Yeni ulaşabileceğim kitapların peşine koştum. Hatta İslami Araştırmalar Vakfı'nın vaktiyle düzenlediği bir Alevilik, Nusayrilik Sempozyumunun bildirilerini kütüphanesinden yürüttüm. Başka kalmamıştı ve geldiğim noktada bir şey, hala net bir fikir oluşmadı. Çünkü mesela taleplerde dile gelen bir şey var, sıfırdan sonsuza kadar. İşte Diyanet kaldırılın, din dersine son verilsin, şu yapılsın, bu yapılsın gibi. Son derece sert söylemlerin yanında, efendim Diyanet'de Alevilere de yer verilsin, şu olsun, bu olsun gibi daha yumuşak, daha diyelim ki soft söylemler de bu tür talepler de var.

Belki bir anektot olayı biraz daha renklendirebilir. 1986 senesinde Cağaloğlu'nda iş yaptırdığım matbaadaki bir delikanlı bir gün beni ziyarete geldi ve ağabey sana bir şey sorabilir miyim dedi. Buyur, sor dedim. Alevilik nedir dedi. Ben de durdum. Niye sordun dedim. E ben askere gidiyorum da dedi. şaşırdım tabi. Sen askere gidiyorsun ve Aleviliğin ne olduğunu öğrenmek istiyorsun. Evet! Ama dedim yani ne alakası var? Ağabey ben Aleviyim de dedi. Onun için soruyorum. Ben iyice şaşırdım. Otur bakalım dedim. Oturdu. Arkadaş dedim. Sen Ale-

5. Alevi alıştayı

visin. Evet! Askere gidiyorsun. Evet! Benden Aleviliğin ne olduğunu öğrenmek istiyorsun. Evet! Dedim, bu işte bir yanlışlık var. Otur bakalım şuraya sen. Sen bana Aleviliği anlat. Çünkü Alevi olan sensin ve bunu ciddi şekilde merak eden de benim. Nereli olduğunu hatırlamıyorum. Sözleri aynen şöyleydi. Ağabey bize askere gidene kadar bir şey anlatmazlar. Denilir ki bize, size askere gidene kadar bir şey anlatmayacağız. Siz askerde size anlatılan hiçbir şeye zinhar inanmayacaksınız. Geldiğinizde biz öğrenmeniz gereken her şeyi size aktaracağız denilir. O zaman kolay dedim. Askere gidip gelen tanıdığın yok mu senin? Ağabey var da dedi. Eee... Valla dedi onların da pek bir şey bildiği yok.

Bu muhtemelen bir uç örnek olabilir. Ama yine Ordu'ya dönelim. Ordu'dan ve Türkiye'nin değişik vilayetlerinden edindiğim intiba, Alevilik genelde yüksek kesimlerde kapalı bir şekilde yaşayan ve yazılı kaynakları ya olmayan ya da varsa bile diyelim ki Sünnilerden gizlenen bir yapı.

Bunun en ilginç örneklerinden birisi de belki şey. Türkiye'deki Alevi kesimlerin arasına girebilmiş, onlarla hemhal olup, onların tam olarak ne olduğunu, neye inandıklarını, ne düşündüklerini, neler yaptıklarını öğrenip bunu bize aktarabilmiş insan pek yok. Bu konuda galiba Fransa'da görev yapan bir hanım Profesör İrene Melikof ismi geçiyor. İlginçtir, işte otuz seneye yakındır Alevilik zerine araştırma yapan ve bu konuda Türkiye'ye geldiğinde kabul gören, onların arasına girebilen, ritüellerini, inançlarını, şunları, bunları öğrenen tek isim olarak lanse ediliyor. Belki yanlış.

Hlusa edersek, Alevilikle alakalı, Alevilerin devletle bağlantılı problemleri var ama baştan beri konuşulduğunda birçok arkadaşın vurguladığı başka bir şey var. Toplumla alakalı da bir sıkıntı var. Sünni kesim ve Alevi kesim arasındaki sıkıntı nedir? Efendim kız alıp, verme konusu ciddi bir problemdir. Hasbelkader şehirlerde beraber yaşıyoruz. Bir şekilde insan karşılaşıp, elektrik aldığı birisiyle alakalı, yahu bu Alevi mi, değil mi sorusu belli bir süre sonra gündeme geldiğinde, ciddi bir travmadır.

5. Alevi Çalıştayı

Tabi bu ve bunun ötesinde işte kestiklerinin yenip yenmeyeceği, evlerine gidilip gidilmeyeceği, daha önce oturdukları yerlerin şartlanıp, ne demekse o, işte şartlanmadan oraya oturulup, oturulmayacağı gibi enteresan birtakım şeyler var. Bunların fıkhi temeli nedir, bunların şeyi nedir? Az önce de gündeme geldi. Bunun ciddi şekilde araştırılması lazım ama bütün bunlardan önce Aleviliğin artık şehre inen, metropole gelen cemevlerine sahip olan Aleviliğin kendini tanımlaması. Tabi ki tutup benim ya da devletin ya da bir başkasının onları tanımlaması ya da hizaya gelin kardeşim, çizgiye gelin kardeşim deme şansı yok. Yakışksız da olur. Belki biraz espiritüel bir söyleyişle şöyle söyleyebiliriz: Alevilerin, Alevileşmesi gerekiyor ki Aleviliğin ne olduğu konusundaki şehir efsanelerinin kafadaki hayallerin, kafadaki saçmalıkların bir an önce çöpe atılması ve diyelim ki tam olarak her şey belli olduktan sonra, Sünni bir ailenin, Alevi bir aileye kız verip vermeyeceği ya da oradan kız alıp almayacağı konusunda bir kesinliğe sahip olması gerekiyor.

Bunun ötesinde Alevi kesiminin devletten talepleriyle alakalı skalanın genişliği ki baştan beri Necdet Bey de vurguluyor. Az önce ben daha önceki şeylere de kısa bir göz atma fırsatı buldum. Taleplerin biraz daha netleştirilmesi, kabul edilebilir hale gelmesi falan şeyler var. Burada bu toplantıda da karşımıza çıkan ilginç bir şey var. Bendeniz gene son günlerde kitapları karıştırırken, biz Türkiye’de dinine biraz ehemmiyet atfeden kesim, Cumhuriyet sonrası Türkiye’de sadece dindarların, ehli-sünnete sahip dindarların baskı altında olduğunu falan zannederdik ama kitapları karıştırırken mesela, tek parti döneminde Alevilerin de ciddi şekilde baskı altında olduğuna dair epey emareler var. Çok ilginç bir ayrıntı: Ali Ekber Çiçek zannediyorum, ünlü türkücülerden birisi. Bir yerden bir yere saziyla giderken, sazını döşekler arasına gizleyerek gidermiş çünkü jandarma korkusu, jandarmanın saza da pek müsamahası yokmuş o dönemlerde.

Yani demek ki Alevilerle alakalı birtakım ritüeller de ciddi şekilde baskı ve takip altındaymış. Dolayısıyla Alevi kesimin ısrarlı bir şekilde, İslami kesimin diyelim, ehli-sünnetin belli bir kesiminin diyelim, birtakım

5. Alevi Çalıştayı

hak talepleri karşısında doğrudan, sanki kendilerini doğrudan ilgilendiren bir konuymuş gibi, kendileriyle ilgili hak talepleri sadedinde o kesime tanındığını düşündükleri hakların iptalini isteyecek bir söylem tutturmaları da doğrusu garibime gidiyor. Çünkü eninde sonunda bir sıkıntı varsa, belli ki bu sıkıntıya hep beraber katlanmışız, hep beraber çekmişiz ve esas olan toplumsal problemlerin ortadan kalkması, yanlış anlamaların iptal edilmesi ve 70'li yıllarda yaşanan Kahramanmaraş ve Çorum gibi olayların bir daha yaşanmaması. Malatya'da ve Sivas'ta yine o dönemde yapılmaya çalışılan gibi şeylere meydan verilmemesi. Sivas'ta yaşandığı gibi bir şeyin yaşanmaması gerekiyorsa, bu özellikle iki kesimin birbirini tanıması, bilmesi, sınırları konusunda net fikirlere sahip olması ve dışarıdan gelip, bu konuyu bir fay hattı olarak kullanıp insanımızı birbirine düşürecek birtakım operasyonlar yapmasına izin verilmemesi gereken bir ortam herhalde oluşturulması gerekiyor.

Bu da bence, yine tırnak içinde diyelim, arkadaşlardan çok kullanan oldu. Tırnak içinde Alevilerin önce ciddi şekilde bir Alevileşmesi ve bunun ben haklı bir talep olduğunu da düşünüyorum. Çünkü yazılı kaynakları olmayan, kapalı ve hem şehirden uzak hem de birbirinden uzak. Dolayısıyla yazılı kaynaklar olmadan dedeler vasıtasıyla aktarılan, ağırlıklı olarak sözel bir kültürden bahsediyoruz. Oysa artık 2009 yılındayız. İletişim son derece gelişmiş durumda. Alevilerin tümüyle, Türkiye'deki bütün Alevilerin tek bir çatı altında ya da tek bir kanat etrafında belki toparlanması mümkün değildir ama ağırlıklı olarak bir ortak zemin bulma şansları vardır. Böylelikle, birileri çıkıp Alevileri temsil ediyormuş gibi konuşma yaptıkları zaman, mesela cami söz konusu olduğunda, ben hemen aklıma Amasya, Çorum, Yozgat ya da o civardaki Caferilik tarafı ağır basan Aleviler gelir ve oralarda camiler Alevilerin kendisi tarafından yapılır.

Dolayısıyla camiye karşı çıkmayı anlayamam. Bu, netleştirildiği zaman ki bu Alevilerin Sünnileştirilmesi falan mantığı değildir. Netleştirildiği zaman Alevilik eninde sonunda İslamiyet'in bir formu ise, bir şekli ise, bir mezhebi ise ve halledilmesi gereken birçok şey varsa, öğrenilmesi gereken birçok şey varsa, sıfırdan sonsuza çok değişik,

5. Alevi Çalıştayı

nasıl söyleyelim formları olan bu inanç, ağırlıklı olarak bir mod etrafında falan derlenip toparlanabilirse herhalde birçok şeyin konuşulması daha kolay olur. En önemlisi de toplumsal sıkıntılar, Alevi kesimin Sünnilere bakışı, Sünnilerin Alevilere bakışı falan konusundaki sıkıntılar da ağırlıklı olarak halledilmiş olur ve Alevi kesim kendi haklarını talep ederken, Sünnilerin var olduğunu düşündüğü birtakım haklarını da dikkate alarak, ortak bir hak talebi konusunda en azından söylemler geliştirirse hepimiz için iyi olur.

Çok teşekkürler efendim.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Ekrem Bey. Sağ olun. Tekrar teşekkürler. Şimdi İbrahim Çelik Bey. Buyrun!

İBRAHİM ÇELİK - Teşekkür ederim.

MODERATÖR - Sizden sonra Rasim Bey. Sizinle tüm konuşmalar tamamlanıyor. Ondan sonra çok kısa söz hakkı vereceğiz. Beş buçukta tamamlamayı arzu ediyoruz. Buyrun!

İBRAHİM ÇELİK - Ben doğrudan konuya dair, sorunu nerede gördüğüme ve temennilerime ilişkin birkaç cümleyle kısaca bitirmek istiyorum.

Türkiye’de hangi sorunu konuşsak, daha başka birçok sorunla doğrudan ilişkili olarak gündeme geliyor. Son zamanlarda Kürt sorunu, Alevi sorunu gibi açılımlar nedeniyle gündeme gelen konuları konuştuğumuzda, birbirlerinden çok bağımsız olmadıklarını hatta temelde birbirlerine çok yakın olduklarını da görüyoruz.

Sorun bunlardan da ibaret değil. Kürt sorunu var. Alevi sorunu var. Ama Sünni sorunu da var. Eğer Sünniliği bir sorun olarak alıp da konuşursak en az Alevi sorunu kadar, Kürt sorunu kadar kronik bir Türkiye sorunu olduğunu göreceğiz. Hatta Türk sorunu da var.

Bütün bu sorunlar zannediyorum Türkiye’nin coğrafyasının, günümüz coğrafyasının ve toplumsal yapısının tarihi tarafından zorlanması sonucu ortaya çıkıyor. Yani bu sorunların bağlamı, Türkiye’nin tarihi-

5. Alevi Çalıştayı

nin günümüz coğrafyasını ve toplumsal yapısını son derece zorluyor. Sorunların kaynağını burada görüyorum. Bu nedenle Türkiye toplumu sancılı bir toplum olarak önümüzde. Bu sancılar tümüyle buradan kaynaklanıyor. Bu kronik sorunları birkaç başlık altında toplamak mümkün. Nedenlerini...

Dil sorunu var. Alevilik sorununu da bu bağlamda açmaya çalışacağım. Alevilik sorununun dil sorunu var. Hem tartışanlar tarafından dil sorunu var, hem Aleviler tarafından dil sorunu var. Devlet tarafından da dil sorunu, Sünniler tarafından dil, dile getiriliş, yazılış, konuşuluş biçimi itibarıyla dil sorunu var.

İkincisi, inanç sorunu olduğunu düşünüyorum Aleviliğin Türkiye düzleminde. Bir inanç sorunu olarak Alevilik var. Sık sık söz edildi. Alevilik sanki bir aile, soy bağının sürmesi şeklinde anlaşıldığı, hatta sürdüğü için de böyle bir sorunu var.

Ama bütün bunları ve daha başka nedenleri kapsayan Aleviliğin temel sorununun, diğer sorunlarda olduğu gibi, Kürt sorununda olduğu gibi, Sünnilik sorununda olduğu gibi, Türk sorununda olduğu gibi devlet sorunu olduğunu ben temel alıyorum. Yani Alevilik sorunu konuşulacaksa, diğer sorunlarla birlikte bir devlet sorunu olarak ele alınmalı. Yani devletin kuşattığı alandan kaynaklanıyor. Şöyle kaynaklanıyor: Devlet Alevilik de dahil, bütün işaret ettiğimiz sorunları toplumsal yapıyı, Türkiye'nin toplumsal yapısını biçimlendirilişi, tanzim edişi, düzenleyişi ve konumlandırışı nedeniyle bu sorunlar ortaya çıkıyor. Kürtleri konumlandırmak istiyor, biçimlendirmek istiyor, bir Kürt sorunu çıkıyor. Alevileri konumlandırmak, biçimlendirmek istiyor, görevlendirmek istiyor bir sorun çıkıyor. Sünnileri görevlendirmek istiyor, biçimlendirmek, konumlandırmak istiyor, Sünnilik sorunu. Kürtler aynı şekilde, Türkler aynı şekilde gündeme geliyor ve Türk sorunu ortaya çıkıyor.

Bütün bunlarla birlikte, bu son açılımlar çerçevesinde hemen hemen 80 yıldır, Cumhuriyetin başlarından beri hiç kimsenin cesaret edemediği bir şekilde Kürt sorunu da Alevi sorunu da ve umuyorum giderek Sünnilik sorunu da Türklük sorunu da gündeme gelecektir.

5. Alevi Çalıştayı

Bu açılımlar süreci, gerek Alevi açılımı ve diğer açılımlar, bu açılımlar süreci Türkiye Cumhuriyeti tarihinin önünde bugün çok önemli bir fırsat olarak duruyor ve bunun Sayın Başbakan gibi bir lidere, liderin arkasında, önünde olduğu için bu liderin bu açılımların önünde olduğu için ayrıca Türkiye için bir şans görüyorum. Bunu hiçbir siyasi vurguya, vurgu yapmadan, hiçbir parti vurgusu yapmadan, hiçbir ideolojik vurgu yapmadan söylüyorum. Sadece Türkiye'nin önünde olduğu şansını işaret etmek açısından söylüyorum.

Çünkü çok önemli bir kapı aralandı. Türkiye toplumunun özgürleşmesi, kendini bulması, kendi toprakları üzerinde toprağının, vatan toprağının sıcaklığını bütün yurttaşlarının hissetmesi açısından, çok önemli bir kapı aralandı. Bu kapıdan aydınların, medya kuruluşlarının, devletin, Sünnilerin, Alevilerin, Kürtler'in, Türkler'in, yani Türkiye'nin bütünüyle bu kapı aralanışı itibarıyla çıkan şansını son derece dikkatle ve en iyi şekilde değerlendirmesi gerektiğine de inanıyorum.

Özellikle dil sorununda Alevilik gündeme geldiğinde, dil sorununda bütün tarafların, devletin, Alevilerin, Sünnilerin, medyanın, entelektüellerin, aydınların, akademisyenlerin dil sorununda, ben bunu bugünkü medya mensuplarının toplantısında konuşmak da bir tevafuk olacak. Medya diliyle konuşmaktan kaçınılması gerektiğine, medya yaklaşımıyla yaklaşılmasından kaçınılması gerektiğine inanıyorum ve bunun altını en kalın bir şekilde de çizmek istiyorum.

MODERATÖR - Bugün buna dikkat edildi değil mi İbrahim Bey?

İBRAHİM ÇELİK - Yer yer dikkat edilmedi. Birkaç örnek de vereceğim eğer yeniden bir tartışmaya neden olur demezseniz.

Çünkü medya dili maalesef televizyonuyla, gazeteleriyle maalesef çözücü, sorunları çözücü değil, karmaşıktırıcı, ortadan kaldırıcı değil kördüğüm edici bir yaklaşım içerisinde ve haberleri verişi biçiminde, haberleri yorumlayış biçiminde bunları görüyoruz. Gerek Alevi gerek Sünni gerek Kürt sorununun hepsinde bunun birçok örneğini, bugünkü gazetelerden birini hemen şuraya açsak on tane örnek bulabiliriz. Bir televizyonu iki dakika dinlesek, on tane örnekle karşılaşabiliriz.

5. Alevi alıştayı

O nedenle, devlet yaklaşırken, Aleviler bir taraf olarak, Sünniler bir taraf olarak, aydınlar, entelektüeller bir düşüncelerini aktaran insanlar olarak bu konuda medya diliyle konuşmak ve medya yaklaşımıyla yaklaşmak durumundan son derece kaçınmaları gerektiğine inanıyorum.

Örneğin, İrfan Bey biraz önce kalktı, burada olmasını isterdim şahsen. İrfan Beyin o yaptıkları çalışmayı sunarken burada olayı ortaya koyarken tam benim kaçınılmasını beklediğim bir dille ortaya koydu. Çok zldm. Yani Alevi sorunu, bir şans gelmiş. Devlet bu sorunu çözmek istiyor, hükümet bu sorunu çözmek istiyor. Burada böyle bir yaklaşımla konuşulmasını çok yadırgadım ve üzüldüm. Çünkü toplumun bir kesimini, diğer kesime bakın, o kesim gelişiyor, o kesimde şöyle yükseliş var diye tehlike olarak göstermesi hiç de doğru bir şey değil. Yani böyle bir şey olamaz. Yarın bir başkası da toplumun diğer kesimini, öbür kesim için tehlike olarak gösterebilir.

MODERATÖR - Burada düzeltme yapmama izin verir misiniz?

KATILIMCI - İrfan yle söylemedi aslında.

MODERATÖR - Ben isterseniz şey yapayım. şimdi burada İrfan Beyin yapmak istediği şey, burada aile içi bir duyarlılık içerisinde orada olan bir hikayeyi paylaşmak istedi.

İBRAHİM ÇELİK - Hayır, şöyle...

MODERATÖR - Yani yoksa...

İBRAHİM ÇELİK - Muhafazakrların yükselişi kimler için tehlike oluyor? Bunu kast ediyorum. İkincisi, lokal önekleri böyle bir alıştayı, hele hele böyle nazik bir konuda yapılan çalıştayda gündeme getirerek bu nekler üzerinden konuşmak yine son derece yanlış. Yanlış olduğunu belirtiyorum. Yani bunlardan mümkün mertebe kaçınılması gerekir.

İkinci bir husus, sanki Sünniler ve Aleviler arasında çok büyük bir çatışma varmış gibi. Yani psikolojik bir gerilimin olmadığını, bazı has-

5. Alevi Çalıştayı

sasiyetlerin olmadığını söylemek istemiyorum. Ama sanki Alevilerin temel sorununun Sünnilerleymiş gibi ya da Sünnilerin temel sorununun Alevilerleymiş gibi bir yaklaşımı çıktı ortaya. Bazı örneklerde verildi, lokal örnekler. Bunun karşıt örneklerini her birimiz de hayatlarımızdan verebiliriz. Ben de verebilirim.

KATILIMCI - Küçük bir katkı ben de şey yapabilir miyim?

İBRAHİM ÇELİK - Müsaade ederseniz, sözümü tamamlayayım, daha sonra bulunun.

KATILIMCI - Size itiraz olsun diye değil de demin Alevinin kestiğinin yenilebilmesine dair...

MODERATÖR - Mikrofonun birini kapatırsanız...

KATILIMCI - Yani Alevinin kestiğinin yenebilmesine dair içtihatı bir durum ortaya çıkarsa ancak bu sorun çözülür dedi. Daha neyi konuşuyoruz canım kardeşim!

İBRAHİM ÇELİK - Ben şunu konuşuyorum: O yaklaşım, sizin yaklaşımınız ya da söyleyen kimse onun yaklaşımı. Ben şunu konuşuyorum: Bu tür lokal örneklerden hareket ederek, bu tür çalıştaylardan istediğimiz sonuçları alamayız. Çünkü bunları karşılıklı çoğaltmak mümkün. Sorun bu değil. Bu bağlamda, Sayın Hatemi'nin andığı, Diyanet İşlerini Sünni olarak tanımlamayı da yanlış buluyorum. Doğru bulmuyorum.

Devletin bir kurumu, toplumun bir kesiminin dini hayatlarını düzenliyor diye, devletin kurumunu yani Sünni olarak tanımlayamayız. Buradan şuna gelmek istiyorum: Eğer Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Sayıştay, Danıştay, Yargıtay hatta Anayasa Mahkemesine kadar Sünniyse, bu toplumda, Diyanet İşleri Başkanlığı da o kadar Sünnidir.

HÜSEYİN HATEMİ - Aynı şey değil ama. ...dini kamu hizmetleri Sünnidir açıkça ister istemez. Diğerleri ama tapu kadastro işlerinde Sünniliğin önemi yok tabi ki.

5. Alevi Çalıştayı

İBRAHİM ÇELİK - Orada Sünnilerin tapu işlerini yapıyor.

MODERATÖR - Hayır. Böyle...

İBRAHİM ÇELİK - Fakat izin verirsiniz...

MODERATÖR - O zaman tabi ...

İBRAHİM ÇELİK - İzin verirsiniz, tamamlayayım daha sonra sa-nıyorum size de söz hakkı verilecek.

Ben şöyle görüyorum müsaade ederseniz. Keşke Diyanet İşleri Başkanlığı Sünnilerin dini hayatını da düzenlemese ve camiler de ce-mevleri kadar özgür olsa.

MODERATÖR - Nasıl?

İBRAHİM ÇELİK -Diyanet İşleri keşke Sünnilerin...

MODERATÖR - Ha, anladım!

İBRAHİM ÇELİK - Dini hayatlarını da düzenlemese ve Sünniler, camiler, cemevleri kadar dini hayatlarında özgür olsalar.

KATILIMCI - Yer değiştirelim.

KATILIMCI - Diyanet'in

İBRAHİM ÇELİK - O elimizde değil maalesef.

KATILIMCI - ...dikkat edilmesi gerekir.

KATILIMCI - O zaman herkes başının çaresine baksın diyelim.

İBRAHİM ÇELİK - Bu bağlamda, temennilerim de şunlar: Ben Türkiye toplumunun, büyük bir kesiminin endişelerinin, korkularının giderilerek bu sorunun ve diğer sorunların çözüleceğine inanıyorum. Bunun çünkü toplumsal bir karşılığı var hemen her kesimde. Aktör-lerin dışında, Sünni-Alevi aktörlerin dışında, siyasi aktörlerin dışında, toplumsal tabanın büyük bir beklentisi var ve buna toplumsal taban müspet bakıyor.

5. Alevi alıştayı

Yapılan yanışlar, her kesimde yapılan yanışlar siyasi amaçlarla kullanılmamalı. Bu yolda, çözüm arayışı sürecinde siyasi amaçlarla kullanılmamalı. Dolayısıyla bu fırsat, bu şans heba edilmemeli. Ülkenin geleceği, bir 80 yıl daha bu toplumun geleceği ipotek altında, korkuyla tutulmamalı. Korkuya teslim edilmemeli. Korkularımıza yenilmemeliyiz. Bir de popülizme düşülmemeli bu süreç içerisinde.

Son olarak, tarih, kùltür kodlarımızın çözülerek, yeniden okunarak ve yeşertilerek, üretilerek bir gelecek inşa edilmesi mümkündür.

Teşekkür ederim.

MODERATÖR - çok sağolun İbrahim Bey, teşekkürler. Evet tarih ve kùltür kodlarını yeniden deşifre etmek, yeni bir okumaya tabi tutmak ve böylece karşılıklı tedirginlikleri tekrar bir 80 yıl daha aynı şeyleri yaşamak tehlikesine karşı canlı tutmak. Çok sağ olun.

şimdi son konuşmacımız, yani oturlardaki söz alma düzeyi açısından söylüyorum. Rasim Bey, Rasim Özdenören Ondan sonra birer dakikalık, çok hızlı. Herkes formüle ederse söyleyeceği şeyleri, konuklarımız. Daha rahat ilerleriz. Hızlı bir turla Sayın Bakanın kapanış konuşmasıyla oturumlarımızı, alıştayımızı tamamlamış olacağız. Doğrusu bir hayli de yorulduk yani. Bunu da kabul etmek lazım. Hocam buyrun lùtfen!

RASİM ÖZDENÖREN - Teşekkür ederim. Aslında benim buraya gelirken aldığım birkaç maddelik notum vardı. Sabahtan bu yana gelen konuşmalar arasında, benim bu aldığım notlar fazlasıyla ifade edildi. Sadece aldığım notlar değil, aklımda olup da kâğıda geirmediğim notlar da dile getirilmiş oldu.

Ben galiba kendimi biraz her şeyi kabul etmeye hazır biri olarak görüyorum bir anlamda. Burada kim konuşmuşsa, ciddiyetle ve ihlâsla ifade ediyorum ki, herkesin sözünün başımın üzerinde yeri olduğunu gördüm, görüyorum.

5. Alevi Çalıştayı

Benim not aldığım konular şunlardı. Eğer daha önceden söz almış olsaydım, bir defa bir kimlik sorunu, sadece Alevilerle ilgili değil, bu ülkede yaşayan bütün insanlara dayatılmak istenen bir kimlik sorunu var. Aleviler de bu sorunun içinde bir şube teşkil ediyor. Efendim Aleviler ne talep ediyor? Talepleri nedir? Sünnilerin talepleriyle, Alevilerin talepleri arasında acaba son tahlilde bir farklılık var mı? Bütün Sünniler aynı şeyi düşünmediği gibi, acaba bütün Aleviler de aynı şeyi düşünüyor ve aynı şeyi mi istiyorlar? Aleviler kendilerini nasıl tanımlıyor? Sünniler kendilerini nasıl tanımlıyor? Acaba bütün Sünniler kendisini, benim kendimi tanımladığım gibi tanımlıyor mu? Efendim!

MODERATÖR - Tanımlayabiliyor mu?

RASİM ÖZDENÖREN - Tanımlayabiliyor mu? Veya aynı tanıma iştirak edebiliyor mu? Kendini Müslüman hissetmeyen Alevi kesimi, Alevi cemaati var mı? Ve kendini İslam'a nispet etmeyen Müslüman kesimi veya Sünni kesimi var mı? Müslüman sözünü geri alıyorum. Varsa onların durumu ve talepleri nedir? Cemevlerinin mahiyeti nedir? Cemevi, camiye mi tekabül ediyor tekkeye mi? Bu tartışıldı. Ben de bunun tartışılmaya açılmasını istiyordum. Diyanet İşleri Başkanlığı halihazır görevleriyle Alevilerin talepleri uzlaştırılabilir mi? Uzlaştırılabilirse nasıl uzlaştırılabilir? Ve buradan dananın koptuğu bir noktaya geliyoruz. Acaba Diyanet İşleri Başkanlığı kendisine laiklik adını veren bir rejimde bir yeri olan, bir yeri olması gereken bir kurum ve kuruluş olarak örgütlenebilir mi?

MODERATÖR - Laik bir ülkede Diyanet olur mu diyorsunuz?

RASİM ÖZDENÖREN - Evet! Laiklik konusunda acaba sadece şu salonun içinde yer alan arkadaşlarımız, kırk kişi denildi. Her birimize sorulsa, acaba laiklik tanımı üzerinde bir mutabakata varmamız mümkün olur mu? Benim şahsen laiklik telakkim ile burada izleyebildiğim kadarı ile laikliğe vurgu yapan telakkiler arasında bir ayrılık olduğunu da tespit ediyorum. Benim laiklik telakkim şu: Laikliğe sadece ve sadece kilise ve toplumlara mahsus bir kuruluş ve kavram olduğunu düşünüyorum. Kilisen varsa laik olursun, kilisen yoksa laik olmazsın.

5. Alevi alıştayı

Seküler olabilirsin ama laiklik din otoritesiyle, dikkat buyrun din demiyorum, din otoritesiyle yani kiliseyle, devlet otoritesi arasındaki yetki ayrışmasının adı olarak görüyorum, kavramı olarak görüyorum.

Dolayısıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasıyla ilgili talepler oldu. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasının gerekçesi, bazı Alevi arkadaşlarımızın iddia ettiği gibi, ben vergi veriyorum; ama Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmetlerinden yararlanmıyorum iddiasına mı istinat ettirilmeli yoksa bizzat laiklik kavramının temelindeki telakki tarzına istinat ettirilerek mi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasına gerekçe bulmalı?

Şimdi, bütün bunları ben birer soru olarak ortaya koyuyorum. Bu toplantının, bu adına Alevi alıştayı dediğimiz bu toplantının bize bir özeleştiri yolunu açtığını görüyorum ve bu itibarla ben bu toplantıya ön ayak olanları tebrik etmek istiyorum.

Türkiye'de ben daha geçen yıla gelinceye kadar, 2008 yılına gelinceye kadar Türkiye'de bir özeleştirin olmadığı, olmadığı kanaatini taşıyan insanlardan biriydim. Geçen yılın başlarında Sayın Cumhurbaşkanının bir münasebetle bizi bir yemeğe daveti oldu. Orada gene yeri geldi, şunu söylemeye çalıştım: Türkiye'de dedim bir özeleştiri yok. Türkiye'de aydının yetişmesi, mevcut kurulu düzenin zemininde, ortamında aydının yetişmesi söz konusu olmaz. Çünkü aydın dediğimiz insan temelde muhalif insandır. Hâlbuki kurulu düzen kendisine muhalefeti önleyen bir düzen olarak karşımıza çıkıyor. Adını söylememiz gerekirse, adı çok kullanıldığı için vesayet düzeni diyoruz. Ben hatta Sayın Cumhurbaşkanından izin almak suretiyle, bu rejimin dedim, hukuktaki adını söyleyebilir miyim? Gülümsedi. İkinci defa sordum, üçüncü defa sordum. Evet veya hayır demedi. Ben de dedim ki efendim bu sükutu, ikrar kabul ederek bunun hukuktaki adını dedim söylemek istiyorum. Bunun adına faşizm denilir. Bizim okuduğumuz Aamme hukukunda, devletler umumi hukukunda bu rejimin adının böyle konulduğunu ve bize böyle öğretildiğini ifade etmeye çalıştım.

5. Alevi Çalıştayı

O halde bunun düzeltilmesi için ne yapılması lazım? Vesayet organları olarak gördüğüm organların, kurumların, kuruluşların ortadan kaldırılması, lağvedilmesi noktasına geldik. Nedir, onların isimleri de yabancımız olan kurumlar değil. Aklıma gelenleri hemen söyleyeyim. Kendimin de uzun yıllar hizmet verdiği Devlet Planlama Teşkilatı. Bir vesayet organı, 1961 Anayasası'yla kurulmuştur. Efendim Devlet Güvenlik, özür dilerim Milli Güvenlik Kurulu. Mahkemeler kaldırıldı Allah'a şükür.

MODERATÖR - Evet!

RASİM ÖZDENÖREN - Milli Güvenlik Kurulu, RTÜK, efendim YÖK. Bütün bunlar bir kısmı, üniversiteleri zaptu rapt altına almak için, bir kısmı ekranları zaptu rapt altına almak için, bir kısmı hükümeti, Meclisi zaptu rapt altına almak için, bir kısmı devletin iktisadi yürüyüşünü zaptu rapt altına almak üzere kurulmuş kuruluşlar olarak ortaya çıkıyor.

Meseleyi dolayısıyla sadece kategorik bir Alevi meselesi olarak görmek istemiyorum. Mesela, kurulu düzenin tümüyle belli bir düzlemde kalkıp, bir başka düzlem üzerinde konumlandırılmasıyla ilgili olarak görüyorum. Alevi meselesi de Türkiye'nin yaşadığı anti demokratik sorunlardan bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Ama gene sevini- lecek bir olay ki, adına Kürt açılımı densin, demokratik açılım densin, demokrasi açılımı densin. Efendim şimdi üzerinde durduğumuz Alevi açılımı densin, bütün bunlar uzun yıllarca baskı altında tutulmuş olan insanların artık konuşma ihtiyacının ortaya çıktığını gösteriyor. Bu konuşmalara mevcut hükümet zemin açıyor ve bunların konuşulmaya başlanmasının bile benim için istikbale doğru ümit verici bir açılım olarak göründüğünü söylemek istiyorum.

Vaktim varsa bir şey daha söyleyebilirim. Şimdi kurulu düzen, temelde bazı düşmanlıklar üzerine istinat ettirilmiştir. Kürt düşmanlığı, komünizm düşmanlığı. Bu ülkenin çevresinde yaşayan Arapların, Ermenilerin efendim Kürtlerin, Moskofların tırnak içerisinde söylüyorum, vaktiyle öyle anılıyordu, Bulgarların, Yunanların, Rumların, bütün

5. Alevi alıştayı

dünyanın bize düşman olduğu bir faraziyesiyle ortaya çıkıyordu. Bu faraziye, kurulu düzeni ihdas eden irade böyle söylüyordu. Ben gidersem, işte bu öcüler gelir deniyor idi. Şimdi o öcülerin, öcü olmadığı, o öcülerin de insan olduğu, o öcülerin de birtakım taleplerinin olabileceği konuşmaya başlanıyor, başlıyor ve bunun da istikbal için, gelecek için ümit verici bir açılım olduğunu, ümit verici bir ipucu olduğunu görmek istiyorum. Öyle görüyorum.

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Oral Beydeydi sıra ama Musa Özüğurlu Bey çıktı galiba. Sevilay Hanım sizden alalım.

SEVİLAY YÜKSELİR - Herhalde birkaç cümleyle bitireceğiz değil mi?

MODERATÖR - Evet!

SEVİLAY YÜKSELİR - Güzeldi, hayırlı olsun. Tabi şeye giremedik. Medyada Alevilik, medya ne yapmalı? Bu konuya çok giremedik. Genellikle genel geçer şeyleri konuştuk. Benim bir ricam var Sayın Bakandan, çalıştaydan, organizasyonunuzdan, Alevilerle bu toplumun kaynaşabilmesi çok önemli. Yani bir şekilde artık bu ön yargıların işte kırılması lazım. Biraz evvel Kerem Bey anlattı, işte ben Ordu'da bilmiyordum, okula gidince, çocukları tanıyınca Alevi çocuklarını, aslında hiç de öyle olmadığını, bize anlatılanların hepsinin safsatadan ibaret olduğunu anladım.

Ben de o anekdottan yola çıkarak diyorum ki, biz eğer topluma medya aracılığıyla bir de tabi eğitim aracılığıyla, kitaplar aracılığıyla Aleviliği, Alevi insanını, Aleviliği demeyeyim de yani Alevileri anlatabilirsek, onlara karşı bir önyargı olmaması gerektiğini anlatabilirsek yani çalıştayda da daha rahat yol alamaz mıyız? Yani bir kere öncelikle benim, çünkü bir Alevi olarak, o önyargıları çok kez yaşamış bir insan olarak söylüyorum. Yedi yıl ben işte Sünni olan eşimle evlenemedim. Karşı tarafın bana olan ön yargılarından dolayı. Aleviliğe daha doğ-

5. Alevi Çalıştayı

rusu, şahsıma değil. Öncelikle bu önyargının sonlandırılması lazım. Toplumun kaynaşması lazım, birbirimizi sevmemiz ve anlamamız lazım. Yani karşı tarafın bizi anlaması aslında bizlerin iyi insanlar, güzel insanlar olduğunun, biraz siz medya aracılığıyla tetikleyip, anlatabilirseniz bence daha rahat yol alınır gibi geliyor.

MODERATÖR - Teşekkür ederim. Oral Bey lütfen!

ORAL ÇALIŞLAR - Benim bütün bu toplantı sonunda vurgulamak istediğim esas kritik konu olarak görebildiğim şu: Bir bu Alevileri kim temsil ediyor tartışmasını anlamsız görüyorum. Yani çünkü sonuçta şu anda Alevilerin sesi çıkan kesimlerinin temsilcileri var. O temsilciler temsil...

MODERATÖR - Ahmet Dinç...

AHMET DİNÇ - Ben hemen kısaca somut, mantıklı ve şu Türkiye şartlarında, tırnak içinde ve önemle söylüyorum, uygulanabilir bazı önerilerim ya da temennilerim olacak. Ocaklardan ve Alevi örgütlerinden dikkatlice ve dengeyi sağlayacak şekilde seçilmiş bir dedeler kurulu oluşturulabilir ve Alevilikle ilgili bundan sonraki gelişmeler ve yapılacak icraatlar bu dedeler kurulu üzerinden yapılabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması değil, tamamen bir reform niteliği taşıyacak şekilde dönüştürülüp, yeniden kurgulanıp Alevileri ve başka yollar, yordamlar ve inançları da kapsayacak şekilde Osmanlı Şeyhülislamı modeline benzer bir şekilde yeniden yapılandırılıp, bir Aleviye Diyanet İşleri Başkan yardımcılığı, hatta bunu fantezi olsun diye söylemiyorum, Diyanet İşleri Başkanlığı bile verilebilir. Çünkü Osmanlı döneminde hatırlarsınız birçok azımsanamayacak sayıda Bektaşî Şeyhülislamı yapmıştır. Ben...

MODERATÖR - Cemal Bey çok sevindi buna.

AHMET DİNÇ - Yani bu bir gerçek. Ben, Türkiye'de Aleviliğe bakışta en katı kesimin Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet kadroları olduğunu düşünüyorum. Bunun atılması için Diyanet görevlilerine,

5. Alevi Çalıştayı

imamlar, müezzinler ve diğer görevlilere seminerler şeklinde, Alevilik seminerleri verilmelidir ve hatta vaazlarda ve hutbelerde bizzat yine zaten her hafta devlet gönderiyor, orada okutulacak şeyi. Hükümet gönderebilir, Diyanet İşleri Başkanlığı eliyle. Vaazlarda ve hutbelerde de Aleviliği tanıtıcı, müspet anlamda Aleviliği tanıtıcı metinler okutulması sağlanabilir.

MODERATÖR - Aslında Ahmet Bey bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı birtakım faaliyetlerde bulunuyor. Özellikle Alevi vatandaşlarımızın yoğun olduğu bölgelerde çalışan din görevlilerine Alevilerle ilgili seminerler verildiğini biz de bu araştırmalar esnasında gördük. Evet, yani hem de şimdi söylemezsek haksızlık olur. Ama o devlet, Diyanet konsepti ayrı bir tartışma konusu. Fakat Diyanet bunu yapıyor.

AHMET DİNÇ - Bugün, özellikle son yıllarda Aleviliğin gündemini, Alevilerin inisiyatifinden çıktığını görüyorum ben. Başka birtakım ülkeler Alevilerin gündemini belirliyor ve Alevilikle ilgili inisiyatifi alıyorlar. Özellikle belirtmek gerekirse Almanya. Ben son beş ayda, Temmuz Madımak yıldönümü, Hacı Bektaş Şenlikleri ve geçen hafta, birkaç hafta önce Ankara'da yapılan Hacı Bektaş Veli'nin 800. doğum yıldönümü, ölüm yıldönümü vesilesiyle yapılan toplantıda neredeyse katılımcıların yarısının Alman olduğunu görüyorum. Şimdi ne alaka diyeceksiniz. Ben Almanya'nın Alevilik üzerinden bölgede ve Türkiye'de inisiyatif almaya çalıştığını ve Aleviliği dönüştürmeye çalıştığını düşünüyorum. Vaktim olmadığı için bu konuyu tartışmıyorum. Ve Almanya'da Alevilikle ilgili verilen derslerde Almanların belirlediği ve onların kontrolündeki birtakım Alevi örgütlerinin belirlediği öğretmenlerden ziyade, Türkiye'den gönderilen öğretmenlerin de görev almasının faydalı olacağını düşünüyorum.

Önyargıların ve güvensizliklerin eğitimle aşılabacağı gerçeğinden hareketle, ben okullarda değil din dersinin kaldırılmasını, mümkünse bir Alevilik din dersi, o da mümkün değilse genel din dersi yahut o da mümkün değilse felsefe dersleri, hatta hatta sosyoloji dersleri içeri-

5. Alevi alıştayı

sinde bile bu verilebilir. Alevilik dersleri konulması gerektiđini dűşűnűyorum ve bu Alevilik dersleri sadece Alevilere deđil, Sűnnilere de verilmeli, Sűnni ۆğrencilere. űnkű Aleviliđi ۆğrenmeye ve bilmeye en az Aleviler kadar Sűnnilerin de ihtiyaı var.

Dolayısıyla anne babasından Alevilikle ilgili ۆn yargıları dinlemeden ۆnce, okulda ۆğretmeninden ve kitaplardan, ders kitaplarından gerçek Aleviliđi ۆğrenmiř bir ۆğrenci mum sűndűye de inanmayacaktır, iřte cűnűplűđe de inanmayacaktır. Gerçek Aleviliđi ۆğrenmiř olacaktır diye dűřűnűyorum.

Bařka tekliflerim var. Alevi kۆylerine cami yapılmasına son verilmelidir. űnkű hiçbir iře yaramıyor zaten o camiler.

KATILIMCI - Var mı bۆyle bir şey?

KATILIMCI - Bu yapıldı.

AHMET DİNÇ - Ben 1995'te ve 2002'de iki kez bűtűn Tűrkiye'yi hemen hemen bűtűn Tűrkiye'yi gezdim. Hemen hemen bűtűn Alevi kۆylerini. Yapılmıř ve halen yapılmakta olan camilere rastladım. Sadece imam var, oturuyor, okey oynuyor. Maařını alıyor filan. Muhabbet ediyor orada, kendini sevdiriyor iřte řeylik yapıyor. İřin gerçeđi bu yani acı ama bunları konuřmak zorundayız. Oradaki camiler zaten namaz kılan Aleviler var. Kendi namazlarını kılıyor evlerinde ama gidip camide kılmıyorlar. Yani ben bir Alevinin arkasında hem de Hacı Bektař ilçesinde namaz kıldım. Ateist Alevileri de var. Yani bu bir geniř bir yelpaze, o ayrı bir konu.

MODERATÖR - Ben de kafa karışıklığını gidermek için soruyorum. Geçtiğimiz toplantılardan, alıştaylardan birinde eski Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, bu konudaki iddiaları, değil mi Sayın Bakanım? Çok şiddetli bir şekilde o çalıştayda yer alan diğer Alevi arkadaşlarımıza itiraz ederek yalanladı. şimdi burada bir kafa karışıklığı var. şunu anlamaya çalışıyoruz. Bununla da bizzat devlet gidip oraya, o camileri dikeyor mu? Bunu çok net...

5. Alevi Çalıştayı

AHMET DİNÇ - Hocam, bakın ben ilk aklıma gelen Çorum'un efendim Sungurlu ilçesinin Gökçam köyü. Çünkü imamı okey oynuyordu oradan aklımda kalmış. Yani, şimdi bilmiyorum.

KATILIMCI - Pardon, Türkiye'de devlet cami yapıyor mu?

AHMET DİNÇ - Kim yapıyor oraya bilmiyorum; ama cami bir sürü köyde ben gördüm.

KATILIMCI - Alevi köyüne, Alevi köyüne yapıyor da Sünnileri de okula almıyor. Başörtülü kızları, mantık bu zaten. Çünkü Alevileri Sünnileştiriyor, Sünnileri de laikleştiriyor. Kürtleri Türkleştiriyor. Gayri Müslimleri de Müslümanlaştırıyor.

AHMET DİNÇ - Evet cami, Alevi köylerine cami yapmak sadece Aleviliğin İslam dışına çıkarılmasını savunan çevrelere koz veriyor.

Ben önemli bir şey daha teklif edip, kapatıyorum. Cemevlerine yasal statü kazandırılmalı. Zaten biz ya da devlet istese de istemese de Alevi olmayanlar istese de istemese de Alevinin vicdanında, mahşeri vicdanında o cemevi bir ibadethane olarak yerini almış. Siz ona resmi kâğıt üzerinde statü verseniz de fark etmez, vermeseniz de fark etmez. Fakat statü vermenin şöyle bir yararı var: Cemevlerinde Alevi asimile oluyor ve başka başka yerlere malzeme oluyor, alet oluyor, dönüşüyor. İşte Aksaray'ın dört tane köyü, ben gördüm. Bahaî dinine geçmişti. Bektaşî Köyü. Aksaray merkeze bağlı dört köy Bahaî dinine geçmiş. Bu acı bir durum. Şimdi Bahaîler orada, Bahaîliğin ne olduğu malum. Onu uzun uzun anlatmayalım.

ORAL ÇALIŞLAR - Yahu neden acı yani Bahaiyse Bahaî. İstediklerine inanır insanlar yani. Hayret bir şey!

AHMET DİNÇ - Bahaîliğin ne olduğunu arzu ederseniz ben size daha sonra anlatayim.

ORAL ÇALIŞLAR - Hiçbir önemi yok, hiçbir önemi yok. Bahaî inancına bir insanın dönmesi acı bir şey değildir. O onun tercihidir, bu kadar.

5. Alevi Çalıştayı

KATILIMCI - Müslüman bakış açısıyla şey olabilir, bundan rahatsız olabilirsiniz ama tabii ki devlet, devlet..... lazım.

AHMET DİNÇ - Ben bir Müslüman olarak, ben bir Müslüman olarak Aleviliğe de ben bir Müslüman olarak ve Aleviliğe de saygı duyan biri olarak bir Alevinin Bahaî dinine geçmesini kendi açımdan doğru bulmuyorum ve acı çekiyorum, acı hissediyorum. Bu kadar basit.

KATILIMCI - Cemevlerinde...

KATILIMCI - Devlet müdahalesinde...

HÜSEYİN HATEMİ - Ben de Antakya'da benzer şey gördüm. Ben de acı duydum.

MODERATÖR - Hepimiz yorulduk hocam ondan.

AHMET DİNÇ - Bir cümle, son cümle. Cemevlerinde, cemevlerinde Kur'an kursu benzeri Alevi çocuklarına Alevilik öğretilir. Kur'an kursu benzeri bir uygulamayla dedeler tarafından maaşlı dedeler tarafından Alevilik öğretilir. Böyle kurslar açılabilir, okul dışında ya da yaz tatillerinde. Çünkü Alevi çocukları...

KATILIMCI - Böyle bir talep var mı, yoksa siz mi öneriyorsunuz?

AHMET DİNÇ - Talep olması gerekmez, o benim önerim. Çünkü Alevi çocukları kendi inancını bilmeden yaşıyor. Yani birilerinin talebi etmesi, ettiği talebi tartışmamız gerekmiyor. Bu da benim talebim. Yani birileri diyor Diyanet kaldırılmalı, neye göre kaldırılmalı? Kaç Alevi istiyor bunu? O anket yapmış mı?

KATILIMCI - Benim cemevlerinde Kur'an kursu modeli, bir Alevi kursu açılması konusunda anket yapılabilir. Kaç kişi destekliyor? O da ortaya çıksın.

AHMET DİNÇ - Peki, teşekkür ediyorum! Daha birçok önerim vardı. Peki, oldu! Teşekkürler!

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Alevilerin, dedelerin öne çıkarılmasını falan arzu ettiğinizi söylediniz. Fakat Alevi politik ortama şöyle bakıyor. Dedeler saftır ama ben, itirazınız varsa şey yapın, söyleyin, düzeltin. Yani Aleviler rehberliği, önderliği dedelere verdikleri zaman, bir devletin onları çok güzel manipüle edeceğine inanıyor. Bir şekilde onları parayla ya da bir ama devlet dedeleri yedi yüz yıldır manipüle edememiş. Bu satten sonra hiç manipüle edemez.

KATILIMCI - O ayrı bir şey yani.

AHMET DİNÇ - Hayır, işin gerçeği bu! Dedeler gayet bilinçli. Aleviler ve dedelerin yüzde 99.9'u Aleviliği İslam dahilinde gören, bugünkü Alevilerin kendi arasındaki çatışmanın en büyük nedeni olan Alevilik İslam'ın içinde mi, dışında mı bağlamında Aleviliği İslam dahilinde görüyor. Devletin istediği de bu, hükümetin istediği de bu. O anlamda bir avantaj teşkil edebilir.

MODERATÖR - Tamam! Şöyle bir şey söylemeye çalışıyorum, siz itiraz ettiniz, niye anlamadım. Alevilerin merkezi otoritesinin, daha doğrusu Aleviliğin dedelik etrafında dolanan bir şey olduğunu biliyoruz. Hiçbir sorun yok. Ancak bugün genel Alevi kamuoyu yani kamuoyunda çok fazla ses, sese sahip olan Alevi kamuoyu bu önderliğin dedeler üzerinden götürülmesini sıkıntılı buluyor. Çünkü dedelere karşı bir itibar sorunu var. Dedeler çok imtiyazlı görünmüyor şu anda. Onu söylemek istiyorum.

AHMET DİNÇ - Efendim şöyle bir durum var. Alevilikte teşkilat yok, örgütlülük falan yok deniyor; ama el ele, el Hak'ka diye bir formülle şekillendirilmiş bir gerçek vardır. Bütün ocaklar birbirine hiyerarşik bir şekilde bağlıdır ve tüm ocaklar da Hacı Bektaş Ocağı'na bağlıdır. Bu bir hiyerarşidir. Atanan dedeler işte görgü cemleri vs'ler bütün hepsi birbirine bağlı olarak cereyan eder Alevi camiasında.

Şimdi burada dedelerin itibarı 12 Eylül öncesindeki Marksist akımın Aleviliğe sirayet etmeye çalıştığı sırada zedelendi. Bıyıklarını yoldular, Alevi çocukları bizzat Alevi dedelerin bıyıklarını yoldular, sakal-

5. Alevi alıştayı

larını yoldular bu nedir diye. Eskiden Aleviliği yok sayan Marksistler bugün biz Aleviyiz diyor ama ne nasip almıştır ne görgü cemi görmüştür bugünkü o tür Alevilerin birçoğu. Yani dolayısıyla dedeleri ikna edemeyecekleri ve dedeleri kendi ideolojik amaçları doğrultusunda kullanacaklarından emin olamadıkları için dedelere insiyatif ve yer verilmesini istemiyorlar bu tür modern örgütler.

MODERATÖR - Çok teşekkürler! Sağ olun. şimdi Cemal Bey, umarım çok fazla söyleyeceğiniz yoktur.

CEMAL şENER - Geçtiğimiz aralık ya da ocak ayında Çanakale'de, bir tahtacı Alevi köyünde, Denizgöründü köyünde Diyanet İşleri Başkanı Sayın Ali Bardakoğlu, Ankara Müftüsü, Çanakale Müftüsü, Çanakale Valisi, AKP Çanakale Milletvekilleri, Kepez belediye başkanı, ile müftüleri ve davetliler önünde Denizgöründü köyü'nün cami açılışı yapılıyor. Tamamı Alevi tahtacı, orman köyüne cami yapılıyor. Bu törenle caminin açılışı yapılıyor. Diyanet İşleri Başkanı diyor ki; Üç yüz yıllık hasret sona erdi. Bu yeni bir şey daha. Aralık ya da ocak ayında gazetelerde ıktı. Arkasından da tapular dağıtılıyor. Bu çok feci bir şey. Yeni olmuş bir olay. Alevi köyüne cami yapılır mı, yapılmaz mı konusu.

Aynı şeyleri tekrarlamak istemiyorum. Alevilerin talepleri neydi, şuydu, buydu. Bu toplantılarda olan biten, bundan öncekileri basından takip ettim, bugün katıldım. Birkaç şeye dikkat çekmek istiyorum:

Bunlardan bir tanesi, bu alışmalar Alevileri asimilasyona direk ya da dolaylı olarak hizmet ederse, Alevilerin önemli ölçüde var olan güvensizlikleri devletimize artar. O nedenle, çok dikkatli olmak lazım.

MODERATÖR - Ya, aslında sizler de dikkatli olmalısınız. Niye biliyor musunuz? Yani özellikle Alevi dostlarımız için söylüyorum. şimdi burada önceki çalıştaylarla ilgili bir eleştiryi cevaplamak, hem de sizinle bunu paylaşmak için söylüyorum. Biz bu listeyi hazırlarken, burada başta kendiniz olmak üzere burada bulunan bütün konuklarımızda şöyle bir stratejiyi izliyoruz: Acaba bu konunun en uç noktaları nedir?

5. Alevi alıştayı

Kimler, nereden bakıyor? Ve siz böylece, sizin gibi düşünmeyen diğer Sünni dostlarınızı görüyorsunuz, radikalleri görüyorsunuz, ılımlıları görüyorsunuz ve siz kendi stratejinizi bu bilgi üzerine kurmak zorundasınız. Aynı şekilde Sünniler de belki bu Alevi dünyasına ilişkin bağlantılarını hep medya üzerinden yapıyorlar. Ama burada dinliyoruz ve sizin gibi mesela Alevi toplumunda sözü geçen, ben sizi çok önemsiyorum, Miyase Hanımı çok önemsiyorum. Bu aktörler üzerinden de biz belki de çok özel bir empati geliştirmiş oluyoruz.

şimdi bunları duymadığınız zaman yani tipik bir Sünninin reflekslerini bizzat ondan duymadan böyle dolaylı olarak öğrenmenin hiçbir yararı yok. Dolayısıyla, bu çalıştaylarda mesela şöyle bir eleştiri oluyor: Falan adam çalıştaya neden çağrılmış? Ya siz neden ağrıldıysanız o da aynı nedenle çağrıldı. şimdi bunu açıklamak zorunda kaldığımız için üzüntü duyuyorum. Biz istiyoruz ki, Türkiye'nin tüm renkleri yani Alevi sorunu vurgulandığı zaman renkler ne ise burada hepimiz bunlara tanıklık ederek eve gidelim. Hesabımız varsa bundan sonra bu bilgi üzerine yapalım. Bu bilgiyi esas kabul ederek, önerilerimizi geliştirelim. Planlamalarımızı yapalım.

Stratejiyse strateji, barışsa barış, mukavele ise mukavele. Ama bakın bunu mesela ben şimdi eminim ki, siz konuştuğunuz zaman buradan ayrılan pek çok Sünni dostumuz da Alevilerin çok temelli sorunlarından ilk kez bu kadar yoğun bir şekilde haberdar oluyorlar. Siz de aynı şekilde bu iş olur mu ya acaba, Sünniler böyle bakıyorlar, bu iş nasıl hallolacak tarzında bir sürü zihninizden bakış açısı gelişiyor. Bu böyle olacak. Böyle ilerleyeceğiz.

Cemal Bey, endişe etmeyin yani! Asimilasyon diye bir şey olmayacak.

CEMAL şENER - İkincisi var canım. Burada bazı olumsuz örnekler çeşitli toplantılarda da aynı şey oluyor. Asimile olmuş Aleviler ya da Aleviliği tartışılabilir durumlar, Alevilere rol-model olarak gösteriliyor. Mesela orum deyince, Aleviler cami yapmışlar, camiye gidiyorlar. Biz camiye saygılıyız. Asimile olmuş Alevinin gitmesine de karşı değiliz.

5. Alevi Çalıştayı

Fakat bu Aleviler için rol-model değildir. Hasan Benzer örnekler ismi geçtiği için. Bunlar Aleviler için rol-model değildir. Bunlar asimile olmuş insanlardır. Şimdi önce asimile ediyoruz, sonra da onları Alevilere rol-model gösteriyoruz. Diyoruz ki; bak görüyor musun, falanca bütün dergâhlarınızın önünde cami var diyorsunuz.

Bir saniye dinliyor, pardon ve o zaman demek ki cami vardı. Biz camiye karşı değiliz ama bütün o 700 küsür dergahın önüne cami yapmasının tarihini bir gün anlatalım. Hacı Bektaş Dergahı da dahil.

Onun dışında...

MODERATÖR - Sıcağı, sıcağına İbrahim Bey cevap vermek istiyor.

CEMAL ŞENER -Hayır, ben bitireyim konuşmamı!

KATILIMCI - Bir şey soracağım Cemal Bey'e.

MODERATÖR - Bekleyin, biraz sonra...

CEMAL ŞENER - Bir de bu toplantılarda Alevilerin farklı konulardaki düşüncelerinin adeta bazı arkadaşlar tarafından rövanş alınmaya çalışılıyor. Biz buraya ortak siyasi parti kurmaya gelmedik. Farklı düşüncelerimiz elbette olacaktır. Alevilerin laiklik konusunda, Atatürk konusunda, Türk Silahlı Kuvvetleri konusunda, vatan-millet konusunda, İslami yönetim ayrımları konusunda farklı düşüncelerini bütün toplum biliyor. Zaten deklare ediyorlar.

Burası, bu platform Alevilerin çeşitli konulardaki farklı düşüncelerinin rövanş yeri olmamalı. Biz sizin, katılımcıların farklı konulardaki düşüncelerine saygı duyabiliriz. Onların, onlardan da bu saygıyı bekliyoruz. Aleviler buraya gelmişken, rövanş alınmamalı.

MODERATÖR - Yok öyle bir şey, yok Cemal Bey! Nereden, çok belki inanılmaz bir saygı...

CEMAL ŞENER - Alevi toplumunda...

5. Alevi Çalıştayı

MODERATÖR - Ve hoşgörü ortamında konuşuyoruz.

CEMAL ŞENER - Alevi toplumunda böyle bir kaygının bugün de burada...

MODERATÖR - Aşarız onu.

CEMAL ŞENER - Bugün de burada bazı şeyler ifade edildiği için söylüyorum. Fazla uzatmak istemiyorum.

Onun dışındaki konular yani Alevilerin cami meselesinde zaman zaman bazı arkadaşlar cami sanki kentleşmeyle ortaya çıkmış bir olgu gibi gösteriliyor. Hayır, Aleviler şuna inanırlar: 1400 yıldır Aleviler camiye gitmediler. Hz. Ali de camiye gitmedi, Hz. Muhammet de camiye gitmedi. Onun için onlar da camiye gitmedi. Böyle inanırlar. Doğru ya da yanlış bunun tartışmasına girmek istemiyorum. O günden beri de Türkler İslamiyet'i kabul ettiğinden beri de yani Ahmet Yesevi'den beri de gök kubbeli dergâhlarda ibadetlerini yaparlar. Oradaki cemevlerinde yaparlar. Bunu böyle kabul ediyorlar. Bu inanç. Kimse neden böyle inanıyorsunuz ya da inanmıyorsunuz deme hakkına sahip değil.

Onun için de cemevleri kentleşmeyle ortaya çıkmış mekânlar değildir. Ahmet Yesevi'nin gök kubbeli dergâhından bu yana Aleviler meydanların dergâh evinde yani cemevinde ibadetlerini yaparlar. Bu da böyle algılanırsa, böyle bilinirse sevinirim.

Saygılar, sevgiler sunuyorum. Başarılar diliyorum.

MODERATÖR - Çok sağ olun.

CEMAL ŞENER - Hayır, ulusumuz için hayırlı olsun diliyorum.

MODERATÖR - Çok teşekkürler Cemal Bey! Miyase Hanım.

MİYASE İLKNUR - Siz de kaygı duymayın Sayın Moderatör. Elbette ki burada uzlaşma noktaları da çok fazla ortaya çıktı. Aklımda kalan noktaları söyleyeyim. Sayın Ethem Mahçupyan, Sayın Ali Bayramoğlu, Sayın Oral Çalışlar, Sayın Mehmet Metiner, tam da şeye hakkı, şeye

5. Alevi Çalıştayı

haklıya teslim ettiler. O yüzden kendilerine, Sayın Kütahyalı, teşekkür ediyorum.

Diğerlerinin içinde de lokal lokal çok doğru şeyler söylendi. Ben önce Rasim Beyin sorduğu bir soruya, onun kaygısını gidermek açısından yanıt vereyim. Laiklik kavramına inandıkları için mi Diyanet kaldırılсын, yoksa Kürt anasını görmesin fıkrasındaki gibi, yani bana verilmiyor o da olmasın şeye mantığında oldukları için mi gibi bir şey oldu. Müsterih olun efendim. Üç kez vurguladım. Devletin dini olmaz. O yüzden Diyanet'e karşıyız. Yoksa ben yararlanmıyorsam başkası da yararlanmasın mantığından hareket ederek değil.

Demin Ahmet Bey, Diyanet İşleri Başkanı Alevi olsun dedi. Ya, sağ olsun! Diyanet İşleri Başkanı'ndan vazgeçtim Ahmet! Bir genel müdür, bir daire başkanı Alevi olsun. Onu size verelim. Bir vali olsun. Vazgeçtim Diyanet İşleri Başkanlığını, kim oluyorsa olsun. Yani bir müsteşar yardımcısı olsun, bir kaymakam olsun. Yeter bize. Biz öpüp başımıza koyarız.

Ali Bulaç söyledi galiba. Ya aşırı laikliğini ne yapacağız Alevilerin dedi. Bu aşırı laikçiliği gidermek onların elinde. Eğer Alevilerin korkularını, kaygılarını ortadan kaldırırlarsa, bu kadar hassas olmayabilirler. İlle de şu olmasın, başörtülü de girmesin, kamuya da alınmasın. Yıllardır birikmiş korkuları ve kaygıları var. Onları giderdikten sonra bu eşikler aşılır. Bunlar çok kolay adımlardır.

Demin bir arkadaşım Alevi mitingine ilişkin dedi ki, canım dedi, orada marjinal sol gruplar da vardı ama o marjinal sol grupların tabanını da siz benden iyi biliyorsunuz. Bir başka...

KATILIMCI - Biz bilmiyoruz. Bir dakika biz bilmiyoruz yalnız.

MİYASE İLKNUR - Maalesef ortada kalmış gençlerin, işte birtakım sol partilerin tabanında, ÖDP'nin tabanında orana vurduğunuzda kim var? Ya da TKP'nin tabanında...

KATILIMCI - Mesela DTP...

5. Alevi Çalıştayı

MİYASE İLKNUR - DTP kaç kişi vardı Allah aşkına? Mitinge gittin mi? Bir avuç DTP'li vardı. De ki, hepsi DTP'li oldu yani.

KATILIMCI - Ama Marksist harekette Alevi genç çoktur yani.

MİYASE İLKNUR - Çok, çok fazla. Ayrıca da yani bu, böyle kur-nazca bir oyundur. Bakın orada işte toplumda şey, DTP'li dediler. O kadar azınlıktı ki orada. Ama gelseler bile başımızın üstünde yeri var. Ezilmişler, destek vermeye gelmişlerse başka husus. Ne yapacağız?

Bir de şu şey, Milli Güvenlik dersleri, evet kaldırılсын. Bence de çok büyük saçmalık, Niye olsun ki?

Cemevleri siyasallaştırılmıştır dendi. Camiler de çok siyasallaştırılmıştır. O, onun tartışmasına girmeyelim. Lokal örneklerin sayısını sayarsak, inanın öyle münferit olaylar falan değil. Gönül ister ki bunların hiçbiri olmasın.

Başka ne almışım? Alevilikte soy bağı söz konusu değildir. O sonradan ortaya çıkarılmış uydurulmuş, bir deli bir kuyuya bir taş atmış, kırk kişi de çıkaramıyor.

Bu askerdeki şeye değinildi. Efendim o belgeye bakın, görürsünüz denildi. Efendim bir tane kişi kalkmış orada, Alevileri kullanabilir miyiz diye kendince hesap yapmış. Bir dönüp baksın tarihine. Kullanabilmiş mi bir tanesini bu konularda? Kullanamamış efendim. Bir tane, bir tane Sünni köyüne bir saldırı olmuş mu? Bir Alevi, bir Sünninin burnunu kanatmış mı? Sol örgütlerden bahsetmiyorum, o başka bir şey. O Alevilik adına yola çıkmamıştır. Hiçbir linç politikası olmuş mu? Yani elinizi vicdanınıza koyun ve öyle söyleyin ne olur. Yani hiç Alevileri kitlesel olarak kullanan bir şey olmuş mu, provoke edebilmiş mi?

KATILIMCI - Alevilik adına değil ama yani öbürleri Sünnilik adına hareket etmiyor. Ülkücü hareket olarak hareket ediyor ama orada şey...

MİYASE İLKNUR - Ya, ben Sünnilere bulaşmak istemiyorum. Yani onlar yapmıştır demiyorum. Ama konuyu...

5. Alevi alıştayı

KATILIMCI - Yani, konuyu konuyu...

MİYASE İLKNUR - Ama şöyle, Allah için savaşa diye de yola çıkmış, kesmiş komşusunu ya!

MODERATÖR - Miyase Hanım, konuyu anladık.

MİYASE İLKNUR - Tamam! Peki!

KATILIMCI - Bu konuya ben girmek istemiyorum da yani.

KATILIMCI - Cumhuriyet mitingleri, Ergenekon ilişkisi birçok şey söyleyebilirim.

MİYASE İLKNUR- Laiklik, laiklik tehlikedeysen mitinge gitmiş, ne yapmış? Silah mı kullanmış? Kesmiş mi kardeşim?

KATILIMCI - Herkes, herkes...

KATILIMCI - Laiklik tehlikede yani.

MİYASE İLKNUR - Ben tehlikede görüyorum. Sen görmüyor olabilirsin. Ama ben tehlikede görüyorum.

RİDVAN KAYA - O mitingler, o mitingler darbe mitingleriydi. şimdi öyle yani...

MİYASE İLKNUR - Sana göre darbe mitingleri kardeşim!

RİDVAN KAYA - Masum, mitingler olarak sunamazsın.

MİYASE İLKNUR - Bana göre masum mitinglerdi. Senin görüşün.

RİDVAN KAYA - Ergenekon kanıtları o mitinglerin ne olduğunu ortaya koyuyor.

MODERATÖR - Rıdvan Bey size söz hakkı vereceğim efendim!

MİYASE İLKNUR - O senin görüşün. Sana göre öyle.

RİDVAN KAYA - E canım, zaten kendi görüşümü söylüyorum. Sizin görüşünüzü söyleyemem ki.

5. Alevi Çalıştayı

HÜSEYİN HATEMİ - Ben Miyase Hanıma bir şey söylemek istiyorum.

MİYASE ILKNUR - Buyur Hatemi Hoca'm.

HÜSEYİN HATEMİ - Alevilerden de Pir Sultan Abdal gibi çok sevdiğim ve çok büyük bir veli saydığım bir zat da çıkabilir, Hızır Paşa da çıkabilir.

MİYASE ILKNUR - Her toplumdaki çıkabilir.

HÜSEYİN HATEMİ - Tabi, tabi. Onun için yani Alevilerden çıkmamıştır denemez.

MİYASE ILKNUR - Hayır, şunu söylemek istiyorum: Bireysel olarak suç ve suçlu her toplumdaki çıkabilir. Ama ben kitlesel anlamda provokasyondan bahsettim. Yani bir Sivas örneği gibi, bir Maraş örneği gibi. Yoksa hangi toplum şeyde yontulmuş gibi çıkar mı?

HÜSEYİN HATEMİ - Yani ismi Ali olup, kendisi Yezid gibi davranan çok kişi tanıdım ben.

MİYASE ILKNUR - Gayet tabi, gayet tabi.

HÜSEYİN HATEMİ - Halen de tanıyorum.

MODERATÖR - Evet hocam, evet!

MİYASE ILKNUR - Evet!

MODERATÖR - Miyase Hanım, topluyoruz.

MİYASE ILKNUR - Bitiriyorum efendim!

MODERATÖR - Süremiz çok daralıyor çünkü lütfen!

MİYASE ILKNUR - Zorunlu din dersleri niye kaldırılınsın dedi Ali Bulaç da. Ya ben din dersinin belli bir yaştaki çocuklara verilmesini insan haklarına aykırı buluyorum. Bu benim görüşüm. Yani Aleviliğin de verilmesine karşıyım. O nedenle seçmeli yapın, isteyen gitsin, istemeyen gitmesin.

5. Alevi Çalıştayı

Son olarak yine Ali ağabey dedi. Efendim Onur Öymen'in Dersim'le ilgili sözlerine arkadaşlar çifte standart uyguladı, Alevi arkadaşlar dedi. Hayır, çifte standart uygulamıyorum. Konumuz olmadığı için söylemedim. Esefle karşıyorum. Çok üzüntü vericidir. Bunu kim söylerse söylesin, çifte standart çetelesi çıkaracak olursak valla biz bu işten alınımızın akıyla çıkarız. Başkaları daha altında kalır.

MODERATÖR - Bu bize umut veriyor. Çok teşekkürler.

Alper Bey! Şimdi Alper Bey var. Lale Şıvgın, Abdurrahman Dilipak, Murat Aksoy ve Rasim Ozan Kütahyalı ve böylece kapatıyoruz. Başka söz almak isteyen var mı bu listede? Evet, Siz, siz cevap hakkı anlamında...

MODERATÖR - Tamam, çok kısa! O zaman bir dakika, siz demin bir söz hakkı istemiştiniz. Sizi hemen alayım. Buyrun.

RİDVAN KAYA - Şimdi bu Miyase Hanım birtakım karşılaştırmalar yaptı. Şunu, şunu şey yapmamız lazım. Bir sorun çözülmek isteniyorsa, diğer tarafların ne düşündüğünü görmek lazım. Habur meselesi tartışılıp duruyor. Yani niçin tartışılıyor? Çünkü bir taraf, bazı insanlara farklı etkiler yaptığı için. Olaya nasıl baktığınız farklı olabilir. Farklı bakışlarımız olur da. Bu olayı anlamak için, karşılıklı olarak görmek zorunda olduğumuzu bilelim.

Burada Karacaahmet Cemevi meselesi gündeme geliyor. Ben sadece şunu söylüyorum: Medya, medyanın mesela Karacaahmet meselesini gündeme getirmesiyle alakalı tartışmalar oldu. 1959'dan beri Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Cami Kur'an Kursu vardı. 2008'de bu belediye tarafından yıkıldı. Medyada hiç sorun oldu mu? Binlerce kişi gösteri yaptı orada. Medyada hiç olay nasıl algılandı? Denildi ki; çevre düzenlemesi yapılıyor, yıkılması lazım. Cemevi söz konusu olduğunda, işte bu Alevi düşmanlığıdır, şeriatçı ayaklanmadır. Yok işte gerici-ler zaten bizi yok ediyor, yok etmeye çalışıyor diye farklı bir mantıkla ele alınıyor. Bu mantığın doğru olmadığını söylüyorum.

5. Alevi Çalıştayı

Miting meselesi oluyor. İşte deniyor ki mesela; pazar günü miting yapıldı. İşin doğrusu bir rakam tartışmasına girmek istemiyorum. Çok abartılı, rakamların çok abartılması olduğunu düşünüyorum da. Diğer bütün basında olayın yaklaşımları yani rakamlarla ilgili farklı rakamlar da var. Fakat birileri yürüdüğü zaman işte demokrasi göstergesi oluyor, bir başkaları yürüdüğü zaman irtica göstergesi oluyor. Yarasalar olduk. İmam hatipler kapatıldı diye protesto etti yüz binlerce insan. Başbakan çıktı dedi ki; yarasa, onlar yarasa dedi.

Yani şimdi bunları görelim. Sonuçta devlet sadece tek taraflı olarak devlet işte birilerine karşı çıkıyor, birilerini mahkûm ediyor, birilerini eziyor dersek yanlış olur. Bu anlamda, bu toplum..

SEVİLAY YÜKSELİR - Ama, çalıştaya girmedim. Sizin amacınız üzüm yemek değil, bağcı dövmek.

RİDVAN KAYA - Valla!

SEVİLAY YÜKSELİR - Konuşmanızı ben bakın büyük sakinlikle dinliyorum. Hayır, siyasi tartışmalarınızı. Bakın, başladığınız andan beri hep kendinizi...

MODERATÖR - Mikrofon. Sevilay Hanım, Sevilay Hanım!

SEVİLAY YÜKSELİR - Koyuyorsunuz, yine koyuyorsunuz.

RİDVAN KAYA - Şimdi!

SEVİLAY YÜKSELİR - Karacaahmet Cemevi'nin tartışmasına koyduğunuz şeye bak. Bu mudur yani? Biz bunun için mi yapıyoruz? Bunun için mi yapıyoruz?

RİDVAN KAYA - Peki, söylediğim şey mantıksız mı? Söylediğim şey mantıksız mı?

SEVİLAY YÜKSELİR - Ne istiyorsunuz, ne istiyorsunuz Rıdvan-Bey? Yani bakın...

RİDVAN KAYA - Bir kere...

5. Alevi alıştayı

SEVİLAY YÜKSELİR - Bu olayın başından beri ben hani böyle hoşgörüle burada dinliyorum ama size çok dikkat ediyorum...

RIDVAN KAYA - Evet!

SEVİLAY YÜKSELİR - Özellikle en uç noktaya çekiyorsunuz. Yani Abdurrahman Bey bile sizden çok daha ılımlı ve hoşgörülü.

RIDVAN KAYA - Abdurrahman Bey bile, bir kere anla, şeyi anlamıyorum.

SEVİLAY YÜKSELİR - Vallahi Dilipak bile senden daha, ya lütfen ya!

RIDVAN KAYA - Sevilay Hanım lütfen!

SEVİLAY YÜKSELİR - Cumhuriyet mitinglerine benim annem gitti, babam gitti. Benim kardeşim, ben de gittim. Bunu siz kullanılma olarak algılıyorsunuz, hayır efendim! Cumhuriyet mitinglerine Aleviler Cumhuriyetlerine sahip çıkmak, laikliklerine sahip çıkmak, darbe olsun diye mi gitti canım?

RIDVAN KAYA - Bu sizin yorumunuz.

SEVİLAY YÜKSELİR - İkide bir...

RIDVAN KAYA - Bu sizin yorumunuz. Ben, ben kendi...

SEVİLAY YÜKSELİR - Bu benim... benim yakın arkadaşlarım da gitti. Lütfen ya!

RIDVAN KAYA - Ben kendi yorumumu söylüyorum. Siz de kendi yorumunuzu söyleyin. Ama lütfen!

SEVİLAY YÜKSELİR - Ama yani bakın , biz buraya geldik ki...

RIDVAN KAYA - Niyet, niyet okumayın.

SEVİLAY YÜKSELİR - Ortak noktalar...

RIDVAN KAYA - Öküz altında buzağı aramaya gerek yok.

5. Alevi Çalıştayı

SEVİLAY YÜKSELİR - Rıdvan Bey biz buraya geldik, ortak nokta bulmaya. Siz sürekli böyle olayı tırmandırıcı noktalara getiriyorsunuz. Yani, Miyasi'nin söylediğine karşı cephede Karacaahmet meselesi kapandı gitti, camiyi koyuyorsunuz Kasımpaşa'da. Ne alakası var ya?

RIDVAN KAYA - Ne demek, ne alakası var canım!

SEVİLAY YÜKSELİR - Diyorsunuz ki onlar...

RIDVAN KAYA - Sonuçta insanların, insanların...

SEVİLAY YÜKSELİR - Yani şimdi, pazar günü...

RIDVAN KAYA - İnsanların böyle bir sorunu yok mu ?

SEVİLAY YÜKSELİR - Bakın, biraz önce böyle yaptınız.

CEMAL ŞENER - Siz tarihteki hangi darbeye karşı çıktınız?

SEVİLAY YÜKSELİR - Bir dakika, pazar günü, bir dakika, pazar günü...

CEMAL ŞENER - Efendim, tarihteki hangi darbeye karşı çıktınız?

RIDVAN KAYA - Tarihteki hangi darbeye mi karşı çıktık?

KATILIMCI - Yakın tarihimizde...

SEVİLAY YÜKSELİR - Bir saniye.

RIDVAN KAYA - 28 Şubat sürecinin bizzat mağduruyuz.

CEMAL ŞENER - 28 Şubat'tan önceki darbelere niye karşı çıkmadınız?

RIDVAN KAYA - 28 Şubat, beyefendi!

CEMAL ŞENER - 12 Mart'a niye çıkmadınız?

SEVİLAY YÜKSELİR - Ondan öncekileri...

CEMAL ŞENER -12 Eylül'e niye çıkmadınız?

5. Alevi Çalıştayı

RIDVAN KAYA - 12 Mart'ta ben zaten...

CEMAL ŞENER - Neden?

RIDVAN KAYA - İlkokulda bile değildim. Siz, Cemal Bey siz ne...

CEMAL ŞENER - Sizin zihniyetiniz neredeydi?

SEVİLAY YÜKSELİR - Bir dakika, Rıdvan Bey. Bir şey söyleyeceğim.

CEMAL ŞENER - Bakın, zihniyetiniz...

RIDVAN KAYA - Zihniyet meselesine şey yap...

KATILIMCI - 12 Mart...

CEMAL ŞENER - Zihniyetiniz darbelerin yanında...

RIDVAN KAYA - Peki 12 Eylül'de siz ne yaptınız?

CEMAL ŞENER - Amerikancı darbe olunca yanındasınız.

RIDVAN KAYA -12 Eylül'de ne yaptınız?

CEMAL ŞENER - Amerikancı darbe olunca yanındasınız. Amerikancı darbelerinin yanındaydınız.

RIDVAN KAYA - Biz hiç, alakası yok.

CEMAL ŞENER - Bu gün Amerika darbeyi desteklemiyor diye, darbelere karşısınız.

RIDVAN KAYA - Hiç alakası yok. ...

CEMAL ŞENER - Biz bütün darbelere karşıyız; ama siz Amerikancı darbe... ...

RIDVAN KAYA - Amerika'ya karşı, Amerika'ya karşı Ortadoğu'da ve Dünya'da öne çıkan hareketler İslami hareketlerdir. Bu gerçeği inkar edemezsiniz.

5. Alevi alıştayı

SEVİLAY YÜKSELİR - Ya, Rıdvan Bey, ...lokal genele yayamazsınız ya.

CEMAL ŞENER - İslami hareketler emperyalizme karşı, siz emperyalizme karşı mısınız?

SEVİLAY YÜKSELİR - Yani ...

RIDVAN KAYA - Elbette emperyalizme karşıyım.

KATILIMCI - Evet!

SEVİLAY YÜKSELİR - ...olur mu yani?....

CEMAL ŞENER - O zaman niye darbelere karşı değilsiniz?

RIDVAN KAYA - Siz emperyalizmin, emperyalizmin bizzati... kurumun tartıştırmıyorsunuz burada bize.

SEVİLAY YÜKSELİR - ...Darbeci zihniyetle ben ne alıştayı yapacağım?

RIDVAN KAYA - Demin dediğiniz gibi...

CEMAL ŞENER - Gündem bu değil ki? Gündem darbeler olsa tartışalım.

KATILIMCI - Evet şimdi!

RIDVAN KAYA -Valla sizin hoşunuza gidecek şeyler söylersek kabul edilir, hoşunuza gidecek şeyler söylemezsek kabul edilmez mantığını kabul etmiyorum.

MODERATÖR - Cemal Bey, Cemal Bey! Ya sizi Diyanet İşleri Başkanı yapacağız?

SEVİLAY YÜKSELİR - O zaman yani bazı İslamcılar var ki bir anda ki şeriatı getirmek istiyor, lokal birtakım şeyi niye getirip bu alıştayı...

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Bu son tartışmalarınız gerçekten çalıştaya çok ciddi katkı sağlamıştır!

5. Alevi Çalıştayı

SEVİLAY YÜKSELİR - Hayır, hiçbir katkı sağlamadı!

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK -Teşekkür ediyorum.

SEVİLAY YÜKSELİR - Rıdvan Bey, sürekli en uç noktaları veriyor. Bakın biraz önce ne dedi? Lütfen! Diyorsunuz ki Rıdvan Bey, bakın...

RİDVAN KAYA - Ya neyse, bu iş meselesini çok şey yapmak...

SEVİLAY YÜKSELİR - Pazar günü, pazar günü mitingde o sayı tartışmalı.

RİDVAN KAYA - Tartışmalı canım, siz bir kere, siz bize...

SEVİLAY YÜKSELİR - Ne fark eder? Altmış kişi, altmış bin kişi...

RİDVAN KAYA - Bir kere, konuşma tarzınız bile bana hakaret ediyor. Böyle, böyle doğru değil.

SEVİLAY YÜKSELİR - Hakaret, çünkü siz kusura bakmayın.

RİDVAN KAYA - Böyle doğru değil. Ha canım şimdi rakam ... hiç gerek yok yani. Beş yüz bin, beş yüz bin.

SEVİLAY YÜKSELİR - Tartışmalı. Yani ne fark eder yani?

RİDVAN KAYA - Ondan sonra bu rakamlar üzerinden...

SEVİLAY YÜKSELİR - İki kişi de olsa bir, yirmi bin kişi de...

RİDVAN KAYA - Bir takım meşruiyetler üretiliyor. Bu doğru değil.

SEVİLAY YÜKSELİR - İki kişi de olsa bir, yirmi bin.

RİDVAN KAYA - Ha o zaman onu söyleyin.

SEVİLAY YÜKSELİR - Siz sayıya mı takılıyorsunuz?

RİDVAN KAYA - Hayır sayıya takılmıyorum. Sadece birtakım kolların fetişizme dönüştürülmesi, dayatmaya dönüştürülmesi doğru mudur?

5. Alevi Çalıştayı

SEVİLAY YÜKSELİR - Ha bir dahaki sefere milyonları yıgarız. Sizin gözünüz, gönlünüz doysun diye.

RİDVAN KAYA - Benim gönlümün, gözümün doyması gerekmiyor. Adil olalım, dürüst olalım yeter.

MODERATÖR - Tamam, şimdi Rıdvan Bey lütfen ışığı kapatır mısınız? Tamam. Anlaşıyor ki siz Alevilerin durumunu farklı okuyorsunuz, Aleviler sizin durumunuzu farklı okuyor. Bunu anladık en azından biz şimdi buradan izlerken. Tamam, bunlar düzelecek umarım. Alper Bey buyrun!

ALPER TAN - Teşekkür ederim. Bu arada ben biraz mağdur oldum ama helal olsun. Önemli değil. Bence bu tartışmanın olması güzel bir şey. Birbirimizi anlamak bakımından çok önemli. Burada bağırıp çağırabiliriz de salonun içerisinde. Önemli olan bunu sokağa, gayri yasa dışı noktalara çıkarmamaktır. Burada tabi ki tartışacağız. Bence, hiç yadırgamıyorum. Belki, belki değil, sonradan anladım. Benim sabah oturumunda yaptığım konuşma da şu kapının yirmi santim ötesinde farklı şekilde yansıtılmış. Yani Aleviler de artık çok olmaya başladılar dediğim gibi algılanmış ve televizyonlar sordular bunu.

Yanlış anlamaya gerçekten çok müsait bir ortam var. Ama bu tartışmalar bence son derece önemli. Bir de şunu görüyorum. Ben gerçekten sabahtan bu yana çok şey öğrendim. Çok faydalandım. Herkese çok teşekkür ediyorum. Herkesi de seviyorum.

Fakat bir de tespitim var.

MODERATÖR - Bitirdinizse ...

ALPER TAN - Hayır, hayır, yeni başlıyorum! Çok kısa...

MODERATÖR - Ne kadar bekliyorum böyle heyecanla bitmesini.

ALPER TAN - Uzatmayacağım, sizi fazla üzmeyeceğim. Önyargılar var, birbirimizi anlama konusunda yani belli önyargılarımız var ve kendi mağduriyetlerimiz var. Üzüntü, sıkıntılarımız var. Ama sadece

5. Alevi alıştayı

biz mağdurmuşuz gibi bir algı söz konusu Alevi arkadaşlarda. Yahu arkadaşlar hepimiz mağduruz. Bu ülkede hepimiz mağduruz ya. Bunu küçümsemeyin. Ha siz daha çok mağdursunuz. Birisi daha az mağdur, biz daha az mağdur olabiliriz. Az mağdur olmamız bizim mağduriyetimizi meşru hale getirmez. Bunu anlamaya çalışmamız lazım. Lütfen, bunu yapabilirsek eğer büyük bir katkı sağlamış oluruz sürece diye düşünüyorum.

MODERATÖR - Hocam böyle bir şey anlaşılıyor biliyor musunuz? Sesinizi çıkarmayın, biz de mağduruz.

ALPER TAN - Hayır, hayır kesinlikle öyle demiyorum.

MODERATÖR - Hatta biz şkretmemiz lazım. Kendi durumumuza şkretmemiz lazım.

ALPER TAN - Hayır hayır hayır kesinlikle ses! O zaman, o zaman düzeltiyorum. Böyle anlaşıldıysa özür diliyorum. Sesinizi lütfen yükseltin.

MODERATÖR - Alper Bey, bu sizden!

SEVİLAY YÜKSELİR - Dışarıda da konuştuk Alper.

MODERATÖR - Ben görüşmeler yapıyorum ya bu görüşmelerde yani siz mağdursunuz ama...

ALPER TAN - Ha!

MODERATÖR - Müslümanlar da mağdur dediğimde bana diyorlar ki, ne yani onlar mağdursa, kendi....

ALPER TAN - O zaman hemen açık ve net söylüyorum o halde.

MODERATÖR - Kendi derdimizi...

ALPER TAN - Hepimiz mağduruz. Sesinizi lütfen siz de yüksek çıkartın, biz de yüksek çıkartalım. Hep birlikte ses çıkartalım. Hep birlikte ses ıkartmazsak, sadece kendimize istersek yol alamayız. şimdiye

5. Alevi Çalıştay

kadar hep bu oldu. Beyefendinin, Miyase Hanım, pardon özür. Bakın beyefendinin mağduriyetini söz küçümsüyorsunuz. O da acı çekmiş, o acının feryadını şu anda yansıtıyor.

ALPER TAN - Ya lütfen! Hayır, peki, peki ben tekliflerimi söyleyebilir miyim? Tamam. Polemik yapmak istemiyorum; ama acıyı anlıyorum, bu acıyı birlikte çözmemiz lazım. Biraz empati kurarak daha rahat çözebiliriz diye düşünüyorum. Burada uluslararası boyutuna bence çok fazla temas edilmedi hocam. Bu Alevilik sorunu uluslararasılaşmaya başlamış bir sorundur.

Eğer biz şimdiden bunun önünü kesmezsek, daha doğrusu çözmezsek, önünü kesmekten maksadım çözmektir, Alevilerin memnun olacağı şekilde çözmektir. Bunu çözmezsek tıpkı soykırım sorununda olduğu gibi uluslararası bir boyut kazanır ve daha da zorlaşır bu çözüm.

MODERATÖR - Biz bu sorunun, bu soruna yeterince özen göstermezsek varabileceği noktalardan duyduğumuz kaygıyla bunu yapmıyoruz. Aleviler bunu hak ediyorlar. Olumlu anlamda iyi bir devlet tavrı, hak ediyorlar diye yapmak istiyoruz.

ALPER TAN - Evet, ayrıca bu gerçekten devletimiz gidip Alevi köyüne cami yapıyorsa, bu asimilasyon politikasıdır. Bu son derece yanlıştır. Benim köyüme yapmıyor da neden gidip Alevinin köyüne yapıyor? Çünkü öbür camilerin tamamı vatandaş tarafından isteyerek yapılıyor. Bu asimilasyon, asimilasyon politikası yanlıştır, kınıyorum ben de.

Ayrıca Diyanet'in devletten bağımsız olmasını ben de istiyorum. Çünkü devlet Diyanet üzerinden dini denetleyecekse, ben bunu istemem. Dolayısıyla, bir de Alevi vatandaşlarımız hak talebinde bulunurken başkalarının hakkını ortadan kaldıracak talepleri de ortaya koymamalıdır. Bir de böyle bir anlayış olduğunu fark ediyorum bazı arkadaşlarda. Bu doğru değil diye düşünüyorum.

5. Alevi Çalıştayı

Zorunlu din dersi gerçekten yanlış. Bu seçmeli hale getirilmelidir. Bu demokratik bir taleptir ve insan hakkıdır. İsteyen alıp, isteyen alması gerekir. İsteyen de Alevi dersi alabilir.

Bence bu sürece Cumhuriyet Halk Partisi de dahil edilebilirse, açılım sürecine, çok daha yararlı olacağına inanıyorum. Ayrıca Hüseyin Hatemi Hocam da söyledi öğlenden önce. İnanç vergisinden bahsetti. Şimdi Alevi vatandaşlarımız da gayri müslümler de vergi ödüyorlar. Din hizmetlerine, Diyanet'e bu paralar gidiyor. Dolayısıyla, inanç vergisi konabilir, herkes de kendi inancı doğrultusunda vergi verir ve o vergiler de o kendi inancı doğrultusunda o ibadethanelere aktarılabilir diye düşünüyorum.

Teke ve zaviyeler statüsünde bir statü olabilir. Bu tabii ki böyle olsun anlamında demiyorum. Bir teklif anlamında söylüyorum. Anayasanın değişmesi gerekiyorsa da değişmelidir. Arı kovanına çomak sokacağız diye problemlerin üstünü örtmemeliyiz kesinlikle ve bu konuda cesur olmalıyız ve korkmamalıyız.

MODERATÖR - Bundan sonra çok rahatladınız galiba, sabahleyin.

ALPER TAN - Hayır, hayır sabah da rahattım ben.

MODERATÖR - Hani ben açmak için söyledim.

ALPER TAN - Evet, evet! Demokrasinin güçlendirilmesi, sivilleştirilme ve özgürlüklerin artırılmasıyla bence birçok sorunu çözebiliriz. Bu genel manada bir sorundur Türkiye'de. Sadece Alevilerin, Sünnilerin değil, tüm kesimlerin sorunudur. Demokrasinin güçlenmesi ve yerleşmesi lazım, sivilleşmenin artması lazım. Bu da çok önemli diye düşünüyorum.

Bir de Sünni cemaatin Alevilere el uzatmasını teklif ediyorum. Burada mesela önümüzde Kurban Bayramı var. Kurban kesen insanlarımız, Alevi fakir fukara varsa onlara da destek olabilirler. Bu karşılıklı havayı yumuşatacaktır. Onun için ben, öğlenden önceki oturumda

5. Alevi Çalıştayı

Alevi önderlerin de Sünni kesimin sıkıntıları konusunda destek olmalarını talep ettim. Bu karşılıklı hale gelirse, empati haline dönüşürse, bu empati hali bir süre sonra sempatiye, arkasından da çözüme dönüşebilir. Bunun altını çiziyorum, çok önemsiyorum.

MODERATÖR - Evet tamamlayalım hocam!

ALPER TAN - Kısaca, bir cümlem kaldı.

Bir de belki televizyonlara düşen, medyaya düşen yönler de olabilir. Bu tür konular tartışma programlarının dışında, dizilerde de işlenebilir, başka sinema filmlerinde de işlenebilir. Bu yanlışlıklar bu şekilde daha kolay atlatılabilir diye düşünüyorum. Devletle ilgili boyutu olduğu kadar, toplumsal boyutu da var. Toplumsal boyutunu da bu yöntemlerle aşmamız mümkün diye düşünüyorum. Herkese çok teşekkür ediyorum.

MODERATÖR - Biz de çok teşekkür ediyoruz. Abdurrahman Beye söz hakkı vereceğim; ama İbrahim Bey siz bir şey söyleyecek miydiniz?

İBRAHİMÇELİK - Vazgeçtim.

MODERATÖR - Tamam! İyi yaptınız. Abdurrahman Dilipak deyince tabi orada bir şey... Size söz hakkı doğdu.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Londra'da Ortodoksluk üzerine bu yıl yapılacak, 2010 yılında yapılacak araştırmaların programı kırk üç yıl yapıyor. Biz bunu politik bir gündemle ya da kendi aramızda çözemeyiz. İlahiyat fakültelerinin, sosyoloji, antropoloji hatta bizim din ve kendi geleneğimiz diye ileri sürdüğümüz bazı şeylerin antropolojik açıdan incelendiğinde daha farklı medeniyet ve kültürlerle, daha önceki tarihte var olduğunu da göreceğiz ve vakayı doğru anlayacağız. Onun için sürecin çözüme katkı bağlamında, ilahiyat fakülteleri, sosyoloji fakülteleri, antropoloji fakülteleri tarafından doktora tezi, araştırma programı olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

5. Alevi Çalıştayı

Demokratikleşme, insan hakları ve hukuk devleti yönündeki kazanımlar bu sorunun çözümünü kolaylaştırıcı etki yapacaktır. En azından bireysel anlamda sorunun çözümü, sivil toplum örgütlenmesi anlamında sorunun çözümünü kolaylaştırıcı bir katkı yapacaktır. Alevilerin kazanımları ya da beklentilerinin, diğer dini etnik topluluklar için de model oluşturacağını unutmamak gerekir. Bu hem Sünniler hem de Keldani, Arami, Asurî, Yezidi için. Dolayısıyla bağımsız, izole bir sorun olarak görülmemesi konusunu tekrar söylüyorum.

Mesela eğer burada cemevlerinden söz ediyorsanız Caferiler hemen Hüseyniyeleri isteyeceklerdir. Hiç bunda şüpheniz olmasın. Hüseyniye talebi gelecektir ve Hüseyniyeler de teolojik bağlamda Kum'a bağlı olacaktırlar. Yani İran'ın doğrudan sürece müdahalesinin zaten...

KATILIMCI - Öyle zaten.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Şu anda resmi olarak da öyle. Ama Hüseyniyeler örgütlenmedi yani.

HÜSEYİN HATEMİ - Ama Hüseyniye diye camiden ayrı kullanılması mutlaka...

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Bir şey yok.

HÜSEYİN HATEMİ - Gereken bir yer yok.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Kültür merkezileri anlamında.

HÜSEYİN HATEMİ - Ne tarikat var ne şeyh ne tarikat uygulaması olarak.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Tabii!

HÜSEYİN HATEMİ - Ne de camiden ayrı Hüseyniye diye bir yer...

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Kültür etkinliği olarak, kültürel bir boyut.

5. Alevi Çalıştayı

HÜSEYİN HATEMİ - Alevilere cemevi tanındı diye, Hüseyiniye is-
teme diye bir problem.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Hayır yani bu da olur. Ben yani
cem...

KATILIMCI - Hocam Caferiliği...

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Tabii! Caferi camilerinin statüsünü
biliyorsunuz ve bu da bu paralel, hukuki bir güvenceye kavuşacaksa,
fiili bir çözüm değil, hukuki bir güvence söz konusu olduğunda bu da
gündeme gelecektir.

KATILIMCI - Şey de var Abdurrahman Bey! Bu Arap Alevileri, Nu-
sayriler de geldiler bizle.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Evet!

MODERATÖR - Onları hiç bu kategoriye dahil etmedik ama onla-
rın çok farklı beklentileri var.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Tabii!

KATILIMCI - Yalnız onlar Alevi...

HÜSEYİN HATEMİ - Onları ben söyledim. Onlara inanç özgür-
lüğü ve örgütlenme özgürlüğü tanınır ama onlara bir İslam Diyanet
teşkilatı tanınmasına imkân yok.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - O da bir Alevilik ama aminist bir
topluluk mesela.

HÜSEYİN HATEMİ - Eğer Anadolu Alevileri gibi istesinler...

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Evet!

HÜSEYİN HATEMİ - Ama demeyenleri varsa...

KATILIMCI - Bizim şubemiz onlar.

HÜSEYİN HATEMİ - Efendim!

5. Alevi Çalıştayı

KATILIMCI - Bizim şubemiz.

KATILIMCI - Değil, hayır!

HÜSEYİN HATEMİ - Yok öyle, onlar öyle demiyorlar.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Ya Arap kökenli, reankarnasyonel farklı bir...

MODERATÖR - Sanırım Hasan Atıcı. Gruplardan birinin başkanı. Yanlışlık olmasın. O bizi ziyarete geldi ve Adana'da mescitler açtıklarını söyledi. Dolayısıyla bu mescitlere ne Sünnilerin ne de genel Alevilerin rağbet etmediklerini bu nedenle de bizden destek istediklerini, en azından onaylanmasının, statüsünün açıklık kazanmasını vs istediler. Onların dile getirdikleri sorunlar o kadar farklıydı ki, biz onları bu sürece en azından şimdilik dahil etmekten kaçındık. Açık söyleyeyim.

ABDURRAHMAN DİLİPAK - Bunlar sadece Türkiye'de kalmayacak, Suriye'de de dini otoriteleri var ve... bir cemiyettir. Öyle hani çok da açık olsunlar falan kendilerini açmayacaklardır. Açılmayı istemiyorlar. Teolojileri öyle. Dolayısıyla yani bu taleplerin başka talepleri tetikleyeceğini ve bunun da süreci çıkmaza sokabileceğini not etmek gerekir diye bunu belirtmek istiyorum.

Demin poimedya diye geçti. Bu çok yeni bir trend. Poimedya coğrafya bilgi sistemleri CIS dedikleri bir sistemle aslında bu coğrafyayla kültürü ilişkilendirilmiş topraklarda herkese TRT'den bir kanal vermek mümkün değil. Bir sanal kütüphane oluşturup, referans kütüphanesi oluşturup, her cemevinin bulunduğu ya da Alevi bölgesinin bulunduğu, diğer dini topluluklar için de geçerli bu. O bölgelerin müziğini, kültürünü, geleneğini eğer burada bir medya olarak sunabilirsek hem doğru bilgiye ulaşmak açısından hem de yani gülband dinlemek isteyenler buradan indirip dinleyebilmeliler. Yani bir dini atlasın şu Diyanet'i falan kurup kurmamadan önce, Sayın Bakan bunu eğer kendi kontrollerinde böyle bir poimedya oluşturabilirlerse, Türkiye'nin inanç atlası ortaya çıkabilir ve buraya bilgiler, tartışma platformları da oluşabilir.

5. Alevi alıştayı

Sürekli açık bir formda, birbirimizi doğru kaynaklardan tanırsak, herkes kendini de doğru tanımlarsa, konumlandırırsa sanıyorum çözüme daha kolay ulaşırız diye düşünüyorum.

MODERATÖR - Tamam! Teşekkür ederim. Lale Hanım!

LALE ŞIVGIN - Ben ilk baştaki, ilk bölümde yaptığım konuşmada, şimdi Alevileri kırmamak için ne yapabiliriz, ne kadar daha hassasiyet gösterebiliriz, hangi terminolojileri kullanmamız doğru olur, bundan bahsetmiştim. Çünkü konumuz Alevi alıştayı olduğu için. Ama aslında, aynı hassasiyeti toplumun tüm kesimlerine göstermemiz gerektiği ortaya çıkıyor. Yani başka kesimlerin de farklı mağduriyetleri var.

Ama isterdim ki buradaki tüm katılımcılar mağduriyeti olan diğer kesimlere karşı da aynı hassasiyeti gösterebilir. Terminoloji seçiminde dikkatli davranırsın. Fakat böyle bir hassasiyet göremediğim için üzüldüğümü söylemek zorundayım.

Burada sonuç itibarıyla bir sorun var diyoruz. Sorunun teşhisi ve çözüm yolları için bazı arayışlarımız var. Daha çok özgürlük nasıl hayata geçebilir? Bunun üzerinde konuşmaya çalışıyoruz. Cevaplar arıyoruz. Ama gözden kaçan bir konu var, bir nokta var yine. Bazı katılımcıların açıklamalarında... Bir kesime özgürlük sağlarken, bir kesimin haklarını arttırmaya çalışırken, bazı kesimlerin değerlerini yüceltirken, karşı tarafın veya karşı taraf demek belki doğru olmaz ama diğer başka kesimlerin haklarını ihlal etmemek, onların değerlerini işte tabir yerindeyse çöpe atmamak, ezip geçmemek gerekiyor.

Bu galiba bazı katılımcılar tarafından göz ardı ediliyor. Ben konuşmalardan böyle anlıyorum. Çünkü bazı değerleri yüceltirken, başkalarının benimsediği değerlerin de işte çiğnendiğini hissettim açıkçası bazı konuşmalarda. Bunu öngören bir yaklaşımı da yadırgadığımı söylemek zorundayım.

Bayrakları indirelim, Atatürk resimlerini indirelim, işte burada da Atatürk resmi var, yine Türk bayrağının altındayız, İstiklal Marşımızı

5. Alevi Çalıştayı

kaldırılım ortadan... Peki, böylece Alevilerin sorunları çözülmüş olacak mı? Yani şu resmi kapı dışarı çıkarttığımız zaman Alevilerin hangi sorunu çözülmüş olacak? Burası bunun için doğru bir zemin mi? Ya da başka bir tartışmanın konusuysa belki de bunun yeri Alevi Çalıştayı olmamalıydı diye düşünüyorum.

MODERATÖR - Bunların hepsi birer gramer. Siz canınızı sıkmayın onlara.

LALE ŞIVGIN - Efendim!

KATILIMCI - Her birisinin bir ayrı okunuşu var. Yani sorun değil. O kadar kafanızı takmayın.

LALE ŞIVGIN - Olabilir. Ben sadece şunu söylemek yani kayda geçirmek için şunu söylemek gerektiğini düşünüyorum: Evet, hepimizin birer kimliği var, kişiliği var, manevi değerlerimiz ve inançlarımız var ve bunlara maksimum seviyede hassasiyet göstererek birbirimizi anlamaya çalışıyoruz. Bir ortak nokta, ortak dil oluşturmaya çalışıyoruz ama bunu yaparken başka değerlerimizin olduğunu unutmamak gerekir diye düşünüyorum. Manevi değerlerimiz, inanç değerlerimiz varsa. Siz benimsemeyebilirsiniz, başkası benimsemeyebilir ama benim en azından kendi adıma söyleyeyim. Benim de sahip olduğum milli değerlerim var ve bunların yere atılıp üzerinden geçilmesini de ben kendi adıma hazmedemiyorum.

Dolayısıyla bunun doğru bir zemin olduğunu düşünmüyorum. Türk bayrağının tartışılmasının, Atatürk resimlerinin, İstiklal Marşının tartışılması için buranın doğru bir zemin olduğunu düşünmüyorum. Çünkü bunun Alevi kesimine bir faydasının olacağını düşünmüyorum. Bunu da not etmekte fayda var diye görüyorum.

Belki şöyle toparlamak da gerekebilir. Herkesin kendine demokrat olduğu bir anlayışla biz şeyi çözmemiz çok da mümkün görünmüyor. Eğer gerçek bir demokratlıktan bahsediyorsak, evet birbirimizin tüm değerlerine karşı aynı hassasiyeti, aynı olgunluğu göstermemiz gere-

5. Alevi Çalıştayı

kir diye düşünüyorum. Umarım bu ortak noktayı bir gün bulabiliriz ve hepimizin sorunları hep birlikte çözülür.

MODERATÖR - Umarım ve inşallah!

LALE ŞIVGIN - İnşallah!

MODERATÖR - Murat Aksoy!

MURAT AKSOY - Tekrar teşekkürler. Ya ben kısaca üç, dört temel şeye değineceğim.

Birincisi, tabi ki benim konuşmamda hani Alevi örgütlerinin siyaset yapması, hiç kötü değil çünkü sorunlar siyasetle çözülür. Ama benim istediğim, eğer bunu Alevi kimliği üzerinden yapıyorlarsa bunu açıklıkla ifade etmeleri. Yani benim sıkıntım burada.

İkincisi, belki Rasim ilk konuşmasında söylemiştir. Bu sadece Aleviler için değil ama Aleviler gerçekten, yani bütün kültürel kimlikler devlet tarafından sürekli manipülasyona açık birer yedek güç olarak tutulmuştur. Yani Aleviler Sünnilere karşı, laikler başka şeylere karşı. Bu konuda özellikle Alevilerin de bir kendilerine yönelik özeleştiriyapmalarını ifade etmeye çalıştım. Özellikle Alevilerin Cumhuriyet Halk Partisi'yle, laiklik üzerinde kurduğu ilişkinin ben çok sorunlu olduğunu düşünüyorum. Bunu hem özgürlükleri için hem de kendi varlıkları için, çünkü sonuçta iki farklı kategoriden bahsediyoruz. Öyle bir özeleştiri- nin ben çok sağlıklı olacağını düşünüyorum.

Aleviler özellikle tabi AK Parti Hükümetiyle birlikte bu konuda biraz daha rijit oldular. O konuda da ben rahatsızım. Bir Alevi olarak da rahatsızım.

Üçüncüsü, tabi Alevilerin talepleri hani tekli talepler olarak şey yapılabilir. Bu konuda zaten biraz önce söyledim. Laik devletin yapması gereken birtakım somut adımlar var ama çözüm konusunda ben sanki hani bu Kürt meselesi büyük bir demokratikleşme paketi içinde daha yani tekil sorunlar değil, daha büyük fotoğraf içinde. Yani bunu daha

5. Alevi alıştayı

açıkça ifade edeyim. Daha büyük bir Anayasa değişikliğiyle mesela, laiklik düzenlenmesinin, laiklik maddesinin yeniden düzenlenmesi, işte devrim kanunlarının yeniden düzenlenmesi aslında Alevilerin yaşadığı birçok sorunu doğrudan ortadan kaldırabilir.

Belki Alevilerin aslında daha böyle bir, tırnak içinde, daha büyük bir talebi dillendirmelerinin zamanı gelmiştir. Mesela sivil anayasa talebi gibi. Ondan sonra sanki böyle bir talep içinde de en büyük sıkıntının belki Necdet Hoca biraz orayı açabilir. Ben böyle bir czmn yani AK Parti'ye rağmen, devlet tarafından bazı kurumlar, özellikle Alevilikle ilgili konuştuğumuz zaman bazı kurumların şerh düşeceğini düşünüyorum. Özellikle Diyanet'in. Çünkü sonuçta Diyanet büyük, kurumsal olarak olumsuz anlamda söylemiyorum ama bir rant ve bir şey yani hani yüz yirmi beş ya da yüz bin kişinin çalıştığı bir kurum. Onların bu konuda devlet, ideolojik bir aygıt olarak çok sıcak bakacaklarına, aynı şekilde askerin de belki kurumsal olarak bu tür şeylere çok olumlu bakacağını düşünmüyorum.

Biraz önce yine Necdet Hoca şey dedi. Yani bu birtakım konuştuğumuz insanlar, hani dedeleri hani çok şey saymıyor ama gerçekten Ahmet'in orada dediği gibi orada aslında bir tür farklılaşma var ve bu ideolojik bir angajmandan kaynaklanıyor. Ben sadece tabi ki şu anda dedeler için bu ihtiyacı ya da ocaklar için bu ihtiyacı karşılıyor anlamında söylemiyorum ama sonuçta bu bir karşılıklı etkileşimle giderilebilecek bir mesele.

MODERATÖR - Yok biz, biz bu konuda Murat Bey, biz nötr durumdayız. Biz durumu anlatıyoruz size. Bu konuda herhangi bir analizimiz ya da herhangi bir gözlemimiz, söz konusu gruba bir yakınlık anlamı asla taşmaz. Sadece alanda bu tür resimler var, bunları sizlerin de bilmesi gerekir diye sizinle paylaşıyoruz. Yoksa böyle bir yakınlık falan, hısmılık ve hasımlık yok.

MURAT AKSOY - Tabi, son olarak da yani Alevilerin ben yine bir eski yazıya referans vererek bitireyim. Alevilerin de Sünnilerin de de-

5. Alevi Çalıştayı

mokratlığı özellikle Alevilerin başörtüsü konusunda, Sünnilerin de işte Diyanet gibi, cemevi gibi konularda eşit mesafede durması, özgürlükçü bir tavır almasıyla, hem bu Alevi-Sünni eğer böyle bir kategorik bir karşılıktan söz edeceksek ki ben onu çok anlamlı bulmuyorum. Ama böyle daha özgürlükçü bir yaklaşımla birbirini anlama, diyalog kurma ve daha demokratik bir Türkiye için daha uygun bir ilişki zemini kurabileceklerini düşünüyorum.

Teşekkürler.

MODERATÖR - Teşekkürler Murat Bey! Son konuşmacı, Rasim Bey. Oldukça kısa, üç cümle...

RASİM OZAN KÜTAHYALI - Tek bir yani temel mesele, bütün hepsiyle ilgili. Türkiye’de bugüne kadar egemen devlet zihniyeti, Alevileri Sünnileştirmek istedi ve asimile etmek istedi. Bu çok nettir. Sünnileri de laikleştirmek istedi. Dindar yaşam tarzının sürmesini istemedi. Kürtleri Türkleştirmek istedi. Gayri müslimleri Müslümanlaştırmak istedi. Böyle bir devlet zihniyeti var. Karmaşık yani tek bir kalıpla ifade edilebilecek değil. Bu zihniyette herkes tabi ki mağdur oldu. Burada Rıdvan Beyin ve Cemal Beyin, eğer düşman diye kullanacaksak, düşmanı aynıdır. İkisini mağdur eden, ikisini de Ekrem Beyide Sevilay Yüksel’i de bu ülkede ikinci sınıf yurttaş olmaya mahkûm eden ya da o şekilde onları gören gayri ahlaki zihniyet aynıdır. Bizler kapıştıkça bu zihniyet kazanır. Yine kendini tahkim eder, yine kazanır.

Bir darbeyi, dediğiniz gibi evet, birkaç ayet okuyarak İslami kesim yanına almıştır. 28 Şubat darbesinde sabah, akşam nedense o Alevileri katlettirenler Aleviliği över duruma gelmiştir. Bu oyunları yersek yine bu sistem devam eder ve Lale için de şunu söyleyeyim: Bu sistemi değiştirip hepimiz özgür olursak, Türk bayrağı bence çok daha yüce bir yere gelir. Tabutlarda değil, gönderlerde olur. O zaman o bayrak da Mustafa Kemal’in resmi de çok daha değerli, önemli yerlerde olur. Hepimiz umutluyuz onun için yani yeniden tekrarlıyorum. Cemal Beyin de Rıdvan Beyin de Sevilay’ın da mecazi anlamında yani aynı zihniyet tarafından bu ülkede zenciliğe zorlandığı ve zencilerin kavgası, zen-

5. Alevi alıştayı

ciyi zenciye kıldırma yoluyla da ayakta kalmaya çalıştığını böyle bir sistemde yaşadığımızı ve AK Parti'nin de bu sistemi değiştirirse tarihe geçeceğini, değiştirmesse tavsiye olacağını bilmemiz lazım.

MODERATÖR - Peki teşekkür ederiz! Böylece bugün de beşinci çalıştayın sonuna geldik. Çok verimli ve çok zor bir gün geçirdik. Açık söyleyeyim. Tam bir fırtınaydı. Sonlara doğru da bizim arzu ettiğimiz ama sizin hoşnut olmadığınız bir gerilim yaşandı. Biz bunlardan rahatsız değiliz, onu da açıkça söyleyelim. Bütün o zıt unsurların ortaya çıkmasını arzu ediyoruz. Keşke hep öyle olsa ama her zaman kurtarmak da kolay olmuyor. Bazen süreç istemediğimiz bir şekilde ilerleyebilir.

Bu verimli toplantı için tek tek her birinize teşekkür ediyorum. Doğrusu daha gidilecek çok yol olduğunu, mesafe olduğunu hepimiz fark ettik. Değil mi? Burada oldukça demokratik bir ereve içerisinde konuşurken bile zaman zaman gerildiğimiz anlar oldu. Umarım bu yüzleşme seansı diyebileceğimiz bu tür toplantılar, bu tür bir araya gelişler, şimdi konumuz Alevilik olduğu için, başka hiçbir şeyi bulaştırmadan Alevilerin hayrına, onların çıkarlarına bir gelişmeye yol açar. Öyle düşünüyoruz. Çünkü Alevileri konuşuyoruz şimdi.

Başka toplulukların, başka grupların Rasim'in dediği gibi, aynı merkezden beslenen sorunları kuşkusuz var ama bugün bunu konuşuyoruz. Dolayısıyla bunu hiç sulandırmadan, bu sorunun aşılması için çaba göstermemiz gerekiyor. Bu alıştayın, doğrusunu söylemek gerekirse, bizim özellikle izleyiciler olarak bu çalıştayın moderatörü olarak, bu raporu hazırlayacak yapı olarak bize çok büyük katkılar sunduğunu, çok değerli katkılar sunduğunu belirtmek istiyorum.

şimdi kapanış konuşmasını yapmak üzere bütün bir gün dikkatle bizi dinleyen Sayın Bakanımıza söz hakkı vermek istiyorum. Sayın Bakanım buyrun!

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Evet, teşekkür ediyorum.

Herhalde bir saat konuşma hakkım doğdu. Evet, sizi dinledikten sonra, evet çok teşekkür ediyoruz. nce gelenlere, geldiğiniz için

5. Alevi Çalıştayı

teşekkür ediyorum ama daha çok kaldığınız için teşekkür ediyorum. Bizde bütün konular böyle konuşulur ama kalmaya gelince, görüşünü söyler... Başkasını dinleme nezaketini bile, mazereti olanları kastetmiyorum. Yani çok önemli konu diyoruz. Çok hassas konu, hassas konuyla, davet edilmişsiniz. Buna bir gün değil, belki iki gün, belki saatler ayırmak gerekiyor. Konu çünkü önemli, onun için kalan arkadaşlara özellikle çok daha fazla teşekkür ediyorum.

Şimdi önemli midir? Yani beş dakikayı geçmeyecek konuşmam. Yaptığımız iş önemli arkadaşlar. İlk kez devletle Aleviler arasında doğrudan iletişim ve diyalog kurulması sıradan bir iş midir? Yani olmamıştı bu. İlk olarak oluyor bakınız bu yani. Ben çok önemsiyorum. Ne yapıldı efendim? Neler yapılıyor? Yapıldı, buyrun. İlk kez devlet ve bu toplum bir araya geliyor. Meselelerini tartışıyor. Devlet bunları hafızasına alıyor. Ne oluyor, ne bitiyor diye?

Cumhurbaşkanımızla birlikte Tunceli'ye gidiyoruz. Yani çok sıradan bir iş midir? On dokuz yıl önce gidilseydi, yirmi dokuz yıl önce gidilseydi, cemevine gidilseydi ne olurdu yani? Bugün mü çıktı cemevi dediğimiz, Alevi dediğimiz hadise? Belki de bu işler bugün çok daha rahat bir şekilde geçilebilirdi. Yok farz etme anlayışı yani, yok saymadan vazgeçilmesi gerekir anlayışına sonuna kadar katılıyorum ben yani. Bu çok önemli. Yani hele bu çağda, bu iletişim çağında hiçbir düşüncüyü, bireyi yok farz etme şansımız yok. Bu gerçeklerden hareket edilmesi gerekir diye düşünüyorum.

Üstelik Tunceli'ye Alevi ve Kürt sorununun bulunduğu bir laboratuvar il, önemli bir il yani. Açılımların konuşulduğu konulara bakıyorsunuz, Güneydoğu meselesi, Kürt meselesi, PKK meselesi, terör meselesi, Alevi inanç meseleleri adeta bir laboratuvar. O anlamda atılan o adım bile çok önemlidir diye düşünüyorum.

İnanın söylenecek çok şey var. Ben de çok istifade ediyorum bu çalıştaylarda. Sürekli not alıyoruz, ayrıca kayıtlara alınıyor. Kayıtları deşifre edip okuyoruz. Son derece faydalı geçtiğini söyleyebilirim.

5. Alevi Çalıştayı

Bir iki şey de şu. Yani yurt dışına çıkıyoruz. Ben bir haftadır işte Sırbistan'dan Gürcistan'a çeşitli ülkelere gittim. Sırbistan Devlet Başkanının çok önemli bir cümlesi vardı. Bunu bakın lütfen politik olarak anlamayın. Dedi ki; küresel hiçbir sorun yoktur ki, Türkiye olmadan çözülsün. Dünya medyasının huzurunda söyledi. Türkiye önemli bir konumda dışarıdan baktığınız zaman yani. İçeride biz ne konuşursak, kavga edersek edelim, dışarıdan Türkiye çok önemli bir noktaya gelmiş. Pozisyonu çok önemli ve değerli.

Şimdi bu bahsettiğimiz konuları da çözebilen Türkiye, dışarıdan nasıl görülür onun mukayesesini yapalım diye bu örneği verdim. Onun için bu talepleri sorun olmaktan birlikte çalışarak çıkarılmalı diyorum. Ne bekliyoruz medyadan? Medya önyargıların kırılmasını bile sağlarsa bu bile yeterli bence. Bu çalıştaylar bile önyargıların birçok anlamda kırılmasına vesile oldu, ben açık söyleyeyim. Medya bu konuda bir gayret, bir şey alırsa, taraf anlamında değil... Ön yargılar var. İşte Ekrem biraz önce saydı, birçok şeyleri saydı... Bunlar hep çocukken kulağımıza, bir yerde mahallede, sağda, solda... Belki özel bir gayret yok yani bunu da size söyleyeyim. Zaten son dönemlerde hiç böyle bir şey yok da eskiden kalma, işte o klasik tutumlardan kulağımıza söylenen sokaklarda falan, söylenişi neydi onu da bilmeyiz yani, ben de geri, geçmişe dönüp bakıyorum da. Bir şey söylenir de ne işe yarar, nerede olur bunlar filan. Onu da bildiği için değil. Ama bu ne yapıyor? Mesafe koyduruyor, arayı açıyor. Diyalogu kesiyor, onlar da sorunların doğmasına vesile oluyor. Onun için bunu da medya önyargıdan kırılması açısından çok önemli katkı sağlayacağı inancındayım.

Diyanet kadroları, Diyanet çok katı, o şekilde ki, keşke, size vereceğiz inşallah. İlahiyat öğretim üyelerinin yaptıkları değerlendirmeleri herkesin dikkatle okumasını istiyorum. Artık o dönemler de yok artık. Yani o çağlar da yok yani. Öyle bir değerlendirme, öyle bir Diyanet o kadar abartmayalım. Ama şunu kabul edelim. Diyanet dediğiniz kim? Memur ya. Yani Diyanet, Diyanet dediğin memur. Yanlış mı yani?

KATILIMCI - Bir temsil...

5. Alevi Çalıştayı

DEVLET BAKANI FARUK ÇELİK - Hayır, şu anlamda söylüyorum. Memur yani arkadaş, ne yapacak ki? Görev ne verilmişse, talimnamesi neyse... Hem diyorsunuz ki Cumhuriyetle yaşıt bir kurum Diyanet, anayasal bir kurum. Ya bunu gözden kaçırdığın zaman, yani realist davranmasınlar, davranamazsınız yani.

Cumhuriyet, cumhuriyetle yaşıt bir kurumdan bahsediyoruz ve bu kurumda bugün hasbelkader şurada, burada şu görevleri yapan arkadaşımız ya imamdır ya müezzindir ya müftüdür ya vaizdir. Kendisine verilen görevi o sorumluluk alanı içerisinde yapıyor. Yanlış bir iş yapmıyor bana göre yani. Ha, bu arkadaşın gelişen dünya şartlarına göre kendisini yenilemesi ve tüm insanımızı kucaklayacak şekilde bir bakış tarzı... O da sistem içerisinde yürüyor, o da gerçekleşiyor onu da size söyleyeyim. O bakış açısı yok artık. Daha kucaklayıcı bir anlayış var. Bu daha da gelişecek yani.

Ama unutmayalım ki bu kurum anayasal bir kurumdur. Bunun tartışma alanı farklıdır. O konularla ilgili görüşleri zikr ettiniz. Teşekkür ederim ama haksızlık yapmayalım diye söylüyorum yani. Herkes kendisine yasal alanın çizmiş olduğu sınırlarda görevini yapıyor. Onun için daha ötesini söylemek, ha bu cami, ben siz söyleyince not ettim, aldık onu. Yani Diyanet'in bu konuda bir gayretinin olmadığını biliyorum. Böyle özel bir çalışma yok. Ama tespitleriniz olursa, bize bildirirseniz memnun oluruz diyorum.

Son ne söyleyeyim. Söylemek zorunda değilim gerçi de. Din dersi, arkadaşlar Anayasa 24'ü hep beraber dikkatle okursak, bence çözüm var orada. Din eğitimi ile öğretimini birlikte zikrettiğimiz için çözüm bulamıyoruz. Din eğitimiyle, öğretimini ayırırsak ki, o ayırmış 24, madde. Ha orada bir tadil gerekebilir. Yani onun üzerine çalışılsa ben çok kolay çıkış yolunun bulunacağı inancındayım.

Bir önemli konu da Köln'de büyük bir cami ve külliyenin temelini attık geçen hafta. Alman yetkililerinin tümü oradaydılar. Merkez Federal hükümetten vardılar. Şey vardı, yerel parlamento ve Köln eski, yeni büyük şehir belediye başkanları vardı. Külliye şeklinde bir önemli bir eser orada inşa edilecek. Şimdi herkes konuştu, bütün yetkililer

5. Alevi Çalıştayı

konuştular. Dediler ki; bizim burada iki bin kaçtı biz bilmiyoruz dediler. Kaç tane cami veya ibadet yeri var yani. Bu amaçla açılan... Ama iki binin kesin üzerinde dediler yani. Biz üç senedir yahut da on senedir, beş senedir bizim hac yeri diye, Katoliklerin yanılmıyorsam hac yeri Saint Pierre Kilisesi Tarsus'ta. Ya şunu bir hizaya koysak, açsak da... Bizim hac yerimiz orası diyor. ... hacı olacağız orada diyor yani. Bunu çözememişiz biz bugüne kadar. Ama adamlar orada, Köln'ün merkezinde temel atıyorlar, hepsi geliyorlar.

Başka yerden bir talebiniz de varsa ibadetle ilgili yani cemevidir, camidir neyse herkes yapabiliyor. Kavga, gürültü de olsa, tartışmalar olsa da netice itibariyle bir özgür alan var orada. Biz burada üç yıldır, beş yıldır, on yıldır bu böyle olursa ne olur, şöyle gitse ne olur gibi adamların bu talebine cevap veremiyoruz. O tartışmalarda önümüzdeki günlerde ben de, katılacağım o işlere. Aslında kime soruyorsanız herkes de diyor ki, tabii diyor, gayet normal yani mahzuru yok tarzında bir bakış açısı var; ama bugüne kadar gerçekleşmemiş.

Sonuç olarak, çok güzel gidiyor inancındayım. Biraz da morale ihtiyaç var yani. Bu çünkü benim sorunum, bizim sorunumuz, buradakilerin sorunu değil, hepimizin sorunu. Bu işi özellikle medyanın nasıl desteklemesi gerektiğini en iyi sizlerin bilmesini istiyoruz. Bizim yapmadığımız şeyleri falan yazmayın. Böyle bir şey istemiyoruz yani. Ama bu süreci desteklediğimizde tabanda, aşağıda bir yumuşamanın olduğu, bir diyalog ortamının geliştiğini şu altı aylık süreç içinde gördük.

Katkılarınızdan dolayı ben çok teşekkür ediyorum ve her şey daha iyi olur inancıyla iyi akşamlar diliyorum.

MODERATÖR - Peki Sayın Bakanım! Teşekkür ediyoruz. Şimdi değerli konuklar, böylece beşinci çalıştayı tamamladık. Önümüzdeki ay siyaset oturumu olacak. Tekrar teşekkürler. Şimdi hepinizi yemeğe davet ediyoruz. Katkılarınız için de teşekkürler.

Çalıştay Katılımcıları (Alfabetik Sıra)

1. Abdurrahman Dilipak (Vakit - İstanbul)
2. Ahmet Dinç (Aksiyon Dergisi - Ankara)
3. Ali Bayramoğlu (Yeni Şafak - İstanbul)
4. Ali Bulaç (Zaman - İstanbul)
5. Ali Kırca (Show Tv - İstanbul)
6. Alper Tan (Kanal A - Ankara)
7. Cemal Şener (İstanbul)
8. Ekrem Kızıldaş (Milli Gazete - İstanbul)
9. Etyen Mahcupyan (Taraf - İstanbul)
10. Fehmi Kuru (Yeni Şafak - İstanbul)
11. Hüseyin Hatemi (Prof. Dr. Emekli Öğretim Üyesi - İstanbul)
12. İbrahim Çelik (Hece Dergisi - Ankara)
13. İrfan Bozan (NTV - İstanbul)
14. Lale Şıvgın (Tercüman - Ankara)
15. M. Ali Birand (Kanal D - İstanbul)
16. Mehmet Metiner (Star - İstanbul)
17. Miyase İlkur (Cumhuriyet - İstanbul)
18. Murat Aksoy (Yeni Şafak - İstanbul)
19. Musa Özüğurlu (Cem Tv-İstanbul)

5. Alevi alıştayı

20. Oral alışlar (Radikal - İstanbul)
21. Ömer Laçiner (Birikim Dergisi - İstanbul)
22. Rasim Ozan Kütahyalı (Taraf Gazetesi - İstanbul)
23. Rasim Özdenören (Yeni Şafak - Ankara)
24. Rıdvan Kaya (Hak Söz Dergisi - İstanbul)
25. Sadık Yalınzuçanlar (Yeni Dergi Ankara)
26. Sevilay Yükselir (Sabah - İstanbul)
27. Taha Akyol (Milliyet - İstanbul)

5. Alevi alıştayı